

ליקוטי

מזהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יווספו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מוהרנ"ת זצ"ל (שישיק היא תש"ז)

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

ליקוטי מוהר"ן

מבואר

חזרותא

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות החלק השני – ההערות^א, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חזרותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חידושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה. ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרו את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה 23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם עפ"י מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון.

^ב השתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות.

^ג עיין חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, ועיין תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחוז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שזכה ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד,

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שצויה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהר"ת הנוקבים שכל מה שמוקבל מרבו צריך לידע שצדדן אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, פי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם פחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך כן פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו ממשקף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שצדדן אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרשעה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפילו שיחותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, הריפה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלומד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמוד ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא את ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבוה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין **מהרש"א** ב"ב י: שעל זה אחו"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גוול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טו) יוצאו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור **ברית עולם להחיד"א** שם. הוסיף בשם ספר **לב אריה** שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובוה פי' הרב הנ"ל את הכתוב ובה ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד ע"ש בשם ספר **רבינו אפרים** על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם **רבי אליעזר מגרמזיא** ז"ל שכל מי שמגלין לו רוי תורה מן השמים ואינו כותב עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין **שפתי כהן** למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בוה"ל 'נינתה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר **מחשבות חרוץ** לר' **צדוק הכהן** אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל. עוד עיין בספר **קהילות יעקב** ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבודאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועיני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל ענין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד ענין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין **ספר חסידים** שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מי' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד ע"ש סימן פד שמנכין לו מזכותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציון שמם ונ"ל הטעם או שצוין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יציינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין **חיי מוהר"ן** סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריו הקדושים, שעור א' פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור א' ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועין במקום אחר מזה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנוראה מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין **תורה קה תנינא** שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש לציצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצירה שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפי"ו דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין **ח"מ סימן תקבא** – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין **ביאור הלכות** (תורה נד אות ד) – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהר"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן זוכה. (וכיצד התכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה ע"ש)

ועיין **תורה ח' תנינא אות ז'** שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה וע"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין **תורה עב תנינא** שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו וזכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין **ככבי אור** (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טו) – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"י.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפי"ו צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'). נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מו תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אמר תורה גבוהה הוא מיטל פנים בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר בככבי אור (ששן ושמחה יו) הלואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומוכן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' ע"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמוכן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף יח: יט: כ:.

תורה יד

ליקוטי

נתעלה הכבוד מההושך : **ואי אפשר** לבא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא על ידי התורה, שמאירין להם אל מקום שהם שם. כמ"ש [א] **יפוצו וכו' חוצה**, חוצה דייקא. כי התורה הם ששים רבוא אותיות [ב], כנגד ששים רבוא נשמות [ג]. ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקב"ה, כי ישראל עלו במחשבה תחלה (ב"ר פרשה א'). וע"י זווג הנשמות, נבראים נשמת' גרים [ד]. וכשנתעוררים הנשמות ע"י אותיות התורה שהוציא מפיו, ומתנוצצים זה לזה, זה בחי' זווג שזה מקבל הארה מזה, וע"י הזווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים : גם הפושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, וכי נקרא פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקר' עכ"פ עליו עדיין, מאחר שנקרא פושעי **ישראל**], אע"פ שחמא ישראל הוא (סנהדרין מד.) [ה], יש לו אחיזה ושרש במחשבה עליונה. וע"י ההתנוצצות, התנוצץ גם שרש נשמתו, בין שאר השרשים, ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, וע"י הארה הזאת חוזר בתשובה :

ד וזה שאמרו הו"ל (נדרים פא.) מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח, מפני שלא ברכו בתורה תחלה. שצריך כל אדם, ובפרט ת"ח, לברך ולהאיר בלימוד תורתו, בשרש הנשמות. היינו במחשבה תחלה [ו], כי שם שרשינו. נמצא כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועל ידו מתנוצצין ומתברכין הנשמות. נמצא כשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה בהירה וזכה, ועי"ז גם בנו יהי' ת"ח. אבל כשאין מאיר ומברך את התחלה, ע"י לימודו, או כשממשיך נשמה לבנו, הנשמה היא בבחי' (ש"ה ה') **אני ישינה**, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו ת"ח. וזה מפני שלא ברכו בתורה תחלה, היינו שרש הנשמות. בבחי' ישראל עלה במחשבה תחלה :

ה ואין אדם זוכה לתורה, אלא ע"י שפלות [ז], כמו שאמרו הו"ל (עירובין נד.) [ח] **וממדבר מתנה** [ט]. שישבר גאוותו מד' בחינות שפלות. כי צריך אדם להקטין את עצמו, לפני גדולים ממנו, ולפני בני אדם כערכו, ולפני קטנים ממנו [י]. ולפעמים שהוא בעצמו קטן שבקטנים, וצריך להקטין א"ע כנגד מדרגת עצמו [יא]. וידמה בעיניו שהוא למטה ממדרגתו, בבחי' (שמות טז) **שבו איש תחתיו**.

טו

וזה שאמר רבה בב"ח **לדידי חזי לי אורזילא בר יומא**, דהוי כהר תבור והר תבור כמה הוי, **ארבעה פרסי**. ובי **משכא דצווארי**, **תלתא פרסי**.

להמשיך שלום יד
ובי מרבעתא דרישיה, פרסא ופלגא, רמא כופתא, וסכרא לירדנא [יב]:

אורזילא בר יומא, היינו בחי' כבוד, שהוא בעכו"ם בזילותא. וזה **אור זילא, אור**, היינו בחי' כבוד, כמ"ש **והארץ האירה מכבודו**. ולמה נקרא **בר יומא**, כי לא יתגלה הכבוד אלא בכיאת משיחינו. וכתיב ביה אימתי יבא מר היום, **היום אם בקולו תשמעו** [יג] (כמשארז"ל סנהדרין צה.), ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא. והנה **כהר תבור**, שראה שהעלאת הכבוד, תלוי בזה שאדם משבר גאוותו. כפי השתכרות גאותו, כן הוא העלאת הכבוד. כי כבודו נתעלה ע"י התורה כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה אלא ע"י שפלות, כמ"ש הו"ל **וממדבר מתנה**. וזה **הר תבור**, הר לשון גדלות, כמ"ש (תהלים ל') **העמדת להרי עזו. ותבור**, לשון"כ שכירה : **והר תבור כמה הוה ארבע פרסי**. היינו ארבע בחי' שפלות הנ"ל [יד]. שצריך להקטין, לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה בעיניו כאלו לא בא עדיין לפני מדרגתו שהוא בת. וזה הר תבור ארבע פרסי, ששכירת הגדלות הם בארבע בחי' הנ"ל : **ומשכא דצוואריה תלתא פרסי**, זה בחי' הדברים שדרך בני אדם להתגדל בהם [טז], הם ג' דברים. וצריך לשמור א"ע מהם, כמ"ש (ירמיה ט') **אל יתהלל חכם בהכמתו וכו'**, והם ג' בחי', חכם גבור עשיר. והגדלות נקרא משכא דצווארא [יז], בבחי' (תהלים עה) **תדברו בצוואר עתק : ומרבעת' דרישי', פרסא ופלגא**, זה בחי' זווג הנעשה בראשית המחשבה. **מרבעת'**, לשון זווג [יח], כמ"ש (שם קלט) [יט] **ארחי ורבעי**. ועל ידי זווג הזה, נעשה פרסה ופלגא. פרסה, זה רמוז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכונה בשם פרסה שלימה. והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין את הפושעי ישראל בתשובה, ה"ומולידים נשמות גרים, זה מכונה בשם פלגא. כי עדיין הם רחוקים מהקדושה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות. וצריך להם גיעות רבות, כדי להפשיט מהם הבגדים צואים שהלבישו, כמ"ש (זכריה ג') **הסירו הבגדים הצואים** [כ]. כי אלו הבגדים הצואים, הם מונעים אותם מלחזור לקב"ה, והם מפסיקים, כמו נהר המפסיק שא"א להלך דרך אותו הנהר, וצריך להשליך הבגדים הצואים וזה **רמא כופתא וסכרא לירדנא**, ע"י שמפשיטין ומשליכין מעליהם הבגדים הצואים נתבטלים כל המניעות והמסכ"י המבדילים בינם לבין הקדושה. וזה **וסכרא לירדנא**, כי הירדן מפסיק בין קדושת א"י לח"ל [כא]. ובשביל זה נקראים בשם פלגא, כי עדיין צריך להשליך מהם הבגדים הצואים, כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמסכים המבדילים בינם לבין הקדושה. אבל אלו הנשמות שת"ח ממושיכין לבניהם כנ"ל, זה מכונה בשם פרסה שלימה.

תורה אור
משלי ה (טו) יפוצו מעיניך חוצה ברחבות פלגי מים: שר השירים ה (ב) אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי ינתי תקתי שראשי נמלא קל קוצותי רסתי ללתי: במדבר חקת כא (יה) באר תפריה שרים כרתי נדיבי העם במחקק במשענתם ומדבר מתנה: שמות בשלח טו (כט) ראו פי יקוק נתן לכם השבת על פן הוא נתן לכם ביום הששי לקחם יקחים שבו איש תתתיו אל יצא איש ממוקמו ביום השביעי: תהלים צה (ז) פי הוא אלהינו ואנחנו עם תרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו: תהלים ל (ח) יקוק ברצונך העמדת להרי עזו הסתרת פניו הייתי נבהל: ירמיהו ט (כב) כה אמר יקוק אל יתהלל חכם בתקמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו: תהלים עה (ז) אל תרימו לקרום קרנכם מדברו בצואר עתק: תהלים קלט (ג) ארחי ורבעי ורית וכל דרכי הספנתה: זכריה ג (ז) וישן ויאמר אל העמדים לפני לאמר הסירו הבגדים הצואים מעלי ויאמר אליו ראה העברתי מעליך שגר וילבש אתך פיקעות:

^א משלי ה' טו

^ב חסד לאברהם מעין ב' נהר ט', פני יחושע קדושין ל', תורה שלימה מילואים לפ' שמיני אות יב דף רפז.

^ג שער הגלגולים הקדמות יח לא לה

^ד גם בתרלז - נשמת, ומתולד - נשמות, בדפורי - נשמת המכניסים עצמן תחת כנפי השכינה

^ה **עיין זחר שלח דף קסח**. [ע"ש" גם דף קסז: ועיין שער הגלגולים הקדמה לד' וביאור בני אהרן שם אות ז' והקדמה יב וביאור בני"א שם אות יד.

^ו הוספת מוהר"נ"ט במהדורת תקפא

^ז ש"ע או"ח סימן נה

^ח בלוח השמטות מרפוס ראשון הנמצא בסוף ספורי מעשיות הישן יש המשטה ארוכה השייכת לבאן הובא בקיצור בשיחות הר"ן אות קלב והמצית דבריו שגם האכילה בקדושה באותו יום מועיל לברך את ההתחלה. וכן מבואר בדעת קדושה להרמב"ן פ"ד.

^ט נמצא שפלות מביאה לראה הנ"ל וכן איתא בע"ז כ: כברייתא דרבי פנחס בן יאיר ענה מביאה ליראה ועיין תורה קמה

^י נדרים נה.

^{יא} במדבר כא יח

^{יב} עיין שיש"ק ח"ג אות קלה והר שלח דף קסח טאן דאיהו רב איהו זעיר ועיין תפארת ישראל אבות ד' ד'.

^{יג} שלמנן סטאא ויחל קטן ממה סטאא חושב (ל"ט) עיין לק"ה ערלה ה' ד'

^{יד} בתקפא (שמות יג) ובתשכט חוקן

^{טו} הערות השייך לפרש"י - 1 בתשכט - הרשב"ם 2 עיין ובהים קיג: רש"י ותוס' שם 3 בתשכט - כן היה (בגרסת רשב"ם בגמרא)

^{טז} בתקפא דצווארי', בדפורי בתרלז ומתולד - דצווארי, ובכל המונקודים-תְּצַוְאָה

^{יז} וזה שאמר רבה בר בר חנה ראתי ראם בן יומא שהיה גדול כהר תבור וזר תבור כמה היה ארבע פרסאות (טו קלומטר) ואורך צווארו היה שלש פרסאות ומקום משכב ראשו היה פרסה וחצי והטיל צואה לתוך הירדן ונסתם הירדן.

^{יח} תהלים צה ז'

^{יט} בתרלז - תביר

^כ מתולד - גאותו

^{כא} בתקפא - לשין

^{כב} פרסי לשון פרוסה עיין משנה מנחות ז' ב' רע"ב שם פרוסה פי' שבור ותחת.

^{כג} במדבר רבה כב ז'

^{כד} עיין ישעיהו ג' טו תרגום יונתן ורד"ק שם

^{כה} משנה פאה ח' א' וברטנורא שם ועיין סוכה כג. דלמא רבעה. פי' רבעה. וכן מרבעת דהבא פי' מקום שכיבתה (כי רבע כלשון חנוס לכסב ורבעו לשון זיווג כמ"ס שמות כב טו)

^{כו} פרש"י שם ועיין גדה לא.

^{כז} בדפורי - פרסה ופלג' פרסי, בתרלז - פרסה ופלגא פרסא, מתולד - פרסא ופלגא ופרסה

^{כח} מתולד - ומולידין

^{כט} זחר פנחס ריד.

^ל עיין משנה כלים א' ז' ועיין רמז בכבא מציעא פד. שר"ל בכנס לקדושה ע"י שעבר את הירדן

ליקוטי

קודם: **הגנינו**, זה בחי' תפלה עבודה. כמ"ש חז"ל (פסחים קיה.) למה נסמכה פרשת עכו"ם למועדים לומר כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"א. נמצא שמירת המועד, זה בחי' עבודה תמה. ואין עבודה אלא תפלה [1]. וע"י תפלה יבא לשלום הכללי כנ"ל: **נמצא**, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, היינו ליראה. וע"י היראה, הוא זוכה לשלום בית. וע"י שלום בית, הוא זוכה לתפילה. וע"י תפלה, הוא זוכה לשלום הכללי:

יא זאת התורה, שייך על פסוקים אלו. (תהלים קמה) **טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשיו וכו'**. **טוב ה' לכל**, זה בחי' תפלה. שמאמין בה', שהקב"ה טוב לכל, הן לרפואה, הן לפרנסה, הן לכל הדברים, כשמאמין כך, בוודאי יהיה עיקר השתדלותו בתר קוב"ה ולא ירדוף אחר תחבולות רבות. כי מי שאין מאמין בהקב"ה צריך להשתדל אחר תחבולות רבות. למשל כשצריך לרפואה צריך להשתדל אחר עשבים רבים [2], ולפעמים אלו עשבים הצריכים לו, אינם בנמצא במדינתו. והעשבים הנמצאים, אינם טובים למכתו. אבל הקב"ה, **טוב לכל** [3] המכות לרפאותם [4], והוא בנמצא תמיד [5], כמ"ש (דברים ד) **מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו** [6]. ועל ידי התפלה, זוכה לשלום הכללי. וזה **ורחמי על כל מעשיו**, היינו שרחמי השי"ת, יתמוך על כל הברואים. וכל הברואים ירחמו אחד על חבירו [7]. ויהיה שלום ביניהם. כמ"ש (ישעיה יא) **וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו' לא ירעו ולא ישחיתו**, כי יהיה שלום ביניהם. וזה **ורחמי על כל מעשיו**, כמו שאמרו חז"ל (שבת קנא ע"ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כמ"ש [8] **ונתן לך רחמים ורחמך** [9]; ואה"כ מפורש² הפסוק, איך יזכה לתפילה³. ע"י שלום בית, יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו כנ"ל. וזה **יודוך כל מעשיו**, מעשיך זה בחי' עשיה בחי' גוף. **והסידוך יברכוכה**, הסידוך, זה בחי' נפש. כמ"ש (משלי יא) **גומל נפשו איש חסידו**⁴; ואה"כ מפורש הפסוק, איך יזכה לשלום בית, ע"י שיעלה כבוד השי"ת לשרש היראה, הנקראים גבורות. וזהו **כבוד מלכותך יאמרו**, שיתגלה כבודו ויתעלה לשרשו. וזהו **וגבורתך ידברו**, וגבורה זה בחי' יראה [10], כמ"ש חז"ל (ברכות נט). **ואלקים עשה שיראו מלפניו** [11] אלו רעמים, וכתוב (איוב כו) **ורעם גבורותיו מי יתבונן** :

¹²(מסומן י"ב עד כאן, לשונו ז"ל) :

יב וזה בחי' מצות נר הנוכה [12], שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית [13]. כי הדלקת הנר, הוא בחי' הארת הכבוד, בחי' **והארץ האירה מוכבודו** [14] כנ"ל. וע"כ מצותה להדליק סמוך לפתח הבית, דא פיתחא עילאה, בחי' יראה [15]. היינו להחזיר הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה כנ"ל. ואימתי עולה הכבוד, כשמחזירין בני אדם בתשובה, ועושין בעלי תשובה וגרים, שזה עיקר כבודו כנ"ל. וזהו שזמן הדלקת נר הנוכה שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הכוכבים, עד שתכלה

להמשיך שלום יד

מוהר"ן

רגל מן השוק ושבת כא: ובשו"ע סי' תרע"ב). יציאת הכוכבים, זה בחי' (דניאל יב) **מצדיקי הרבים** ¹**הכוכבים**. דהיינו שהם מצדיקי הרבים, ועושין בעלי תשובה וגרים. שע"י מאיר הכבוד והזר לשרשו שהוא היראה כנ"ל. וע"י זוכין לשלום ונתבטל המחלוקת כנ"ל. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, [16] **השוק הוא מקומות החיצונים**. רגל זה בחי' נרגנן מפריד אלוף הנ"ל. דהיינו בעלי לשון הרע ומחלוקת, ההולכין² ומרגלים ומדברים רכילות [17] ולשון הרע ועושין מריבה ומחלוקת בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, בחי' (תהלים טו) **לא רגל על לשונו**. וזהו שצריכין להדליק ולהאיר³ נר הנוכה סמוך לפתח, דהיינו להאיר הכבוד, ולהחזירו לשרש היראה כנ"ל. עד שיזכה לשלום, ויבטל ויכלה **הנרגנן מפריד אלוף**. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שיתבטל בעלי לשון הרע ורכילות אשר רגל על לשונם [18], ויתרבה השלום בעולם: **וע"י** השלום זוכין לתפילה, וע"י זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות. ואזי כשזוכין לשלום הכללי, אזי יתבטל כל המו"מ מן העולם. כי כל המו"מ שבעולם הוא מהעדר השלום. כי א"א שיהיה רצון המוכר והקונה שוה, כי זה רוצה למכור וזה רוצה לקנות. ואם היה רצונם שוה, לא היה אפשר שיהיה נעשה שום מו"מ. נמצא שכל המו"מ והסחורות, הוא רק ע"י בחי' מחלוקת⁴, שאין שלום בין הרצונות. וזה בחי' (בראשית יג) **ויחי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט**. **והכנעני אז בארץ**. כנעני, בחי' סוחר [19], כמו שפירש ר"רש"י [20] על פסוק (הושע יב) **כנען בידו וכו'**. היינו ע"י בחי' ריב ומחלוקת, בחי' **ויחי ריב וכו'**, על ידי זה, **והכנעני אז בארץ**, ע"י יש סוחרים ומו"מ בעולם. אבל לעתיד לבא שיהיה השלום המופלא בעולם, כמ"ש [21] **וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי**, אזי יתבטל המו"מ, כמ"ש (זכריה יד) **ולא יהיה כנעני עוד כנ"ל**. וזהו ג"כ בחי' עד שתכלה רגל מן השוק, היינו שמוצה להדליק נר הנוכה, עד שתכלה רגל מן השוק, היינו בחי' שלום שנעשה ע"י החזרת הכבוד כנ"ל. עד שיתבטל כל המו"מ כנ"ל, וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שלא ישאר שום רגל בשוק, כי יתבטל כל המו"מ על ידי השלום כנ"ל: ¹⁶

יג (שייך לעיל [22]) לפי הכבוד שמכבד יראי ה' כן עלה הכבוד לשרשו. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כ"א לפי בחינתו, כן הוא מזולזל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה' וכו'. וע"י, היינו ע"י הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחי' החזרת הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה, ע"י זוכין לשלום, כמבואר לעיל היטב. וזהו שארז"ל (שבת קיט ע"ב) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו, כי המבזה ת"ח ומזולזל יראי ה', נמצא שפוגם בכבוד ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום, וע"כ אין רפואה למכתו. כי כל ההולאת באין ע"י בחי' מחלוקת, כי כל ההולאת הם בחי' מחלוקת, שאין שלום בעצמיו והיסודות מתגברין זה על זה, ואין

תורה אור
תהלים קמה (ט) טוב יודך לכל ורחמי על כל מעשיו: דברים ד (ו) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פיודו אלהינו בכל קראנו אליו:
ישעיהו יא (ו) ונר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו' ונעל ונכפיר ונמריא ונחזו ונצר קטן נהג בם:
שם (ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל תר קדשי כי שם יקראו הארץ דעה את יודו כמים לים מכסים:
דברים ראה יג (ח) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב יודו מקרון אפו ונמו לך רחמים ורחמך והרצוך כאשר נשבע לאבותיו: משלי יא (ז) גמל נפשו איש קסד ועבר שראו אכזרי:
קהלת ג (יד) ודעת כי כל אשר נעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף ומננו אין לגרע והאלהים עשה שראו מלפניו:
איוב כו (יד) הן אלה קצות דרכו ודרכיו ומה שמך דבר נשבע בו ודעם גבורתי וגבורותיו מי יתבונן:
יחזקאל פרק מג (ב) והנה כבוד אלוהי ישראל בא מדרך הקדרים וקולו כקול מים רבים ונתארח הארץ מכבודו: דניאל יב (ג) והמשפלים יזהרו כיהר תקיעה ומצדיקי תרבים ככוכבים לעולם ועד: תהלים טו (ג) לא רגל על לשנו לא עשה לרעהו רעה והרפה לא נשא על קרבו:
בראשית לך לך יג (ו) ויהי ריב בין רעי מקנה אברהם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפריז או ישב בארץ: הושע יב (ח) כנען בידו מאוני מרקה לעשק אהבו: זכריה יד (כא) והנה כל סוד בירושלם וביהודה קדש לידוד צבאות וקאו כל הזבחים וקחחו מהם ובשלו בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית יודך צבאות ביום ההוא:

¹⁶ ומצודות ציון שם
¹⁷ ישעיהו יא ו' הג"ל
¹⁸ עפרש"י שם
¹⁹ עד כאן בדפ"ר וההשטטה מכאן עד ד"ה יסוד העניין אינו בדפ"ר
²⁰ אות יג נוסף בתרלו
²¹ אות ו'
²² ו

¹ והם גמט' שווה. נבוצי אורות על זהר ח"ג דף פ:
² קהלת ג' יד
³ מוהר"ג בתקפא
⁴ אות יב נוסף מתרלו
⁵ ע"י לק"ה בציעת הפת ה' אות יג עד יח ואמצע אות כג
⁶ ה"מ"ם הוה נמצא בתרלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכס ציין אותה כאן. ונ"ל יותר נכון לציין אותה ז' תיבות קודם. וצ"ע שבמהדור' תשכ"ו שהיא ההעתק של מהדור' תרלו לא נמצא מ"מ הוה.
⁷ שבת כא: **ובש"ע סימן תרעב** [צ"ל תרעא סעיף ה]
⁸ יחזקאל מג ב'
⁹ עיין זהר חדש פרשת תשא [דף נו]. **ובהקדמת זהר דף ז: ודף יא:**
¹⁰ גם בדפ"ר הכוכבים, בתולד ומתולד- ככוכבים
¹¹ הוספת מוהר"ג בתקפא לתיקון לשון הדפ"ר וע"ש דף כו:
¹² מתרצו - ההולכים
¹³ ויקרא יט טו פרש"י שם
¹⁴ מתרצו - להאיר ולהדליק (וצ"ע איך יאיר קודם שיידליק)
¹⁵ לשבח' תהלים טו ת"ל
¹⁶ מתרצו - מחלוקת
¹⁷ פסחים נ.
¹⁸ בתרלד- נמוק תיבת רש"י

¹⁹ תענית ב. וספרי פרשת עקב פ"סקא ה'. ועיין סוף תיקון נא דף פו. וזהו רע"מ פנחס דף רכג. ופרש"י על ברכות ל': ד"ה עבדו את ה'
²⁰ אות יא נוסף בתרלו
²¹ עיין זוהר יתרו פ'. ועיין תורה רלא וטורה א' תנינא את ס' ואת יא. ותורה ה' תנינא את א'.
²² תהלים קמה ט' הג"ל
²³ ערוכין נד. אר"י ברבי חי"א
²⁴ ל"שה"כ תהלים טו ב'
²⁵ עיין דברים רבה ואתנן ג' ב'. וירושלמי ברכות פ"ט הלכה א' [דף יג]: ד"ה אמר רב ענן
²⁶ ה"מ"ם הוה נמצא בתרלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכס ציין אותה כאן
²⁷ עיין בראשית רבה פ' לב [ג' צ"ל לג את ג']
²⁸ בתרלד- זה
²⁹ דברים יג ה'
³⁰ עיין תורה קיט
³¹ גם בדפ"ר תרלו- מתורסו, מתורלו - מפורש
³² מתרצו - לתפלה
³³ גם בדפ"ר תרלו ומתורצו- חסיד, ובתולד ומתשכס- חסד (ואפשר כונת רבנו כפרש"י שם ועוד שהיא ראייה לחסידן יבכודו)
³⁴ גם בדפ"ר תרלו- מפורסו, ומתורלו- מפורסו

מאמר להמשיך שלום

מספח"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן אמירת התורה

נאמר בשבת שניה/ו חנוכה פרשת מקץ
זאת חנוכה ב' טבת שנת תקסד (חי"מ נט)

פתיחה

בתורה זו מלמד רבינו כיצד זוכים לשלום הפרטי שלום בעצמנו והיינו בין מדותיו שיהיו כולן בטלות לראון הקב"ה
דהיינו שהאלים בכל ליבו רוצה לעשות רצון הקב"ה ומבאר שזה ע"י שלימות היראה וליראה זוכים ע"י דעת כי השלום
תלוי בדעת (לק"ה שוכר ב' ד') ולדעת זוכים ע"י תורה בשני מיסורים כי תחילה לריך להתעורר בתשובה וזה נעשה
ע"י לדיקים גדולים שזכו לנשמה קדושה ע"י שאביהם ברח בתורה תחילה להיינו שהוליד אותם ע"י שהיה בעצמו לדיק
גדול שזכה לתכלית השפלות ע"י זכח לימוד התורה ממשיך ברכה לתחילת המחשבה שרש התורה ששם משרש נשמות
ישראל, והמשיך לבנו נשמה קדושה, הנקראת בחי' פרסה שלימה בלא בגדים לואים, ולדיק כזה אפשר שיזכה לתכלית
השפלות עד שגם לימוד התורה שלו עולה עד שער החמישים שצדינה ששם שרש התורה ושרש נשמות ישראל וע"י
מעורר הנוצרות הנשמות וע"י זכח נשמות גרים וגם התעוררות נשמות פושעי ישראל וגם כל אחד מישראל
שיתעוררו לתשובה, ואח"כ ע"י תורת חסד מלמד להם דעת עד שזוכים ליראה שלימה, שזה עיקר כבודו ית'
ויש בזה ליוק השוכר, שעיקר כבודו ית' הוא קרוב רחוקים, דהיינו כמה שהוא רחוק יותר ומתקרב זה כבודו ית' יותר/ו
כמבואר בזוהר כד אתי יתרו וכו', אבל גם עיקר כבודו ית' הוא היראה בחי' והאלקים עשה שיראו מלפניו, כי עיקר
כבוד המלך היא היראה מפניו, וזה שפותח רבנו את התורה בלשון שהשלום הוא ע"י שיעלה את הכבוד לשרשו ביראה,
שכלל בזה את שני הדברים יחד, את היראה ואת הקרוב רחוקים שעל ידו עלית הכבוד.
ומכאן היראה שלימה זוכים לשלום הנ"ל. נמצא שהלדיקים זוכים בפנימיות התורה מכח השפלות שלהם שהיא בד'
מדרגות דהיינו שמרגישים הקטן שבקטנים ועוד גם תחת מדרגת עצמו, כי לתורה הנ"ל של לדיקים זוכים במתנה
ולתורה במתנה זוכים רק ע"י תכלית השפלות עד שמבטל כל חומריות דהיינו שהוא קטן שבקטנים ועוד גם קטן ממה
שעדיין חושב עצמו. וע"י שהם מקרבים רחוקים בשתי בחינות של לימוד תורה כנ"ל, אזי זוכים לשלימות היראה, אבל
מי נשמתו אינה כל כך בקדושה ויש לו בגדים לואים אזי אע"פ שגם הוא לריך לעבוד על שפלות בד' בחי' וע"י לתורה
וע"י ליראה ע"י לשלום, אבל א"א שיזכה ללא ע"י שמתקרב ללדיק שכבר זכה לזה וגם מאד קשה שיזכה לזה
בשלימות, רק בעלי כחות נפש עומים מאד. אבל זה לא פוטר ללא ארצה מחייב יותר להשתדל כפי כוחו לתקן עצמו
וכפי מה שיזכה לזה בעוה"ז כך יזכה בעוה"ב.
ומי שזוכה לשלום בעצמו, אזי נקרא שלם בלא מוס ויכול להתפלל תפלה בשלימות, שעל ידה זוכה לשלום הכללי בין
העולמות דהיינו לדביקות והתכללות בו ית' בתכלית בבחי' יחודא עילאה.

ליקוטי הלכות על תורה זו

א"י"ח ח"י"ב דף נה: בציעת הפת ה (מט אותיות)
יו"ד ח"י"א דף ד. שחיטה ג (ז אותיות)
יו"ד ח"י"ב דף מא. כיבוד אב ואם ג (ד אותיות) באות ד' מבאר שבעשו היו הרבה נשמות לכן מכוון התגבר בכיבוד א"י"א ולכן גלו ישראל אצלו
כדי שיתוספו עליהם גרים וכו' ע"י
יו"ד ח"י"ב דף קכח: שילוח הקן ג
יו"ד ח"י"ב דף קעד: ערלה ה (יט אותיות)
ח"י"מ ח"י"א דף קצ: שותפים ב (ד אותיות) בגלל שכל המו"מ הוא ממחלוקת לכן אינו נגמר אלא ע"י קנין סודר מבאר שמו"מ בקדושה הוא
תיקון המחלוקת כי יש ניצוצות קדושים בכל דבר ומו"מ בקדושה הוא בחי' עשית גרים וקנין סודר בחי' תיקון הבגדים (ד) מזלא
דבי תרי עדין מזל הוא שורש הנשמות וע"י שותפות מתנוצצים זל"ז
[ח"י"מ ח"י"ב דף נט. פריקה וטעינה א]
ח"י"מ ח"י"ב דף קח אפטרופוס א (ב אותיות) העוונות מאבדים ממנו את הלבוש שקיבל מא"י"א והצדיק מקרב רחוקים ומפשיט ממנו את הבגדים
הצואים ונותן לו לבוש ונעשה כאביו וכל המקרב רחוקים זוכה בבחי' מכבדי אכבד שנעשים לו הנפשות שקירב בגדי כבוד
ח"י"מ ח"י"ב דף קעד שוכר ב (ה אותיות) הולדת בניו זה בחי' קרוב רחוקים

תמצית התורה לפי אותיות

התורה בנויה מהסוף להתחלה דהיינו שמתחיל מהתכלית שזוכין לשלום וחוזר שלב שלב אחורה שכל שלב הוא הכנה
לשלב שדיבר ממנו קודם וזוכין לו ע"י השלב הבא שידובר בו וכל זה עד השלום בעצמנו אבל אח"כ מוסיף עוד שני

^א לצות לו - סיון תמוז אב תשסב ובהם מחי עיר כה סיון תשסב אצל רבינו. חברותא - א סיון עיר ט' אלול תשע"ד יוהנסבורג

^ב כי כשנר חנוכה הראשון הוא בשבת אזי הפרשה היא וישב, ואזי נר אחרון הוא בשבת מקץ. עוד גם כי מבואר בסוף התורה שרבנו
רמז על הסתלקות רבי גדליה מליניץ, שנפטר בכסלו ולפ"ו בשבת ראשון עדין לא נפטר.

^ג כפי שיתבאר לקמן בהקדמה ע"י לק"ה כבוד א"א

שלבנים דהיינו תפילה ושלוש כללי. דהיינו שהתורה כמו מחולקת לשנים תחילה מהלך איך זוכים לשלום בעצמיו ואח"כ עוד מהלך להשלים עד השלוש הכללי ולכן גם רבב"ח רמו את שני החלקים האלו בשתי מעשיות נפרדות

באות א מבאר רבינו להמשיך שלום ע"י עלית הכבוד ליראה

באות ב מבאר רבינו שעלית הכבוד ע"י תורת חסד כי הכבוד הוא ע"י קרוב רחוקים אבל עכשיו הכבוד הוא אצל העכו"ם

באות ג מבאר רבינו שקרוב רחוקים הוא ע"י תורה כי היא מאירה להם היכן שהם שם ע"י שגורמת התנוצצות וזיווג הנשמות ומגיע לפושעי ישראל ונבראים נשמות גרים ומתקרבים הרחוקים מהיכן שהם ויוצא יקר מזילותא דגלותא

באות ד' מבאר רבינו שהרוצה שבנו יהיה תלמיד חכם צריך לברך בתורה את ההתחלה את שורש הנשמות, דהיינו ע"י התורה כנ"ל שגורמת התנוצצות הנשמות. ומבאר שעל פי רוב הת"ח לא זוכים לזה לגרום התנוצצות הנשמות ע"י לימוד התורה

באות ה מבאר רבינו שלתורה זוכה ע"י שפלות בד' בחינות ומבאר המעשה דרבב"ח

באות ו מבאר רבינו שהמבחן לעלית הכבוד לשרשו ביראה הוא עד כמה מכבד את יראי ה'

באות ז מבאר רבינו ושיכבדם בלב שלם דייקא

באות ח מבאר רבינו שכשחוזר הכבוד לשרשו דהיינו ליראה אזי נשלמים פגמי היראה ואזי אין מחסור ליראיו ויש שני מיני שלום דהיינו בעצמיו וכללי ובאתר שיש יראה שם יש שלימות והיינו שלום בעצמיו ואזי אין בו מום ויכול להתפלל וע"י שלימות התפילה זוכה לשלוש הכללי

באות ט מבאר רבינו את הרבב"ח השני וקנינים תעשה לתיבה מה קנינים מטהרים את הנרגן מפריד אלוף כך תיבת התפילה מתקנת שלום כללי

באות י מבאר רבינו את הפסוק תקעו בחדש שופר

באות יא מבאר רבינו ג פסוקים אותיות ט' י' כ' באשרי יושבי ביתך לפי התורה שלנו טוב ה' לכל דהיינו בחי' שלימות התפילה שכל השתדלותו רק בתפילה ורחמיו על כל מעשיו היינו שלום כללי שע"י התפילה יודוך כל מעשיך

היינו בחי' גוף וחסידך יברוך היינו נפש לעשות שלום ביניהם דהיינו שלום בעצמיו זה ע"י כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו לעלות את הכבוד לשרשו ביראה שהיא בחי' גבורה

באות יב מבאר רבינו מצוות נר חנוכה

באות יג מבאר רבינו שהמבוזה ת"ח אין רפואה למכתו כי כל החלאים ע"י מחלוקת

שיחות השייך לתורה זו

התורה נאמרה בשבת חנוכה ב' טבת תקסד

ובאותה עת (כט כסלו) נפטר רבי גדליה מליניץ ונרמז כאן בסוף התורה שאמר אין מספידין בחנוכה

ר' גדליה מליניץ היה תלמידו של הר"ר יהודה לייב המגיד מפולנאה תלמיד הבעש"ט והוא יזם את הדפסת הספר שבחי הבעש"ט כשחלק הזקן משפולי על רבינו החזיק הוא עם רבינו כמבואר בחיי מוהר"ן קכב

שיחות הר"ן אות קלב- זאת התורה אמר בשבת חנוכה ואזי פארותו העת נפטר הרב החסיד המפרסם מורנו הרב רבי גדליהו זכר צדיק לברכה, אב-בית-דין דקהלת ליניץ (רסו) ורמז פארותה התורה הקפד להרב הנ"ל פי הזכיר אז בתוך התורה מה שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (רסו): 'אין מספידין בחנוכה' גם אמר אז שעכשו קשה לומר תורה, פי כשנסתלק צדיק קשה לומר תורה פי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה פי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, וכשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה על-כן קשה אז לומר תורה.

מה שכתוב שם באות ד' על מאמר רבותינו-זכרונם לברכה מפני מה תלמידי חכמים אין בניהם תלמידי חכמים - על שלא ברכו בתורה תחילה; שמעתי ממנו זכרונם לברכה עוד בזה: כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחילה וכו'. וצריך כל אדם לברך ולקדש את בחינת התחילה, דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה. דהיינו האכילה וכל עסקיו וכו'. עד שימשיך ההולדה בקדושה ובטהרה כראוי. וזהו על שלא ברכו בתורה תחילה - שלא ברכו וקידשו בקדושת התורה את התחילה, דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה פנפן-לעיל. כי צריך לברך ולקדש את בחינת תחילת ההולדה הנפן-לעיל בתורה, ואז יהיה גם בנו תלמיד חכם ופנפן-לעיל: (- שיחות הר"ן, סימן קל"ב).

אנשי-שלומו היו מבארים בדברי רבינו (בסעיף ה'): 'ולפעמים שהוא קטן שבקטנים, צריך להקטין את עצמו כנגד מדריגת עצמו' וכו', שלכאורה קשה איך שייך שיהיה עניו ושפל יותר ממנו, מאחר שהוא קטן שבקטנים, ופירשו, שהכוונה הוא כי באמת הוא קטן שבקטנים מחמת השגתו הוא, אבל לפי השגת הצדיק הוא קטן עוד יותר ויותר, וע"כ גם אצלו בעצמו שייך בחינת שפלות יותר ויותר, כי גם כשהוא קטן שבקטנים צריך להקטין עצמו יותר מחמת שפלותו לפי השגתו של הצדיק: (הרה"ח ר' לוי יצחק בנר זכרונם לברכה - מעדני מלך).

הקדמה

מהלך התורה מוהר"ן מונה שמונה שלבים

כפי מה שמשפר גאותו פן הוא זוכה לתורה. ועל-ידי-זה זוכה לקרב רחוקים להשם יתברך שעל-ידי-זה נתגדל ונתעלה כבודו יתברך. ומעלה הכבוד לשמשו ועל-ידי-זה זוכה ליראה. ועל-ידי-זה זוכה לשלום-בית "שלום בעצמיו" (תהלים ל"ח ד) ועל-ידי-זה זוכה לתפלה. ועל-ידי-זה זוכה לשלוש הפללי שלום בקל העולמות: (קיצור לק"מ השלם אות ח' עפ"י לק"ע גאוה יד)

אבל בתורה רבינו מבאר מהסוף להתחלה בשני שלבים שמתחיל משלום שתלוי ביראה שהיא כבודו שתלוי בקרוב רחוקים ע"י תורת חסד וע"י תורה שתלוי בשפלות. ומבאר שקרוב רחוקים יש בהם כמה מדרגות כי יש גר ויש בעל תשובה ובעל תשובה יש שכיון שאביהם לא ברך בתורה תחילה לכן נולדו עם בגדים צואים ויש פושעי ישראל וקורב רחוקים הוא ע"י הצדיקים כי כיון שאין להם בגדים צואים שהם הגאווה והישות עי"ז זוכים בקל יותר לשפלות עד כדי ביטול החומר דהיינו להרגיש אפילו תחת מדרגת עצמם עי"ז זוכים לתורה במתנה. ותורה כזו בכוחה לעלות עד שער החמישים שבשערי בינה שם הוא שרש ס"ר נשמות ישראל המשרשות בס' רבוא אותיות התורה ולגרום זיווג אותיות והתנוצצות שמעוררת את נשמות ישראל לשוב אליו ית'. ועל תורה כזו נאמר יפוצו מעיינותיך חוצה (כמבואר באות ג') כי היא פועלת על המרוחק היכן שהוא וכשהוא בא ומתקרב אזי צריך ללמוד עימו תורת חסד (כמבואר באות ב') דהיינו ללמדו כיצד להתנהג כרצונו ית' ולמדו דעת אמת דהיינו גדולת ורוממות הקב"ה עד שמביאו ליראה ויראה היא עיקר כבודו ית'. וכשיש יראה אזי יש שלום.

נמצא שאת עיקר העבודה עושה הצדיק שנולד בקדושה ואביו המשיך לו נשמה קדושה בלא בגדים צואים, ובוודאי כל אחד צריך להשתדל מאד להפשיט בגדיו הצואים אבל עיקר העבודה היא להתגבר על המניעות שיש לו על ההתקרבות לצדיק הוזה שכבר זכה לזה. (עיין מזה עוד לעיל בפתיחה לתורה)

בסוף התורה מוהר"ן כותב מהלך התורה בחמש שלבים ושם מונה שלב שחסר כאן, להחזיר את היראה אל הלב. ונראה כוונתו למבואר באות ו' ואות ז', שהמבחן על יראת שמים הוא אם מכבד יראי ה', ודווקא שמכבדם בלב שלם. וצ"ע כי מלשון שיכבדם בלב שלם משמע בלא פניות אבל מלשון להחזיר את היראה אל הלב משמע שיש יראה שאינה בלב אלא בשכל שעושה מעשים של כבוד ליראי ה' אבל רק מצד שבשכלו מבין שצריך לכבדם ואינו בלב שלם בהתפעלות הלב.

עד כאן נתבאר כיצד זוכים לשלום בעצמיו, ומהלך זה רמז רבב"ח במעשה אחד. עוד מבאר רבנו שיש עוד סוג שלום גבוה יותר הנקרא שלום כללי דהיינו בין העולמות ואותו רמז רבב"ח במעשה שני. ומתבאר בו שמי שזכה לשלום בעצמיו הנ"ל אזי הוא הנקרא שלם בלא מום שיכול להתפלל תפלה שמחברת עולם הבא לעולם הזה.

התכלית שעליה מדבר רבינו בתורה זו

התכלית כאן הוא השלום שיהיה לעתיד לבוא שלום כללי כמ"ש וגר זאב עם כבש שלום בין עולמות. וזה יכול רק צדיק גמור שזכה לשלום בעצמיו כנ"ל.

והחילוק בין שלום בעצמיו לשלום הכללי נראה לי שהוא בחי' החילוק שבין יחודא תתאה ליחודא עילאה שבתורה יא. והביאור כי יחודא תתאה הוא ביטול הרצון לגמרי לרצונו ית' אלא שהוא לא ביטול הישות לגמרי נמצא שאני קיים כישות נפרדת אבל אני מבטל רצוני לגמרי לרצונו, אבל יחודא עילאה היא גם ביטול הישות לגמרי עד שאין לי כלל ישות נפרדת אלא התכללות בו ית' וממילא אין לי שום רצון שאני צריך לבטל.

וזהו שמבואר באות יא שלעתיד לבוא כל הבריות ירחמו זו על זו כי תבטל המחלוקת עד שיתבטל המשא ומתן. ולכאורה אין לזה ביאור איזה מחלוקת יש בין שני אנשים שזה רוצה את הפרה וזה רוצה את החמור ונושאים ונותנים ביניהם ומחליפים ברצון ושמחה, אלא מוכרח שכיון שכל אחד עושה זאת מחמת אהבת עצמו זה בחי' מחלוקת, ואפילו אם אוהב את חברו כמוהו עדיין יש בחי' מחלוקת, כי כל אחד הוא ישות לעצמו, כי רק כשכל אחד רוצה את טובת חברו זה ביטול המחלוקת לגמרי. וזה יהיה לעתיד וכמבואר שם שכשתמלא הארץ דעה אזי כל הבריות ירחמו זה על זה. נמצא מי שזוכה לשלום כללי אזי בטל אצלו המחלוקת ועי"ז בטל המשא ומתן. ושלום כזה יכול לזכות רק מי שכבר זכה לשלום בעצמיו ואזי בתפילתו התמה זוכה שהקב"ה יתן בו דעת כזו של עוה"ב שיזכה להכלל בו לגמרי.

אבל שלום בעצמיו הוא בחי' ואהבת לרעך כמוך, כמוך דייקא, דהיינו שמבטל רצונו לגמרי לרצון הש"י מחמת האהבה. וגם כל מדותיו אין בינהן מחלוקת, כי כל מדה בטלה לחברתה בבחי' ואהבת לרעך כמוך, דהיינו שזו נשאר מדת האהבה וזו נשאר מדת הגבורה ואעפ"כ מבטלות את כל הרצון הטבעי שלהן לרצונו ית', ונמצא שהן מתבטאות רק לשם שמים.

לשון רבנו בתחילת התורה להמשיך שלום בעולם וכו'. הלשון להמשיך משמע שהשלום נמצא באיזה מקום אחר שצריך להמשיכו לכאן. ואיתא ששמו של הקב"ה שלום, וידוע שהשם מלמד על המהות נמצא שהקב"ה הוא בעצמו השלום, והיכן שרוצים שלום, דהיינו לחבר הפכים כמבואר בתורה פ', א"א אלא ע"י שנמשיך את הקב"ה למקום שבו רוצים שיהיה שלום. בסוף הש"ס סוף מסכת עוקצין אומרת הגמ' לא מצא הקב"ה כלי לברכה אלא השלום, לפ"ז השלום הוא כלי לברכה, אבל ממה שנתבאר שהוא מחבר הפכים, נראה יותר מדוייק שהוא הכח המחבר חלקים להיות כלי, לברכה.

וכבר נתבאר לעיל כמה עבודה באתערותא דלתתא צריך כדי לזכות לשלום דהיינו שפלות שעי"ז תורתו מקרבת רחוקים ואזי צריך ללמדם תורת חסד עד שמביאם ליראה, ורק ע"י שלימות היראה אפשר להמשיך את הקב"ה שעי"ז נעשה שלום אמיתי בלב.

וההתחלה והקרקע לשלום היא השפלות בד' מדרגות (להשפיל עצמו מהגדולים ומהשוים לו ומהקטנים ממנו ותחת מדרגת עצמו) עד שמבטל כל חמריותו¹ ואזי יש לו שלום בכל מדותיו, פירוש שאע"פ שמהות כל מדה שהיא ישות לעצמה, וטבעה לבטא עצמה בכל עז והשתלטות, אבל מכח השלום שמאיר בה היא מבטלת רצונה לבטא עצמה, ומתבטאת רק כרצון הנשמה² שהוא רצונו ית'.

ולשלימות כזו שהיא שלום בעצמיו זוכים ע"י יראה, כי ע"י היראה האדם מרגיש קטן ומתבטל ישותו כי היראה מאפסת את האדם כמ"ש יראו אותו כל אפסי ארץ, ואזי יכול להצטרף להיות כלי של שלום. ואעפ"כ מבואר שהיראה בעצמה לא מאפסת אלא את מי שכבר זכה לשפלות בתכלית.

נמצא שאע"פ שכבר מרגיש הקטן שבקטנים ועוד יותר גם תחת מדרגת עצמו שעי"ז נתבטל כל ישותו וחומריותו לגמרי, עדיין צריך שהצדיק יקרב אותו לתורה ללמדו רוממות הקב"ה כדי שיוכה ליראה, מבואר שהביטול והשפלות לעצמה אינה כלי לשלום אלא כשהיא מכוונת להיות כלי לאור הקב"ה. כי אם כל שפלותו היא לא לשם שמים אין בה שום ערך וחשיבות, לכן אע"פ שכבר זכה לשפלות בתכלית כנ"ל רק כשמכווין את כל השפלות הזו שתבטא ביראת הרוממות רק אז נעשה ראוי להמשיך את השלום של הקב"ה עליו.

כך נראה מהלך התורה כפשוטו שתכלית השפלות כנ"ל היא הקרקע להכל, אבל למעשה אינו כן כי לא מדובר כאן ברשעים שעובדים שנים רבות על שפלות שלא לשם שמים ורק אח"כ מעלים אותה לכבוד שמים, אלא העבודה היא בכל המישורים ביחד וכפי השפלות שכבר זכה כך זוכה לתורה וכפי כך מקרב את עצמו, וזוכה ליראה. אבל לקרב רחוקים ע"י שבתורתו יתנוצצו שרש נשמותיהם כנ"ל זה באמת רק אחרי שכבר זכה בעצמו לתכלית השפלות.

ולפ"ז אפשר שכמו שיש ד' מדרגות שפלות כך יש ד' מדרגות בתורה וד' מדרגות ביראה וד' מדרגות בשלום.

ד' מדרגות של שלום

נראה לומר שבשלום יש מדרגות וצריך לעלות בהן מדרגא לדרגא ולכאורה הן ד' מדרגות כי יש שלום מאונס ויש שלום מרצון ויש שלום מחלט.

כי יש שלום בלא דיבור כמבואר בתורה נו, ובאמת אינו שלום ויכול להיות אפילו שנאה³ כמ"ש "וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום" וזה אינו שלום אלא ויתור מחוסר ברירה. (ולא עלינו יש לא מעט אפילו בני זוג שחיים בשלום בלא דיבור דהיינו שאינם רבים אף פעם אבל גם אין ביניהם שום אהבה) ויש שלום של שותפים דהיינו שלום מרצון אבל לא אהבת החבר גורמת, אלא כיון שאני צריך את החבר לאיזה צורך, כמו שני שותפים שכל אחד לבדו אין בכוחו לעשות איזה עסק, לכן מתחברים יחד, נמצא שאני אוהב את עצמי ואת הדבר השלישי ואילו החבר רק היכי תמצי לזה.

ויש שלום מאהבת החבר אלא שאני אוהב את עצמי כמו את החבר, כמ"ש "ואהבת לרעך כמוך" ואנו כמו שני חציים של דבר אחד, ואע"פ שיש לי רצון אחר אני מבטל רצוני מחמת האהבה⁴.

ויש שלום שאני אוהב את החבר יותר מעצמי ומלכתחילה אני לא מעורר בעצמי שום רצון אחר אלא את רצון חבירי וזה בחי' התכללות בחבר בחי' יחודא עילאה שיש אהבה גדולה בין השנים עד שכל אחד רוצה רק את טובת חבירו גם על חשבון טובת עצמו⁵.

ונתבאר לעיל שהשלום תלוי בשפלות. ונראה לפ"ז שד' מדרגות השלום הן בחי' ד' מדרגות שפלות הנ"ל, שמבואר בתורה יד להשפיל עצמו מגדולים ממנו ומשוים ומקטנים ותחת מדרגת עצמו. כי מגדולים ממנו זה בחי' שלום מאונס כי טבע הקטנות להתבטל לפני הגדלות. וכנגד שוים לו זה בחי' שותפים. וכנגד קטנים

¹ כמבואר בתורה ד' שעד שאדם מבטל כל חומריותו דהיינו כל הרגשת ישות, אזי אי אפשר שישמע שבחיו ולא יפול לגאווה.
² הכוונה כגון מדת החסד אם אדם עושה חסד כיון שמתחשק לו או שלבו מתמלא רחמים על איזה בריה מסכנה, זה בא מצד טבע המדה הזו לבטא את עצמה, לכן גם גוי עושה זאת, וזה לא נקרא שלום במדות, כיון שכלליות המצב שלו היא שכל מדה רוצה לבטא עצמה כפי טבעה וגם כשבפועל אין לו מלחמה ביניהן. אבל כשעושה חסד באופן שכל הסיבה לפעולתו היא רק כי זה רצון הקב"ה זה ביטול הישות של המדה, וזה נקרא שלום במדותיו.

³ בלא דיבור הוא שנאה עיין משנה סנהדרין דף כו: (לרבי יהודה השונאו פסול להעיד עליו) שונא כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה. אמרו (לו חכמים) לא נחשדו ישראל על כך.

⁴ עיין תורה יא שיש יחודא תתאה ויחודא עילאה (בחי' שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו) דהיינו אהבת הש"י יש לה שתי מדרגות הנמוכה היא שאני מבטל רצוני מפני רצונו והעליונה היא שמרוב אהבה אין לי שום רצון כלל רק את רצונו ית'.

⁵ נראה שבוה תתורץ הקושיא שמקשים על אהבת דוד ויהונתן מדוע רק את יהונתן אהב כך הרי לכאורה חייב לאהוב כך כל אחד מישראל כמ"ש ואהבת לרעך כמוך. ונראה לומר כנ"ל שאהבת דוד ויהונתן היתה אהבת החבר יותר מאת עצמו.

ממנו זה בחי' ואהבת לרעך כמוך, (בבחי' יחודא תתאה). וכנגד מדרגת עצמו זה שמבטל עצמו לגמרי ואין לו אלא רק את רצון החבר, (בבחי' יחודא עילאה)¹⁹.

צ"ע מדוע התורה תלויה בשיבור הגאווה

רבינו מבאר כאן שקרוב רחוקים הוא ע"י תורה ותחילה באות ב' מבאר שנעשה ע"י תורת חסד ובאות ג' מבאר שזה ע"י תורה שזוכים לה במתנה ע"י שפלות. ונראה לחלק שתורת חסד היא הלכות ועיין תורה ב' תנינא אות ב' מאחז"ל כל המונע מתלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד, כמ"ש למס מרעהו חסד. ושימוש חכמים הוא הלכות עי"ש. וגם תורה זו צריכה שפלות אבל לא תכלית השפלות שמבאר אצלינו באות ה'. כי גם בלימוד הלכות לכיין לאמת לדמות מילתא למילתא צריך סיעתא דשמיא וזה ע"י שפלות. וכמו שמספרת הגמ' על דואג ואחיתופל שהיו גדולי וחכמי הדור ראשי סנהדרין בזמן שאול ודוד ואעפ"כ העידו חז"ל שלא היה להם יראת שמים ועל כן כל תורתם מהשפה ולחוץ²⁰. אבל יש תורה שזוכים בה רק צדיקים שזכו לשפלות בתכלית הביטול ועל תורה זו נאמר יפוצו מעיינותיך חוצה כי תורה כזו בכוחה לעורר רחוקים היכן שהם נמצאים גם בלא שיבואו או שאתה תלך אליהם. כי תורה כזו עולה עד שער החמישים של הבינה ששם היא שרש התורה שבה משרשים נשמות ישראל וע"י תורה זו מתנוצצים הנשמות ונעשה זיווג ונולד נשמות גרים וגם נעשה ע"י התנוצצות נשמות פושעי ישראל שע"י נעשה בלבם התעוררות לתשובה. נמצא שבאמת היא קודמת לתורת חסד כי תחילה צריך לעורר את הרחוקים לתשובה ורק אח"כ אפשר שיבואו וילמדו תורת חסד.

עניין עשית גרים ובהשוואה לתורה יז

הגה- י' חשון תשעו.

עניין עשיית גרים עיין בפנים ועיין בתורה יז באות ו' עפ"י שער הגלגולים הק' לד שהגר מצד מהותו הוא קליפת נגה שאע"פ שכבר נקרא גר וזר במקומו ביחס לרע הגמור של הגויים, אין בכוחה לקרוע עצמה מהרע שדבוק בה, ועל כן שולח לך הצדיק נפש שבורא ע"י זיווגי הנשמות בשרש התורה ונפש זו מושכת את הגר להתגייר, אמנם גם נפש זו כדי שיהיה לה קצת שייכות לגר היא בעצמה בדרגה נמוכה מאד, אמנם אחרי שמתגייר מקבל נפש ישראל גמורה ואזי נקרא גר צדק דהיינו שקיבל נפש מהמלכות הנקראת צדק. ועל זה אמרו חז"ל קשים גרים כספחת דהיינו שאע"פ שנפש הגר שקיבל מהצדיק היא כח אהבה עצום שמושך אותה לקרוע עצמה מהסט"א עדיין היא רחוקה מקדושת נפש ישראל האמיתית כיחס המנוגע בצרעת לאדם טהור. והיא גורמת להחטיא את הגר צדק.

נמצא שהקרוב עשיית הגרים המבואר כאן שהוא תורת חסד הוא מתיקוני קליפת נגה של הצדיק להעלותה מהקליפות של העכו"ם.

עניין זה כיצד הצדיק שולח נפש לגר כדי למשכו מטומאת הגויים והעכו"ם מבואר בתורה יז באופן שונה כי שם מבאר שע"י שהגויים גוזרים ביטול מצוות מישראל נכבש אצלם טוב שהוא ניצוץ נשמות ישראל שעלו במחשבה תחילה ובתחילה מעורר חרטות אצל הגר אבל הרע שבגר מתגבר עליו וכובש אותו עד שנשכח ממנו מעלתו העצומה, (בחי' בן המלך שנפל לטעות שהוא בן המסופר במעשה של רבינו) וע"י צדקה לישראל נעשה אורי נח וזך ואזי דבורי אמונה של הצדיק הולכים למרחוק עד הגר שנכתב אצלו הפך אמונתו ומזכיר לו את מעלתו ועי"ז מאיר בו בחי' תפילין של הקב"ה וע"י זוכה ליראת שמים ועי"ז לאהבת ה' ועי"ז קורע את עצמו מהטומאת הגויים ומתגייר.

מדוע ע"י קרוב רחוקים נתעלה כבודו -

הפשט הפשוט מבואר בלק"ה (כבוד אב ואם ב' א') כי הקרוב אליו ביותר הוא בחי' שכלול בו נמצא שהוא קרוב לבחי' שהקב"ה מכבד את עצמו, שזה לא שייך כלל, ממילא כל הרחוק יותר הוא יותר בבחי' זולתו המכבד אותו. על כן יש לו ית' יותר כבוד ממעשה קל של רחוקים, ממעשה גדול של מלאכים וצדיקים,

¹⁹ עיין ליקוטי הלכות חשן משפט (ח"ב דף קעד) הלכות שוכר הלכה ב אות ד

²⁰ ועיין תורה לו שע' פנים של תורה הם זה לעומת זה ביחס לע' מדות רעות. וגם זה צ"ע א"כ לאיזה פנים בתורה הכוונה. ועל כן נראה פשוט שאין הכוונה לפשט התורה, אלא לפנימיות התורה דהיינו לאור התורה מה שמאיר את הנפש מכח הפשט, דהיינו שאפשר לדעת את כל התורה ובגלל הגאווה היא לא מאור נשמתו אלא מה שנרשם בזכרון שבמדמה ומה שבוה מבין דבר מתוך דבר בפלפל ואע"פ שגם זה חשוב לדעת ההלכה מה מותר ואסור, אבל אין זה העסק בחלקי שבתורה שהוא חלק נשמתי, וגם מסתמא כיון שיש בו רוח גסה אין לו ברור המדמה ולא יודע לדמות מילתא למילתא כראוי, שזה תלוי בברור המדמה, שתלוי בשפלות, ממילא גם בהלכה יש לו טעויות. ועיין בזה תורה יא אות ב' מעשה מלוי בר סיסא ומבואר שם שדבורי תורה צריכים להאיר לאדם היכן לעשות תשובה עד כדי כך שצדיק אם נכנס בו אפילו הרהור קל של גאווה כגון מחמת כבוד שעשו לו כמבואר שם, הוא כבר לא יודע להשיב על שאלות בפשט התורה כמבואר שם, כי אין כוונתו בתשובותיו סתם להורות הלכה, אלא כוונתו לכיין לתשובה שהיא הארה מאור נשמתו שתאיר בנפשו ותצא בדבור בבחי' נפשי יצאה בדברו (בבחי' לשון חז"ל "הוא היה אומר" כפירוש ר"מ מלובלין שאת עצמו היה אומר)

וני"ל כמבואר כאן שכל התורה השייכת לאדם היא אור נשמתו, שעל כן כל יהודי הוא אות בתורה שהיא אחד עם הקב"ה ועם כלל ישראל (וזה ויקרא עג. ישראל והקב"ה והתורה אחד) ע"כ הם שישים רבוא אותיות, (וצ"ל שכל אחת כלולה מכולן כידוע הכלל הזה ברוחניות שע"כ כל אחד צריך לקיים את כל התורה כולה בבחי' פן אחד שבה השייך לו מתוך הע' פנים שאמנם גם הוא כלול מכל הע' כנ"ל). וכפי השפלות של האדם כן מאירה לו התורה שהיא אור נשמתו בנפשו וצריך לדבר את אור נשמתו המאיר בנפשו, בבחי' נפשי יצאה בדברו.

מדוע שרש הכבוד ביראה ולא באהבה

נראה כי עיקר כבודו ית' שיראו מלפניו כמ"ש והאלקים עשה שיראו מלפניו. ויראה היא בחי' דעת, כי יראה היא השגת מציאותו במוחש עד שמתפעל בלבו מהרגשת מציאותו בהרגשת יראה, וזה הסימן היותר מובהק על התקרבותו אליו ית', בבחי' הארץ האירה מכבודו דהיינו שזה עיקר כבודו ית' שהדעת את מציאותו ית' תרד עד ללב בהרגשה ממש של מציאותו, דהיינו לבחי' ארץ, הכוונה כי כלפי השכל הלב הוא בחי' ארציות (לב באידיש הארץ). אבל אהבת הש"י אע"פ שגם היא נובעת מהרגשת והשגת מציאותו אבל היא יותר בחי' התכללות ואינה כבוד. וכמו שמצינו במלכותא דארעא שעיקר כבוד המלך זה שיראים מפניו יראת הרוממות שזה המלמד על רוממותו אבל אהבה אפשר שהיא מחמת טובו ומדת טובו פחות מגלה שכל מציאותו היא עיקר ושרשה דכל עלמין. ובמילים פשוטות אע"פ שמדת אהבה נחשבת גדולה ממדת היראה כי היא יותר התכללות ודביקות בו ית', אבל אין זה כבוד למלך שהעם רץ ומחבק אותו אלא כבודו שיראים ומפחדים להתקרב אליו מרוב הדר כבודו ורוממותו, ורק אחרי שכבר יש יראה בשלימות אזי שייך גם אהבה.

ולפ"ז אולי אפשר לומר ששלום בעצמיו הוא בחי' שלימות יראת השם ושלום הכללי הוא בחי' שלימות אהבת הש"י.

ע"כ כאן ההקדמה

תורה יד [יא]

רמז למהלך התורה מאל רבנו צפוסק צתהלים פרק פא

(תהלים פא) ^{יב} תקעו בחודש שופר בכסא יג [יד] וכו' צכסא ליום חגנו.

צסוף התורה צאות י' מצאך רבינו כיצד רמז צפוסק זה כל מהלך התורה עי"ג וצקיטור מאל כך פירושו – ל"תקעו" שהוא בחי' שלום כללי, זוכים ע"י "צחדש שופר" דהיינו קרוב רחוקים, שזה עיקר התפארותו צכל פעם מחדש, כי ע"י קרוב רחוקים זוכה ל"צכסא" דהיינו יראה, שהיא דבר המכוסה צלצ. שעי"ז זוכים לבחי' "ליום" דהיינו שלום בעצמיו, כי יום בחי' אור, וע"י אור יש שלום בית. ואזי יכול להתפלל דהיינו בחי' "חגנו" ועי"ז זוכה ל"תקעו" הג"ל שהוא שלום כללי.

אות א

שלום הוא שמו של הקצ"ה וכידוע שם מלמד על מהות הדבר, נמצא להמשיך שלום פירושו להמשיך את הקצ"ה. ועוה"ה הוא עולם הפירוד מחמת העלמת והסתרת האמת לכן מאל עצמו אין צו שלום. ותיקונו הוא שצריך להמשיך לו שלום ממקור השלום דהיינו לחצר את הקצ"ה לעוה"ה. ואזי כשקורה השלום הוא מחצר הפכים ועושה מהם כלי שלום, וכמצואר בתורה פ'.

היסוד כאן הוא שכבודו ית' הוא שייראו ממנו, וכמ"ש צמתן תורה שהקצ"ה אמר מי יתן והיה לצדס זה ליראה אותי וכו' דהיינו שהקצ"ה משבח את ישראל על היראה שהיתה להם צמתן תורה. כשצקשו שהקצ"ה יתן להם את התורה דרך הצדיק ולא ישך מפי הקצ"ה, ואע"פ שלכאורה מדת האהבה גדולה מהיראה ומאל אהבת ה' היו צריכים לצקש לשמוע רק מפיו ית', אעפ"כ כבודו ית' הוא דייקא ע"י יראה.

ליראה צאים ע"י צבח רוממותו שמשגיגים עד כמה הוא ית' עיקר ושרש כל העולמות ומנהיגן, אזי יראים ממנו יראה הרוממות ואזי עולה כבודו.

וכשמתגלה כבודו ית' ע"י שיראים ממנו, אזי הוא צא צבחי' השלום שלו.

ול"ע מה גרם לו לצוא האם הכבוד או היראה, ונראה שהיראה ע"י שגורמת לחדם הירא להתאפס (כמ"ש ויראו אותו כל אפסי ארץ) ולהקטין עצמו, זה בעצמו בחי' שלום ושלמות וכמצואר צזוהר צצמקום שיש יראה שם השלימות, דהיינו שהיראה היא האתערותא דלתתא של שלימות והשלום, אבל מלשון רבינו צכתב שהשלום ע"י שפעלים את

^א לשון רבינו ו"ל נאמרה בשבת חנוכה תקסד

^ב תהילים פרק פא (ג) שאו זמרה ותנו תף כנור נעים עם נבל: (ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו: (ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:

רש"י – (ד) בחדש – בחדש הלבנה. בכסה – יום מועד קבוע לכך וכן (משלי ז') ליום הכסא יבוא ביתו למועד הקבוע: מנחת שי – (ד) בכסה – המסורת עליו לית וכתוב ה"א ורבותינו דרשו במסכת ר"ה פ"ב איזה חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה ויש בוה פי' רבים עיין עליהם ובוהר פ' אמור דף ק: ופרשת פינחס דף רל"א: ופרשת שופטים דף רע"ה:

^ג משך הנחל תיקן כסה כאן ובכל המקומות שהחליף רבינו. ומהדור הקדון הורוביץ החדשים תיקן בכלם כלשון רבינו.

^ד פסוק זה חזור ח"פ בליקוטי מוהר"ן כאן וברף יט: ובתורות א' [דף א. ג.] ה' [דף ז: יא:] ה' [דף ט: יט.] תנינא. בכל המקומות לבד מדף ג. החליף רבינו כסא במקום כסה. ועי"ש פרש"י ומנחת שי. וכלשון רבינו נמצא בהרב ספרי חסידות כגון פרי הארץ מכתב ט' ומאור ושמש אור המאיר אמרי פנחס ועוד רבים. (ועיין תורה ו' אות ה' שזרש כסא לשון כסוי)

הכבוד לשקצו זיכרה נראה שרצה להרויח שני זכרים יחד דהיינו שגם היצאה וגם הקצו רחוקים הם הכבוד הגורם שעי"ז לשם נמשך הקצו שהוא השלימות בעצמה וזו צדדי השלום שלו. ומחבר הפכים דהיינו צפרטיות את המדות שבלב שיהיו כלי לזכרה וכן בכלליות מחבר בני אדם שיהיו כלי לזכרה וזהו שלום בעצמו ושלוש פרטי.

להמשיך שלום ממקור השלום^{טו} דהיינו את הקצו^{טז} שנקרא שלום^{טז} בעולם צפוטות מדבר כאן משלום בעצמו דהיינו השלום שצין המדות שצדאם עצמו וצין גופו לנשמתו ונקרא "להמשיך שלום בעולם" כי כל אדם הוא עולם קטן. ונראה שכלול צוה גם שלום צין בני אדם. כי עדיין זה שלום של עוה"ז. וצחלק השני של התורה^{טז} לקמן אות ח' מדבר משלום כללי שהוא צין העולמות דהיינו את עוה"ז^{טז} צחי' מלאה הארץ דעה וכו', כפי שיתבאר, צריך תחילה להעלות כבוד הקב"ה להוליא לפועל את כוונת הציורה שכתוב לכבודי זכרתיו יצרתיו אף עשיתיו לשרשו לשקצו וסיבת הכבוד, דהיינו ליראה^{טז} ליראת הרומומות^{טז} כי עיקר כבודו ית' הוא שיראים ממנו מחמת השגת גדולתו ורוממותו שהוא עיקר ושרש ומנהיג כל העולם, אבל יראה נפולה (דהיינו שחושב שיש עוד איזה כח בעולם לצד מכת הש"י) היא פגם כבוד שמים וכשמעלה את היראה וירא רק ממנו ית' צוה מעלה את כבודו ית' כמ"ש (דברים כח)/כ"ב **ליראה את השם^{טז} הנכבד^{טז}** ולקמן יתבאר שזה ע"י שמציא את עצמו ואת כל העולם ליראת שמים:

אות ב

^{טו} כך משמע מלשון להמשיך דהיינו להביא ממקום אחר. וכעין זה בתורה לג- הכלל הוא שצריך לבקש שלום. והריצ"ח ביאר שם ששלום לשון שלימות (כמבואר כאן באות ח') ולכן "אין שלום לרשעים אמר ה'", כי לא שייך שלום לנברא שהוא חולק עצמו ונפרד ממנו ית', שהרי אינו שלם אלא השי"ת שוהו שמו, כמו שאומרים אחר ברכת כהנים אתה שלום ושמן שלום, וכשאומרים שלום הכוונה אליו ית'. לכן א"א לעשות שלום אלא רק לבקש שלום, וזה ע"י שמבטל עצמו למי שהוא שלם, ואז מאיר בו שלום ע"י שמצטרף לשלום בבחי' ופורס עליו סוכת שלום, דהיינו שמכניס עצמו תחת המציאות של שלום. והכלי שמאיר בו ביותר השלום הוא התורה כמבואר שם בהמשך הכוונה לדעת תורה וכן ע"י הצדיק שנקרא ברית שלום.

ומקור השלימות היא הקב"ה שהוא האחד הפשוט, אע"פ שכיון שאין בו הפכים א"צ לשלום, אעפ"כ הוא השלימות שעל ידה מתחברים ההפכים היכן שכן נמצאים.

^{טו} במשנה סוף עוקצין לא מצא הקב"ה כלי לברכה אלא השלום לפ"ו השלום הוא כלי וכלי צריך להכין ולבנות ולא להמשיך וכאן שנקט להמשיך צ"ל שאין הכוונה לכלי אלא לאור.

^{טז} שו"ע אורח חיים סימן פט (ב) כיון שהגיע זמן תפלה אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום **משום דשמו של הקב"ה שלום**. קצור שו"ע סימן ה- אות יד- בבית המרחץ ג"כ אסור לדבר או להרהר בשום דבר שבקדושה. ואסור להזכיר שמות המיוחדים להקב"ה אפילו בלשון חול (כגון גאט בל"א או בוגא בלשון פולין ורוסיא) בבית המרחץ או במבואות המטונפות. וכן אסור ליתן שם שלום לחברו, **כי שלום הוא שמו של הקב"ה שנאמר ויקרא לו ה' שלום**. ואדם ששמו שלום יש אוסרין לקרותו שם בשמו, ויש מתירין כיון שאינו מכין על ענין השלום אלא להזכרת שמו של אותו אדם, וכן נוהגין להקל, וירא שמים יש לו להחמיר:

^{טז} כי תורה זו מחולקת לשני חלקים שע"כ גם רבה בר רב הונא רמו אותה בשתי מעשיות, במעשה ראשון רמו שלום הפרטי בעצמו ובמעשה שני את השלום הכללי שבין העולמות.

^{טז} עיין תורה שני השלום הוא מחבר בין הפכים. השלום עושה משנים שזה תכלית הפירוד, הוא עושה אחד, ע"י שהוא עושה מכל אחד מהם חצי של חבירו, דהיינו שעושה מאחד חצי דהיינו שנעשה בו הרצון להקטין עצמו לחצי וע"ז עושה משנים (דיינו משני חצאים) אחד שלם. וזהו שלום לשון שלימות.

וכן מבואר כאן שהשלום מחבר הפכים בסוף התורה דהיינו שבשלום הכללי אוי מלאה הארץ דעה כל כך עד שמאיר גם בבעלי חיים שהם הפכים כגון וגר זאב עם כבש. ובתורה פ' מבאר שזה תלוי בתיקון הברית והכל אחד כי ברית נקרא שלום כי ברית הוא הוא חיבור וקשר בין הפכים ודיינו שלום. גם עיין לק"ה בציעת הפת הלכה ה' אות מ' וקצת קודם שם שמבאר שעיקר הבגדים הצואיים הם גאוה ועיין תורה יא שגאוה בחי' ניאוף.

^{טז} נ"ל חילוק בין יראה לפחד עפ"י המבואר בשיחות הר"ן פג וכן רואים בחוש שפחד לא תלוי בשכל ואדם מפחד גם כשבאים ומפחידים אותו מאחוריו והרבה פעמים אדם מפחד לפני שהוא מבין למה כי זה דבר הפועל על הלב ישר לא דרך השכל ואע"פ שרבינו נוקט שם יראות ופחדים משמע שיראה ופחד שווים נ"ל שהחילוק הוא שיראה מתחיל משכל עד שמתפעל הלב ופחד גם מתחיל בלב וצ"ע. ופחד הוא רק מרעה שלא תבוא והיראה אע"פ שיש יראת העונש אבל העיקר היא יראת הרומומות, וזה לא שייך בפחד מחמת רוממותו אלא רק יראה שהיא בחי' שמירת מרחק מחמת הרגשת רוממותו.

^{טז} כפי שיתבאר לקמן שהכל מתחיל משפלות בתכלית השלימות שרק על ידה זוכה לתורה כזו שעל ידה מקרב רחוקים ליראת שמים שע"ז עולה הכבוד. וכיון שמדבר משפלות במדרגה כל כך גבוהה מוכרח שגם היראה שבאה ע"ז היא יראת הרומומות. אמנם בוודאי לבוא לזה צריך להתחיל מיראת העונש.

^{טז} דברים (כח נח) אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הפתבים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יהוה אלקיך: (נט) והפלא יהוה את מכתך ואת מכות ורעך מכות גדולת ונאמנות וחקלים רעים ונאמנים:

^{טז} היראה היא משמו ית' כי אין לנו תפיסה בו בעצמו אלא בפעולותיו שהן שמותיו המגלים לנו קצת מרוממותו. ונקראת יראת שמים כי הירא ע"י שתופס גדול רוממותו ית' מרגיש מסובב בכמו כיפת שמים של מציאות מרוממת מפעימה עד שירא מגשת אליה. ועל כן כסוי ראש סגולה ליראת שמים כי היא כמו כיפת שמים הנ"ל על ראשו.

^{טז} צ"ע משמעות הפסוק שצריך לירא ממנו ית' כיון שהוא נכבד, ואילו רבנו מביאו לבאר שהיראה היא כבודו, וא"כ מה הראיה מהפסוק. ואולי רוצה לומר שכיון שהוא ית' נכבד מצד עצמו צריך לירא ממנו כדי שתאיר הארץ מכבודו שזה עיקר תיקון הכבוד לגלות אותו לחוץ לרחוקים.

עתה יבאר שהכבוד הוא לייקא כשחוקים מתקרבים להיינו כשע"י התורה מציאים אותם ליראת שמים זה עיקר כבודו. כי ע"י התורה לומדים גדולתו ורוממותו ואמיתת מלאותו שהוא עיקר ושרש כל עלמין ומנהיגן היחיד. ועי"ז בא ליראת הרוממות.

ול"ע כי בתורה יא אות צ' ואות ג' מבואר שעיקר כבודו הוא כשהאלים ע"י תיקון הברית זוכה לשפלות עד שכבוד עלמו אין ואפס נמצא לפ"ז שעיקר כבודו לייקא ע"י הקרובים אליו מאלו, דהיינו עובדי השם הגדולים הענוים שומרי הברית בתכלית. וכן מסתבר שמה רבינו יותר מכבד את הקב"ה מיתרו, אלא שמאידך משה רבנו וכיו"צ כל הקרובים אליו ית' כיון שכללים בו יש כבודם מבחי' שמכבד את עלמו¹⁰, אזה לא שייך כלל, לכן עיקר הכבוד מהרחוקים לייקא אזה מופקע ביותר מבחי' מכבד עלמו. וזהו דאיתא לקמן אות יב הארץ האירה מכבודו דהיינו שהכבוד הוא להאיר אור בחושך והארציות לייקא. מאידך יש בזה סתירה שהרי עיקר הכבוד הוא לקרב רחוק נמצא שהכבוד הוא ע"י שמפקיעים אותו מלהיות מכבד. ונראה שכבוד הוא כוונת הבריא והוא אור מלאותו ית' שצוה"ב המאיר בחשכת העולם הזה לכן נתפס כאן קצת צבחי' תרתי דסתרי. ובפשוט ל"ל שהם שני סוגי כבוד. ואולי זה הכוונה שסליק יקרא לקב"ה לעילא ותתא, לתתא היינו הארץ האירה מכבודו ולעילא היינו שיתרו נתעלה מרחוק לקרוב ונעשה גם מכבד כמה רבנו, דהיינו צבחי' כבוד הנכללים בו שכבוד עלמם אין ואפס כמבואר בתורה יא, כי גם באמת מדבר מכבוד שע"י יחודא תתאה לעילאה ולא ע"י רחוקים, וזה צחי' כבוד עליון.

מה שנתבאר בזהו א' שלהמשיך שלום כריך לכבד את הקב"ה ככבוד הנובע מיראה, עתה יבאר כיצד מעלים את הכבוד דהיינו כיצד זוכים ליראת הרוממות כזו שעל ידה מתעלה כבוד הש"י. ומבאר אזה ע"י שלומד תורה על מנת ללמוד כי תורה היא כבודו ית' כי היא לימוד לאונותיו ומדותיו ודרכי הנהגתו את העולם, ועיקר כבודו הוא לקרב רחוקים תחילה את לבו הרחוק להציאו להתפעלות מרוממותו ית' ועוד את כל מי שיכול להשפיע עליו ולקרבו להתפעלות כנ"ל.

וא"א להעלות את הכבוד, אלא ע"י **תורת חסד** [כ"ב]/¹¹ שלומד על מנת להשפיע ולא על מנת לקבל. **ותורת חסד**, אחז"ל (סוכה מט ע"ב)/¹² וזהו הלומד תורה על מנת ללמודה. כי זה עיקר כבודו שמקרב רחוקים ליראת שמים ע"י התורה, כמובא בזהר (יתרו דף סט ע"א)/¹³ בשעתא

¹⁰ מבואר בלק"ה (כבוד אב ואם ב' א')

¹¹ לשה"כ משלי לא כו

¹² הטעם שדווקא תורת חסד כי הכבוד הוא ע"י קרוב רחוקים נמצא שהתורה כאן היא לצורך הרחוקים ולא לצורך עצמו לכן היא תורת חסד. וצ"ע הרי תורת חסד היא בחי' משפיע שיש לו הרבה יותר נסיון בגאווה ליפול בטעות שהוא החכם המשפיע וקרוב ליפול בתאוה הידועה ע"ז. עיין תורה קלד.

¹³ ס'קה מט: ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד. אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. איבא דאמרי תורה ללמודה זו היא תורה של חסד שלא ללמודה זו היא תורה שאינה של חסד:

נראה שרבינו נקט כהאיכא דאמרי אבל באמת לפי המבואר בהמשך שמדובר במדרגה גבוהה של תורה שגורמת התנוצצות הנשמות מוכרח שהיא גם תורה לשמה כהמ"ד הראשון כאן. וכמבואר בתורה קנט שרק תורה לשמה ובדחילו ורחימו עולה למעלה

¹⁴ ע"ש גם סו: וסח.

¹⁵ עיין בפנים שאין זה ממש לשון הזהר אלא קיבוץ משפטים

צ"ע מה הראיה מיתרו אולי דווקא הוא כיוון שהיה כומר גדול ומנהיג של רבים

הזהר מבאר שהגרים מוסיפים על יסוד הנר וצ"ע כי במקום אחר כתוב שהגרים הם רק בחי' לבוש ולא עצם השכינה ועוד שהם תחתיה ולא עליה כישראל

מה שאומר הזהר שהגרים מוסיפים על היסוד הנר – ואולי לזה מרמו שמו יתרו שמוסיף יותר על מה שיש

וזהו יתרו דף סט. – וישעיהו יתרו וגו', פתח ואמר (תהלים יח ג) על כן אודך בגוים יהו"ה ולשמך אזמרה, דוד מלכא אמר דא ברוח קודשא, בשעתא דחמא דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתליק בסליקו ולא אתייקר בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין. ואי תימא הא קודשא הוא לא אתייקר בעלמא אלא בגינהון דישראל כי הם תכלית הנבואה וא"כ איך אפי"ל שעיקר הכבוד מהעב"ס שמתקרב, הכי הוא

ודאי, דהא ישראל אינון הווי יסודא דשרגא לאנהרא, כי נשמות ישראל כלות המלכות שהיא סוד הנר ועל יסוד היא מאירה ע"י המין שהם מעלים אליה

אבל כד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקודשא בריך הוא, כדין אתוסף יסודא דשרגא על יסוד השכינה הנקראת נר ואתתקף על כל עובדיו, בחבורא חדא, ושליט קודשא בריך הוא בלחודי עילא ותתא.

ע"י אור יקר כאן שער ה סימן ג דף קז – הנה היצירה אל הבריות הוא כח ההשפעה העליונה ונותנת צורה במצטייר והנה כל האומות הם משרש מעשה ה' באדם הראשון וסוד ההשפעה העליונה מתפשטת מלמעלה וניתנת לשרים וכח הצורה העליונה מתפשטת בחותם הצורה הנשמית וסוד הצורה הזאת בשתי דרכים ברוחניות בנשמות אינה אלא בישראל ובגשמי אינה בישראל לבד אלא גם היא מתפשטת בכל האדם ומטעם זה כאשר מאותה הצורה יכנס פנימה אל הקדש, שמו של ה' ה' מתייקר. שהצורה נאספת אלא שורשם, ואל תחשוב שאלו הצורות לבטלה ולריק הם שאין להן היותן מהצורה העליונה וחיו שיהיה דבר נמצא במציאות שלא מכח עליון והכח הוא לא יהיה הווייתו לריק אמנם יש להם דרך להתאסף לזמן חידוש העולם ודבר זה סוד עמוק מאד ומטעם זה כאשר יכנס יתקדש שמו של ה' בה' כאותה הבחינה העתידה שנאמר בה כי אז אהפוך אל העמים ויובללו. ומעין אותו כבוד הוא הכבוד הנמשך להב"ה כאשר האומות מקדישים ומודים שמו ולזה אמר אודך בגוים כדי שמתוך הענף המתפשט יבא השבח והמעלה כדמפרש ואז"ל והענין סוד ההיות האלו המרים שנתפשטו בדין לקיים הדין עתידים להמתק שמה שאנו אומרים שיתבטלו הקליפות אל תחשוב שיתבטלו ממש שאין שום היות מתבטלת כלל אלא הכונה הכנסם פנימה ויתבטלו מריתם שאחר שהיצירה אשר בנו וזכינו אל האור העליון מכוחו מה תועלתנו שיתבטל אחר התחיה אם אנו זכינו על ידו והוא חלק בנו אלא יתבטל כחו ומריתו וההויה קיימת ויובלל בקדש בתוכיות הצורה הקדושה והיינו סוד הענף הנכלל בשרש וישראל עיקר השרש אל הנר שהיא השכינה הסאירה בנו והיינו דמסיק ישראל יסודא דהיינו צדיקים נעשים להם כנפים וסוד הכנפים הם בסוד והחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים והיינו סוד הציצית שבו סוד התכלת דהיינו סוד האש המתפשט לחוץ ושם נכללים נמצא שהם מושרשים בתכלת שהיא בחנה אחרונה אל הקדש ונמצא לפי זה שהאומות ממש כנפים וענפים לישראל וקדושה עליונה תלויה בהם ומתקדשת בהם ולזה ישראל יסוד ועיקר אל התמונה העליונה והם הגוים ענף אחד שנתפשט חוץ שהוא צורך גבוה הכנסו פנימה לתיקון המציאות כדי שיהיה סוד האחדות שלם בכל חלקיו

כגוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עלייהו מקמי קודשא בריך הוא, וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעוון אחרנין, כדין אתתקף ושליט יקרא דקודשא בריך הוא על כלא, בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא ועו, וכלהו הווי מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעוון דעלמא, כיון דחמו דאיהו ופלא ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעת כי

גדול יהוה מכל האלהים, כדן כלו אתרחקו מפולחניהון, וידעו דלית בהון ממשו, כדן אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סטרין, ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא, ושירותא דפרשתא הוה ביה ביתרו.

הרמ"ק מבאר כאן באור יקר דף קח החילוק בין חכמת הכתבים שפסק יתרו לשישוף שפסק בלעם יתרו חזק מדימיין דפרעה הוה ליה חכימין הוה ליה לפרעה, חזק יתרו וחד איוב וחד בלעם, חזק יתרו וחד ליה פולחנא וממנא ושמשא וכבבא דשליט על שולטניה דלא הוה ידע פולחנא דאתחזי ליה, וההוא שמושא דיליה, בלעם הוה חרשא בכל מיני חרשין בין בעובדא בין במלה,

איוב הוה דחיל בדחילו, ובההוא דחילו הוה עקרא דיליה. בגין דמלה דלעילא בין דקדושה בין דסטרא אחרא. לא יכיל בר נש לאמשכא רוחא דלעילא לתתא ולמקרב גביה אלא בדחילו, דיכוין לביה ורעותיה בדחילו ותבירו דלכא, וכדן ימשיך לתתא רוחא דלעילא ורעותא דאצטריך, ואי לא ישוי לביה ורעותיה בדחילו לההוא סטרא. לא יכיל לאתדבקא ביה רעותיה, בר להני טופסי דקיקין ולא בכלהו, בגין דאית בהו שלטנין דאצטריך לגבייהו רעותא דלכא ודחילו, כל שכן אינון מלין עלאין, דאצטריך דחילו ואימתא ורעותא יתיר.

יתרו אצטריך פולחניה דההוא סטרא תדיר, בין בזמנא דאצטריך ליה לבר נש, בין בזמנא דלא אצטריך ליה, בגין דההוא סטרא יהא דביק לגביה בשעתא דאצטריך ליה,

שם דף סו: רוא דמלה, בשעתא דהאי מלך והאי כהן אתכפיין ואתברו, כדן כל סטרין אחרנין אתכפיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא, כדן קודשא בריך הוא שליט בלחודוי עילא ותתא, כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא.

כגונא דא ורוא דא ממש, עבד קודשא בריך הוא בארעא, דתבר מלך זקן וכסיל ודא הוא פרעה, בשעתא דתתא דתתא משה לפרעה ואמר (שמות ג) אלהי העברים נקרא עלינו, פתח ואמר לא ידעתי את יהוה, ובעא קודשא בריך הוא דיתיקר שמה בארעא כמה דאיהו יקרא לעילא, כיון דאלקי ליה ולעמיה, אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא. לבתר אתבר ואתכפייא ההוא כהן און, יתרו דמשמש תחותיה, עד דתתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו', עתה ידעתי כי גדול יהוה וגו', ודא הוא כהן און סטרא אחרא דאיהו סטר שמאלא. ודא איהו רוא דאמרה רחל כד חמאת דמיתת, כמה דכתיב (בראשית לה יח) בן אוני, ובגין דא אזוי (נ"א אודי) יעקב ואמר בן ימין ולא בן אוני, סטר ימינא ולא שמאלא. וכיון דההוא מלך וכהן אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה, כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על כלא עילא ותתא, ועד דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודו אלן קמיה, לא אתייהיבת אורייתא, עד לבתר דתתא יתרו ואודי ואמר עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים, ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו', כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.

ועין אור יקר שם הטעם מפני שרצה הב"ה שתרד התורה אחר כפיית החיצונים כדי שיהיו כפויים תחתיה כל צדי השמאל ויגדל כבודו בכל העולמות ובה הוה העולם התחתון ליטע בו מטע התורה האמיתית

עוד שם סוף דף סו: רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים סו ד) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם, תא חזי דוד מלכא קם ושבח ואודי למלכא קדישא, והוה משתדל באורייתא בההיא שעתא, כד רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא, וכנורא הוה מנגן ואמר שירה וכו'. ומה שירה הוה קאמר,

תא חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אתער לגבי כל אינון רתיכין למיהב לון טרפא כמה דאוקימנא, דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, כדן כלוה בחדו פתחי ואמרי, (תהלים סו ב) אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, כד רוח צפון אתער ונחית לעלמא, נשיב ואמר לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך, כנור בשעתא דאיהו מנגנא ביה בההוא רוחא, פתח ואמר יודוך עמים כלם (חסר).

דוד כד הוה קם ואתער עליה רוח קודשא, פתח ואמר ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו, יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ, בגין לאמשכא טיבו דקודשא בריך הוא מעילא לתתא, לבתר אתא דוד ברוח קודשא וסדר לון כחדא, ואסתכל בכלא בהאי קרא דכנורא, (בגין) דשלימו דיקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא, בשעתא דשאר עמין אתכפיין ואתיין ואודאן ליה לקודשא בריך הוא, כיון דאינון אתכפיין ואודן ליה, כדן אסתלים יקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא

שם תחילת דף סח. בשעתא דתתא משה [סח/א] לפרעה ואמר ליה יהוה אלהי העברים נקרא עלינו וגו', פתח איהו ואמר לא ידעתי את יהוה, ובעא קודשא בריך הוא דיתיקר שמה בארעא כמה דאיהו יקרא לעילא, כיון דאלקי ליה ולעמיה, אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא, דכתיב (שמות ט כו) יהוה הצדיק, איהו דהוה מלכא קרופינט דכל עלמא, כיון דאיהו אודי כל שאר מלכין אודון, דכתיב (שם טו טו) אז נבהלו אלופי אדום. אתא יתרו כומרא עלאה ורברבא, רב ממנא (דכל ממנא) דכל טעוין אחרנין, ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים, כדן אסתלק ואתייקר קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, **ולבתר יהב אורייתא בשלימו דשלטנו על כלא.** משמע שמתן תורה היה ע"י גודל הכבוד שנמשך ע"י התקרבות יתרו

עוד שם דף סח. וישמע יתרו כהן מדין, רבי יוסי פתח, (תהלים קיא ט) פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש וגורא שמו, מאי שנא בכל שאר קראי דבכלהו תרין תיבין מאלפא ביתא, ובהאי קרא ובקרא דאבתריה תלת תלת, אלא בגין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפא ביתא. האי לקבל תלת פורקנין דישראל, בר פורקנא קדמאה, קרא אחרא לקבל תורה נביאים וכתובים, וכלא תליא בהאי חכמה. פדות שלח לעמו, כד פריק קודשא בריך הוא לישראל מגלותא דמצרים, ועבד לון נסין וגבורין, צוה לעולם בריתו, כד אתא יתרו וקביל ליה קודשא בריך הוא, וקריב ליה לפולחניה, ומתמן אתקריבו כל אינון גיורין תחות גדפי דשכינתא, מתמן ולהלאה קדוש וגורא שמו, דהא כדן אתקדש שמה דקודשא בריך הוא, דהא (מסטרא אחרא) יתקדש שמא קדישא כד אתבר ואתכפיא סטרא אחרא **כמה דהוה ביתרו:**

וישמע יתרו וגו', וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו, והא כתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגוזן, אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר ואתכפיא מקמיה דקודשא בריך הוא, ואתקרב לדחלתיה.

עין כאן בילור האור יקר סקנ"ה הולך את משה למדין ליעול את כפורה מיתרו כלי לקרב את יתרו כלי שיתקדש שמו ית' ע"ז

ליקוטי הלכות חשן משפט הלכות שלוחין הלכה ג עפ"י תורה נא - וע"כ מצות נר חנוכה למטה מעשרה טפחים כי למטה מעשרה טפחים אין השכינה שורה כשר"ל ועכשיו מעוצם הנס של חנוכה אנו זוכין לגלות אור ההשגחה גם למטה מעשרה טפחים, להורות שבכל מקומות ממשלתו ואפילו בכל מקומות הנמוכים הרחוקים ממנו ית' כולם מתנהגים בהשגחתו יתברך לבדו כי הוא יתברך מחיה את כולם. וזה עיקר כלליות אחר הבריאה בקודם הבריאה כשמוקמות הרחוקים נכללים באחד על ידי שיודעין שגם שם מאיר השגחתו ית' תמיד.

כי עיקר האדם נברא רק בשביל זה כדי לכלול כל המקומות הרחוקים באחדותו ית' ע"י שיוכה לבחור בטוב כנ"ל כי עיקר הבריאה היתה כדי שאח"כ יחזור ויוכלל הכל באחד ע"י האדם הבל בחירה שע"י יתגלה אלהותו ית' כנ"ל. כי אם לא היתה הבריאה יוצאת מכאן אל הפועל לא היו יודעין מאלהותו ית' כנ"ל. ועיקר התגלות אלהותו הוא ע"י האדם הבעל בחירה דווקא כנ"ל

וע"כ כל מה שהמקום נמוך יותר ורחוק יותר מקדושתו ית' ששם מתגבר היצירה ביותר והבחירה חזקה ביותר כשזוכה לשבר הקליפה שם ולהטות הבחירה לטוב, והו עיקר שלימות הבריאה בחי' כלליות אחר הבריאה בקודם הבריאה כי במקום שהבריאה סמוכה עדיין לשרשה אין מעלתו גדולה כ"כ כשזוכה לכלול שם באחד מחמת שסמוך אל האדח עדיין. רק העיקר הוא במקום הרחוק ביותר להתגבר שם לכלול באחד, והעיקר ע"י שמאמינים שגם שם מאיר השגחתו שע"י נכללין באחד כנ"ל.

דשאר עכו"ם אתיין ואודן לקוב"ה דהיינו שהם מודים שהוא גדול ומרומם מעל כל האלהים, כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה לא עילא/לב^ג ותתא [לב^ג] דהיינו עולה ומתכבד שמו של הקב"ה. כמו גבי יתרו בשעתא דאמר יתרו [לב^ד] **עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים**, כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה. נמצא זהו כבודו של הקב"ה, כשבני אדם שהם מחוץ לקדושה^ל, מקרבין את עצמן/ל^ו לפנים מהקדושה/ל^ו [לב^ח]. הן גרים שמגיירין, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מבחוץ, וכשמקרבין ומכניסים אותם לפנים, זהו כבודו :

ועכשיו הכבוד בגלות, כי עיקר הכבוד אצל העכו"ם דהיינו נפילת האמונה וילת שמים, כגון תלוות ממון ודליפת הפרנסה שהיא עיקר העבודה זרה והאמונה צרופאים ומדענים, ואנחנו בני ישראל מקצלי תורתו אנשי אמונה ויראי שמים שעל כן כבודם של ישראל הוא כבוד הש"י ועכשיו אנו שפלים ונבזים. ולעתיד לבא^ל שיתגלה כבודו מבין החשך דהיינו שצוה"ל שעכשיו הוא חשך, תאיר אמתת מציאותו, ותתגלה אמתת הנהגתו לזו את העולם, צדחי' מלאה הארץ דעה את ה' כמים ליס מכסים/מ^ב, כמ"ש (ישעיה מם) **ונגלה כבוד ה'** וראו כל זכר יחדיו וכו' [מא/מב] כי צוה"ל שכינה מתגלית רק ליחידים אבל לעתיד לזו וראו כל זכר יחדיו (ויקרא רבה א' יד) כי עד עתה ההשגה האלהית היתה מעוטפת צכמה לזכרים ומסכים ומחילות ענן וערפל, אבל לעתיד ונגלה דהיינו שיהיה הכבוד מגולה ונראה באספקלריא המאירה (מלבי"ם), ועי"ז יתקיים **כי אז**

וזהו בחי' מרחוק ה' נראה לי, מרחוק דייקא וזהו נראה לי נראה לי דייקא כי עיקר ע"י הראי' שהיא בחי' אור ההשגחה שע"ז נכלל גם הריחוק באחדותו ית' שזהו עיקר תכלית הבריאה כנ"ל.

כי זה עיקר שעשועיו ית' כשמקומות הרחוקים ביותר שבים אליו ונכללין באחדותו ית' כידוע. וזהו בחי' הקליפה שקודמת לפרי תמיד כי לא היתה קליפה קודם לא ה' הבריאה רחוקה כלל מקודם הבריאה ולא ה' בחירה כלל וה' הכל אחד בבתחלה וה' מתבטל העולם לגמרי כנ"ל וע"כ בהכרח שהיה הקליפה קודם לפרי שע"ז אחר הבריאה רחוקה מקודם הבריאה. וכשזוכין לשבר הקליפה או חוזר ונכלל אחר הבריאה באחד שזהו עיקר תכלית הבריאה כנ"ל.

וזהו עיקר מעלת הבעל תשובה שגדולה מצדיק גמור כשרו"ל במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד כי הצדיק גמור מעיקרו לא נפל עדיין לבחי' אחר הבריאה לגמרי כי באמת הכל אחד ע"י ידיעת ההשגחה כנ"ל ועיקר המעלה הוא כשיריעין מהשגחתו ית' במקום שאפשר לטעות ח"ו. וע"כ הצדיק גמור שלא חטא מעולם לפי בחינתו וקדושתו אין חילוק בין קודם הבריאה לאחרי הבריאה וע"כ אין מעלתו גדולה כ"כ במה שכולל אחר הבריאה בקודם הבריאה מאחר שאצלו אין שייך אחר הבריאה כלל כי הוא דבוק בהש"ת תמיד. אבל זה שבא כבר לידי חטא ח"ו ונפרד מהש"ת שזהו עיקר בחי' אחר הבריאה כי ע"י חטאו נפרדה הבריאה משרשה שזהו עיקר בחי' אחר הבריאה וכשזוכה אחר"כ לשוב בתשובה שלימה להש"י ואז חוזר ומשיב ומעלה הכל להש"י וע"כ מעלתו גדולה ביותר כי הוא זוכה ביותר לכלול אחר הבריאה ממש בקודם הבריאה, מאחר שאצלו לפי בחינתו כבר נתרחה הבריאה משרשה ע"י חטאיו ועכשיו זכה לשוב שהוא מחויר אחר הבריאה ממש לשרשה לכלול באחד שזהו עיקר השלימות כנ"ל.

אך עיקר התשובה זוכין רק ע"י אמת כי מאחר שכבר נתרחה ע"י עונותיו מהש"ת בודאי קשה לו לשוב ובפרט אם ח"ו הרבה לפשוע. אך עיקר תיקונו אם רוצה לחוס על עצמו למלט נפשו מני שחת הוא רק ע"י האמת שיסתכל רק על האמת לאמתו ויבחר רק באמת ולא יטעה את עצמו ח"ו וע"י האמת יזכה לידע שגם שם במקומו מאירה השגחתו ית' כ"ש בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים. וע"י אמונת ההשגחה יכולין לשוב להש"ת מכל מקום שהוא ולכלול הכל באחד מאחר שיריעין שהש"י נמצא גם שם במקומו ע"כ בודאי יכול לשוב אליו ית' בקל וכשזוכין לתשובה ע"י האמת כנ"ל ע"י נכלל אחר הבריאה ממש באחד כנ"ל שזהו עיקר התכלית כנ"ל.

^א בתרלד - דקוב"א

^ב צ"ע מה שייך כבוד למעלה הרי שם רוממותו ידועה והכבוד הוא בבחי' הארץ דייקא האירה מכבודו, כמבואר לקמן אות יב.

^ג תרגום - בשעה שעובדי כבבים ומולות באים ומודים להקב"ה או עולה ומתכבד שמו של הקב"ה למעלה ולמטה.

^ד שמות ית' א

^ה בתרלד - לקדושה, ובלוה"ת שם - לקדושה

^ו מקרבין את עצמם - ולעיל אמר שהצדיק מקרבם ע"י תורת חסד אבל באמת לא שייך כבוד אלא מבעל בחירה וכל הכבוד הוא רק ממה שאחרי הכל הוא בעצמו מתגבר על המניעות ומקרב עצמו

^ז צ"ע לכאורה צ"ל שמקרבין עצמם לפנים הקדושה ולא מהקדושה. ואולי רומז כאן למי שהוא כבר בקדושה גם הוא צריך חפש קדושה לפנים מקדושה ולהתקרב יותר. כמבואר בתורה סח שלדרי מעלה מראה הצדיק שעדיין לא השיגו כלום. כדי שלא יעמדו במקומם אלא ישאפו לעוד ועוד השגות.

^ח עיין ליקוטי עצות כבוד אות ד' שם הלשון - עקר הכבוד כשהרחוקים ביותר מקרבין את עצמן להש"י.

^ט מתרצו - לבוא

^י המשל למים המכסים את הים שמעתי מהריצ"ח שבאר שמים בינוי לדעת וים הוא הארץ דהיינו הגשמיות, כמו שבעוה"ז הגשמיות מעלימה ומכסה את האלוקות, כך לעתיד לבוא יתהפך ומימי הדעת דהיינו האלוקות תתגלה כל כך עד תכסה על הגשמיות.

^{יא} זהו סוף משפטים דף קכו.

^{יב} **וזהו סוף פרשת משפטים - אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר סְבִירָא לִיה גַּם כֵּן שֶׁחֹמֶר נִזְדַּכְךְ וְנִיתֵן רְשׁוּת לְהַשִּׁיג וְלְהַסְתַּכֵּל, וְאִמַּר שְׂלָא רַק לְהִזְקִינִים נִיתֵן רְשׁוּת אֲלָא וְאֲפִילוּ יִשְׂרָאֵל בְּהֵיאָ שְׁעָתָא אֲתַכְשְׁרוּ אֲפִילוּ כֹל יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ שְׁעָה הִוְכַשְׁרוּ וְהִיוּ רְאוּיִים לְהַשִּׁיג מִצַּד זִיכּוּךְ חֹמֶר, וְאֲתַקְשְׁרֵת בְּהוּ שְׂכִינְתָא וְנִתְקַשְׁרָה בְּהֵם הַשְׂכִּינָה מִצַּד זִכּוּךְ חֹמֶר. וְדָא קִיָּמָא וְזֵה הַבְּרִית שֶׁנִּכְרַת בֵּין הַשְׂכִּינָה וְיִשְׂרָאֵל, וְאֲוִרִיָּתָא וְהַתּוֹרָה שֶׁקִּבְּלוּ, בְּלָא בְּחַד זְמַנָּא הָהּ הַכֹּל הִיָּה בְּזִמְנָא אֶחָד דְּהִיָּינוּ בִּשְׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה, וְיִשְׂרָאֵל בְּהֵיאָ שְׁעָתָא לָא חָמוּ לְעִלְמִין וְיִשְׂרָאֵל כְּאוֹתָהּ הַשְׁעָה לָא רָאוּ וְלָא הִשִּׁיגוּ לְעוֹלָם, כִּי מְעוֹלָם לָא הִיָּתָה עוֹד הַתְּגִלוֹת כּוּזוּ כְּמוּ בְּמִתֵּן תּוֹרָה, שְׂאוּ מִיָּד כְּשֶׁקִּרְבוּ לְפָנֵי הַר סִינַי פִּסְקָה זֶה מִתֵּן אֲשֶׁר הִיא הַמַּעֲכָבֵת אֵת הַשְּׂגָת הַנְּבוּאָה. וְלִזְמַנָּא דְּאֵתִי זְמִין קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאַתְגְּלָאָה עַל בְּנוֹי וְלַעֲתִיד לְבָא עֲתִיד הַקְּב"ה לְהַתְּגַלוֹת עַל בְּנוֹי וְתַחזוֹר הַנְּבוּאָה לְיִשְׂרָאֵל בִּיתֵר שָׂאת וְעַז, וְלְמַחְמִי בְּלָא יִקְרָא דִּילִיָּה עֵינָא בְּעֵינָא וְכוּלָם יִרְאוּ אֶת כְּבוֹדוֹ עֵין בְּעֵין, ר"ל שְׁעֵין הַשְּׂכֵל תִּתְּלַבֵּשׁ בְּעֵין הַחֹמֶר וְלָא יַעֲכַב הַחֹמֶר כֹּל מִלְּהַשִּׁיג הַשְּׂגָת נְפִלְאוֹת, דְּכִתִּיב כִּי עֵין בְּעֵין יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן הֵינִי תִּתְּלַבֵּשׁ עֵין הַשְּׂכֵל בְּעֵין הַגְּשְׁמִי, וְכִתִּיב וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְיִגְלֶה וְיִרְאֶה כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ עֲלֵינוּ, וְיִרְאוּ כֹל בְּשֵׁר יַחֲדוּ כִּי כֹל יִשְׂרָאֵל יַחֲדוּ וְיִשִּׁיגוּ לְעוֹלָם אוֹתָהּ הַשְּׂגָה הַנְּפִלְאוֹה, "כִּי פִי ה' דְּבַר" שְׂלָא תִּפְסַק אוֹתָהּ הַשְּׂגָה מְאוֹתָם הַצּוֹפִים בַּה תְּמִיד, וְנִזְכָּה לֹזֶה בְּתוֹךְ כֹּל יִשְׂרָאֵל בְּכ"א. (רמ"ק ויל"ג ומפ"ס)**

יטו **כולם לעבדו שכם אחד** [מג/מד] כמ"ש בצפניה ג' "כי אז אהפוך אל עמים שפה צרורה לקרא כולם צעם ה' לעבדו שכם אחד" כי לעתיד לבוא יתבטל היצ"ר וכל המדות יעלו לקדושה ממילא תחבטלנה כל השפות הזרות שהן כל אחת ציטוי של המידה רעה המחיה את האומה שלה/מ"ה, וממילא כולם יחזרו לדבר לשון הקדש כמו לפני דוד הפלנה, דהיינו שיהיה שלום בין כל המדות ועי"ז שלום בין כל העמים כדי לקבל אור הש"י/מ"ו, **אז יאמרו בגוים** [מז] **לבו ונלכה באור ה'** (שם ב')/מ"ח דהיינו ע"י שנגלה כבוד ה' כנ"ל אזי יאמרו נלכה לאורו כי התגלות כבודו ית' היא צחי' להאיר אור בחושך כנ"ל שעיקר הכבוד מהרחוקים דייקא. וכבוד נקרא אור [מ"ט], כמ"ש כנבואת יחזקאל (יחזקאל מג/ו) שה' הולך אותו לך שער המזרח וראה שם התגלות כבוד ה' ועי"ז **והארץ האירה מכבודו**/נ"א:

אות ג

עתה יבאר שקרוב רחוקים הוא ע"י לימוד תורה וצ"ע הכי כזכר אמר זאת באות ב' ומה מחדש כאן ונראה ששם ליבר מתורת חסד הנגלה שרריך ללמד כפשוטו רוממותו ית' עמ"נ להביאם ליראה, אבל כאן מדבר מתורה של דייקים הפועלת התגוללות הנשמות שמעוררת את הרחוקים להתקרב, כי על ידה נבראים נשמות לגרים ומתגוללים הנשמות וגורמים התעוררות גם לפושעי ישראל לחזור בתשובה.

לכן לעיל אמר שהיא תורת חסד וכאן אומר יפולו מעיינותיך חולה. נראה כוונת רבינו בזה שתורת חסד רריך ללמד רק את אותם צאים ללמוד, אבל יפולו מעיינותיך זה לימוד של דייקים שפועל על המרחוקים היכן שהם.

ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי התשובה ע"י תורת חסד הג"ל לזדה, אלא על ידי תורה של דייקים גדולים, כי לפני שמלמד אותם תורה רריך למשוך אותם אליו, רועה לומר שאי אפשר שהם יתקרבו מעצמם ע"י שילמדו אותם תורה כנ"ל, כי ריכיים תחילה סיעתא דשמיא להפריד עצמם מהטומאה שהם בה/י"ג, וזה ע"י שמקבלים נשמה חדשה של ישראל שנתנת להם כח ללכת מהטומאה, וזה נעשה ע"י תורה שלומדים הדייקים כפי שיתבאר בהמשך. כמ"ש (משלי ה') **יפוצו מעיינותיך חוצה**, דהיינו שהדייקים הגדולים לומדים תורה זכוונה שצריך להשקות אותם שהם מבחוץ דהיינו גרים ופושעי ישראל שהם חוץ לקדושה (ובאמת כל אחד הוא עדיין חוץ לקדושה של מדגה שמעליו שרריך לעלות אליה), להודיע להם **הדרך ילכו בה** [נ"ג] דהיינו להאיר להם את הדרך ילכו בה, דהיינו להכניס בלבם הרגשה שהם זלזל של שקר ושהם ריכיים להתחיל לך חדשה ישרה. וזה שאמרו חז"ל (אבות פ' ו')/י"ד [נ"ה] אין כבוד אלא תורה/י"ו כי ע"י אור התורה מאירים את החושך

^ט * צפניה ג ט'

^{מד} צפניה ג' (ט) כי אז אהפוך אל עמים שפה צרורה לקרא כלם בשם יהוה לעבדו שכם אחד:

מצודות דוד – (ט) כי אז אהפוך – אשר אז אהפוך על העכו"ם שידברו שפה ברורה תמורת עמקי השפה אשר עמכם ר"ל שידברו בלשון הקדש במקום הלשון שמדברים עכשיו. לקרא כולם – ר"ל אחדות הלשון יהיה סבה שיתייחדו באמונה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד ובדעה אחת:

^{מח} כמבואר בתורה לו שעי' מדות כנגד ע' אומות. כי לכל אומה מדה רעה המיוחדת לה שממנה חיותה וכמבואר במדרש טעם שלא הסכימו האומות לקבל את התורה כל אחד בגלל מדה המיוחדת לה שהתורה סותרת אותה.

^{מט} צ"ע מה קודם למה האור לשלום או השלום לאור. ונראה שגם זה אחד מהדברים שלא ידוע היכן ההתחלה, עיין תורה רעא ועיין לק"ה פדיון בכור ה' לג.

^מ תהלים קכו ב'

^{מח} ישעיה מ' (ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהוה בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים: (ג) והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהוה אל בית אלהי יעקב וירנו מדרךיו ונלכה בארחתיו כי מציון תצא תורה ודבר יהוה מירושלם:

^מ ראשית חכמה שער היראה פ"ב ד"ה עוד בחינה ג'

^ז יחזקאל מג (א) ויולכני אל השער שער אשר פנה דרך הקדים: (ב) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו:

^{מא} צ"ע עיין ב"ק צא. רבי יוחנן קרי למניה מכבודותא, הרי שהכבוד הוא כסוי ולא גילוי, ובפרט רבי יוחנן דאיתא בברכות ה: כשהיה מגלה זרועו היה הבית מאיר וע"י הבגד נתכסה אורו. הרי שבגדי כבוד מעלימים אור ולא מאירים. הביאור הוא שגילוי האמת במקום חושך דהיינו אור הוא הכבוד, ואדם בלא לבוש או בגלל התאוה, הוא רבוי אור שמעלים את האמת, לכן כבודו לכסותו דייקא, ובבגד יפה שעי"ז הוא בצלם אדם ומתגלה כבודו.

^{מב} כמבואר במנחות כט: – ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאבסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעיל בהך לא מסתייעא מילתא. ופרש"י – דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה:

^מ לשה"כ שמות יח ב'

^מ אבות פירק ו (ג) הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת, צריך לנהג בו כבוד, שכן מציינו בדרך מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו, שנאמר ואתה אגוש כערפי אלופי ומידעי, והלא דברים קל וחומר, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד, ואין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד ותמימים ינחלו ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו:

לרחוקים קזה עיקר כבודו ית' כנ"ל¹¹, כי התורה היא אור בחושך (כחז"ל אין אור אללא תורה תענית ז: וכן במגילה טז: אורה זו תורה) דהיינו כבוד כנ"ל:

וזדו (ירמיה טו/ג)¹² אם תוציא יקר מזולל, ואחז"ל (ב"מ פ"ה.)¹³ [ט"ו/ס"א] שפסוק זה נאמר על אלו שמקרבין בני אדם לעבודת הש"י. כי זהו נקרא מוציא סביקר, היינו כבוד כי יקר הוא לשון ארמי ופירושו כבוד, מזולל, פירושו מזילותא/ט"ו דגלותא :

וזה (תהלים קיג/ט"ד) רם על כל גוים ה', היינו כשהעכו"ם מודן¹⁴ ומשבחין ליה כפירושו הרד"ק ומאודות סס/ט"ו קס הכוונה מרומם על ידי הגויים, אזי על השמים כבודו/ט"ו דהיינו שעולה הכבוד מהרחוקים שצארץ על לשמים, אזי

¹¹ תנא דבי אליהו רבה פרק ב ד"ה הבו לה'

¹² צ"ע כי שם הכוונה שאין ראוי כבוד לאדם אלא בזכות התורה שלמד ועי"ש תפ"י שהוסיף טעם כי רק היא קשורה בו בנפשו כלהב בפתילה להבדיל מעושה שהוא חוצה לו.

¹³ צ"ע לפי זה צ"ל אין כבוד אלא ע"י תורה אבל לא שהיא בעצמה כבוד שהרי הכבוד הוא מהרחוקים דייקא שמתקרבים וכן הקשיתי לעיל על מה שאמר שהכבוד נקרא אור, דאם התורה עצמה היא כבוד א"כ מדוע משה שהוא התורה, אין ממנו יותר כבוד מאשר מייתרו. ונראה שבאמת הכוונה שהכבוד ע"י התורה.

ועיין בסמוך אם תוציא יקר מזולל, יקר היינו כבוד, משמע שהרחוק נקרא כבוד, דהיינו שגם ע"י שגורם לכבוד הוא בעצמו נקרא כבוד.

¹⁴ ירמיהו טו (יט) לכן כה אמר יהוה אם תשוב ואשיבך לפני תעמד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה ישבו המה אליך ואתה לא תשוב אליהם:

¹⁵ בבא מציעא פה. דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל המלמד את בן חברו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה.

¹⁶ תוספתא הוריות ב' ג'

¹⁷ תוספתא מסכת הוריות פרק ב והובא בסמ"ג מצוה יג (ז) מנין שכל השונה פרק אחד לחברו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם שנהא' (ירמיה טו) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כאותו הפה שורק נשמה באדם הראשון כך כל המכניס בריה אחת תחת כנפי השכינה מעלין עליו כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם. יקרה התורה שנאמר (משלי ג) יקרה היא מפנינים ואומר (שם כ) יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת:

¹⁸ בתרלז - נשטס תיבת יקר, ובלוה"ת שם תוקן

¹⁹ דרש זולל לשון זילזול וצ"ע מדוע הנביא נקט לשון זולל דווקא שהוא לשון תאוות אכילה שנראה שזה עיקר פגם הסט"א או אולי כוונת הנביא שהסט"א תאבה וזוללת לכל איזה ניצוץ קדוש של ישראל וצריך להוציאו ממנה

²⁰ תהילים פרק קיג (ג) ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם ידוד: (ד) רם על כל גוים ידוד על השמים כבודו: (ה) מי פידוד אלהינו המגביהי לשבת: (ו) המשפילי לראות בשמים וקארץ: (ז) מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון: (ח) להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו:

²¹ גם בדפוס ותלו - מודן, בתרלז - מונין, ובלוה"ת שם ומתרו - מודין

²² אבל המלבי"ם פרש שהכוונה שהגויים סוברים שהוא ית' מרומם מכל ענייני עולם השפל וכל כבודו רק בשמים דהיינו מעבודת המלאכים, לכן לא משגיח בשפלים.

²³ צ"ע מדוע על השמים ולא על הארץ שזה עיקר הכבוד, הארץ האירה מכבודו, וכנ"ל שהכבוד להאיר למרחוקים שהם בחי' ארציות.

נתעלה הכבוד מהחושך :

לעיל דיבר מקרוב רחוקים ליראת שמים ע"י התורה ולכאורה הכוונה כפשוטו שמלמד אותם תורה שידעו כיצד לקיים אותה

ועתה יבאר שזה רק אחרי שכבר נתעוררו לשוב, אבל כיצד גורמים להם להתעורר לשוב ולבוא ליראת שמים, זה גם ע"י התורה, כפי שיתבאר לקמן שצדיק שלומד תורה יכול בכוחה לגרום התנואלות הנשמות בבחי' זיווג ועי"ז לבכור נשמה לגר שעל ידה יתעורר להתגייר^{6/} וכן פושעי ישראל לשוב. כך משמע לשון התעוררות שנקט רבינו. ובלק"ה (בליעת הפת ה' כג) מבואר שצריך לזה איתערותא לתתא, משמע שתחילה צריך האדם להתעורר מעצמו ורק אז מועיל התנואלות הנשמות לעוררו יותר, וצ"ע נראה שהוא מהדברים שלא ידוע בהם מהיכן ההתחלה עיין תורה רע"א וכמבואר בלק"ה פדיון הבכור ה' לג ע"כ כל ההתחלות מהצדיק, והכי נמי כאן מבואר בליקוטי תפלות^{7/} ע"י שמקושר לצדיק הגדול ונכלל בו זוכה להתעוררות לתשובה ע"י לימוד התורה של הצדיק.

ומבאר שנשמות ישראל הן בחי' אותיות התורה ועל כן בלימוד תורה של צדיק שזכה לתכלית השפלות יכול לזווג נשמות ולעורר התנואלות הנשמות לבוא נשמות וגרים ולעורר פושעי ישראל לתשובה, כי ע"י שפלותו שזכה לבטל לגמרי ישותו וחומריותו עולה לשער החמישים^{8/} ששם שרש התורה וממשיך משם הרהורי תשובה לכל החוטאים וגרים.

ובזה מובן כיצד אפשר לגרום לאדם התפעלות כל כך גדולה מגדולת הש"י עד שיבוא ליראת הרוממות מה שלא מצינו כמעט גם אצל תלמידי חכמים גדולים, אבל ע"י שהצדיק ממשיך הארה משער החמישים שנשמת האדם מאיר לו אור האמת בחוזק גדול עד שצא להתפעלות עמומה, וכפי ששמעתי מבזכרים מאמר הגמ' עה"כ מה ה' שואל מעמד כי אם ליראה שואלת הגמ' אטו יראה מילתא זוטרתא היא, ועונה הגמ' אין לגבי משה מילתא זוטרתא, ועיין בעש"ט עה"ת פרשת עקב דלכאורה לא מובן מה תירץ מה שצדק שאל משה היראה היא דבר קטן אבל כיצד כל ישראל יזכו, ותירץ לגבי משה, אין הכוונה למשה אלא למי שנמצא לגבי משה דהיינו סמוך למשה רבנו דהיינו לצדיק הדור אצלו היראה היא דבר קטן וכנ"ל שהצדיק ממשיך הארת אמת משער ה' למקורביו הנכללים בו. וכעין זה מקשה ומתיר דברקת הר"ן לרשה י'.

ועניין זה של נשמות גרים שנבראים ע"י תורה של צדיקים מבואר בשער הגלגולים ושם מבואר שהוא ע"י צדיקים מסויימים ודווקא בעת פרישתם מאשה^{9/}, וכאן לא מבואר עניין זה אלא שהיא עבודה לצדיקים גדולים מאד שזכו לתכלית השפלות, שזכו לאין ממך עד שתורחם עולה לשער ה' וצ"ע. אבל ידוע שרבונו זיווג שני התנה אם זוגתו תנאי לפני החתונה שלא יהיה להם הקשר וכן מסופר בשיש"ק שאחר פטירתו אמרה אדמוך אכנך ולא ידעתוך.

⁶ צ"ע כיון שהגרים הם ע"י לימוד התורה מדוע שם ועבר לא כתוב בהם שעשו גרים ורק באברהם ויצחק באברהם הנפש אשר עשו בחי' וביצחק ויגר במגורי אביו דרשו שגייר גרים כאביו. ובתורה קמב הארכנו בזה.

⁷ ועיין בתפילה על תורה זו "ואם אמנם אני בעניי רחוק מאד מעסק התורה בקדושה כזו לעורר נפשות אחרים בתשובה על כל פנים תרחם עלי ברחמיך העצומים ותוכניי בחסדיך הגדולים שאזכה ע"י לימוד התורה הקדושה להיכלל בתוך נשמת הצדיק הדור האמיתי אשר הוא עוסק בתורה בקדושה כזו, עד שאזכה להתעורר על ידי התורה של הצדיק האמת שתאיר ותתנוצץ נשמתו בשרשה במחשבה עליונה דקודשא בריך הוא בתוך שאר נשמות הקדושים של בני ישראל עמך עד שיגיע אלי הארה מפורש נשמתו וכו'".

⁸ עיין ליקוטי הלכות ערלה הלכה ה' אמצע אות יב ועיקר תיקון של כל הפוגמים בעונותיהם באותיות התורה שהם שורשם ומתרחקים מהם עיקר תיקונים ותשובתם הוא ע"י שער החמשים שהוא שורש התשובה שהוא בבחי' בינה בחי' יום כפור שהוא בבחי' יובל שהוא בחי' שנת החמשים בחי' שער החמשים של בינה. וע"כ עיקר תיקון של כל הצריכים תקון הוא ע"י הצדיקי אמת שזוכין ע"י עבודתם לעלות לשם ולהמשיך משם חידושי תורה שזהו עיקר בחי' לברך בתורה תחילה בחי' מרדכי שהוא פותח בדברים ודורשן דהיינו שיכולים לעלות לשער החמשים שהוא שורש התורה פתיחת והתחלת התורה ושם חוזרים וממשיכים הארת אותיות התורה עד שיגיע הרהורי תשובה לכל החוטאים והגרים כי יודעים ע"ז להאיר אותיות התורה בשרשן ולהמשיך משם חידושי תורה בצירופים נפלאים באופן שיוכלו להוליך ולהדריך את כל הרחוקים מאד בדרך האמת כראוי להם וכנ"ל והמן ימ"ש ה' נאחו בהקליפה והסט"א מאד והי' כלול מכל החמשים ש"ט שהם כנגד שער החמשים הנ"ל שא"א להכניעו כ"א הצדיקים שיכולים לעלות לשער החמשים של הקדושה.

⁹ אולי אפשר לבאר העניין מדוע דווקא בשעת פרישתם מאשה דאיתא בכהאריז"ל חומר עוון ז"ל כיון שהוא בלא נוק' אזי הטיפה היא קדושה הרבה יותר גבוהה מטיפה המכוונת לנוק' (והביאור נ"ל כמו רב שלומד בלא תלמיד אזי מדבר השגות גבוהות יותר כי לא צריך להוריד עצמו להשגת התלמיד) וכדי למשוך עצמה מהטומאת הגוי שנמצאת בה צריך כח גדול, מאידך כיון שהיא בלא דבר דבוק בה זהמה גדולה לכן הגר יש לו מלחמה גדולה וזהו דאיתא קשים גרים כספחת. (בשער הגלגולים מבואר שרע שדבוק בו הוא מזהמת הגוי שיצא ממנה, וצ"ע אולי זה שלא נפרד ממנה זה גם כיון שנברא בפרישות מנוק' שהיא בחי' חומה כידוע).

ועיין שער הפסוקים להאריז"ל ריש פרשת שמות כיצד נמשכו נשמות ישראל לעולם בקל שנים שהיה אדם הראשון פרוש מאשתו אחרי החטא שישב בנחל קדרון וקליפות מחממות אותו ומפגמי הברית נבראו נשמות ישראל. ועל כן היו עם כל כך קליפות ובגדים צואים שהיו צריכות ברור אחר ברור כי הם היו דור המבול ודור הפלגה ואנשי סדום עד שנתבררו בכך ההיתוך של מצרים ונפרד הסיגים שהם הערב רב מהם ונעשו לעם ישראל ס' רבוא ורע קודש המוכן לקבל את התורה. ואולי אפ"ל כי קל שנים יש בהם מליין ומאה שלשים ושמונה אלף ושמונה מאות שעות. שהם כמעט כפלים מיוצאי מצרים, נמצא ס' רבוא הם קצת יותר מחצי ואם נאמר שהאדם פגם כנ"ל בכל שעה מיב שעות הלילה נברא נשמת ישראל אחת. נמצא שעם קצת תוספת מהיום (61200 ש' לחלק 47450 ימים שיש בקל שנים נמצא שבכל יום נוסף 1.28 שעה דהיינו כשעה ושליש) נבראו שש מאות אלף נשמות ישראל בלילות של קל השנים שהיה פרוש מאשתו דייקא.

ואי אפשר לבא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא על ידי התורה ובעיקר כשומד צהלות¹, שמאירין להם אל מקום שהם שם דהיינו אע"פ שהם רחוקים כנ"ל אפשר לגרום להם התעוררות לתשובה מרחוק וע"י לגרום שיצואו אלינו ללמוד תורה. כמ"ש [י] **יפוצו וכו'**² חוצה, יפוצו מעיינותיך חולה, דהיינו ע"י תורה שהיא צנחי מעיין, כפי שיתבאר לקמן שהיא רק ע"י שפלות צד' בחינות ע"י נעשה נשמתו מעיין הנובע אל נפשו ואל פיו, צנחי וממדבר מתנה ע"י שפלות מקבלה במתנה, ואזי היא תורה שמאירה נשמות ומזווגת ומולידה נשמות גרים, שתאיר החולה לפעול אלל אותם שהם חוץ לקדושה במקומם שלהם וזהו יפוצו מעיינותיך חולה חוצה דייקא.

ומבאר כילד התורה שומד מאירה נשמות כי התורה הם ששים רבוא אותיות כך אמרו חז"ל אמנם בספירה פשוטה נמצא רק ל"א רבוא, ויש צזה כמה דרכים [ח] כילד לחשב שהן ס' רבוא, כנגד ששים רבוא נשמות ישראל³/[י] ומהתורה נשמות ישראל הן אחד כמבואר בזוהר ויקרא עג. נמצא נשמות ישראל הן אותיות התורה. ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקב"ה⁴ וזה לומר ששרש נשמות ישראל הם במחשבה תחילה של הקצ"ה, כי ישראל עלו במחשבה תחלה⁵ וב"ר פרשה א' וי' דהיינו במחשבה הראשונה על זריאת העולם העלה במחשבתו את סוף המעשה דהיינו ישראל, וזכה לחיז"ל מבאר שפנה הקצ"ה במעשיהם של ישראל ומכאן זה צדק את העולם, כי לכל השפעה מלמעלה צריך להקדים אתערוחתו לתתא, דהיינו מיין נוקבין, וקודם הזריאה לא היה מי שיעלה מ"ן, לכן הקצ"ה העלה את המעשים הטובים של ישראל שפנה שעתידים להיות ועל ידם עורר ההשפעה מלמעלה לצדק עולם. דהיינו תחילת זריאת העולם שנצרך ע"י אותיות התורה, כמבואר בריש מדרש רבה⁶ הסתכל באורייתא וצדק עלמא דהיינו נשמות ישראל שהן התורה. וכיון

¹ לק"ה בציעת הפת ה' יט

² משלי ה טו

³ צ"ע מדוע לא כתב מעיינותיך

⁴ חסד לאברהם מעין ב' נהר ט', פני יהושע קדושין ל', תורה שלימה מילואים לפ' שמיני אות יב דף רפז.

⁵ מדרש רבה קהלת פרשה א פסקה ה (א) ד דור הולך ודור בא ר' יודן בשם ר' לוי אומר אין לך בכל יום ויום שאין נולדין בו ששים רבוא ומתים בו ששים רבוא ומה טעם דור הולך ודור בא וזרח השמש ובא השמש.

⁶ שער הגלגולים הקדמות יח לא לח

⁷ שער הגלגולים – הקדמה יח – ענין הנבראים. דע, כי ד' יסודות הם, וסימנם ארמ"ע, ר"ת, אש, רוח, מים, עפר. והם הם עצמם ארבע אותיות ההוי"ה, כמבואר בזוהר ריש פרשת וארא ומהארבעה יסודות אלו שהם רמוזים בארבע אותיות ההוי"ה, מהם נתהוו ונבראו כל הברואים שבע"ז. וכפי היסוד שנתגבר בנברא ההוא, על שאר היסודות, כך היה השנוי שמן הנברא ההוא אל זולתו, **ואמנם ידעת, כי ד' אותיות ההוי"ה מצטרפים בי"ב צרופים, ועל ד"ז הולכים ומתרבים הצרופים, משונים זה מזה, ממדרגה אל מדרגה וממספר אל מספר, עד שהם מספר ס' רבוא צרופים, ע"י הנקודות שבהם כנודע. ומן הצרופים ששים רבוא הנוכר, יש בחינותיהם במספרם בארבע היסודות, וע"כ היה כח בארבע היסודות להרכיב ולהוליד נבראים משונים זה מזה לאין קץ, וכלם מבחי' ארבע היסודות בלבד. אמנם שינויהם הוא, כפי כח היסוד הגובר בנברא ההוא כנו"ל, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה והנשמות של בני אדם שהם מארבע היסודות בכל איבריה, יש בכל אחד הארבעה יסודות בכל הצרופים ששים רבוא הנוכר, וע"כ הנשמות מתחלקות לכמה חלקים כפי הצרופים, וכל חלק וחלק יש בו פרצוף שלם, הנקרא אדם. והחלוק הזה מתחלק לאין קץ. ובוזה תבין סוד הגלגול, שהוא גלגול החלקים שלם, וביאתם כל אחד בזמן הראוי לו והבן זה:**

שער הגלגולים – הקדמה לא – עוד ביאר לי ענין התרי"ג איברים באופן זה, דע, כי כל הנשמות כלולות באדם הראשון, ובו נחלקים לשרשים רבים, וזה ענינם, בתחלה הם נחלקים לג' אבות, ואח"כ לי"ב שבטים, ואח"כ לע' נפש, ואח"כ מתחלקים עוד, עד ששים רבוא שרשים קטנים, ומהם נכללת נשמת אדם הראשון. והנה הכתף הימני של אדה"ר, מתחלקים פרטיו, ע"ד פרטי הכלל הנוכר, כי תחלה נחלק לשלשה אבות, ואח"כ לי"ב שבטים, ואח"כ לע' נפש. וכל אלו הם בחי' ע' שרשים קטנים שבו, וכלם אינם רק שרש אחד פרטי, משרשים גדולים של אדה"ר. ואמנם אין בו רק ע' שרשים קטנים, וכלם יחד הם פרצוף אדם אחד, ואח"כ אלו הע' שרשים מתחלקים עד ס' רבוא נצוצות נשמות. ואינם נקראים שרשים אלא נצוצות:

⁸ נראה שרוצה לבאר בוזה איך פועל התנוצצות הנשמות וז"ל עד כדי לברוא נשמות חדשות שהרי כל חידוש הוא בהכרח מהמחשבה תחילה שממשיך מא"ס ב"ה יש מאין.

ועיין לקמן אות ד' מפני מה אין ת"ח בניהם ת"ח מבאר שת"ח צריך לברך את התחילה דהיינו שורש הנשמות היינו מחשבה תחילה כי שם שרשנו" ע"י לימוד תורתו משמע שנקט כאן שלכל הנשמות שורש במחשבה תחילה כדי לבאר שלכן אפשר שת"ח תעלה תורתו עד למחשבה תחילה לגרום התנוצצות הנשמות.

⁹ עיין כאן בחיף האות ד' משמע שנקט כאן מחשבה תחילה לבאר לשון הגמרא שלא ברכו בתורה תחילה דייקא וזה מפני שלא ברכו בתורה תחלה, היינו שרש הנשמות, בבחינת ישרא אל עלה במחשבה תחלה:

ישראל עלו במחשבה תחילה – עיין תורה יז

עלו במחשבה צ"ע לשון עלו מדיכן עלו ומדוע לא אומרים שירדו. ואולי כי סוף מעשה במחשבה תחילה שתחילה חשב על התוצאה שרוצה בגילוי מלכותו ואח"כ עלה מסוף המעשה אל המחשבה תחילה לחשוב איך להוציא זאת לפועל

¹⁰ בראשית רבה א' ד' – בראשית ברא אלהים ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות התורה והכסא הכבוד נבראו תורה מנין שנאמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג) נכון כסאך מאז וגו' האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט) כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנא' (תהלים עד) זכור עדתך קנית קדם בהמ"ק מנין שנאמר (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב) יהי שמו לעולם וגו' רבי אהבה ברבי ועירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ) בטרם הרים יולדו ואותה השעה תשב אנוש עד דכא וגו'

¹¹ בראשית רבה א' א' – רבי הושעיה רבה פתח (משלי ח) ואדיה אצלו אמון ואדיה שעשועים יום יום וגו'... אמון אומן התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטיין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן והאומן

שכרונות כל צחינה כלולה מכל הצחינות נמלא שכל נשמה היא בעצמה גם כלולה מכל התורה כולה, דהיינו מכל נשמות ישראל, נמלא כשצדיק מזוכך הלומד תורה בשפלות, אזי תורתו היא הארת נשמתו והיא כלולה מכל נשמות ישראל והתורה שמחדש ע"י צחי' ממחקה ציחא לחמה דהיינו שדברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר ומכרפס¹⁰ להצין דבר מתוך דבר נמלא מזווג נשמות ישראל צחי' התנואלות הנשמות שצמחצמה וע"י זרוג הנשמות, נבראים נשמת"י גרים (י"ח/י"ט) וכן מצואר צענר הגלגולים/כ.

אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה פשפושין כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם והתורה אמרה בראשית ברא אלהים ואין ראשית אלא תורה היאך מה דאת אמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו:

¹⁰ ליקוטי הלבנות ערלה הלכה ה' אות ח' עיקר התיקון ע"י הצדיק אמת שיכולים לעסוק בתורה בקדושה כראוי עד שיאירו כל אותיות התורה בשלימות כפי מה שצריכין לעורר ולהקיץ אלו הנפשות עד שיתעוררו בתשובה בשלימות כי הצדיק צריך לצרף אותיות התורה בחידושים נפלאים בכל פעם כפי מה שצריך לתקן אלו הנפשות שנתרחקו משרשם ולהוליכם ולהדריכם בדרך הישר ובעצות טובות הצריכים כפי העת והזמן וכפי שורש נפשם וכפי תקון הצריכים להפגמים שפגמו בהם ובשביל זה צריכין באמת לחפש ולבקש מאד מאד אחר צדיק אמת: כזה:

¹¹ גם בתרלד- נשמת, ומתולד- נשמות, בדפור- נשמת המכניסים עצמן תחת כנפי השכינה

¹² עיין זהר שלח דף קסח. [ע"ש גם דף קסו: ועיין שער הגלגולים הקדמה לר' וביאר בני אהרן שם אות ו' והקדמה יב וביאר בני"א שם אות יד.

¹³ את המראה מקום הזה ציין הרב מטשרין ומשמע מזה שלמד שיש חילוק בין הנפש אשר עשו בחרן לנשמות הגרים הנזכרים כאן דהיינו שאין לחלק ולומר שנפש לחדר ונשמה לחדר אע"פ שבשער הגלגולים מבואר שבאמת תחילה מקבל נפש הגר שע"י זיווגי הצדיקים ואח"כ נפש ישראל קדושה שעל ידה נקרא גר צדק אבל כיוון שרבינו אומר שהנפש שע"י התנוצצות הנשמות היא זו שמעוררת אותו להתגייר מבואר שבאמת היא נפש הגר הראשונה שמקבל

וזהר שלח דף קסו: – וזווגא דההוא עלמא אתדבקוּתא דנשמתא בנשמתא נהורא בנהורא היחוד והחיבור של עולם העליון הוא התדבקות הנשמה בנשמה שהם אור באור, וזווגא דהאי עלמא גופא בגופא היחוד שבוה העולם הוא גוף בגוף, וכלא כמה דאתחזי והכל כמו שראוי להיות, דהיינו זינא בתר זינא כל מין הולך אחר מינו, וזווגא בתר זווגא כי היחוד נהוג כפי היחוד של אותו העולם, בעולם הזה גופא בתר גופא גוף האדם מתנהג לפי גוף העולם הגשמי, אבל וזווגא דההוא עלמא נהורא בתר נהורא היחוד של עולם העליון הוא התדבקות אור באור, (וענין זוג הנשמות, הוא כמו שיש בחצות הלילה זוג יעקב ולאה, כך גם הנשמות (שהם מזווג זה) מתייחדות לכוליד נפשות לגרים, וכל הנשמות הקדושות שהם בן עזר התחתון, כשעולות לנן עזר העליון פוגעות בנשמות הגרים ולוחצות ומתלבשות בהם, ובהם הם יכולות לעלות, כמבואר בפ' משפטים דף לח ע"ג). (רמ"ק והגר"א ומפסקים)

אי רבי אי רבי הוי רבי הוי רבי, אלמלא בר יוחאי לא אתמסר לגלגלה אם לא היית בר יוחאי לא היה נמסר לנו רשות לגלות לך, והוא כי וזווגא דההוא עלמא דאתעביד אבא על ידי יחוד הנשמות של עולם העליון נעשים פירות ותולדות, דהיינו נשמות, (דף קסח ע"א) יתיר מאיבא דאתעביד בהאי עלמא בזווגא דלהון יותר מהתולדות שנעשים ביחוד איש ואשה בעולם הזה, שהם מולידים גופים גשמיים, ומפרש בזווגא דההוא עלמא בתיאובתא דלהון כפחדא כי ביחוד של עולם העליון בתשוקת הנשמות יחד, כד מתדבקון נשמתין דא עם דא כשמתדבקות הנשמות זו עם זו, עבדי איבין עושות פירות ותולדות, ונפקי נהורין מנייהו ויוצאים מהם אורות, ואתעבדי שריגין ונעשים נרות, כלומר נשמות כמ"ש נר ה' נשמת אדם, ואיבין נשמתין לגיורין דמתגיירין והם נשמות לגרים המתגיירים, וכל הני עיילין להיכלא תדא וכל אלו הנשמות נכנסות להיכל הראשון בן עזר התחתון ששם מקום נשמות הגרים (כמבואר בפ' כלאשית דף לח ע"ג). וכד מתגיירא גיורא תדא וכשמתגייר גר אחד, פרחא מההוא היכלא נשמתא פורחת נשמה אחת מאותו ההיכל, ויעאלת תחות גרפהא דשכינתא ונשקת לה ונכנסת תחת כנפי השכינה והיא נושקת אותה מחמת חביבות, בגין דאיהו איבא דצדיקניא לפי שהיא פרי ותולדה של נשמות הצדיקים, ומשקרת לה לגו ההוא גיורא ושראת ביה והשכינה שולחת אותה לגוף של אותו הגר ושוכנת בו, ומההוא זמנא אקרי גר צדק ומאותו הזמן הוא נקרא גר צדק, לפי שקבלה נשמה מן המלכות הנקראת צדק, והיינו רזא דקתיב וזהו הסוד שכתוב פרי צדיק עץ חיים היינו מה אילנא דחיי אפיק נשמתין מה עץ החיים שהוא ז"ל מוציא נשמות, אופי הכי צדיק איבא דיליה עביד נשמתין כמו כן נשמת הצדיק התולדה שלה עושה נשמות.

רב מתיבתא אמר ראש הישיבה אמר, קתיב ותהי שרי עקרה אין לה ולד, ושאל ממאי דאמר ממה שהכתוב אומר ותהי שרי עקרה, לית אנא יודע דלית לה ולד וכי אין אנו יודעים שאין לה ולד, מאי אין לה ולד למה כתוב עוד אין לה ולד, אלא הכי אמר רב מתיבתא אלא כך אמר ראש הישיבה, ולד לא הות מולדא ולד גשמי לא היתה מולידה, אבל נשמתין הות מולדא אבל הולידה נשמות, כי באתדבקוּתא דתיאובתא דאיבין תרין בהתדבקות התשוקה של אותם שני צדיקים אברהם ושרה, הוּ מולידה נשמתין לגיורין היו מולידים נשמות לגרים, כל ההוא זמנא דהוּ בתרין כל אותו הזמן שהיו עדיין בחרן, כמה דעבדי צדיקניא בגן עדן כמו שעושות נשמות הצדיקים ביחוד שלהן בגן עדן, כמה דקתיב כמו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן, הנה נפש עשו ודאי ודאי עשו והולידו נפשות לגרים, ואח"כ היו מגיירים גרים בפועל, והכניסו בהם את הנשמות, תדי רבי שמעון על חידוש זה ששמע.

¹⁴ שער הגלגולים – הקדמה לד' – והנה שמאי הזקן, חטא ע"י קפדנותו, שבאו לידו כמה גרים ולא קבלם להתגייר, כמ"ש ז"ל ולכן נתגלגל אח"כ בשמעון בן עזאי, שלא נשא אשה, והיה בורא נפשות גרים, ע"י עסקו בתורה, כמו שהיה אברהם איש החסד עושה, כנזכר בפרשת לך, בפסוק ואת הנפש אשר עשו בחרן. וכמו שנודע, כי כל אתערו דנפשין דגיורין, הם מצד החסד שהוא אברהם בעוד שהיה פרוש מן האשה, שהיתה עקרה. וכן במרע"ה, שהיה בורא נפשות לגרים, כשפירש מן האשה, לפי שהיה בסוד החסד דהבל. והנה ע"כ נתמתקה גבורת שמאי ונהפכה לחסד. ולכן נרמו בו ב' אותיות ש"מ מן שמאי, ושלשה אותיות ע"ן, לרמוז כי שמעון בן עזאי, תקן עון שמאי, שהיה דוחה את הגרים:

עיין בני אהרון שם אות ז' דע שמג' בחינות נבראים נשמות גרים הא' הוא ע"י עסק התורה של הצדיקים בעת פרישתם מאשה והב' ע"י זיווגם של הצדיקים בג"ע בכל לילה כנזכר בזהר שלח והג' אותם נשמות קדושות העשוקות בקליפת גנה ע"י העוונות ובפרט עון ז"ל כנזכר בשער הכונות דרוש ז' דלילה הם באים אח"כ בגרים או בחסידים אומות העולם כמ"ש בסבא דמשפטים דף צה:

ואע"פ שלשון בוראים משמע שהצדיקים בוראים יש מאין נשמות זה לא יתכן אלא הכוונה שבכח תורתם בעוה"ז הם מבררים ברויים מהרע דנוגה ומעלים אותם למין לנזק' דז"א בבחי' הטוב דגנה וע"י מזדווגים ז"ן דגנה ונתקנים אותם ברויים ויוצאים משם בבחי' נשמות גרים

ועי"ש עוד שמבאר דנשמות הממזרים כבר מבואר בשער המצוות שאין בהם שום תיקון כלל לפי שהם מסוד המלכים ולא מסוד בני מלכים שהוא אחר

התיקון ונפשות הגרים אע"ג דבר גוברייהו דר"ע ובי"ע להביאם מזווג ז"ן דקדושה מ"מ איהו נמי לאו מזווג דנשמות היו ממשכיכים אותם שהוא זוג דפנים להמשיך הסיפה מרום המעלות ע"י העלאת מ"ן כסדר הנ"ל אלא הכל הוא מזיווג דחיות שהוא דחיצוניות בלי העלאת מ"ן אלא מניה וביה ע"י ההוא רוחא דשביק בה בעלה כמבואר בע"ה שער כג פ"ו שער כס ריש פ"ב ותדע שהרי כל עצמם של נפשות הגרים בין ע"י ר"ע וכיוצא בין ע"י שאר חכמים אינם נבראים אלא ע"י פרישה מאשה דליכא זיווג להוליד וכן אברהם אבינו ע"ה הוא קדמאה לגיורין לא היה אצלו רק זיווג דחיות כמ"ש רז"ל בשער המצוות וכיוון שכן דאפילו נפשות הגרים הנמשכים ע"י ר"ע וכיוצא ג"כ אינו אלא מזווג דחיות שאין בו העלאת מ"ן עד מחשבה העליונה הרי אין כאן ברור גמור ולכן אינו בא לכלל נפשות ישראל ונפש הגר מיקרי והא דמותריה לבוא בקהל היינו כמ"ש רז"ל בסמוך שלאחר שמתגייר וזכה ליכנס בו נפש אחרת קדושה כשאר נפשות ישראל והוי ישראל גמור.

עוד עי"ש הטעם למה נפשות הגרים נבראים דווקא בפרישה מאשה כי כשאינו פרוש אזי הוא זיווג דנשמות ולא דחיות והטעם כי בזיווג דנשמות אין לקליפה חלק כי כל השפע מקבלת הנוק' העליונה תוך רחמה ומתעברת ומצטייר בסוד הנשמה אבל בזיווג דחיות גם הקליפות מקבלים מהשפע שגם

הם צריכים לקבל חיות כמ"ש ואתה מחיה את כולם ואזי ע"י עסק התורה מסמא את עיניהם וחוסף נצוצות קדושים מקליפת נגה ונעשה מהם נפשות גרים אבל כשאינו פרוש אזי הזיווג דייקא מעכב את אור החכמה.

מה שכתב שנפש הגר מזווג דחיות עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' שהוא יחוד חויב התדיר לקיום העולמות ואינצריך לו העלאת מ"ן אבל זיווג הנשמות הוא יחוד הפנימי וצריך העלאת מ"ן

עוד עי"ש שזיווג שרה ואברהם לא נחשב זיווג כיוון שהייתה עקרה לכן זיווגם הוליד נפשות גרים

עוד עי"ש מדוע דווקא עסק התורה ולא שאר מצוות כי כדי להוציא נשמות אלו צריך להמשיך אור אבא שהוא חכמה דאצילות למטה לסמות עיני הקליפות בכח אור הגדול ההוא.

ואמנם ר' עקיבא, היה משרש קין כמבואר אצלנו, והוא מצד עיטרא דגבורה כנודע, והמתיק את הגבורה, והפכה לחסד, והיה בורא נפשות לגרים, באותם כ"ד שנים שפירש מאשתו בת כלבא שבוע, והלך ללמוד תורה, והביא עמו כ"ד אלף תלמידים כנודע. ואמנם ר' עקיבא עצמו שרש נפשו היתה מן פנימיות הקדושה, אלא שז"י חטא קדמון יצאת אל הקליפות, ואח"כ חזרה בקדושה. ואע"פ שנקרא גר, אינו גר ממש. אבל שאר נפשות הגרים אינם כך, כי עיקר מציאותם והויתם היא מן אותה הקליפה הנקראת קליפת נוגה, שפעמים היא מסאבא, ופעמים חוזרת אל הקדושה, כנזכר בפרשת וקהל בספר הוזהר, וז"ס מ"ש רז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'.

והענין הוא, כי האיש ההוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנזכר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק, כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע. והנה אותה הנפש הנשארת עתה בו, והיא אותה שהיתה בו בהיותו גוי, הנקראת נפש הגר, והיא אשר החזירנו למוטב בהכרח הוא שתהיה לה איוו אחיזה אל הקליפה, ולכן בהיותה עתה בגוף הגר הזה אחר שנתגייר, בהכרח היא מחטיאה קצת אל הנפש הקדושה האחרת אשר בגר הזה. וז"ס קשים גרים לישראל כספחת כי נפש הגר הראשונה, מחטיאה את נפש השניה הנקראת ישראל. ובוהו תבין סוד ר' עקיבא ע"ה, שהיה בתחלתו עם הארץ, שונא ת"ח מ' שנה, באמרו מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ונמשך לו זה מצד אותה נפש הגר הראשונה. אבל נפשו האמיתית היתה קדושה לגמרי בתכלית, ודי בזה:

ונחזור לענין, כי בן עזאי ור' עקיבא היו בוראים נפשות הגרים, כשפירשו מן האשה, כי שניהם קדושים, להיותם, זה מצד הגבורה דהבל, וזה מצד הגבורה דקין. ומצד קורבא זו לקח בן עזאי בתו של ר' עקיבא כנודע. ואע"פ שלא בא עליה, וחזר ושלחה כנודע, עכ"ז כבר נתבאר אצלנו במצות הקדושין, כי על ידי הקדושין נותן האיש באשה בחי' אר"מ מכח רוחו של האיש, ובן עזאי כשקדש בת ר' עקיבא, יהיב בה ההוא רוחא בסוד אר"מ, ונשאר תמיד עמה, ומצד זה יש לבן עזאי קורבא עם ר' עקיבא תמיד, כנודע אצלנו.

גם ז"ס מ"ש ז"ל שהיה אומר בן עזאי על ר' עקיבא, כל חכמי ישראל דומים עלי כקליפת השום, חוץ מקרח זה, ובלי ספק אין להאמין שיתגאה בן עזאי על כל חכמי ישראל בלשון הזה, וגם שאפילו לר' עקיבא יזכירונו לגנאי בשם קורח ח"ו. אבל סוד הדברים, דע, כי כל החכמים או רובם הם בוראים נפשות לגרים, ע"י עסקם בתורה. האמנם יש חלוק ביניהם, כי יש מי שאין בהם יכולת רק להביא נפשות אל הגרים, באותה הקליפה הנקראת נוגה כנזכר, אבל ר' עקיבא ובן עזאי, אחר שהיו מביאים אותם ממש, היו מכניסים אותה במקום הקדושה ונתקנת שם, ואח"כ היו ממשיכים אותם משם, ונותנים אל הגרים, ובבחי' זו היו מעולים ר' עקיבא ובן עזאי על כל חכמי הדור, וז"ש כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום, חוץ מן הקרח הזה. וסוד הדבר, במה שידעת כי באבר אות ברית קדש שבאדם יש שתי נקבים הימני מוציא טפת זרע קדוש, והשמאלי מוציא מי רגלים עכורים, מוון אל הקליפות. וביניהם קליפה דקה כקליפת השום, וקליפה זו היא הנקראת אצלנו קליפת נוגה. והנה כל חכמי הדור ההוא, היו מוציאים נפשות הגרים מקליפת השום הנוכר בלבד. אבל הם, היו מכניסים אותם אל נקב הקדושה הימני, ומחזירין אותה לקדושה ממש. ואח"כ היו ממשיכים אותם משם לחוץ בגופות הגרים. ורצה לתת טעם, למה גם ר' עקיבא היה בו כח זה כמוהו, ולכן הזכירו בשם קרח, והענין הוא במה שהודעתין, כי קרח בן יצחק גם הוא נמשך משרש קין, והנה אמרו בוודוה כי למה נקרא שמו קרח, לפי שהיה לוי, והלוי צריך שיגלח כל שערות וכחות הדין והמתיקם, ולכן היה והגבורה שבו, והנה גם ר' עקיבא היה משרש קין שהוא עיטרא דגבורה, וע"י חסידותו גלח כל שערות וכחות הדין והמתיקם, ולכן היה קרח, ועי"כ היה בו כח להביא נפשות הגרים ממקום הקדושה עצמה, כדוגמת בן עזאי מצד חסד, שמשם אתערו דנפשיין דגירוי. וז"ס מה שנקרא ר' עקיבא חסיד, עם היותו מעיטרא דגבורה. וכמ"ש בגמרא שבקוהו ר' עקיבא לחסידותיה. וכן בספר הוזהר בפרשת פקודי, קראוהו סבא חסידא:

והנה גם אביי, החזיק דרכו של בן עזאי, להמשיך נפשות אל הגרים כמוהו, ע"י עסק התורה, אע"פ שלא פירש מן האשה, כמו שיתבאר טעמו של דבר. וז"ס מ"ש בפ"ק דקדושין אמר אביי הריני כבן עזאי בשוקי דטבריא, ולא היה אומר כן אלא כשהיה שמח שמחה יתירה.

והענין הוא, כי הנה אביי גם הוא משרש קין, שהוא עיטרא דגבורה, וכאשר היה ממתק הגבורה, ומהפכה לחסד, שאז נקראת הגבורה שמחה, בסוד יין המשמח, או היה כבן עזאי בורא נפשות הגרים מצד החסד, דמתמן אתערו גירין כנזכר:

ונבאר טעם אל כל הגו"ל, כי הנה נתבאר אצלנו, כי בכל אלו שזכרנו שהם משרש קין, אין בהם מי שיהיה נפשו רוחו ונשמתו שלשתם משרש קין, אלא אביי, וזה הוא ענין גדול, שזכה שלא יהיה בו ערוב אחר, אלא כל חלקיו משרש אחד, ושלשתם משרש קין, אשר שם הוא סוד נפשות הגרים, ולכן היה בו כח ויכולת באביי לברא אותם, שלא ע"י פרישתו מן האשה כלל. אבל ר' עקיבא, שלא היה לו משרש קין רק נפש בלבד, אבל רוחו היה משרש אחר, לכן הוצרך לפרוש מן האשה. אבל בן עזאי שהיה מן הגבורה של הבל, הוצרך ליותר מזה, והוא שלא נשא אשה כלל. ובוהו תבין מ"ש אביי, הריני כבי"ע בשוקי דטבריא, והי"ל כר' עקיבא, כיון ששניהם משרש קין. אבל הטעם הוא, כי בענין בריאת נפשות הגרים, גדלה מעלת בן עזאי על ר' עקיבא, לפי שבן עזאי לא נשא אשה כלל. ואמנם אביי, להיות נפשו ורוחו ונשמתו מן קין, לכן היה שקול כבן עזאי ממש, אע"פ שלא פירש מן האשה, משא"כ בר' עקיבא. ולפי שאביי כל חלקיו משרש קין, לא היתה הלכה כמוהו לגבי רבא חבירו, שהיה מן הבל, כמו שנתבאר אצלנו. וזהו טעם למה אביי היה יתום, ולא ראה לא אביו ולא אמו, וכמו שנרמז שמו בפסוק "אשר בך ירוחם יתום, ר"ת אביי. והענין הוא, כי כיון שנפשו ורוחו ונשמתו כלם הם משרש אחד של קין, וכבר הודעתין בדרושים שקדמו, כי כל שרש קין, נקרא בחי' נפש בלבד, כי הוא מצד המלכות הנקראת נפש, בסוד נפש אדם. ולכן נקרא יתום כי כשהוא מבחי' נפש בלבד, נקרא יתום, כמ"ש בספר התקונין תקון י"א, שבסוף הספר, בענין נפרעין מנכסי יתומים, כי בהסתלקות הנשמה, אשתארו נפשא ורוחא יתמין וכו'. וכיון שאביי היה יתום, להיות כל חלקיו מן קין כנזכר, לכן היה בו כח אף בלי פרישתו מן האשה, לברא נפשות הגרים, אשר גם הם יתומים בלי אב ואם, כנודע מפשט הענין. והענין הוא, כי סוד תערובת קין בכל נצוצות שאר הנשמות, הם שלא ע"י אב ואם, וכלם נקראים יתומים. וכן הגרים הם יתומים, כי אין להם אב ואם מישראל, שיוליד נפשות שלהם:

ואל תתמה, היאך בכל דורו של בן עזאי, לא נמצא מי שיברא נפשות הגרים, והרי ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג, שנתבאר אצלנו שהוא נצוץ נשמת יוסף הצדיק, ולמה לא היה בו כח זה כמוהו. אבל הענין הוא במה שנתבאר אצלנו, כי כל אותם עשרה הרוגי מלכות, הם עשר טפות זרע שיצאו מן יוסף, ולפי שיוסף הוא עצמו ר' ישמעאל, וחטא, כי פגם באותם הנצוצות שהוציאים לעמקי הקליפה, לכן לא היה בו כח לברא נפשות גרים. ולכן תמצא כי עונש ר' ישמעאל קשה מכל עשרה הרוגי מלכות כי הוא גרם להם, ע"י הוצאות טפת זרע הנוכר. וכדמיון מ"ש ביוסף, ויפשיטו את יוסף את כתנתו, כן הפשיטו עור פניו של ר' ישמעאל. גם נדמה ר' ישמעאל ליוסף, בהיותו יפת תאר כמוהו, כנזכר בפרקי היכלות. וכמו שיוסף נשבה בין הגוים במצרים, כן נשבה ר' ישמעאל, כנזכר כששאלו ר"י בן חנניא, וא"ל מי נתן למססה יעקב, והשיב הלא ה' זו חטאנו לו, רמו לו, כי בעון נצוצות טיפי הזרע של יוסף שירדו בקליפות במקום הרגלים, אשר שם הוא סוד המשסה ברגלים, לכן נשבה בין הגוים, וזהו מי נתן למססה יעקב, שהם אותם הטפות כנזכר, והשיב הלא ה' זו חטאנו לו:

ומזאל כילל, להיינו וכשנתעוררים הנשמות ע"י אותיות התורה שהוציא מפיו, ומתנוצצים זה לזה/כ"א, זה בחי' זווג שזה מקבל הארה מזה, וע"י הזווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים שהחידוש שמחזק הוא נשמות חדשות:
 גם הפושעי ישראל להיינו כל מי שיש לו על מה לשוב^{כ"ב}, ואפילו פושעי ישראל ממך כל זמן ששם ישראל נקרא עליו נראה לחלק שזווקא מומר לתיאבון אבל להכעיס אינד סם ישראל^{כ"ג}, כ"ד]כי נקרא פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקר' עכ"פ עליו עדיין, מאחר שנקרא פושעי ישראל^{כ"ד}, אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד.)^{כ"ה}]י, יש לו לפושעי ישראל^{כ"ו} אחיזה ושרש במחשבה עליונה. וע"י ההתנוצצות הג"ל שהלדיק בלימוד התורה נראה נשמות גרים, וע"י התנוצץ גם/כ"ז שרש נשמתו של פושע ישראל, בין שאר השרשים/כ"ח, וחזר ומגיע הארה לזה

עוד עיין שם קדמה יב ובבני אהרון את יד

כ"א עיין תורה ב' אות ו' וכל התורה שאדם לומד לשמור ולעשות, כל האותיות הם ניצוצי נשמות,

כ"ב כך נ"ל פשוט שאין הכוונה רק לפושע ממש כי כל אחד היכן שצריך לשוב בין על עבירה ובין על תוספת קדושה צריך להרגיש פושע, ולמחר להכלל בצדיק שע"י תורתו יקבל כח מנשמתו לשוב.

כ"ג עיין ש"ע או"ח סימן נה סעיף יא משנה ברורה ס"ק מו – כתב הפמ"ג דוקא עבירה שעבר לתיאבון אבל להכעיס אפילו בדבר אחד או שהוא מומר לע"ג או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ואינו מצטרף:

ושם ס"ק מז – אפילו עבירה שחייב עליה מיתה והטעם דכתיב בעבן חטא ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא ובקדושתיה קאי. וכת הנקרא קראים אינם מצטרפין לעשרה שאינם מודים בתורה שבע"פ. וכל מי שהוא כופר בתורה שבע"פ אין מצטרף לכל דבר שבקדושה:

ועיין שיח יצחק (לרבי יצחק חבר) ח"א – דרוש לסיום הש"ס אות מה) ולכן צריך ליתן חלבנה בקטורת לצרף פושעי ישראל, שגם להם יש תקנה להעלות ריח טוב לקבל שכר לעתיד, זולת אותם שמנו חו"ל שאין להם חלק לעוה"ב, שהם כורתים נפשם להיות נעקר ממקור נשמתם, שאין להם חיבור עם נשמתם מלמעלה. וזהו ענין כרת הנפש המרומה בתורה, שהוא נכרת ונבדל משרשו העליון, וכמ"ש דוד המע"ה על דואג שנמנה בין אותם שאין להם עוה"ב, "יחחק ויטחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה":

צ"ע בזה כי מצינו רשעים גמורים שחזרו וגם אחר שיצאת בת קול שאין לו תקנה מבואר בכל הספרים שהיה רק לנסיון. עיין אוהב ישראל בדרו לימי הרצון והתשובה, על הגמ' חגיגה טו. שובו בני שובבים חוץ מאחר, שבכל יום יוצאת בת קול לעורר את כל העולם לשוב אבל יש רשעים גדולים שמדת הדין לא נותנת לעוררם לכן הקב"ה מעוררם באופן כזה שאומר להם שובו וכו' חוץ כדי שיבינו מעצמם וישבו כי אין דבר העומד בפני התשובה ואפילו מנשה שהיוד להכעיס שנים רבות וגם כששב היה בעזות מצח אעפ"כ חתר הקב"ה חתירה תחת כסא הכבוד וקיבל תשובתו. עיין דברים רבה (ב' כ'). ונראה לומר שבאמת אם רוצים לשוב מקבלים תשובתם אבל ההתעוררות שלהם אינה ע"י התנוצצות הנשמות כי הם כבר ניתקו עצמם משרש נשמתם, וצ"ע בזה כיצד אעפ"כ שומעים את הבת קול שובו בנים.

^{כ"ד} תוספת מוהר"ת במהזרות תקפא

כ"ה סנהדרין דף מג: ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי אמר רב אסי אמר רבי חנינא מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים שנים בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר כזאת וכזאת עשיתי רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון חמשה ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי ועד השתא מאי טעמא לא איענוש אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן כתנאי הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל ע"י שבעד מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן דברי רבי יהודה אמר ליה רבי נחמיה וכו' ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן אלא [דף מד.] עכן מאי טעמא איענוש משום דהו ידעי ביה אשתו ובניו חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אף על פי שחטא ישראל הוא אמר רבי אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא חטא ישראל קרו ליה וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנאמר חמשה גם.

^{כ"ז} ש"ע או"ח סימן נה

כ"ז נ"ל שמדבר כאן ממושעי ישראל דייקא ולא מהגרים וכן משמע לעיל בשער הגלגולים ובבני אהרון שם אות ז' שהגרים הם מבחי' זיווג החיצון ולא מבחי' ראשית המחשבה

דהיינו שיש חילוק בין גר לישראל שלגר נבראת נשמה ע"י התנוצצות הנשמות אבל לישראל מתנוצצת שרש נשמתו בעצמה

כ"ח עיין ליקוטי הלכות בציעת הפת הלכה ה' אות י' – עקר התקון על ידי התורה שעוסקין בה בכוונה עד שמעוררין שרשי הנשמות שבתורה שעל ידי זה נבדלגין הנשמות ומולידין נשמות הגרים המביאין הארה לנשמות הפושעי ישראל שיחזרו בתשובה כמו שפמ"א ק"ס, עיין שם.

כ"ט עיין פתחי שערים לרבי יצחק חבר נתיב מ"ד ומ"ן – פתח יט – וכמו שהוא בפרט בכל נשמה כמו כן הוא בכלל בסוד השכינה שהבירורים העולים מן הסט"א אליה, שבזיווג ראשון נותן לה דבורא רוח לעשותה כלי כמו בנפש האדם החוטא כשמתעורר לעשות תשובה שמתחדש בו רוח חדשה, כמ"ש, לב טהור ברא לי וגו' ורוח נכון חדש בקרבי, והוא הארה מן הרוח שבו אל נפשו. ושרש התעוררות הזה בא מנשמתו המאירה עליו מרחוק ומסוד הכרוזים שיוצאים בכל יום שכל כרו"ז הוא בסוד זיווג דאו"א ע"ב קס"א, וניתן בו מדעת קונו סוד שורש דעת העליון:

עיין גם לק"ה ערובי תחומין ה' סוד יחוד החיצון התדיר שבלא העלאת מ"ן שהוא לקיום העולמות וממנו שרש הארת האמונה בעולם וההתעוררות לתשובה ושע"י ניתן הכח להעלאת מ"ן לצורך היחוד הפנימי לבריאת נשמות ישראל, שע"י זוכים לעוד יותר התעוררות תשובה.

ונראה שכמו שנתבאר בשער הגלגולים לעיל שתחילה מקבל הגר נפש שבכוחה מנתק עצמו מהרע ורק אח"כ מקבל נשמה קדושה של ישראל כן הוא גם במושעי ישראל שתחילה מקבל רוח חדשה שמכוחה מתעורר לעשות תשובה ואפשר שזה ע"י הצדיק שמעורר בשרש הנשמות שבאו"א דהיינו חו"ב להמשיך משם התעוררות לתשובה ואח"כ מעצמו כבר מעלה מ"ן לקבל תוספת הארה וכן לתקן יותר

הפושעי ישראל משרש נשמתו, וע"י הארה הזאת חוזר בתשובה/ל^א עיין לק"ה צליעת הפת ה' תחילת אות כג שר"ך גם אהערותא דלתתא של הפושעי ישראל ולא מספיק רק תורת הדליק שמעורר בשרש נשמתו משמע התנואלות הנשמות יכול לתת כח להתגבר רק אחר שכבר מעצמו הוא עכ"פ רוכה ללאת אזי ההתנואלות היא סיעתא דשמיא אבל מי שלא רוכה כלל לא מועיל לו כלום, ועיין ליקוטי תפלות הנ"ל משמע שיעקר האיתערותא דלתתא היא ההתקשרות ללדיק אמת ולהיות נכלל בו, כי הוא זכה לזה בשלימות ע"י שזכה לתכלית השפלות כפי שיתבאר לקמן באות ה' :

אות ד

עתה יבאר שכדי להעלות את הכבוד לשורשו ר"ך נוסף לקרוב רחוקים ע"י תורה גם להוליד בנים ע"י תורה, כי גם הולדת בנים היא בחי' קרוב רחוקים כמבואר בלק"ה, ושלמות הכבוד הוא ע"י בן ותלמיד דייקא. ואע"פ שהבדל ביניהם גדול כפי שיבאר קזה פרסה וזה פלגא, אבל את שניהם עושים ע"י לימוד תורה בשפלות, שעי"ז מתנוצץ ונעשה זיווג הנשמות. אלא שלפני ההולדה אפשר להמשיך נשמה נקיה מבגדים לראים אבל אחרי שכבר נולדה ונשממה ממקום נמוך ועוד הוסיפה עבירות אזי רכיכה הרבה עבודה להסיר הבגדים הנראים שעליה.
עוד מלשון חז"ל שעליהם סומך רבינו שנקטו לשון שלילה מדוע בני ת"ח אינם ת"ח משמע שרובא דרובא של ת"ח לא זוכים לדרך בתורה תחילה כשמולידים בנים נמלא שם בניהם הם בחי' פרסה בלבד, ורק מעט שזוכים הם הדליקים שזכור שהמתקרב אליהם זוכה על ידם להפשיט בגדיו הנראים ובעיקר היא מדת הישות וגאוה. כמבואר בלק"ה ערלה ה' אות ד' ואות ח'.

וזה שאמרו חז"ל (נדריים פא.)/ל^א שגשגתה מארץ ישראל ג' הלכות ושאלה אחת – היזהרו בניקיון הגוף והבגדים בתכונות ורחלה והיזהרו ללמוד תורה בחבורה והיזהרו בני עניים שמהם תלך תורה והשאלה מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח, ובני צל שגשגו תירלו שם חמישה תירולים והאחרון תירץ רבינא מפני שלא ברבו בתורה תחילה ומבאר שלמד זאת מדברי רב (בבא מציעא דף פה) על הכתוב (בירמיהו ט' יא) "מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר ליצר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ". וביאר רב יהודה בשם רב כוונת הפסוק שדבר זה נשאל לחכמים כמ"ס "מי האיש החכם וכו'" ולנביאים ולמלאכי השרת כמ"ס "ואשר ליצר פי ה' אליו" ולא פרשו עד שפרשו הקב"ה בעצמו שנאמר שם בסמוך "על עזבם את תורתך אשר נתתי לפנים ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה" והקשה רב יהודה בשם רב מה החילוק בין "לא שמעו" ל"לא הלכו" ותירץ ש"לא הלכו" היינו שלא ברכו בתורה תחילה. ומה שתרלו שם על שאלת על מה אבדה הארץ תירץ רבינא תירוצו זה על שאלו שם מדוע אין בני ת"ח גם ת"ח/ל^ב. וביאר הר"ן שם בשם רבינו יונה שאין הכוונה שלא ברכו כלל אלא זלזלו בצרכת התורה מתוך שהתורה לא הייתה חשובה בעיניהם ולא למדו לשמה ועיין במהר"ל על נדרים שם/ל^ב שביאר שגודל מעלת התורה אין לשער וכמעט בלתי אפשרי לכבדה כראוי ועיקר הברכה לא מצד אהבת התורה אלא מצד אהבת המקום שנתן לנו את תורתו שמעלת וערכה אין לשער. נמלא שהפגם בצרכת התורה שמנתק אותה מנותן התורה גורם לאבד חכמת בניו ולאבד את הארץ דהיינו גלות. זהו פשט הסוגיא שם ורבו מפרש שלא ברכו בתורה תחילה הכוונה שלא המשיכו ברכה לשרש ההולדה במחצב הנשמות שמשם רוכה בזיווגו להמשיך נשמה. דהיינו שצריך כל אדם/ל^ד, ובפרט ת"ח,

^א עיין מנחות כט: דלא מסייע מילתא לחזור מהיכן שנפל לכן מעלים אותו לפתח ה' שמן הצד. נמצא שמעלין אותו לראש ה' וזו הסייעתא דשמיא שמקבל. וכן משמע בתורה ו' שכשמוזמן עצמו לשוב מיד מאיר בו שם אהי-ה לסייע לו לברוח מהסט"א, שנמצא בה ואח"כ פונה אליו שם זה עורף ומאיר עליו באחור (אהי-ה באחור גמט' דם) שעי"ז באים עליו כל הנסיונות ובזיונות. וצ"ע האם הסייעתא הנ"ל היא זו שמדבר עליה כאן שנעשית מהארת נשמתו שמתעוררת מהתנוצצות שעי"ז לימוד התורה דל הצדיק.
מנחות כט: – ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעיל בהך לא מסתייעא מילתא כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליף ולענוים יתן חן בא לטהר מסייעין אותו בא לטמא פותחין לו ומ"ט אית ליה תאגא אמר הקב"ה אם חוזר [בו] אני קושר לו קשר
רש"י – מעלין ליה – בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגג: ולעילוי בהך – פתח התחתון דנפיק ביה: לא מסתייעא מילתא – דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה:

^ב נדרים דף פא. שלחו מתם: הוהוהו בערבוביתא (זהמת הגוף והנשים), הוהוהו (ללמוד תורה) בחבורה, הוהוהו בבני עניים שמהן תצא תורה, שנאמר: (במדבר כד) יול מים מדליו, שמהן תצא תורה. ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן? אמר רב יוסף: שלא יאמרו תורה ירושה היא לחם. רב ששת בריה דרב אידי אומר: כדי שלא יתגדרו על הצבור. מר זוטרא אומר: מפני שהן מתגברין על הצבור. רב אשי אומר: משום דקרו לאינשי חמרי. **רבינא אומר: שאין מברכין בתורה תחלה**, דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב: (ירמיהו ט) מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירושוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: (ירמיהו ט) ויאמר ה' על עזבם את תורת גו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה! אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה.

^ג צ"ע כי הפסוק מבאר על מה אבדה ארץ ואיך רבינא לומד מזה על בני ת"ח משמע שאבידת הארץ היא אבידת החכמה מבני הת"ח.
^ד בחדושי אגדות נדרים, ובהקדמה לתפארת ישראל, ובנתיבות עולם א' נתיב התורה ז'.

^ה עיין לק"ה ערלה ה' אות ב באמצע ובסוף שסתם אדם עוונותיו מרחיקים אותו ומפסיקים מהאות השייך לו בתורה ולכן עיקר התיקון הוא ע"י הצדיק וכו'.

לברך ולהאיר בלימוד תורתו, בשרש הנשמות. היינו במחשבה תחלה [לה], כי שם שרשינו ומזולת בהשמות ללקוטי מוהר"ן דפוס ראשון¹⁰ וצחיחות הר"ן¹¹ שלא רק בלימוד מצדך את ההתחלה אלא גם באכילה¹² וכל עסקיו¹³ שקדמה לזיווג לריד לכך ולקדש¹⁴ עצמו, כי טפת הזיווג נעשית מהמזון שאוכל¹⁵. נמצא כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועל ידו מתנוצצין ומתברכין הנשמות ועיקר הזמן נחלות¹⁶ וגם ליונו הקדוש של רבינו מסגול מאלו¹⁷. נמצא כשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה¹⁸ בהירה וזכה¹⁹ מהי, ועיזו גם בנו יהי ת"ח. אבל כשאין מאיר ומברך את

¹⁰ בלוח השמטות מדפוס ראשון הנמצא בסוף ספרי מעשיות הישן יש השמטה ארוכה השייכת לכאן הובא בקיצור בשיחות הר"ן אות קלב ותמצית דבריו שגם האכילה בקדושה באותו יום מועיל לברך את התחלה.

¹¹ נדפס בסוף ספרי מעשיות דפוס ראשון – וזה לשונו – כי טיפת ההולדה נמשכת כפי המאכלים שהאדם אוכל וצריך האדם לקדש עצמו בכל דבר להאיר ולברך הכל ע"י התורה, ואז מקדש עצמו תחילה בתורה שמקשר אכילתו לכל ענייניו בתורה או זוכה להמשיך נשמה קדושה לבנו כי משם נמשכת ההולדה כנ"ל וזה מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח על שלא ברכו בתורה תחילה, שלא האירו וברכו בתורה את התחילה דהיינו מה שהוא קודם ותחילה להולדה דהיינו לקדש עצמו באכילה ושתייה וכל דבר תחילה קודם ההולדה וע"כ אין זוכה לבן ת"ח כי הנשמה לבנו נמשכת כפי הקדושה שמקדש ומברך את התחילה בתורה כנ"ל דהיינו האכילה ושתייה וכו' שהוא תחילה להולדה כי משם נמשכת ההולדה כנ"ל.

¹² שיחות מוהר"ן – אות קלב שמעתי ממנו וזכרנו לברכה עוד בזה. כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחלה וכו'. וצריך כל אדם לברך ולקדש את בחינת התחלה, דהיינו מה שהוא תחלה וקדם להולדה דהיינו האכילה וכל עסקיו וכו', עד שימשיך ההולדה בקדושה ובטהרה כראוי (רסח). וזהו: 'על שלא ברכו בתורה תחלה, שלא ברכו וקדשו בקדושת התורה את התחלה, דהיינו מה שהוא תחלה וקדם להולדה כנ"ל'. כי צריך לברך ולקדש את בחינת תחילת ההולדה הנ"ל בתורה. ואז יהיה גם בנו תלמיד חכם וכנוכר לעיל:

¹³ עיין דעת קדושה להרמב"ן פרק רביעי שמבאר שאיכות המזון שכיוון שנהפך לדם וממנו לטיפת הזרע שהיא יסוד ובנין לוולד לכן ראוי שיהיה טוב ונקי "נמצא שהמזון הנלקח טרם החיבור הוא סיבה להיות הוולד חכם או פתי צדיק או רשע

¹⁴ וכל עסקיו – וכיצד יברך ויקדש עסקיו עיין עיין שיש"ח ח"ג אות קלא שבמו"מ שעוסק צריך שרק חלק השביעי של מוחו יהיה שם וכל עסקיו – זה לשון שיחות הר"ן הנ"ל וצ"ע מאחר שאומר וכל עסקיו מדוע נקט לדוגמא אכילה דייקא ואולי כי מבואר בתורה ה' תנינא שאז מתגלה אור הצחצחות שורש הספירות למעלה מרוחין ונפשין והוא בחי' שורש הרצון העליון ועיין בציעת הפת ה' אות ג' ואת יא שיעקר שלימות ברור הגדים הצואים בשעת אכילה דייקא. עוד שם ש'ע"כ צריך לומר דברי תורה על השלחן בשעת אכילה. עוד בזה עי"ש שם אות מט ואת מב ואת לו ותחילת אות מג

¹⁵ עי"ש בהשמטה ושיחה הנ"ל שהוסיף לשון לברך ולקדש ואילו בתורה עצמה נקט רבנו להאיר ולברך. ואולי רמו מוהר"ן לשם יב"ק שהוא ר"ת ברכה קדושה יחוד דמשמע בזה ששקשור לסוד שורש ההולדה עיין רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת פנחס דף רטו: עם ביאור המתוק מדבש – ואוף הכי ר' (אלעזר בן) פדת דהוה דחיקה לי' שעתא דלא הוה ליה אלא קב חרובין מע"ש לע"ש כמו לר' חנינא בן דוסא המזכר בגמרא ברכות יז: לפי שרבי אלעזר בן פדת היה גלגול רבי חנינא בן דוסא. ושאל אמאי האי למה היה רחב"ד בחזקתו כל כך בתר דהיינו מאחר דהוה בת קול נפקת ואומרת כל העולם כלו אינו ניוון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. אלא איהו גרים קודם דחרב ק"ב מן י' דאיהו יב"ק דהיינו שפגם באות י' סוד היחוד ונשארו ברכה וקדושה בלא חיבור אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין והענין הוא כי יב"ק הוא ר"ת יחוד ברכה קדושה יחוד מכה הבינה שם איהו-ה ברכה מכה ז"א המקבל את השפע והוא שם הויה קדושה מכה המלכות המתקדשת ע"י ז"א והיא שם אדני וג' שמות אלה הן גמט' יב"ק דאת י' איהו יחוד שאות י' היא יחוד מכה אמא המיוחדת את ז"א ומנייה אתיא נביעו לאת ב' דאיהו ברכה ומן היחוד בא נביעו ושפע לאת ב' שהיא סוד ברכה דהיינו לז"א ואיהו קדש והוא קודש כשקבל השפע גם מאבא הנקרא קדש ומנייה אתקדש ק' דאיהו קדש ומז"א מתקדשת ק' שהיא קדש, והיינו המלכות שהיא הקדושה שלו מתקדשת בשפע קדושה, ור"א בן פדת בגלגול הקודם גרים למהו חרובין דיליה ק"ב דאינון ק"דושה ב"רכה אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין.

¹⁶ ועוד אולי כי האכילה קושרת נשמתו לגופו לכן צריך לאכול בקדושה שעי"ז קושר עצמו לנשמתו ועי"ז בלימודו פועל יותר ויוג והתנוצצות הנשמות.

¹⁷ בלק"ה בציעת הפת ה' יט שגם חצות מסוגל לזה כמבואר בזהר היושבת בגנים חברים מקשיבין לקולך ודרשינן שמקשיבין לתורה דגנותא דעוה"ז דייקא ועוד מבואר שעצם ההתעוררות מהשינה בחצות מעוררת נשמתו ונשמת כל ישראל מבחי' אני ישנא.

¹⁸ ועיין גם ליקוטי הלכות אורח חיים הלכות בציעת הפת הלכה ה אות כג מבאר שעל ציונו הקדוש עוד יותר זוכה ע"י הצדיק לקבל הארה משרש הנשמה – ולהאיר שרשי נשמות ישראל על ידי עסקו בתורה כנ"ל, כי זה ידוע ומוכן לכל שאף על פי שהצדיק עוסק בהארה הארה והתעוררות אפלו לפושעי ישראל, אף על פי כן בודאי צריכין לזה גם אמתותא דלתתא מהאדם עצמו בבחינת אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתתפזר כדודע (צא). וכל מה שהאדם מכוון דעתו לזה ביותר ועוסק בתורה ביותר בודאי נמשך עליו הארה ביותר עד שיזכה לשוב לזה יתברך בשלמות. בבחינת אני לדודי ודודי לי (צא). שכל מה שאני חותר ועוסק יותר לחבר את עצמי לדודי שהוא הארת הצדיק האמת משרש נשמתו שבתורה כנ"ל, כמו כן דודי לי, הינו כמו כן מוסיף והולך הצדיק להאיר בי בתוספת הארה.

¹⁹ שם אות ל – זה הצדיק אפלו בשנסתלק עדין הוא עוסק בזה להחזיר כל העולם למוטב על ידי שממשיך על כל אחד הארה משרש נשמתו שבתורה, כי כל צדיק כפי חלקו בתורה. בשנסתלק נסתלק עמו חלקו שיש לו בתורה. ובשביל זה בעת שנסתלק צדיק, אז קשה לומר תורה. מחמת שנסתלק עם הצדיק חלקו שבתורה, כמו ששמעתי כל זה מפיו הקדוש בעת שנסתלק צדיק אחד (קיא). והצדיקים הגדולים שכל התורה כלולה בנשמתם שנסתלקים נסתלק עמם שרש כל התורה שהוא שרש כל נפשות ישראל. אבל אלו הצדיקים הגדולים מחמת אהבתם את ישראל. וכל ימיהם מסרו נפשם בשבילם להביא להם הארה משרש נשמתיהם, על כן גם עתה אחרי הסתלקותם, אינם מניחים שנסתלק אור שרש התורה עמם לגמרי רק הם עוסקים גם לאחר הסתלקותם להמשיך ולהאיר בישראל בכל אחד ואחד הארה משרש נשמתו שבתורה. כי כל התורה שהיא כלל נשמות ישראל כלולה בנפש הצדיק כדודע. ועקר גדולת מעלת הצדיק הוא שאפלו בשנסתלק למעלה למעלה למקום שנסתלק. יהיה למטה גם כן להמשיך הארה לכל דרי מטה, כמו שמבאר בהתורה כי מרחמם יתגם (בלקוטי תנינא סימן ז, עין שם) כי הארת נפש הצדיק נשארת על קברו הקדוש ומאירה בכל העולם העשוי, כמבאר בכתבי הארי"ז ו"ל (קיא). נמצא, כשבאים על קברו ששם הארת נפשו שנסתלקה לשם עם כל התורה שעסק בה כל ימיו ללמד לאחרים על ידי שהיה מעורר בתורתו שרשי נשמות ישראל שבתורה, כשבאים לשם ממשיכים על עצמו הארה משרש נשמתו שבתורה, פי שם כלולים כל נפשות ישראל ששרשם בתורה וכו"ל. שעל ידי זה חוזרים למוטב כנ"ל:

²⁰ עיין דעת הקדושה להרמב"ן מבאר באיזה כוונה יהיה הזיווג בקדושה עי"ש פרק חמישי דף סד ד"ה ועתה אמסור לך עיקר גדול וסוד וכו' המשל מעין המים ככל שנמשכים ממקום גבוה כך חוזרים ועולים לאותו הגובה עי"ש.

²¹ עכ"פ כל זה מדובר בשעת הזיווג כמבואר שם שיקדש מחשבתו משעה שתובע. אבל רבינו מרחיב לנו שצריך לקדש את התחילה דהיינו שורש הנשמה ולמעלה מזה שורש הרצון כנ"ל שגם את כילתו וכל עסקיו שקדמו לזה.

התחלה, ע"י לימודו, אז כשממשיך נשמה לבנו, הנשמה היא בבחי' (ש"ה ה') **אני ישנה** והיינו שנוצחו ללא שכל/מ"ו, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו ת"ח. וזה מפני שלא ברכו בתורה תחלה, היינו שרש הנשמות שהיו שער החמישים שצנינה/מ"ו שהוא המחשבה תחילה שקדמה לבריאת העולם. בבחי' ישראל עלה במחשבה תחלה עיין לק"ה/מ"ו שמוהר"ן מצא שכל זכרו את התחילה פירוש שנתחיישו מנקודת יהדותם ולא ראו הזדל צינם לגויים כי נתרחקו מהלדיקים שרק הם יודעים סוד הנעלם עד היכן אהבת הקב"ה לישראל ורחמנותו הנפלאה ועד כמה חשוב אלכו אפילו נקודת יהדות אחת של כל אחד מישראל אפילו כשרק שמה בשלל עשני גוי והיינו בבחי' המחשבה תחילה שעלו ישראל :

אות ה

כאן למעשה/מ"ו מסיים רבינו את מהלך חצי ראשון של התורה כולל זוכים ליראה שעל ידה עולה הכבוד לשרשו וזיאר שזה ע"י שמקדמים רחוקים ומזיחים אותם ליראה, שזה עיקר הכבוד שמים, וקצוב רחוקים זיאר שזה ע"י תורת חסד

עוד ע"ש פרק ראשון כתב שבסוד מי יתן טהור מטמא יש לפעמים שיצא צדיק גם מע"ה אבל עפ"י הרוב הוא כפי שמבאר שתלוי בקדושת המחשבה בוויגו כמ"ש (בגמרא שבועות יח. ונדה עא ווהר וירא קיב.) שצריך אדם לקדש עצמו שבעת היוווג וע"ש בהגהות ריא"ז מרגליות אות יט לבאר איך ימצא צדיק בן רשע ועוד מבאר עפ"י שער גלגולים הקדמה י' שמצד הנשמות אין בדווקא שום יחס בין אב לבן ועוד מבאר שם שתלוי גם באשה (וכן מבואר בתורה לב תנינא) עוד מבואר שם שלפעמים יש בו נצצות טומאה מאו"א כגון אברהם שבא מתרח ויצא הרע בישמעאל ועיין עוד שער הגלגולים הקדמה טו.

וע"ש בפרק חמישי ככוונת החיבור ובהגה אות יא* בשם הרקנטי ודע כפי חשיבות הטפה אשר הוליד נוצר ממנו מביא הקב"ה נשמה הראויה לה עכ"ל.

מ"ה עיין לק"ה כבוד או"א הלכה ג אות ג וע"כ תלמוד תורה גדול מכיבוד אב ואם (מגילה ט"ז). כי עיקר כיבוד אב ואם הוא להמשיך לבושינו לנשמתו בחי' לבושי כבוד כנ"ל. ועיקר קדושת הנשמה נמשך מהתורה ששם שורשה כנ"ל ועל כן עיקר התעוררות התשובה הוא רק ע"י עסק התורה שהוא שורש הנשמות שעי"ז זוכין לתשובה שזוהו כבודו ית' וע"כ בודאי עסק תורה גדול מכיבוד אב ואם. כי עיקר הקדושה והכבוד של הנשמה נמשך רק מתלמוד תורה. כי שם בהתורה הוא עיקר שורש נשמותינו במחשבה תחילה דקוב"ה כנ"ל. וע"כ ארו"ל אין כבוד אלא תורה כי שם עיקר הכבוד כנ"ל. וזהו שככתב בודה"ק כבוד את אביך ואת אמך ליקרא לון בעובדין טבין, כי עיקר כיבוד אב ואם הוא בשביל מעשים טובים. כי עי"ז זוכין למלושי כבוד לנפשו שעי"ז זוכה למעשים טובים כנ"ל.

לקוטי תורה להאריז"ל – פרשת וירא לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ ובה להיות בנו של אדם נבוה ושלל בקצה המדרגות ואיך יהי' חייב בכבודו, אך הענין מובן עם מ"ש כי אין לך אדם שאין לו נשמה מלובשת נפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שהוא עושה הוא הכל ע"י אותו הלבוש שירש מאביו ואמו ולבוש זה מסייעו לעשות מצות כשהוא אינו ידוע לעשות שהוא קטן ובפרט כשהוא מגולגל כי עונותיו אינן מניחין לו לעשות מצוה וצריך סעד לתמוכו מזה הלבוש מזה הלבוש וכן אם היא נשמה חרשה ולא הורגלה להיות בעה"ז באופן כי המסייע אינו רק זה הלבוש ואפי' השפע שנותנין לו מן השמים הוא ע"י הלבוש הזה וזהו ענין שותפות האדם ואשתו בבניהם. ואמנם בזה תבין למה החמירה תורה לאדם להתקדש עצמו בשעת תשמיש והוא שאם יקדש א"ע אז ימשיך בנשמה לבוש קדוש אשר על ידו יזכה לעבוד השם ואע"פ שהיה נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו בשעת תשמיש שאל"כ אדרבה יהי' זה הלבוש מוסיף לו דוגמת היצירה נמצא אם הבן יחטא נחשבים עונותיו אל אביו.

מ"ו אני ישנה – עיין לק"ה בציעת הפת ה אות מא באמצע (ד"ה וע"כ כל גדולתו של יוסף) משמע שבחי' אני ישנה זה בחי' בגדים צואים

אני ישנה – עיין תורה ס' אות ו' – כי יש בני אדם שישנים את ימיהם, ואף שגדולה להעולם שהם עובדים את השם, ועוסקים בתורה ובתפלה, אף על פי כן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם. כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. פי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תחיה את בעליה". וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות. אבל כשנופל לבחינת מחין דקטנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה: ויש שנופל לבחינת שנה, על ידי תאוות ומעשים רעים. ויש שהם אנשים פשרים ופיים, רק שנופלים הוא על ידי אכילה. כי לפעמים כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על ידי זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שכתוב נהיה בגוים, ויש שנופלים שנה, כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינת שנה. וכשאוכל בקדושה ובטהרה, אזי הוא בחינת: "לחם הפנים" (ה). פי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו". אבל כשאין אכילתו בקדושה, אזי אובד פניו, היינו השכל, ונופל לבחינת שנה. פי עקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות ג): "ויאכל וישת וייטב לבו", וכמו שאמר רבותינו, וזרונם לברכה (מדרש רבה בראשית פרשה מ"ח): "פתא סערא דלבא".

מ"ז עיין לקוטי הלכות ערלה הלכה ה' אמצע אות יב

מ"ח ליקוטי הלכות או"ח – הלכות ברכת השחר הלכה ה אות ז) וזה שאמר רבותינו וזרונם לברכה (בנדרים פא.) על פסוק (ירמיה טז.) על מה אבדה הארץ וכו'. דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פרשוהו עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו וכו'. ומסקו שעקר החרבן על שלא ברכו בתורה תחלה, פי עקר הקלקול שלהם היה שנופלו בדעתם כל כך עד שנוכחו לחקירות שאי אפשר להשיג עד שלא ידעו להבחין בין קדושת ישראל לזהמת העובדי כוכבים עד שלא ברכו בתורה תחלה שהוא אשר בחר בנו מכל העמים וכו', פי לא האמינו בזה מחמת שידעו בעצמן עצם קלקולם, על כן אמרו נהיה בגוים, וכמו שכתוב, ואשר אמרתם נהיה בגוים וכו'. וכאמת זה הפגם גדול מכל הפגמים, פי זה עקר פגם האמונה שרוצה להבין ולהשיג דרכי ה', וכל זה מחמת שהיו מרחקים עצמן מאד מצדיקי אמת, כמו שכתוב (דברי הימים ב, לו) ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים ומתעטעים בנביאי וכו', ולא בטלו דעתן אליהם שהם בחינת משה שהם מעלין משמד לרצון ומבדילין בין קדש לחל בין ישראל לעמים ויודעים למצא הנקדה טובה בכל אחד מישראל אפלו אם נפל כמו שנופל רחמנא לצלן, ועל ידי זה הכל יכולין לעלות, והעקר על ידי שמכניסין בכל אחד מישראל שיברך ויודה על חלקו שהוא מורע ישראל ולא עשני גוי וכו' כמו שמבאר בדבריו וזרונם לברכה הרבה בזה. והם פגמו בזה על ידי שלא ברכו בתורה תחלה וכנ"ל, ועל כן על ידי זה דיקא אבדה הארץ וכו' וכנ"ל, ועל כן דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פרשוהו, פי זה הסוד אי אפשר להשיג וכנ"ל, פי הוא בחינת תכלית הידיעה ולא נדע, רק השם יתברך בעצמו פרשו להצדיקים ולהנביאים שידעו הצדיקים מעתה אלמוד את ישראל איך יחזקו את עצמן בנקודת קדושת יהדותם שיש להם מצד תולדותם שהם מורע ישראל, פי זה יקר מהכל, ויודו ויברכו להשם יתברך על זה תמיד, שהו בחינת ברכת התורה, שעל ידי זה יצאו משמד לרצון תמיד ויהיו נכללין בשמו ורצונו יתברך לעולם.

מ"ט אע"פ שאת החלק השני יתחיל לבאר רק באמצע אות ח' לקמן.

וע"י תורה שעולה עד שער החמישים, ששם שרש נשמות ישראל וכיון שס' רבוא אותיות הן ס' רבוא נשמות ישראל, אזי ע"י לימודו מעורר זיווג הנשמות ונבראים נשמות גרים ומתנואלים נשמות ישראל ומתעוררים לתשובה עי"ז.

ועתה יבאר שהתורה שדיבר עליה באת ג' שעל ידה מתנואלות הנשמות, אין הכוונה אלא תורה שזוכים בה רק ע"י שפלות בתכלית השלימות, דהיינו שמקטין עצמו בד' בחי' דהיינו שמרגיש שכל מגדולים ממנו, ומשוין לו, ומקטנים ממנו, ואפילו כנגד מדרגת עצמו. ורק הזוכה לשפלות כזו זוכה לתורה שעל ידה גורמים לרחוקים להתקרב ומולידים בנים תלמידי חכמים. כי רק ע"י ביטול כל ישותו זוכה שלימוד תורתו יעלה עד שרש המחשבה תחילה של הקב"ה ששם שרש נשמות ישראל, ובלמודו מתנואלים כל אותיות נשמות ישראל שהן שרש התורה, ועי"ז נעשה זיווגי אותיות ונבראים נשמות גרים ומתעוררים ישראל בתשובה.

כאן הגענו לבסיס והקררע שעליו בנויה התורה הזו כי ע"י שפלות זוכה בתורה וע"י תורה מקרב רחוקים זוכה לדעת עי"ז ליראה שהיא עיקר כבודו ית', וע"י יראה זוכה לשלום כפי שיתבאר לקמן אות ח', נמצא הכל מתחיל מהשפלות.

ועיין לק"ה ערלה ה' ח' שהגאוה היא עיקר הבגדים הלאים. ועיין לק"ה בליעת הפת ה' יג שרק ע"י התורה אפשר להפשיט. ולפי"ז לכאורה להפך הכל מתחיל מלמוד תורה. וכנראה שזה מהדברים התלויים זה בזה כמבואר בתורה רעא.

ועיין לק"ה ערלה ה' אות ד' ו' שלשפלות זוכים ע"י התקרבות ללדיק שכבר זכה לזה בעצמו. ובלק"ה סס אות ז' ו' גם זיין לתורה י' עי"ז אות ה' העצה היעוזה לבעל הגאוה/כ', וכן מבואר בתורה עב תנינא/כ'. ויש לומר כי הלדיק הוא בחי' פרסה שלימה כפי שיבאר לקמן החילוק בין בנים לבעלי תשובה, ולדיק נולד בקדושה ע"י שאזינו בדרך בתורה תחילה כנ"ל באת ד', ועל ידו זוכים הבעלי תשובה להפשיט בגדיהם הלאים. ועי"ז זוכים לתורה.

השפלות שמבאר כאן היא דייקא כלפי כל מדרגות ישראל גדולים שוין וקטנים, כי כנ"ל באת ג' ישראל והתורה אחד וס' רבוא אותיות כנגד ס' רבוא נשמות ישראל ועיין שיחות הר"ן סימן לא שעל כן המדבר רע על אחד מישראל נחשד ממנו אור האות שבתורה השייכת לו, נמצאת תורתו חסירה, לכן דייקא המכבד כל אחד מישראל מתוך שפלות עי"ז זוכה בתורה במתנה.

החילוק בין שפלות לענוה

רבנו נקט כאן לשון שפלות ולא ענוה (רק בסוף התורה הזכיר ענוה) ועיין תפארת ישראל על אבות ד' על מאחז"ל מאד מאד הוי שפל רוח שהבדל בין שפלות לענוה שהעניו מכיר בערך והשפל לא מכיר. ועיין תורה ק"ז הזהרת רבנו מענוה פסולה כשהיא בלא חכמה אזי כיון שמחזיק עצמו כלום גם מזלזל בכל מעשיו ונעשה עאל ושלמיזלניק. ומסתמא גם בשפלות נכרכת הזהרה זו. כי בין ענו ובין שפל חייב לדעת שעבודתו תשובה לפניו ית' ועל כן לא יתעצל לעבוד בכל כוחו והשפלות תהיה רק סיבה ליותר מאמץ ומסירות נפש בעבודתו. ומה שלא מכיר בערך עצמו דהיינו כי הענו גדול יודע שעושה עבודות גדולות אפילו הרבה יותר מרבים אחרים וכמשה רבנו ואעפ"כ מרגיש כלפי שמיא פחות מהקל שזקלים כי אומר לעצמו אני קבלתי כוחות ודעת וכלים גדולים והקל קיבל מעט אבל ביחס למה שקיבל אפשר שמחזיר כל כוחותיו לשם שמים ואני כמה שקבלתי עדיין אני בעל חוב להקב"ה. וזה החילוק ביניהם שהשפל לא סובר שעשה מעשים גדולים גם כלפי חבריו.

ושמעתי שהענוה היא בחי' משה שגדל בזית המלכות והשפלות בחי' דוד שגדל בציון כל חייו.

ול"ע צמה מחזק עצמו השפל כיצד סובר שעבודתו תשובה בשמים, דאי לאו הכי לא יעבוד בכל כוחו, ואעפ"כ לא מכיר ערכו. ואם לדקו דברי התפ"י הג"ל לריך לומר שבאמת השפל קשה לו יותר בזה וזו גדולתו שאע"פ שמרגיש שאין

¹ לק"ה ערלה ה' ד' – והיא ביהא תל"א, פי כל אהד כפי מה שמבטל עצמו ומרגיש שפלותו באמת, כמו בן הוא זוכה להתקרב להצדיק האמתי שכבר זכה לתכלית הענוה בכל הבחינות הבחינות מ"ה לגמרי שזה עקר מעלת וגדלת הצדיק האמתי, פי ענוה גדולה מכלם, כמו שאמרו רבותינו וקרונם לברכה. וכן כל מה שמתקרב יותר להצדיק ונגלל בו, כמו בן הוא זוכה יותר לבחינת ענוה באמת שנה כל תקונו.

² לק"ה ערלה הלכה ה' ז' – רבם בכלם (של כל המניעות להתקרב לצדיק הן) מחמת קבוד שמתירא שילעגו עליו ויבוהו וכו'. ואפלו שארי מיני מניעות מאשתו וחותנו ואביו וכו' כלם מתבטלים לגמרי אצל מי שמרגיש מעט משפלותו ופחיתותו ורואה ומבין בעצמו אפן מעמדו ומצבו בזה העולם ולהיכן נתעדה במעשיו וכו'. ובדאי ושתדל בכל כחו לקרב עצמו למי שיוכל לעסק ברפואתו ועל ידי זה יתקרב אל האמת, דהיינו לצדיק האמת וכל מה שמתקרב יותר להצדיק האמת כמו בן מרגיש שפלותו יותר, פי עקר בטול הגאות הוא על ידי הצדיק שזכה לבחינת מה באמת כנ"ל. וכמו שמבאר במקום אחר (בהתורה ואלה המושפטים לקוטי א סימן י וכו').

³ גם עיין תורה קלה טבע הקטנות להתבטל לפני הגדלות לכן צריך להתקרב לצדיקים ועי"ז זוכה לשפלות.

⁴ סוף תורה עב תנינא – וכ"ל היוצא מכל הנ"ל, שמי שבא אצל צדיק אמתי ושומע מפיו תורה, ראוי שימשך עליו בושח ושפלות גדול מאד וזה סימן שהיה אצל צדיק אמתי, כשנמשך עליו בושח ושפלות על-ידי ששמע מפיו איזה דבר תורה, פי על-ידי התורה ששמעו הצדיק האמתי, על-ידי-זה נמשך בושח, כמו שהיה בשעת מתן-תורה כנ"ל ועל-ידי הבושח, דהיינו תשובה, על-ידי זה נהיה השפלות של משה, שיש בכל אהד בכל איבר ואיבר, ואז מחיב שירגיש כל אהד שפלותו באמת אבל מי שהוא בא אצל איזה מפרסם, ושומע מפיו תורה, ובא עליו גדלות על-ידי זה וכו' (ההפך מוכן ממילא)

כל כך ערך לעבודתו סוכר שדייקא זו הסיבה שצריך התגברות יותר מחכריו, כדי לעשות נחת רוח להש"י בעבודתו. ועוד שאת התיקון שהוטל עלי רח אני יכול לעשות, אע"פ שעלי הוטל לחפור בור ועל חבירי לבנות ארמון. וי"ע. עוד י"ע כיצד אפשר לכוון על שפלות כי איך אפשר לכוון לאדם שלא יכיר ערכו, מאחר שמכיר כבר. וגם אם נאמר שגם ענוה אין הכוונה לכוון עליה כפשוטו, אלא על עבודה רבה להזדקק עד שיצא מחומריותו וישותו, אבל כיון שגם הענוה היא ביטול ישות, א"כ כיצד יעזור ביטול ישות לשפלות דווקא יותר מענוה. ויותר נראה ששפלות וענוה הן היינו הך ותלוי בטבע האדם כיצד מתבטא אצלו כגון כדוד בשפלות ובמשה בענוה.

עוד י"ע מדוע השפלות כלי לתורה יותר מהענוה, הרי ממדבר מתנה לאו דווקא שפלות אלא גם ענוה, ובאמת בסוף התורה בהשמות נקט רבנו ענוה ולא שפלות. מבואר שאין חילוק בין ענוה לשפלות בזה וי"ע מדוע נקט כאן שפלות. ונראה מוכרח כיון שאין מילים כפולות בתורה וגם מילים שמשמעותן דומה, כל אחת מכוונת לאיזה פן שונה באותו עניין, וכאן אולי דעת רבנו שענוה היא עמם המידה והשפלות רק מכוון לבחי' ההשפלה והנמיכות שבענוה, דהיינו לעמם ההשפלה שמשפיל עצמו, אבל אין הכוונה לסוג אחר של ענוה, ודל"ל כדברי התפ"י. או מאידך אפשר לפרש כהתפ"י ולומר שלתורה זוכים בין ע"י ענוה ובין ע"י שפלות כי שתיהן בחי' מקדש דהיינו שעושה עצמו הפקר. אלא שאין בחירה להיות ענו או שפל אלא שלפי טבע האדם מלטייר השפלות אצלו או כשפלות או ענוה, כגון משה רבנו ודוד המלך¹⁷.

מה צריך להשפיל כדי לזכות לשפלות וכיצד מבחן השפלות

ולעמם ביאור מדת הענוה ושפלות, את מה צריך להשפיל כדי לזכות לענוה, עיין תורה ו' שעיקר הישות מתבטא כאשר מבזים את האדם, וצריך לשכר הישות ע"י ידום וישתוק ולקבל בזיון באהבה ע"ש. י"ע לכאורה המבואר בתורה ו' הוא רק תחילת ביטול הישות, כי כשמקבל בזיון באהבה, עדיין אין זה ביטול הישות לגמרי המבואר לקמן בשלום בעצמו, ששם כל מידה מכניעה עצמה מלהתבטא מאל טבעה עד שכלל אין לה רצון לבטא עצמה שלא לשם שמים, שזה ביטול החומריות ממס.

עיין תורה ד' אות ז' שכל עוד שמתגאה כששומע שבו, סימן שעדיין לא יצא מישות וחומריות, לכן רק לדיק גמור יכול לשמוע שבו ולא להתגאות¹⁸.

ועיין רמז"ם פי' המשניות על אבות ד' על מאחז"ל מאד מאד הוי שפל רוח, מביא שם לדוגמא מעשה בחסיד שגוי עשה לרכיו עליו ושמה מאד על שלא הרגיש שום קפידה עליו. ונראה שזה תכלית הידום וישתוק למחרפיו. וי"ע כנ"ל האם זה גם תכלית ביטול החומריות.

ועיין גמ' סוטה מ. רבי אבהו שמתאר מבחן הענוה כששומע שחברו חולק עליו בסברא ולא מקפיד. הביאו המסילת ישירים פכ"ב בביאור מדת הענוה. נראה פשוט שזו מדרכה נמוכה מהג"ל.

לקמן באות ז' מבאר רבנו שמבחן העלאת הכבוד לשרשו ביראה היא עד כמה הוא מכבד יראי ה'. ומשמע שזה גם מבחן השפלות וביטול הישות. וי"ע.

מה אומר אדם לעצמו כדי להשפיל עצמו כל כך

ונראה שכלפי גדולים ושון פשוט שאע"פ שמלא בהם איזה חסרון עדיין אפשר שהם גדולים ממנו בהרבה ומיני ענקים כדוד המלך שהקב"ה מחל לו על כמה עבירות כי ידע שרק נשמתו מהיכן באה ויש דברים שמוכרחים מאל הקליפה שממנה יצא ואעפ"כ זכה לשצרה ולהיות רגל רביעי במרכבה כמבואר בשער הגלגולים, וכל שכן שון לו שבודאי כמו שחסרון אצל עצמו יש לו למוד זכות כ"ש אצל חבירו שלא יודע האמת הרי אפשר שהוא גדול ממנו הרבה.

ובקטנים ממנו ראשית עפ"י תורה לך שצב לך אחד יש נקודה שאין בחבירו וכל אדם נצרך לנקודות כל ישראל כדי לתקן חרפת ליבו ע"ש. ועוד שכיון שפלוני קיבל כוחות נפש ודעת פחות ממך שעל כן הוא נקרא קטן ממך אבל מאל החוב כלפי שמיא אזי אדרבה כיון שאתה קבלת הרבה אהה חייב הרבה והוא שקיבל מעט אפשר שכבר החזיר כל חובו נמאל שכלפי שמיא הוא יאל חובתו ואתה בעל חוב גדול¹⁹. עוד עיין במעשה מאבא אומנא²⁰ שקיבל דרישת שלום מן שמיא

¹⁷ ואולי אפשר עוד לבאר חילוק בזה שהשפלות של דוד היא תיקון מדת המלכות והענוה היא תיקון מדת היסוד, כי באמת שתי מדות אלו הן בחי' לית ליה מגרמא כלום, המלכות זו כל מהותה להיות מקבל, ודיסוד גם הוא כיון שהוא רק מעבר בין משפיע ומקבל נמצא שאין לו מעצמו כלום, אמנם הניסיון בו הוא גדול יותר כיון שיש לו הכל ואעפ"כ צריך לדעת שאינו מעצמו אלא מעבר בלבד.

¹⁸ אבל עד שמבטל חומריותו לגמרי א"א שלא יפול לגאוה ע"י ששמוע שבו ועל כן איתא במסכת כלה פ"ד שרא את המכבדך.

¹⁹ עיין פרי צדיק חג השבעות - אות כו - במעשה דר"א בר"ש שפגע באדם אחד שהיה מכוער ביותר לא שהיה מכוער בתוארו רק שהיה מכוער במעשיו ומחשבותיו המגונים ואמר לו כמה מכוער אדם זה והוא השיב לו לך לאומן שעשאני. ובתוספות שם שזה היה אליהו ז"ל שנדמה לו בתואר כזה להוכיחו שאין בזה שום בירור שיכול להיות שגם האדם המכוער בחסרונות בתכלית יוכל להיות מעשיו רצויים לפני השם יתברך אם מתגבר על יצרו אפילו מעט בדברים המגונים שלו שיוכל להיות שכן הטביע בו השם יתברך מתולדתו שיהיה זה עסקו בעולם הזה. וזה הוא התשובה לך לאומן שעשאני והתגברות שלו נגד טבעו יוכל להיות יותר רצויים לפני השם יתברך מהאדם שנברא במעלות ומדריגות גבוהים.

ובזה נוכל להבין מה שנאמר על משה רבינו ע"ה שהיה ענו מאוד מכל האדם הגם שידע בנפשו גודל מעלתו ומדרגתו בקדושה. וכן ר' יוסף (בסוף מסכת סוטה שאמר לא תתני ענוה דאיכא אנא) הגם שידע בנפשו שהוא במעלה ומדרגת סיני כי דייקא היא הנותנת מפני

יותר מאזכי ורצא ויצואר עפ"י מעשה צרכי מאיר מפרמשלין¹²¹ שמאל סכרל להספיל ענמו לפני איכר מגוסס מאד
 צזה שאס היה מגוסס כמותו אפילו לא היה צא להצדך אלל לדיק, והכי נמי אצא אומנא דייקא כיוון שהיה צוק
 המגוסס נחשב התגברותו על יצרו הרבה יותר ממה שאשא ישיבה גדול שוכר את יצרו כחלי הישיבה.

שפלות מציא ליראה או יראה לשפלות

עוד ל"ע להכא השפלות היא כדי לזכות ליראה כמבואר לעיל שע"י שפלות זוכה לתורה ועי"ז לקרב רחוקים ליראה
 שע"י עולה הכבוד לשרשו ציראה. וכעין זה מבואר בצרייתא לרבי פנחס בן יאיר ענוה מציאה ליראה, ועיין תורה
 קמה שיש יראה למעלה מענוה ויש יראה למטה מענוה¹²² ומבואר שם עפ"י הירושלמי והפני משה שם שיש לחלק בין
 יראה הענוה ליראה הרוממות. עוד עיין לקמן תורה טו אות ד' שם מדבר משפלות שלמעלה מיראה.

ואין אדם זוכה לתורה כזו שהיא מאור נשמתו המאירה בנפשו היואלת בדברו, דהיינו תורה שכיון
 שהיא נשמתו דהיינו חלקו בתורה מחלק חלוק ממעל, והיא עולה עד שער החמישים, על ידה צורא נשמות גרים
 עפ"י מתנולאים אותיות נשמות ישראל ומתעוררים פושעי ישראל לתשובה, אלא ע"י שפלות וענוה¹²³, כמו

ששרש תולדתם היה במעלות ומדריגות גבוהות היה צריך לפי ערך זה להיות גם עבודתם גדולה מאוד כפי מעלתם. ולכן היו ענוים
 ושפלים בעצמם מאוד באמת לפני כל האדם אף מהפחותים מהם מאוד **כי אולי לפי ערך גדול מעלתם אינם יוצאים עוד חובת
 עבודתם.** וזה שאמר ר' יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא לא מצד התנשאות בנפשו שהוא גבוה במעלתו ומדרגתו רק
 כמו שאמרו (ע"ז ה.) ובתוספות שם ועל פי הידוע שמשעת מתן תורה ואילך נבדלו נשמות ישראל באוצר בפני עצמם וזה פירוש עד
 שיכלו הנשמות שבגוף. ובאמת גם קודם מתן תורה היו נפשות גבוהים מאוד כמו אבות הקדושים וכהנה. ומאברהם אבינו ע"ה התחיל
 הב' אלפים תורה כידוע. אמנם הם הגיעו לזה מצד מעשיהם כאמרם ז"ל (ב"ר פ' ס"א) זימן לו הקדוש ברוך הוא שתי כליותיו כשני
 רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. אבל לאחר מתן תורה נתייחדו נשמות ישראל באוצר מיוחד להיות לעם סגולה מכל
 העמים שלא על פי מעשיהם. וזה שאמר ר' יוסף אי לאו האי יומא דקא גרם על ידי מתן תורה שנתייחדו נשמות הגבוהים מישראל
 דווקא כמה יוסף איכא בשוקא שהמה במעלה כמוני וכנ"ל.

¹²¹ בתענית (הובא בתורה לד) מעשה מאבא אומנא שקיבל בת קול בכל יום וחלשא דעתו של אביי ואמרו לו אע"פ שאתה גדול ממנו
 אבל לעשות כמוהו אינך יכול. וביאר הריצ"ח שאת הנסיון הזה להיות צדיק השומר על צניעות ודן לכף זכות ולא נוגע במה שאינו
 שלו אע"פ שהוא נמצא בתוך השוק והבלי עוה"ז זה אין לו לאביי כי הוא יושב כל היום בבית המדרש אמנם שם הוא צדיק עצום
 שאולי אפילו כל העולם מתקיים בזכותו אבל דייקא בגלל זה את מעלת הצדקות בתוך השוק אין לו וזה בחי' צדיק ובעל תשובה וכנ"ל
 שעיך הכבוד מהרחוקים אע"פ שהקרוב הוא בודאי במעלה גדולה יותר שהרי מעולם לא התרחק וכנ"ל שנחלקו בזה רבי יוחנן ורבי
 אבהו בגמרא

¹²² עיין בספר **אספקלריא המאירה** על רבי מאיר מפרמשלין עמוד רלב שבא אליו פעם איש כפר גס והתנהג בגסות עד שקיבל רשות
 להכנס וכשכנס סיפר לו בתמימות שמתפרנס מגידול דבר אחר ואח"כ התאחר ר"מ מלבוא לתפילה וכששאלוהו על כך ענה שמנהגו
 קודם התפילה שלא מתחיל להתפלל עד שמרגיש שאין שפל יותר ממנו והנה היום פגשתי אדם שלא הצלחתי להרגיש יותר שפל
 ממנו עד שמן השמים ריחמו עליו בזכות אבותיו נעשה ל נס ועלה בדעתו אילו הייתה אתה מאיר איכר כה גס ומגושם המגדל דבר
 אחר חלילה כלום הייתה עוד משכים למעונו של צדיק כדי להתברך מפיו להצלחת עסקיך בוודאי שלא אפילו שמץ של אמונת חכמים
 לא היה נמצא בך הרי לך אפוא כי אותו איכר חשוב ויקר ממך עשרת מונים.

¹²³ במהר"ל נתיבות עולם ח"ב תחילת נתיב הענוה פ"א – ההפרש אשר יש בין הענוה ובין היראה כי כאשר האדם בעל ענוה מתדמה
 ליוצרו ברוך הוא, וכמו שאמרו ז"ל (סוטה ה' א') לעולם ילמוד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל ההרים הגבוהי' והשרה שכניתו
 על הר סיני, ומפני **כי מדת השם יתב' שאתו היא הענוה וזו המדה היא עצמית אליו יותר מכל וכמו שיתבאר ולפיכך בעל ענוה הוא
 מתלבש במדת בורא, ובודאי דבר זה יותר גדול שמדת היראה שהוא ירא השם יתב' משפיל עצמו לפניו ואין דבר זה התדמות כלל,**
 רק שמכיר שהוא עלתו ית'. ועל זה אמר מה שעשתה חכמה עשרה לראשה עשתה ענוה עקב לסילוחה, כי יראת שמים שהוא יותר
 גדול מן החכמה והוא קטן מן הענוה כי בעל הענוה מצד שיש בו מדעת קונו יש לו מעלה יותר וזהו יותר מן יראת השם,
 ועל כן מבאר שמה שענוה מביאה ליראה אין הכוונה שהיראה גדולה ממנה אלא הפירוש שכשיש לו ענוה בוודאי כבר יש לו גם
 יראה. וזה לשונו שם – וזה פירושו לפי פשוטו עקב ענוה יראת השם, כלומר שדבר זה הוא בודאי כאשר הוא בעל ענוה שהוא ירא השם, כי בעל
 ענוה משפיל עצמו לפני כל ואיך לא ישפיל עצמו לפני השם יתב'. ואין לומר אצל הענוה שמן הענוה יעלה למדינת יראת השם ויראת שמים ראש
 לענוה כמו שהוא ראש לחכמה, שאין זה כך שלכך נקראת יראת השם עקב אל ענוה, כי כאשר הוא עניו בודאי הוא ירא שמים לפניו זה ובכלל ענוה הוא
 יראת שמים כמו שהעקב הוא בכלל עיקר הגוף.

שם בנתיב היראה כתב המהר"ל שיש יראה מתוך אהבה והיא גדולה מיראת הרוממות. ולפ"ז לפי רבנו לכאורה יש ג' מדרגות
 ביראה, כי **הפני משה** ביאר שיראת עונש נמוכה מענוה ויראת הרוממות למעלה מענוה והמהר"ל הוסיף יראה מתוך אהבה שהיא
 למעלה מיראת הרוממות נמצא תחת הענוה יראה אחת ומעליה שתיים שה"כ שלש סוגי יראה. מעונש מרוממות ומאהבה.
 עיין עוד זהר חדש כי תשא (מצויין בסולם דף מה טור ד') בביאור שם מאות צ מבאר שיש שתי בחי' יראה יראת העונש בחי' מלכות
 ומבאר עקב ענוה יראת ה' היינו עקב שהיא ענוה זוכין לה ע"י יראת ה' וכתוב ראשית חכמה יראת ה' היינו יראה עלאה בחי' בינה
 שהיא הראשית של החכמה כי חכמה נעלמת והבינה מגלה אותה וע"כ הבינה ראש לתחתונים ולכן נקראת ראשית חכמה
 ועיין עוד הקדמת הזהר דף יא: יראה יתפרש לתלת סטריין וכו'.

¹²⁴ **אלא ע"י שפלות** – צ"ע והרי אחיתופל היה ראש סנהדרין וגדול בתורה מכל דורו אע"פ ששפלות לא היה בו ולא למד לשמה. עיין
 ברכות ג: שהיה יועץ המלך, ועצתו נחשבה כאשר ישאל איש דבר האלקים. ואעפ"כ מבואר בסנהדרין קו: שנקרא איש דמים ומרמה.
 אמנם איתא שם דלא סלקא לו שמעתתא אליבא דהלכתא.

אלא ע"י שפלות – צ"ע עיין לק"ה ערלה ה' ח' שעיך הבגדים הצואים היא הגאוה ועיין לק"ה בציעת הפת שרק ע"י התורה אפשר
 להפשיטם, דהיינו להפך שע"י תורה זוכה לשפלות ועוד שמדובר כאן על תכלית השפלות ועד שיוכה לזה בוודאי חייב ללמוד תורה
 הרבה. אלא הכוונה דיהיב חכמה לחכימין דהיינו שיש חיוב ללמוד הרבה תורה וצריך לדעת שאם יזכה גם לשפלות אוי כל התורה
 שלמד תיהיה כלי לפנימיות התורה שאותה מקבלים במתנה. שהיא לדעת את רצון השי"י האמיתי בכל דבר ורגע.

אלא ע"י שפלות – שפלות תנאי לתורה – מבואר במדרש שקודם קבלת התורה שאל הקב"ה את כל האומות אם רוצים לקבל את
 התורה וכולם שאלו מה כתוב בה ולא רצו לקבל כי מצאו בה דבר הסותר את מהותם כי כל אומה יש לה מידה רעה שממנה חיותה
 ועין כלי חמדה עה"ת סוף פרשת בשלח בשם השפת אמת ששואל איזה מידה היה לישראל שהיו צריכים להתגבר עליה כדי לקבל את
 התורה ותרץ שעל כן ציווה הקב"ה קודם קבלת התורה מצות הגבלה לכל יהרסו לעלות בהר וטבע ישראל לחקור כל דבר אחר שרשו

שאמרו חז"ל (עירובין נד.) ס"א/[ס"ב]/ס"ג) ומדבר מתנה [ס"ד]/ס"ה) פטת הפסוק מדבר מדבר צדור שהוליא משה וזהו ע"י שהו בסלע שהיה צמדבר וס קבלו מי צלר צמתנה. וחז"ל לרשו שהמים הם מי התורה/ס"ו והמדבר רומז לספלות כי הוא הוא מקום הפקר רמז שמי מפקיר ומצטל עלמו לנותן התורה/ס"ז מקבל את התורה צמתנה. כי לזכות לתורה לר"י שישבר/ס"ח גאוותו/ס"ט מד'ע"ו בחינות שפלות כי יש גאוה וישות על כל ד' צחי' שפלות/ע"א,

ולהתבונן בכל דבר עד כמה שיכול ובוה שנתן להם תחומין לכל אחד היכן מקום עמידתם בוה ציזה להם דבר אשר הוא נגד טבען של ישראל ואעפ"כ אמרו נעשה ונשמע. ע"כ. כי יהודי לא קונה חתול בשק אלא ככל סוחר טוב מברר קודם היטב טיב הסחורה ורק כאן השיגו בטיב הנותן ובטלו עצמם לגמרי, הרי שעצם קבלת התורה היה רק ע"י שפלות וביטול גדול ועיין תורה עב תנינא משמע שזה היה מכח משה רבינו שהאיר בהם מהענוה שלו

ס"א **עירובין דף נד.** אמר רב מתנה: מאי דכתיב (במדבר כ"א) ומדבר מתנה - אם משים אדם עצמו כמדבר זה, שהכל דשין בו - תלמודו מתקיים בידו. ואם לאו - אין תלמודו מתקיים בידו ליהיט שמקבלו צמתנה צלושן שלא יקנה. צ"ע מאי שהכל דשין בו הרי אדרבה המדבר שומם ואין עובר בו.

נדריים נה.

ס"ב **נדריים דף נה.** מאי דכתיב: (במדבר כא) ומדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות? א"ל: כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל - תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר: ומדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל, שנאמר: וממתנה נחליאל. עיין דף על דף שם - וכ"כ **הימנ"ם** פ"ג מת"ת ה"ט שענוה הוא תנאי בקנין התורה, שא"א לקנות תורה בלי ענוה. וצ"ב הטעם בוה, ועוד במה נתייחדה מדת הענוה יותר משאר מדות. וי"ל שא"א ללמוד תורה לבד אלא הקדוש ברוך הוא מלמדו, וכמו שמברכים המלמד תורה לעמו ישראל, וע"ע במדרש רבה פ' משפטים שגוי הלומד תורה אינו מבין כמש"כ ומשפטים בל ידעום. ובחובת הלבבות בשער הבטחון מבואר שה' משגיח רק על מי שבוטח בו, וא"כ בעל גאוה שכל מחשבותיו הם כמה שהוא אדם גדול ומבין הכל, ה' אינו משגיח עליו וגם אינו מלמדו, משא"כ מי שיש לו מדת הבטחון ומבין שאין לו כלום בזכות עצמו ומכיר שכל מה שהוא יודע ומבין הוא מתנת שמים, וגם בלימודו מבין כן, הרי בוטח בה' וה' משגיח עליו וגם מלמדו. (קובץ קול התורה, קובץ מ"ח ע' נח - ט)

ס"ב במדבר כא יח

ס"ה במדבר פרק כא (יח) באר חפרוה שריים. הם משה ואהרן, וקראם שריים ונדיבי העם כי הם חפרוה וברוה במשענותם שהכו במטה. ולפי שהשוה הכתוב שניהם בחפירתה לכך הוצרך להזכיר במחוקק, והוא משה, ולומר כי אחר שנסתלק הבאר במיתת מרים לא חזר אלא בזכות מחוקק:

וממדבר מתנה. ומן המדבר שהוא ארץ ציה וצמאון ניתנה לנו מתנה גדולה כזו, והיא מתנת הבאר.

ס"ו עיין **תורה כ'** תורה שלימה מי הבאר האלו שבפרט הם היו בחי' מימי התורה. **ועיין תענית דף ז.** - [אמר] רבי חנינא בר אבדי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה.

ס"ז עיין דף על הדף שם בשם **הישמח ישראל** בפרשת במדבר כותב, שיתבאר דבר זה על פי דברי הר"ן בנדריים (דף ל.) שכיון שהאשה מסכימה לקידושי האיש, בוה היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל זוכה בה ומכניסה לרשותו, כן הדבר בקבלת התורה, צריך האדם להסיר מעצמו ולסלק מרשותו כל מיני פניות וכוונות זרות ולבטל את יישותו לגמרי, הפקר כמדבר, רק אז הוא יכול להתקרב אל התורה הקדושה שתהיה לו "מתנה", שהתורה תקדש אותו וישיג פנימיותה באמת לאמיתה. ע"כ.

ס"ח **שישבר** - צ"ע לשון שבירה מה שייך בגאות דלכאורה צריך לומר שיבטל שלא ישאר כלום ולא ישאר שברים ואולי ויגבה בדרכי ה' היינו דייקא בשברי גאוה עיין טוטה דף ה. - א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא. אמר רבא בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטרי דכתיב ביה תועבת ה' כל גבה לב.

ועיין תורה ו' ימעט בכבודו עצמו ולא כתב יבטל כבודו עצמו וצ"ע

ס"ט **שישבר גאוה** - כאן מבואר כלפי מי לא להתגאות ועיין לקמן ברבב"ח מבאר במה לא להתגאות עפ"י הפסוק אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' והמשך הפסוק כי אם בזאת יתהלל המתהלל וכו' משמע שרק ביראת שמים דהיינו בבחירה בטוב כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים נמצא שבחכמה עשירות וגבורה וכיו"ב אין כלל מה להתגאות וביראת שמים בוה צריך להקטין עצמו כלפי אחרים ומסתמא הכוונה כלפי הנקודה שיש בכל אחד המיוחדת לו כמבואר בתורה לד ולכן כלפיה תמיד אני הקטן שבקטנים שהרי אותה אין לי ואעפ"י שגם לי יש נקודה שאין לאחרים זה לא סותר כלל כי אין זו תחרות למי יש יותר אלא שצריך לתפוס שכלפי טוב שאין לי ויש לאחר אני צריך להקטין עצמי וכמבואר בתורה לד שכל אדם חסר את כל הנקודות שאין לו וכדי לקבל תמיד צריך להקטין עצמי.

ע עיין **לקה ערלה ז'** אות ד' ע"י שמשבר גאוהו בד' בחי' מבטל כל המידות הרעות וזוכה להכלל בד' אותיות השם שהם שורש לד' יסודות שהם שורש לד' צדדים שעליהם ה' קליפות וכשמקטין עצמו תחת מדריגת עצמו דהיינו עלית שורשה לקדושה אוי נכלל בקוצו של יוד שהוא יסוד הפשוט בחי' צדיק יסוד עולם שהוא השורש וחיות לכל ה' יסודות.

ד) וזהו ובשנה החמישית תאכלו את פריה. כי פשוטין לבטל עצמו ולשבר גאוהו בארבע בחינות הנ"ל שהוא בחינת שבירת ובטול הארבע קלפות הנ"ל שהם כלולים כל המדות רעות פידוע. אזי הוא זוכה להכלל בארבע אותיות השם שהם שרש הארבע יסודות, אש, רוח, מים, עפר, שהם בחינת דומם, צומח, חי, מדבר שפביבם הם הארבע קלפות הנ"ל שצריכין לשברם עד שיביר כל הארבעה יסודות עד שיהיה נכלל בארבע אותיות השם ברוך הוא ואז כשהוא קטן בעיניו למטה מארבע בחינות הנ"ל אזי הוא נכלל בבחינת קצו של יו"ד שהוא למעלה מהכל פידוע ששים אין שום אחיות הרע כלל.

ואז מתר לאכל הפרות בכל מקום, כמו שכתוב, ובשנה החמישית תאכלו את פריה. שנה החמישית זהו פנגד בחינות קצו של יו"ד, שהוא בחינת יסוד הפשוט, בחינת צדיק יסוד עולם שהוא שרש וחיות של כל הארבעה יסודות. ואז יכולין לאכל הפרות בכל מקום, כי כבר נתבטל הרע על ידי שקימו מצות ערלה ולא אכלו מהפרות שלש שנים ואחר כך נטע רבועי שהעלו הפרות לירושלים. וזהו, ובשנה החמישית תאכלו את פריה להוסיף לכם תבואתו. כי אז פשוטין לבטל הגאות לגמרי ולבא לתכלית הענוה אז נמשך עליו ברכה ותוספות שפע ורב טוב בבחינת מאן דהוא ועיר הוא רב.

וזהו בחינת להוסיף לכם תבואתו. להוסיף זה בחינת יוסף, בחינת צדיק יסוד עולם שמוננו כל ההשפעות והברכות פידוע בחינת יוסף הוא השליט הוא המשביר לכל עם הארץ, שכל עם הארץ שהם כל בני אדם שבעולם פלם יונקים חיותם ומקבלים ההשפעתם רק מהצדיק שהוא בחינת יוסף שהוא בחינת יסוד החמשי, שהוא בבחינת קצו של יו"ד, שהוא החיות הנעלם בכל הארבעה יסודות שאין זוכין לזה כי אם על ידי תכלית הענוה והשפלות בכל הארבע בחינות פנ"ל.

והוא בהא תליא, כי כל אחד כפי מה שמבטל עצמו ומרגיש שפלותו באמת, כמו כן הוא זוכה להתקרב להצדיק האמתי שפבר זכה לתכלית הענוה בכל הבחינות בבחינות מ"ה לגמרי שזה עקר מעלת וגדלת הצדיק האמתי, כי ענוה גדולה מפלם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה. וכן כל מה שמתקרב יותר להצדיק ונכלל בו, כמו כן הוא זוכה יותר לבחינת ענוה באמת שזה כל תקונו, כי עקר

ולריך לשכר הגאווה ולהשפיל עצמו^צ צרכנו צחינות. כי צריך אדם להקטין את עצמו, לפני גדולים ממנו^צ. בתורה ומעשים טובים הנגלים, לכאורה פשיטא, ואולי כי מגדולים אדם מפנה שיהיו שלימים וע"כ כל חסרון שמואלים זהם כבר מתגבר הלאה^ר לומר שאינם גדולים כלל^צ, ולפני בני אדם בערכו כגון לקבל מהם תוכחה בזהבם ואפילו צמה שצנעמם לא אוחזים לקבל את האמת ממי שאמרה, גם עיין תורה כה שאין שני בני אדם שוים, נמצא שאחד משנינו גדול יותר ורכיך לחשוב שחזירי גדול יותר, ולפני קטנים ממנו [ע"ה]^צ כגון לקבל תוכחה ממנו^צ כנ"ל. ועוד שאפילו קל שצקלים יש בו נקודה שאין צי ואפשר שמחמתה הוא חסוד ממני, ועוד שאני נכרך לו מאד כי אין לי שלימות בלא אותה נקודת אלוקות השייכת לו כמצואר בתורה לך. ועיין תורה פז תנינא כיצד משה רבנו קישר עצמו אפילו לפחות שציראל, ופתח בזה פתח ודרך כצושה לכל אחד מישראל שילך בדרך זו, ועי"פ שזה היה באלול כשעלה לקבל לוחות שניות אחרי שנתכפר חטא העגל) ועיין תורה עז שהשפלות של משה רבנו טבועה וחוקה בכל אחד מישראל^צ אלא שהיא ישנה ורכיך לעורר אותה ע"י התקצרות ללדיה עי"פ. ול"ע עד כמה ומתי וכיצד מותר לזלול עצמו לפני בן ותלמיד ובני צית, מה נקרא ענוה ומה נקרא זלזול^צ.

התרחקות כל אדם מה' יתברך ומצדיקי אמת ומהתורה שהם כל חייתו העקר הוא מחמת גאות וכבוד שנמשך מבחינת ערלה הנ"ל וצריך כל אדם להשתדל לבטל ממנו כל הבחינות גאות כנ"ל וצ"ו וצ"ו להבחינות ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו וכו' וכו':

^א עוד אולי אפשר לומר שגדולים בינונים וקטנים ועצמו היינו גם רמו לביטול של תלמיד לרב וביטול לחבירו וביטול הרב לתלמיד וביטול כלפי השי"ת. והם ד' סוגי ביטול ואולי לכן רבינו גם מזכיר ד' לשונות של ביטול דהיינו "להקטין" "מדבר" "להשפיל" "ענוה". כי אינו דומה השפלות של רב לתלמיד כמו שפלות התלמיד לרב.

ואולי הביטול שכנגד הרב דהיינו גדולים ממנו מכונה בלשון **קטנות**

וכנגד חבירו בערכו בחי' **מדבר** עיין תורה סד ד' שהחילוק דיעות שבין החכמים היא בחי' החלל הפנוי ששם נעשה מקום לחידושי התורה, והפירוש שמבטל עצמו כלפי האמת כדי שתצא מבין שניהם דהיינו שלא מבטל דעתו ולא דעת חבירו להיפך מתוך שכל אחד עומד על דעתו ומכבד דברי חבירו אוי החילוק דעות לך הוא החלל שנעשה ביניהם כדי לחדש בו אבל החלל הזה נעשה רק ע"י שכל אחד מקטין עצמו לכבד דברי חבירו והכוונה כי ענוה היא שמכיר ערך עצמו ואעפ"כ מכיר בערך האחרים והביטול כלפיהם לא מחסיר מעצמו כלום אלא להיפך מקבלים דין מן דין ולכן נקרא מדבר הכוונה שהוא נקרא על שם החלל שביניהם כיוון שהחלל הזה הוא נעשה כראוי רק ע"י שמקטין עצמו כראוי לקבל דין מן דין

וכנגד התלמיד דהיינו קטנים ממנו לשון **השפלה** שהוא לשון ירידה שיוירד איליו ועוב מדריגתו והשגותיו.

וכנגד מדרגתו עצמו מכונה **ענוה** עפ"י התפ"י שענו מכיר בערך עצמו

^ב צ"ע מה זה גאווה כי צריך אדם להכיר בערך עצמו כדי שיוכל להשתמש בכל כוחות נפשו ובכשרונותיו. ואם במציאות אני יותר חכם או גיבור מחבירי גם את זה אני צריך לדעת כידוע שבסנהדרין ישבו בסדר לפי חכמתם. דהיינו אע"פ שאדם מעצמו צריך לברוח ולישב במקום הפחות כמבואר במסילת ישרים פכ"ב בשבתו שיהיה מקומו בין השפלים, אבל כשמושיבים אותו במקומו לפי חכמתו חייב לישב כרצונם כנ"ל בסנהדרין, שגם זה ממדת השפלות כדאיתא בגמ' שבת קיח: אמר רבי יוסי מימי לא עברתי על דבר חברי. ועיין לעיל בהקדמה הארכתי שבשרש הדברים יש שתי בחי' גאווה אחת פגם הענוה ואחת פגם השפלות דהיינו נפילת המלכות והיטוד עי"ש

^ג **בבא בתרא דף י:** וא"ר אבהו שאלו את שלמה איזהו בן העולם הבא אמר להם כל שכנגד וקניו כבוד כי הא דיוסף בריה דר' יהושע חלש אינגיד א"ל אבוה מאי חוית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם ברור ראית ואנן היכי חויתין [א"ל] כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם

מסילת ישרים פרק כב – בביאור מדת הענוה – בשבתו, שיהא מקומו בין השפלים, ולא בין הרמים, והוא גם כן מקרא מלא (משלי כ"ה): "אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד וגו", וכן או"ל (בויקרא רבה פ"א): הרחק ממקומך ב' וג' מקומות ושב עד שיאמרו לך עלה ואל תעלה שיאמרו לך רד, ועל כל המקטין עצמו או"ל (ב"מ פ"ה): כל מי שמקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול לעולם הבא, וכנגד זה אמרו (יל"ש יחזקאל כ"א ל"א): "הסר המצנפת והרם העטרה" כל מי שהוא גדול בעולם הזה קטן בעולם הבא, ומינה להפך מי שהוא קטן בעולם הזה זמן גדולתו לעולם הבא.

הכוונה **עיין שיש"ק ח"ג אות קלח** עה"פ באיוב גדול וקטן שם הוא מבאר מוהר"ג שבעוה"ו אין יודעים כלל מי הוא גדול ומי הוא קטן באמת. כי מה שבעיני עוה"ז גדול בעיני עוה"ב הוא קטן כי עוה"ז ועוה"ב הם הפכים ורק צדיקים כיוון שבעוה"ז הם אוחזים בעוה"ב לכן אמר לו כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם ובאמת גם זה לא תמיד כי סר מרע מסתולל ואיש אמת הרבה פעמים בעיני העולם הוא נראה משוגע כמבואר בספר המידות (אמת אות ל')

^ד ולכן יותר קל להקטין עצמו בפני קטנים ממנו כי מלכתחילה יודע שיש בהם חסרון ולכן שמח בכל איזה טוב שמוצא בהם אבל האמת היא שמי שהוא טוב עין אוי רואה בכל מקום רק טוב כי אדם שרואה איזה רע באיזה מקום זה נמשך מהרע של עצמו שנמשך מין למינו וניעור.

ועוד אולי אפשר לומר כי מאותה סיבה שמקטין עצמו לפני קטן ממנו יכול גם להתנשא על גדול ממנו וזה בחי' המבואר בתורה קעא שלומד דבר חדש ובמקום לקיים על עצמו מבזה אחרים הי"ן כאן במקום לקיים בעצמו להיות עניו אפילו כלפי קטנים ממנו, הוא כועס על אחרים למה לא מקיימין זאת כלפיו, דהיינו למה הם לא מקטינים עצמם כלפיו אע"פ שהוא קטן מהם.

^ה עיין שיש"ק ח"ג אות קלח וזהו שלח דף קסח מאן דאיהו רב איהו זעיר ועיין תפארת ישראל אבות ד' ז'.

^ו **שיש"ק ח"ג קלח** – ה"גיש ו"הר"ב מוהר"ג מ"אד המובא בפרוש הכתוב: "גדול וקטן שם הוא" (איוב ג) ש"בזה העולם אין יודעים כלל מי הוא הגדול והחשוב במעלה בשמים ומי הוא הקטן במעלה, ורק למעלה בשמים, ה' הבוחן לבות הוא יודע היטב מדרגת כל אדם וקצוה, וזהו "גדול וקטן" מי הוא גדול ומי הוא קטן "שם הוא", שם יודעים מי הוא.

^ז וכמו שמוצינו שמה בנו קבל תוכחה מיתרו ועיין לק"ה הלכות בכור בהמה טהורה הלכה ד' אמצע אות כב – והו בחי' וישאלו איש לרעהו לשלום הנאמר במשה ויתרו וארו"ל מי הקרוי איש זה משה וכמה ה' רחוקים זה מזה משה קיבל התורה מפי הגבורה ויתרו נתגייר ממקום רחוק וטמא מאד כי לא הניח ע"ז שלא עבדה. בפרט בעת שבא למשה שעדיין לא נתגייר רק שרצה להתגייר. ואעפ"כ קוראם איש ורעהו כי כך דרכו של הצדיק הגבוה מאד שהוא בחי' משה שהוא מוריד א"ע ומקרב א"ע כי"כ למי שיש לו איזה רצון להתקרב אל האמת הוא מקרב א"ע אליו כי"כ כאלו ה' חבירו ממש כאלו הם איש ורעהו.

^ח **ולפי תורה פב תנינא** הנ"ל נראה שבאלול בעלייתו להר לקבל לוחות שניות אז חקק בכל נשמות ישראל דרך זו של שפלות כלפי כל אחד מישראל (כי אז עלה לכסא הכבוד כמבואר בתורה א' תנינא שבקשו המלאכים לרדפו מחמת הקטרוג מה אדם ותדעוהו ותנה כבודך על השמים

ולפעמים¹³ שהוא בעצמו קטן שבקטנים אע"פ שכבר הקטין עלמו לפני קטנים ממנו, אזל לא לפני הקטן שבהם, וכשזכה להקטין עלמו אפילו לפני הקטן שבקטנים, אזי הוא הקטן שבקטנים וצריך להקטין א"ע עוד גם כנגד מדרגת עצמו¹⁴ כי גם הקטן שבקטנים עדיין יש לו יסוד קל וחומר גם אותה לבטל¹⁵, כי עד כאן דיבר משפלות ביחס לבני אדם, וכאן אחרי שזכה להרגיש הכי גרוע שבכולם, עדיין כלפי הקב"ה צריך לדעת שהיחס בין נברא לבורא הוא הרבה יותר רחוק מיחס טיפה שזים לכל היס הגדול, וממילא להיות שמהה עומוה על עמם המליאות, גם כשלא מקבל כלום וכ"ש שזכה שאינו גוי. ומבאר כיצד וידמה¹⁶ בעיניו דהיינו שידמה דמיונו רוממות הקב"ה שהוא אין סוף ואין תכלית ואין שום השגה במליאותו ולא צורך שלו בנו. וביחס אליו ידמה את מליאות עלמו שהוא נברא מנוקם הנלכך לגשמות החומר, ועי"ז ירגיש שהוא למטה ממדרגתו דהיינו שהוא פחות גם מהמעט הזה שמהשיב עלמו עדיין¹⁷, בבחי' (שמות טז) ה'ה'י' **שבו איש תחתיו** פשט הפסוק מדבר מאזהרת הקב"ה את ישראל שזים השבת לא ילאו ללקט מן, כי זיום ששי יקבלו עומר כפול גם לשבת. וחז"ל למדו מכאן חיוב שלא ללאת מד' אמותיו שבהם נמלא צכניסת השבת¹⁸, ורבו דורש "תחתיו"¹⁹ שרומז לשפלות²⁰

א"ל אחוה בכסא כבודי, ושם נשמות ישראל כמבואר שם בתורה, כי לחות שניות היו קבלת התורה אחרי החטא דהיינו כשישראל חזרו להיות בלא הטומאה של העגל הטמונה בהם, ואז משה רבנו חקק בהם שפלות כדי שיתחברו כל ישראל לקבל את התורה בכלי שלם. וצ"ע הרי בקבלת התורה הראשונה פסקה והמתם וחזרה בעגל, ואולי כי קבלת הלוחות כי קבלת התורה שבכתב ובלוחות שניות ברגע קבלת הלוחות נעשה העגל, ונפגמו הלוחות כמבואר בפרש"י שהכתב פרח מהן כשראה מעשיהם לכן שיבר אותן.

^ט **לפני קטנים ממנו** – צ"ע בזה כי לפעמים אסור עיין טור ח"מ סימן רבע בדין פריקה וטעינה מחלוקת רא"ש ורמב"ם לגבי זקן ולא לפי כבודו אם מותר לזולל בעצמו. וצ"ל לרא"ש שאוסר זה לא מצד עצמו אלא מצד מה שמייצג כמו ת"ח שאסור ברבב על בגדו בגלל התורה שמתבזית בזה ולא בגלל עצמו. צ"ע בזקן ולא לפי כבודו לפי המבואר שם היינו שאם היה שלי היה מניח א"כ הוא לאו דווקא משום כבוד התורה ואילו הרא"ש דיבר משום כבוד התורה דייקא ואפשר שהרא"ש מפרש שאין סיבה אחרת שמצדיקה שיניח מלטעון או לפרוק אלא רק משום כבוד התורה ולכן אוסר לזולל בעצמו אפילו לפני משורת הדין. אבל בעצם הדין שלא יתגאה הרי מצווה הו לא מחלקת כלפי הבעל חומר יהיה מי שיהיה חייבים לעזור לו ואף שהוא רשע כי מבואר שם שצריך להקדים לטעון לשונאו והרי אסור לשנוא אלא רשע א"כ דייקא המצווה הו היא ראייה לדברי מוהר"ן והרמב"ם צ"ע דאם אין כאן חילול ה' הרי צריך שיהיה חייב לעזור ואם יש חילול ה' אסור ומדוע זה נהפך להיתר בגלל שהיה מניח אם היה שלו. ואולי סובר שמה שמניח שלו זה מחמת חולשת הגוף וקשה הרי לא חילק ואף באדם חשוב התייר וצ"ע ולכאורה צ"ע לשניהם לרא"ש ולהרמב"ם דאם הוא חיוב להקטין עצמו בפני כל אדם א"כ גם זקן ות"ח זו כבודה של תורה אף במקום שלעצמו לא היה טורח.

^ב צ"ע מאי לפעמים, ואולי כי להרגיש הכי גרוע בעולם א"א שיהיה בקביעות אלא לפעמים וצ"ע. אולי כיון שקליפת הגאווה הו היא קליפת נגה כמבואר בלק"ה ערלה ה' ד' וכידוע קליפת נגה א"צ לבטל אלא להעלות לקדושה, לכן יש בזה בחי' של רצוא ושוב, לכן זה רק לפעמים. וצ"ע. ואולי כיון שמהו גאוה צריך למדת העזות דקדושה שהיא מדה הכרחית בעבודת ה' אבל היא מדה מסוכנת מאד ליפול בה לעזות לסט"א, לכן כדי לשמור עצמו מעזות דסט"א צריך לפעמים דהיינו כל כמה זמן להרגיש הכי גרוע בעולם דהיינו את השמינית שבשמינית שהוצרך לעזות דקדושה לבטל.

^א שילמין סהא יומי קטן ממה סהא חושב (כ"ט) עיין לק"ה ערלה ה' ד'

^{בב} עיין תורה נבהיינו שבתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחידי כנ"ל, עד שיזכה לבטל זה הדבר, דהיינו לבטל מדה ותאוה זאת. ואחר כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל, ובמקום הנ"ל עד שיבטל הכל. ואחר כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום. [פרוש כי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדין נשאר ממנו כלום. דהיינו שעדין לא בטל לגמרי הגאות והגסות, עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר. ועל כן צריכין להתיגע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ינשא ממנו כלום, שיהיה בבחינת מדה באמת, עד שיזכה לבחינת בטול באמת].

^{בג} לשון ידמה צ"ע וגם כפל הלשון שהרי כבר אמר להקטין עצמו. ונראה שבוה מבאר כיצד להקטין תחת מדרגת עצמו שהרי אין כאן איזה אדם אחר שכלפיו מקטין עצמו. לכן הדרך בזה היא בדמיון דהיינו לחשוב בדמיון שאע"פ שאין גרוע ממני עדיין כלפי שמיא אפשר שאני יותר גרוע ממה שאני מרגיש, כי עד עכשיו השפלות שלי היתה ביחס לבני אדם ועתה צריך להשפיל עצמי בדמיוני ביחס להקב"ה דהיינו לתאר לעצמי גדולת הש"י שכלפיו אין לי שום חשיבות כלל אפילו פחות מיחס הטיפה לים הגדול.

^{בד} כך פירש הרב הובא בצמאה נפשי בשלח תשעג.

^ה בתקפא (שמות יג) ובתשכס תוקן

^{בז} (כט) ראו פי ידוה נתן לכם השבת על פן הוא נתן לכם ביום הששי להם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי: פרש"י – שבו איש תחתיו – מכאן סמכו חכמים ד' אמות ליוצא חוץ לתחום ג' לגופו וא' לפישוט ידיים ורגלים:

^{בז} דווקא שלא התכווין לשבות שם אבל המתכווין לשבות יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם הוא בתוך העיר כולה כארבע אמות ויש לו אלפים מחוצה לה.

^{בח} צ"ע מה נתבאר ע"י הפסוק יותר ממה שכבר ביאר. ואולי רומז שבחי' שפלות זו צריכה ישוב הדעת בחי' שבת ממרוץ ואפילו ממרוץ שבעבודת ה' כי היא הרגשת האפסיות עצמית כלפיו ית' ובעבודת הדמיון דקדושה לדמות עצמו רוממותו ושפלות עצמי ביחס אליו.

עוד עיין סוף תורה עט בסוף הפסוק "אל יצא איש ממקומו" שע"י "שבו איש תחתיו" דהיינו שנעשה אין ממש אזי א"א לקפח פרנסתו ולדחותו ממקומו כי אינו תופס מקום כלל. וזה לשונו שם – שוב שמעתי משמו, וזכרנו לבקרה, בענין זה ששלום פי מאחר שהוא ענו לשפלותו שפלותו באמת, על-די-זה אין שום אדם יכול להוציאו ולדחותו ממקומו, דהיינו לקפח פרנסתו, חס ושלום פי מאחר שהוא ענו ושפיל באמת, הוא בבחינת אין, ואינו תחת המקום כלל, על פן בודאי אין יכולין לדחותו ממקומו וזהו: "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו", הינו על-די שזוכין לשפלות, שזהו בחינת "שבו איש תחתיו", שמחזיק עצמו תמיד בשפלות למטה תחת מקומו ומדרגתו כנ"ל, על-די-זה "אל יצא איש ממקומו" כי שום אדם לא יוכל להוציאו ממקומו, דהיינו לדחותו מפרנסתו, חס ושלום כנ"ל

וזה שאמרו רבותינו, וזכרונם לבקרה (סנהדרין פ"א): 'כל היוצא לאמנות חבירו כאלו בא על אשת איש' וכו', פי מאחר שיוצא לאמנות חבירו, ורצוה לדחות חבירו ממקומו ומפרנסתו, נמצא שהוא רוצה לפגם בחינת שפלות הנ"ל, בחינת: "שבו איש תחתיו" וכו', כנ"ל, ועל פן הוא כאלו בא על אשת איש' כי אשת ראשי-תבות שבו איש תחתיו, הינו שפוגם בבחינת ענוה ושפלות, שהוא בחינת "שבו איש תחתיו", שעל-די-זה "אל יצא איש ממקומו" כנ"ל.

דהיינו שצריך להרגיש תחת מדרגתו¹² ורק אז הוא כלי מוכן לקבל תורה, כי עד שמתקן קליפת נוגה עדיין הוא צסכנה שכל הג' קליפות הנ"ל יהיה חוזר וניעור¹³ וזוכים לזה רק ע"י האדיק האמת שכבר זכה לזה. וזלכ"ה ערלה ה' ג' מבאר שהיא השפלות של משה¹⁴ בחי' ונחנו מה והיא ציטול הישות לגמרי עד שנעשה בחי' למעלה מהמקום עי"ש¹⁵: זלכ"ה ערלה ה' מבאר שג' בחי' שפלות הנ"ל הן לצטל ג' קליפות תמאות והשפלות תחת מדרגת ערמו היא לצטל קליפת נגה של יקות¹⁶ כיון שאינה רע גמור אותה אין לורך לצטל אלל להעלות לקדושה, ונראה כוונתו כי קלת יקות נלכת גם לקדושה בחי' ויגבה לכו דרכי ה', וגם איתא צסוטה ה. ת"ח לריך שמינית שצסמינית של גאוה¹⁷, לכן המעט יקות שנשאר אחרי שמקטין ערמו אפילו לפני הקטן שצקטנים היא קליפת נגה, כי אפשר להעלות אותה לקדושה, וכידוע שעזות קדושה היא עיקר גדול צעזודת ה' כמבאר צתורה כצ ההכרח צצה והסכנה צצה וא"ל לעזות קדושה צלל משהו של גאוה¹⁸.

¹² ולקרר הדרש לפשט נראה שרמו להם שצריכים שפלות כדי לבטוח בהש"י ולא לצאת ללקט מן בשבת והכי נמי בכל שבת צריך שפלות להאמין שבשבת כיון שאטור גם לא תועיל ההשתדלות בפרנסה.

¹³ עיין לק"ה בצינת הפת ה' י' (שמקשר המבואר כאן למבואר בתורה עט) – ... ונאן הוא תכלית השלום בכלל ובפרט בבחינת שבת שלום וכל זה זוכין על ידי הענינה בשלמות כמו שמבאר שם בהתורה הנ"ל בבחינת שבו איש תחתיו שכל אדם יהיה קטן בעיניו יותר ממדרגתו השפלה. וזה נעשה בשבת כמו שמבאר במקום אחר (בסימן עט) כי בשבת נאמר מקרא זה שבו איש תחתיו, כמוכא זה המקרא שם לענין זה ששבת רואה כל אחד פחיתותו ושלמותו, עיין שם.

ועיין תורה עט – מי שהוא צדיק באמת, ויודע שפלותו, ויפיר חשיבות ישראל, יכול למסר את נפשו בעדם: ואימתי יכול לראות שפלותו, בשבת. כי בשבת נאמר (שמות ט"ז): "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", כי שבת הוא ש"י בת, ש"י, תלת גונין דעינא, 'ב"ת' בת עין, ועל כן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: "שבו איש תחתיו" הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שכל מפה שהוא. ועל כל פנים, "אל יצא איש ממקומו", הינו למעלה ממדרגתו, בגון "עושה מעשה זמרי ומבקש שכר בפניו" (סוטה כ"ב:). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת, כשעושה תשובה שלמה, שהיא שבת. כמו שכתוב (דברים ל'): "ושבת עד ה' אלקיך, אתון דדין פאתון דדין".

מה שנרמו סוג ביטול זה בחיוב הישיבה תחתיו אולי כי גאוה נקרא גבהות לב ואולי זה דווקא כלפי הג' הראשונים שהם כלפי הוולת אוי הפגם נקרא גבהות שכאילו מגביה עצמו מהם אבל כלפי עצמו לא נקרא גבהות אלא נקרא יציאה מד' אמות השייכים לו דהיינו מהמוכן לו.

¹⁴ לק"ה ערלה ה' ז' – כי כל זמן שאינו מגיע למדרגה זאת להחזיק עצמו למטה ממדרגתו הקטנה אף על פי שכבר שבר הגדלות בשלש בחינות הקודמים ואינו יוצא ממקומו כנ"ל. עדין יכול להיות חוזר וניעור הגאות בקרבו, כי עקר ניקת השלש קלפות הטמאות שהם בחינת שלש מדרגות של גאות הגמור הוא מבחינת נגה שהוא בחינה הרביעית כידוע ועל כן כל זמן שלא שבר הבחינה הרביעית הנ"ל להיות שפלה למטה ממדרגתו עדין יכול להיות הגאות חוזר וניעור חס ושלום ועל כן באמת עקר שבירת הגאות שהוא כלל הכל הוא על ידי הצדיק האמת שכבר זכה לבחינת בטול בתכלית באמת בכל הארבע בחינות הנ"ל.

ד' קליפות הנ"ל עיין תורה פב שיש ג' קליפות טמאות שאותן צריך לבטל לגמרי כי אין להם תיקון וקליפה רביעית אותה צריך להעלות מהטמאה לקדושה והיא נקרא קלפת נגה וד' קליפות אלה רמוזות ביחזקאל פרק א' פסוק ד' רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת, ונגה לו סביב.

¹⁵ ולעיל נתבאר שהשפלות של משה היא בכל ישראל, הכוונה בכח בבחי' שינה וצריך לעורר אותה כמבואר שם.

¹⁶ לק"ה ערלה ה' אמצע אות ג' – כי ירושלים בחי' יראה שלם כמשרו"ל. היינו בחי' שלימות היראה ששם עיקר השלימות שזה זוכין ע"י ענוה כשם בהתורה הנ"ל. כי ירושלים עיר מלוכה של ישראל שהוא מלכות דקדושה ועיקר הגדולה והמלכות דקדושה הוא בחי' ענוה ושפלות אמתי כ"ש אדמו"ר ז"ל בהתורה באר חפרוה שרים (תורה עב תנינא) בבחי' במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. וע"כ ע"י שמעלין הפירות לשם זוכין לבטל ולברר קליפות נוגה עד שיוכה לבחי' הרביעית של שפלות הנ"ל דהיינו שיהי' שפל ועניו תחת מדריגתו שזה עיקר השפלות בחי' השפלות של משה רבינו ע"ה שאמר ונחנו מה. וזה שכתוב בירושלים לעתיד וראמה וישבה תחתיה וכו' זה בחי' הנ"ל בחי' במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. וזהו וראמה שכל מה שתגבה ותרום ותתנשא למעלה יותר וישבה תחתיו. כמו כן תשב תחתיה שתהי' בבחי' שבו איש תחתיו שכל היושבים שם יזכו לשפלות האמתי להקטין עצמם ממדרגת עצמם. וע"כ הי' בירושלים מועט מחזיק את המרובה כי מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים. כל זה מחמת שפלות וביטול בחי' אין שעי"ז הוא בחי' מועט מחזיק את המרובה. כי ענוה בחי' אין ואפס הוא בבחי' בלתי גבול ויכול להחזיק הכל. וע"כ מחמת שירושלים הוא בחי' ענוה ושפלות שזה עיקר קדושתו כי עיקר הקדושה הוא ענוה ושפלות. ע"כ לשם צריכין להעלות הפירות בשנה הרביעית כדי לברר הפירות מקליפה הדי' הנ"ל ולזכות לענוה אמתי בבחי' שבו איש תחתיו הנ"ל:

¹⁷ עיין ליקוטי הלכות ערלה ה' אות ד' וזהו ובשנה החמישית תאכלו את פרי. כי פשוטין לבטל עצמו ולשבר גאותו בארבע בחינות הנ"ל שהוא בחינת שבירת ובטול הארבע קלפות הנ"ל שבהם כלולים כל המדות רעות כידוע. אנו הוא זוכה להכלל בארבע אותיות השם שהם שרש הארבע יסודות, אש, רוח, מים, עפר, שהם בחינת דומם, צומח, חי, מדבר שסביבם הם הארבע קלפות הנ"ל שצריכין לשברם עד שיבשר כל הארבעה יסודות עד שיהיה בכלל בארבע אותיות השם ברוך הוא ואז פשוט קטן בעיניו למטה מארבע בחינות הנ"ל אנו הוא נכלל בבחינת קצו של י"ד שהוא למעלה מהכל כידוע ששם אין שום אפחיות הרע כלל. ואז מתר לאכל הפרות בכל מקום, כמו שכתוב, ובשנה החמישית תאכלו את פרי. שנה החמישית זהו כנגד בחינות קצו של י"ד, שהוא בחינת יסוד הפשוט, בחינת צדיק יסוד עולם שהוא שרש וחיית של כל הארבעה יסודות. ואז יכולין לאכל הפרות בכל מקום, כי כבר נתבטל הרע על ידי שקינמו מצות ערלה ולא אכלו מהפרות שלש שנים ואחר כך נטע רבעי שהעלו הפרות לירושלים. וזהו, ובשנה החמישית תאכלו את פרי לרוסיה לכה תבואתו. כי אנו פשוטין לבטל הגאות לגמרי ולכא לתכלית הענינה אז נמשך עליו ברכה ותוספות שפע ורב טוב בבחינת מאן דהוא ועיר הוא רב.

¹⁸ שמינית שבשמינית גאוה – יערות רבש ח"א דרוש יב – ביאר עפ"י תהלים קיט פסוק שמיני שבאות ח' הוא חבר אני לכל אשר יראוך דהיינו שצריך להיות חבר לכל יראי ה' גדולים וקטנים.

האריז"ל שער מאמרי רז"ל על סוטה מבאר – שרש הגאוה בשם סג (דהיינו שם הויה במילוי הי ואו יוד הי) ושמינית שבשמינית היינו סד ולכן מעט גאוה חלק הסד עדיין לא נכלל בגס שהוא גס רוח וגאוה פסולה. (נבלין עלים לתרופה בעלו במדבר ונשא תססה הובאו כמה ביאורים בזה)

¹⁹ עיין בזה ביאור הליקוטים על תורה כב מפתח כה.

ויש לעיין בזה שהרי בטוטה שם היא מחלוקת ורב נחמן אמר לא מינה ולא מקצתה. כי תועבת ה' כל גבה לב. ועיין בסוף ספר תבואות שור ביאור הבכור שור על הגמ' שבת קח: מעשה דשמואל וקרנא. (מובא בדף יומי שם מהרב מיכל זילבר דקה 20) ומבאר שם שרב סבר שת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית גאוה. ובדרכו של רב מא"י לבבל, בגלל הקפדתו של רב חנינא בר חמא שהקפיד על רב שלא רצה לחזור על דברי התורה שהפסיד, (כמבואר בסוף יומא) ומשמים רמוז לרב ע"י מי הנדר העכורים שעלו לגובה שטעה

כל המצואר בתורה עד כאן רמוז רבה בר חנה בגמ' צבא צהרא דף עג: בסיפור מעשה סתום. הוא המעשה הרביעי
 פס. והרבה מפרשים ניסו כוחם לצאר דבריו, אולם רק רבינו מצא הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבנ"ח בעלזמו
 כמצואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

וזה שאמר רבה בב"ח לדידי חזי לי אורזילא בר יומא, דהוי כהר תבור
 והר תבור כמה הוי, ארבעה פרסי. ובי משכא דצווארי¹³, תלתא פרסי.
 ובי מרבעתא דרישיה, פרסא ופלגא, ורמא כופתא, וסכרא לירדנא [צ"ח]:

צט

רש"י¹⁴ אורזילא בר יומא – ראם [2] בן יום א' דאותו היום נולד. כהר תבור – כן נולד³ גדול. בי מרבעתא
 דרישי' – מקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע. רמא כופתא – הטיל ריעי סכרא הריעי לירדנא לפי
 שעה עד שמסמסוהו המים מעט מעט:

פירוש הפשוט עפ"י מעשה גדולים

מעשה שאמר רבה בר חנה הראו לי ראם בן יום אחד שנולד באותו היום (כן לפי פרש"ס אמנם חוס' גרס פס
 עופר של ראם הצר) וזה הראם הוא מלוי על שפת הים והיה הראם גדול כמו הר תבור והר תבור היה גדול ארבעים
 פרסה ואורך משך אורארו היה שלש פרסאות ומקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע היה אורך פרסה וחצי הטיל
 הראם רעי לירדן וסתם הלך מימיו לפי שעה עד שהרעי היה נתמסס מפני המים מעט מעט והלך המים כצראשונה.

נמצא שראה ראם בן יומו שגדלו ארבע פרסאות כהר תבור ואורארו שלש פרסאות ורבע מקום הנחת ראשו כשהוא
 שוכב פרסא וחצי נמצא סה"כ גדלו שמונה וחצי פרסאות ופרסה היא ד' מילין ומיל אלפים אמה (דהיינו קלומטר) נמצא
 גופו שש עשרה קלומטר ואורארו שתיים עשרה וראשו שש סה"כ גובהו שלשים וארבע קלומטר. ואם הר תבור הוא ההר
 שאנו מכירים הוא לא שש עשרה קלומטר. ותימה שנראה בגמ' זבחים¹⁵ שמתייחסת הגמ' למעשה זה כפשוטו.

פירוש לפי רבינו

אמר רבנ"ח הסתכלתי צנפילת הכבוד¹⁶ דקדושה שצכלליות תלוי בתשובה של רוב ישראל יום אחד וזכל יום אפשר
 שיגאלו ואריך לזכות לה זכל יום.

בהקפדתו וגם ת"ח צריך לנהוג בענווה ואפילו שמינית שבשמינית גאווה פסולה. עי"ש. ועוד שגם בסוטה שם לא אמרו שמינית
 שבשמינית אלא לתלמיד חכם ולא לכל אחד. לכן נראה שהקצת ישות שמוכרח שתייהיה לאדם לקדושה כדי שלא תהיה ענוה פסולה
 אינה גאווה שעליה מדובר שם וצ"ע.

¹² בתקפא דצווארי, בדפורי בתרלד ומתולו – דצווארי, ובכל המנוקדים דצווארה

¹³ וזה שאמר רבה בר חנה ראייתו ראם בן יומו שהיה גדול כהר תבור והר תבור כמה היה ארבע פרסאות (טו קלומטר) ואורך צווארו היה שלש פרסאות ומקום משכב ראשו היה פרסה
 וחצי והטיל צואה לתוך הירדן ונתם הירדן.

¹⁴ הערות השי"ת לפרש"י – 1 בתשכס – ושכ"ס 2 עיין זבחים ק"ג: רש"י ותוס' שם 3 בתשכס – כן היה (בגרסת רשב"ס בגמרא)

¹⁵ עוד בענין הראם הנ"ל עיין זבחים ק"ג: – בשלמא למ"ד לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלא למ"ד ירד רימא ראם זכר
 ונקבה איך נכנסו לתיבה הרי היו גדולים ממנה היכא קם א"ר ינאי גוריות הכניסו בתיבה והאמר רבה בר חנה לדידי חזי לי
 אורזילא דרימא בת יומא והוי כהר תבור והר תבור כמה הויא ארבעין פרסי משכא דצוואריה תלתא פרסי מרבעתא דרישא פרסא
 ופלגא רמא כבא וסכר ירדנא אמר רבי יוחנן ראשו הכניסו לתיבה והאמר מר מרבעתא דרישא פרסא ופלגא אלא ראש חוטמו הכניסו
 לתיבה והא אמר רבי יוחנן לא ירד מבול לא"י לדברי ריש לקיש קאמר והא קסגיא תיבה אמר ריש לקיש קרניו קשרו בתיבה והאמר
 רב חסדא אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ולטעמין תיבה היכי סגיא ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי אלא נס נעשה
 להם שנצטננו בצדי התיבה ולר"ש [בן לקיש] נהי נמי דירד מבול לא"י והא לא פש דאמר ריש לקיש למה נקרא שמה מצולה שכל
 מתי מבול נצתללו שם ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם אי אפשר דלא אידבקו

ובתוספות שם – היינו דקם רימא התם – ואע"ג דכל השאר מתו בהבלא מחמת שהיה גדול וגבור לא הויק לו ההבל:

אורזילא דרימא – גר' ר"ת פי' עופר של ראם דעופר האילים מתרגמי' אורזילא דאיילא (שיר ב) ורימא הוא ראם ולא כרבי שמואל
 דגורס בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג:). אורזילא דימא ומפרש דג של ים ואגב ריהטיה לא דק דהא אמר הכא לא נגורה גורה על
 דגים שבים ואותם בופל"ש שאנו קורין ראם ליתא וחלבם אסור דראם ודאי מין חיה הוא וחלבו מותר כדכתיב אקו ודישון ומתרגמינן
 יעלא ורימא ובופל"ש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראם ויש בניינו גדול דא"כ מאי קשיא ליה היכא קם הא לא קשיא ליה
 אריה דבי עילאי בפרק אלו טריפות (חולין דף נט:). היכא קם שהיו אריות אחרים קטנים שיכול להכניסו ועוד הא קא חוין דאותן
 בופל"ש בני מלאכה נינהו ומושכין בקרון וחורשין בהן וראם לאו בר מלאכה הוא דכתיב התקשר ראם בתלם עבותו אם ישדד עמקים
 אחריו (איוב לט:).

¹⁶ מה שרמו רבב"ח את נפילת הכבוד בראם קטן בן יומו דייקא ואעפ"כ היה גדול, אולי אפשר לומר כי ראם ברייה גדולה במיוחד
 (והוא גם דוגמא לבריה הגדולה ביותר כמאחז"ל שבת קז: שהקב"ה זן מקרני ראמים עד ביצי כינים דהיינו מהגדול ביותר עד הקטן
 ביותר) רמו לגדול מעלת הכבוד שהוא עיקר כוונת בריאת העולם כמ"ש לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ולרמוז לנפילת הכבוד
 רמו לראם קטן בן יומו בחי' שקומת הכבוד היא בקטנות מאד, בחי' תחילת בניינה. גם כי קרן לשון חשיבות וכבוד ובפרט קרני ראמים
 שרומו (באיכה רבה ב' ו') לבית המקדש כמ"ש מקרני ראמים ענייניו. וראם קטן הוא בלא קרנים רמו לנפילת הכבוד.

וראה רצ"ח שהעלאת הכבוד לקדושה תלוי בשצירת הגאווה שכל אדם צריך להקטין עצמו בפני ליקים וצינונים ורשעים ואף להחזיק עצמו למטה ממדרגתו (שלל יחשוב שמגיע לו איזה שכר על מעשיו וגם שיהיה מוכן למסור נפשו כדי לקבל מנקודת חזירו אפילו הקטן ממנו) ובעיקר שלא יתארה בחכמתו וגבורתו ועשירותו שהם שורש הנפילה לגאווה וע"י שפלות יזכה לתורה וע"י יזכה שלמדו יגרום התנואלות שזרש הגשמות ויעורר בני אדם לתשובה ויצרכ נשמות לגרים ויהיו בניו ת"ח ובכלליות הם שני סוגים דיינו נשמות שצריכים תיקון בעוה"ז ע"י יגיעה להפשיט בגדיהם הזואים ונשמות שאין להן בגדים זואים ומסתמא הכוונה יחסית לחלה שיש להן הרבה וע"י שיתקדו גרים ובע"ת וכן ע"י שסיירו כולם מעליהם בגדיהם הזואים ע"י יתקדו כולם להש"י להיות יראי השם ויעלה הכבוד מהגלות.

אורזילא בר יומא, ראש צן יומו ונקט לשון חגוס אורזילא/ק"י לרמוז כי היינו בחי' נפילת כבוד, דיינו שהוא בעכו"ם שצמקום לכבד את הקצ"ה ויראי ה' מכבדים כל מי עצודות זכות והכבוד לקדושה הוא בזילוחתא. וזה רמוז באורזילא דיינו אור זילא, כי אור, היינו בחי' כבוד כי האמת שהוא ית' עיקר ושקש כל העולם זה האור, וצריך להאיר אותו צמקומות החשוכים, כמ"ש **והארץ האירה מכבודו**. ולמה נקרא **בר יומא**, כי לא יתגלה הכבוד דיינו האמת הזו אלא בביאת משיחינו/ק"י כמ"ש (ישעיה מ') ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו. וכתב (ס' ל' כ') ולא יכנף עוד מוריד. וכתב ביה צמשיה שקאל אותו רבי יהושע צן לוי אימתי יבא מר וענה לו היום, ואליו פירש לו שכונת המשיח היום **אם בקולו תשמעו** [ק"י] דיינו אם יחזרו יאל בתשובה יתקיים בהם "אחיסנה" ויגאלו מיד (כמשארז"ל סנהדרין צח.)/ק"י, ובכל יום

ק"י עיין תוספות בבא בתרא דף עג: אורזילא בר ראימה – פירוש עופר של ראם הבאר ומתרגמין עופר האילים אורזילא דאילא. ועיין רש"י בובחים ק"ג פירש שאורזילא הוא ראם דימא (דהיינו סוג ראם שנמצא בים) צ"ע בערובין כה: עביד כאורזילא פי' שעשה את הגג משופע בלא שפה, דהיינו באופן שא"א לומר פי שפת התקרה יורד וסותם.

ק"י צ"ע הרי הכבוד ע"י קרוב רחוקים ובימות המשיח אין מקבלים גרים ונראה כי כלפי גלויי האמת שיתגלו או יהיו כולם בבחי' רחוקים אבל צ"ע הרי יהיה שלא בבחירה ואין כבוד אלא מבעל בחירה ונראה כי באמת אז יהיה כבר בחי' עולם השכר ולכן יהיה תלוי רק בבחירה שהייתה קודם הגילויים אבל כבוד יהיה כי אז כל מי שטרם בע"ש יזכה להתקרב יותר בבחי' שבת וכל מי שבחר להתקרב קודם הוא יהיה בחי' בע"ת עכשיו, כי משיח יעשה גם את הצדיקים בעלי תשובה.

ק"י תהלים צה ז'

ק"י סנהדרין צח. רבי יהושע בן לוי אשכח לאליהו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה אתינא לעלמא דאתי אמר ליה אם ירצה אדון הזה שכינה הייתה ביניהם אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול שלשה שמעתי נוסף עליהם קול השכינה אמר ליה ריב"ל לשכינה אימת אתי משיח אמר ליה ויל שיייליה לדידיה את המשיח והיכא יתיב היכן הוא נמצא אפיתחא דקרתא פרש"י. בגן עדן בצד הפונה לעיר (יש גורסים רומי) ומאי סימניה איך אדע להכיר יתיב ביני עניי סובלי חלאים כמ"ש והוא מחולל מפשעו וכולן שרו ואסירי בחד זימנא מסירין התחבשות מכל הנגעים ומקחים וחובשים איהו שרי חד ואסיר חד כל פעם מטפל בנגע אחד בלבד כי אמר דילמא מבעינא אולי עכשיו אצטרך ללכת לגאול את ישראל דלא איעכב דוי קשירת יתור מנגע אחד. אזל ריב"ל לגביה דמשיח אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה שלום עליך בר ליואי, אמר ליה לאימת אתי מר, אמר ליה היום, אתא לגבי אליהו אמר ליה אליהו מאי אמר לך המשיח אמר ליה שלום עליך בר ליואי, אמר ליה אליהו לריב"ל אבטחך לך ולאבוך לעלמא דאתי דאי לאו הכי לא היה אומר לך שלום ולא מזכיר את אביך אמר ליה ריב"ל לאליהו שקורי קא שקר בי המשיח דאמר לי היום אתינא ולא אתא, אמר ליה אליהו לריב"ל הכי אמר לך היום אם בקולו תשמעו הוא 1000 בתהילים פרק צה – (ז) פי הוא אלהינו ונאנחנו עם מרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו: דהיינו שהוא היום ינהיג אתכם אם בקולו תשמעו צ"ע מדוע שלחה השכינה את ריב"ל למשיח הרי בעצמו כבר רמוז לו שבכל רגע יכול לבוא במה שאמר לו שסימנו שמתיר רק תחבושת אחת שמא יתעכב.

עיין **מהרש"א** בשם המדרש שמישיח נולד בעת החורבן ונלקח מאתנו לג"ע. ועי"ש שבגרסתו היא אפתחא דרומי ורש"י פירש דהיינו בג"ע כנגד פתח העיר רומי שבאיטליה של יוון ומקשה על זה שהרי כל העולם הוא אחד משיחים בג"ע וא"כ קשה לכווין בג"ע כנגד פתח רומי לכן מפרש שהכוונה לצד דרום שבג"ע ועיין פירוש **העין יוסף על עין יעקב** שרומי היא עיר בישראל ליד צפורי שאנטונינוס בנה אותה וקרא לה על שן רומי וגר בה ומערה הייתה ממנה לצפורי ובה היה הולך ללמוד מרבי תורה

עוד **כתב המהרש"א** היום לאו דווקא שהרי צריך שאליהו יבשר יום אחד קודם כמ"ש הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו' כמבואר בעירובין מג: וצ"ע אם לאו דווקא מדוע שרי רק חד הרי יש זמן עד שיבשר אליהו

עוד תירץ אי נמי אפשר שחשש שכבר בא אליהו לבית הגדול ובישר והוא לא שמע אבל צ"ע א"כ צריך לומר היום אם בקולו אתמול שמעתם ואם כבר בא אליהו ובישר

עיין **ענין יוסף על העין יעקב** מבאר מי הם הנמצאים עם משיח בג"ע וביאר שהם הסובלים יסורים בעוה"ז כדי להקל מסבלות המשיח ומבאר מדוע כל כך חושש המשיח להתעכב ומבאר כי ברגע שמגיע זמן הגאולה הרי אם לא יגאלו מיד יתעוררו המקטרגים לומר אלו ואלו ע"י כמו בגאולה ראשונה שלכן הייתה בחפזן

וצ"ע הרי כתוב בגאולה האחרונה כי לא בחפזן תצאו מדרש רבה שמות פרשה יט פסקה ו... כשאכלו ישראל את הפסח במצרים אכלו אותו בחפזן שנאמר וככה תאכלו אותו על שם כי בחפזן יצאת מארץ מצרים אבל לע"ל (ישעיה נב) כי לא בחפזן תצאו ובמנוסה לא תלכו... ו

עוד מבאר שם שכיון שכתוב שיבוא או בדור שכולו חייב או שכולו זכאי הרי שמא עכשיו כולו חייב ונגאלים מצד הזמן שהגיע ולכן יש חשש גדול לקטרוג הנ"ל

עיין בן **יהודע** שמבאר שמישיח סובל יסורין כדי לכפר על ישראל וכן הזמן חושש שמא איזה עוון מעכב לכן סובל עוד ועוד והכוונה בזה שנותן ניצוץ מנפשו שיתלבש בגוף ויסבול יסורים בפתח ג"ע ועל זה אנואומרים בתיקון חצות או לנו על צערו של משיח

מוכן הכבוד לצאת מזילותא וכיון שכל יום יכול להיות יום הגאולה והתגלות הכבוד והעיכוז רק מזל עס ישראל לכן הכבוד נקרא צר יומא/י"ט. ואולי אפשר לומר שארזילא צר יומא וזכה לומר שהכבוד מזולזל רק צר יומא דהיינו רק חוץ מאותו יום (כי צר תרגומו חוץ).

והוה כהר תבור^{ק"י}, דהיינו שהאור-זילא צר יומא היה כמו הר שצור רמז שראה שהעלאת הכבוד, תלוי בזה שאדם משבר גאוותו^{ק"ב}. כפי השתברות גאותו, כן הוא העלאת הכבוד. כי כבודו נתעלה ע"י התורה שמלמד לאחיים כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה שעל ידה קוץ רחוקים כנ"ל אלא ע"י שפלות, כמ"ש חז"ל **וממדבר מתנה** כשפקיר את עצמו לנותן התורה מקבל את פנמיות כוונת התורה צמתנה^{ק"ט}. וזה רמז צדני רצנ"ח הר תבור, כי הר לשון גדלות, כמ"ש (תהלים ל')/ק"ו **העמדת להררי עוז** וכצ"ל המלוות שם כשהיתה מרוצה ממני העמדתה את גדולתי בעוז, הרי שהררי היינו גדולתי. ועוד כי גלות היא הגאווה ומכונה הר כי הר הוא מקום גבוה והגאווה נקראת גבה רוח/ק"ח וגבה לצ/ק"ו. ותבור, לשון ק"ג שבירה כי תו וסין מתחלפין/ק"ז נמלא שתצור כמו שצור :

והר תבור כמה הוה ארבע פרסי. דהיינו כמה כריך לשצור את ההר דהיינו את הגאווה כדי שיתגלה הכבוד והתייחז ארבע פרסי היינו ארבע בחי' שפלות הנ"ל כי פרסי לשון פרוסה/ק"ט, שצריך להקטין, לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה/ק"ט בעיניו כאלו לא בא עדיין לפני מדרגתו שהוא בה. וזה הר תבור ארבע פרסי, ששבירת הגדלות הם בארבע בחי' הנ"ל : ומשכא דצוואריה תלתא פרסי, זה בחי' הדברים שדרך בני אדם להתגדל בהם [ק"ו]/ק"ח, הם ג' דברים. וצריך לשמור א"ע מהם, כמ"ש (ירמיה ט')/ק"ט

ומבאר שם שמה שכל כך עושה שלא יתעכב אפילו כדי קשירת שתי תחבושות אין זה מחשש שלא יוכל לגאלם מחמת הקטרוג כנ"ל וגם לא מחמת שלא יודע מתי יגאלו אלא כדי להראות גדול בטחוננו בגאולה שאפשרית בכל רגע

^{ק"י} ומוהר"ת מבאר שנקרא בר יומא לרמז שיתתקן ע"י העבודה של היום אם בקולו תשמעו המבוארת בתורה ערב **עיין ליקוטי הלכות** יורה דעה הלכות **ערלה הלכה** ה אמצע אות טו – כי באמת לאמתו ימי חיינו הבל וכמ"ש ימינו כצל עובר כי באמת אין שום זמן כלל. והזמן נמשך רק מבחי' למעלה מהזמן בשביל הבחירה. וצריך האדם לידע שאין לו בעולמו כ"א אותו היום ואותו השעה לבד. שנמשך לו ממקום שנמשך כדי שיוכל לקנות לו חיי נצח בזה היום והשעה. כי בעוד רגע יפרח היום והשעה ומה יתרון לו בכל עמלו שיעמול לרוח. וע"כ עיקר הקדושה היא בבחי' היום אם בקולו תשמעו כ"ש אדמו"ר ז"ל (בסי' ע"ב ליקוטי ח"א) וע"י אלו שזוכים לעבוד את ה' ולקיים זאת ע"י יבוא משיח. כ"ש אימתי יבוא מר היום אם בקולו תשמעו כמו שהביא שם ענין זה על מארבת"ח אוזילא בר יומא.

^{ק"י} בתולד - תביר

^{ק"ב} מתולד - גאותו

^{ק"ט} מ"ק – תורה שאחרי הכל היא מתנה דהיינו פנמיות התורה כי בנגלה יש אחיות הכוחי ועוצם ידי אבל להשיג הכוונה הפנימית וכ"ש הסוד זה מתנה ולנגלה א"צ שפלות כל כך כנ"ל גבי אחיתופל ורק לאסוקי שמעתתא אליבא שהלכתא זה צריך סיעתא דשמיא וזה בזכות השפלות ולכן אחיתופל לא זכה לזה ודייקא דוד כן זכה כמ"ש סנהדרין צג: – וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום וכל שכן פנמיות התורה ממש שתלויה בעוד יותר שפלות

^{ק"י} תהלים ל' (ח) יְהוָה בְּרָצוֹן הֶעֱמִדָה לְהַרְרֵי עֵז הַסְתַּרְתָּ פְּנֵיךְ הַיְיִתִּי נִבְהַל:

מצודות דוד (ח) ה' ברצונך – עתה רואה אני אשר הכל ממך כשהיית מרוצה לי העמדתה להררי ולגדולתי להיות בה העוז וכאשר הסתרת פניך ממני בעבור העון הייתי נבהל וחרד מהצרות הבאות:

^{ק"א} משלי טו יח לפני כשלון גבה רוח

^{ק"ב} משלי טו ה' תועבת ה' כל גבה לב.

^{ק"ג} בתקפא - לשי

^{ק"ד} עיין יחזקאל (מו כב) בארבעת מקצעת החצר חצרות קטרות – פירשו אברבנאל ורד"ק קשורות, כהתרגום על ותקשר וקטרת. ולעיל תורה יג אות א' קטורת לשון קשורת שקושר הרוח עם הלב.

^{ק"ט} עיין משנה מנחות ז' ב' שלא יטול פרוס פירש הר"ע ברטנורא שבור וחתוך וכן משנה ערובין ז' י' לר"י ערובי חצרות מערבין בפרוסה וא"צ שלימה דווקא

^{ק"ט} לעיל פרשנו שהוא פירוש כיצד להשפיל עצמו תחת מדרגתו אבל כאן הלשון קצת צ"ע אם הוא כנ"ל או שנוסף להשפלה תחת עצמו גם צריך שידמה בעיני שכלו כאילו הוא תחת מדרגת עצמו.

^{ק"י} במדבר רבה כב ו'

^{ק"י} מדרש רבה במדבר פרשה כב פסקה ו מובא בתנחומא מטות פ"ה וילקוט שמעוני רמז תשפו

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד. **הלכה ג' מתנות נבראו בעולם זכה באחת מהן נטל חמדת כל העולם זכה בחכמה זכה בכל זכה בגבורה זכה בכל זכה בעושר זכה בכל** אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה אבל גבורתו ועשרו של ב"ו אינו כלום שכן שלמה אומר (קהלת ט) שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כולם וכן ירמיה אומר (ירמיה ט) כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל וגו' ומתנות אלו בזמן שאינן באין מן הקב"ה סופן להפסק ממנו שנו רבותינו שני חכמים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים אחיתופל מישראל ובלעם מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם וכן שני גבורים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם שמשון מישראל וגלית מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם וכן שני עשירים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם קרח מישראל והמן מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם למה שלא היה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפין אותה להם וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול וחיבתו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל לפיכך גלו תחלה מכל השבטים שנא' (ד"ה-ה) ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה ומי גרם להם על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינם מנין ממה שכתוב בתורה ומקנה רב היה לבני ראובן וגו'.

אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו וכו', והם ג' קכו בחי', חכם גבור עשיר/קכ"א. והגדלות נקרא משכא דצווארא [קכ"ב/קכ"ג, בבחי' (תהלים עה)/קכ"ד] **תדברו בצוואר עתק** כמזואל צפי' המולדות שם צחוק האואר כלומר צגאוה רצה : ומרבעת' דרישי', פרסא ופלגא, זה בחי' זווג הנעשה בראשית המחשבה להיינו התנוללות הנשמות נשקטן ע"י לימוד התורה נשפלות. כי מרבעת', לשון זווג [קכ"ה/קכו] כי שכז תגומו רצה, כמ"ש (שם קלט)/[קכו/קכ"ח] **ארחי ורבעי** פשט הפסוק שדוד אומר להקצ"ה היכן שאני נמלא צדק הליכתי ומקום משכני אתה משגיח עלי, וזגמ' נדה/קכ"ט למדו שהפסוק כולו מדבר בזיווג כי אורח ורצה שניהם לשון זיווג, ומכאן לומד רצנו שלשון רצה הוא לשון שכינה להיינו זיווג. ועל ידי זווג הזה, נעשה פרסא ופלגא. פרסהקל זה רמז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכונה בשם פרסה/קל"א שלימה.

ק"ט ירמיה ט' כב) כה אמר יהוה אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו: (כג) כי אם בואת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם יהוה: מצודות דוד - (כב) אל יתהלל חכם - כי לא יוכל להציל נפשו בחכמתו והגבור לא יוכל להציל נפשו בגבורתו והעשיר לא יפדה נפשו בעשרו וא"כ אין להם להתהלל באלו כי לא יבוא להם או תועלת מאלה: תרגום יונתן - (כב) כדן אמר יי לא ישתבח שלמה בר דוד חכימא בחוכמיתה ולא ישתבח שמשון בר מנוח גברא בגבורתיה ולא ישתבח אחאב בר עמרי עתירא בעותריה:

צ"ע שלמה המלך נקרא החכם מכל אדם הרי שנשתבח בחכמתו ושמשון נקרא הגבור הרי שנשתבח בגבורה. וצ"ל כוונתו שדייקא במה שנשתבחו נכשלו. כי שלמה המלך סבר שחכמתו תעמוד לו וא"צ לחשוש להוהרת משה רבנו שלא ירבה לו נשים ונשא נשים נכריות ונכשל בהן, ושמשון סבר שגבורתו תעמוד לו לתקן נשים גויות וגם הוא נכשל ע"י אשה, ואחאב עם כל עשירותו חטא בכרם נבות הישראלי.

עיין שם בפרק הני"ל שרמוז בו כמה עניינים בתורה זו - פסוק (יא) מי האיש החכם ויבן את ואשר דבר פי יהוה אליו ויגדה על מה אבדה הארץ וצתה כמדבר מבלי עבר: (יב) ויאמר יהוה על עונכם את תורתך אשר נתתי לפניכם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: הם הפסוקים שעליהם לרעה הגמול נכרם לעול על מה אבדה ארץ על שלא נצטו בתורה תחילה ובלאו פקד גס לומדים כלן אך יזכה לתורה כו שעל ידה מנכיס בתורה תחילה להיינו שעולה עד שורש נשמות ישראל ע"י שלא יתגלה צד' נדמים אלו ואח"כ אומר (כג) כי אם בואת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי היינו לימוד תורה כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כמו שנסתתרה תורת חסד כי באלה חפצתי נאם יהוה: ועי"ז (כד) הנה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על כל מול בערלה: (כה) על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים במדבר כי כל הגוים יערילים וכל בית ישראל יערילי לב: היינו גוים ונעלי תשונה

ק"צ ע"ע מצינו אבשלום שנתגאה בשערו (משנה סוטה א' ח') ואדם אחד ביופיו (גמ' נזיר ד:) ופרנס בממשלתו (חגיגה ה:)

קכ"א דהיינו שבג' אלו הנסיון קשה במיוחד, ועל כן בג' אלה המבחן אם ראוי להשראת הנבואה כמבואר בשבת צב. ונדרים לח אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר.

צ"ע מה הכוונה גאות בעושר כי אם מתגאה בחכמתו להשיג עושר הרי זו חכמה ועוד שגם המקבל או יורש עושר מתגאה. אלא כל הג' האלו הם כח גדול וגאוותם היא בזה שלא נצרכים לאיש אלא בכח כל אחד מג' דברים אלו נדמה לו שיכול להשיג כל מבוקשו ולא ימנע ממנו דבר.

ועל זה ביארה המשנה באבות ד' מאי חכמה עשירות וגבורה דקדושה - (א) בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מקל אדם, שגאמר (תהלים קיט), מקל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיהיה לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו, שגאמר (משלי טז), טוב ארף אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שגאמר (תהלים קכח), יגיע פפיה כי תאכל אשריה וטוב לך. אשריה, בעולם הזה וטוב לך, לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שגאמר (שמואל א ב), כי מכבדי אכבד ובני יקלו:

קכ"ב עיין ישעיהו ג' טו תרגום יונתן ור"ק שם

קכ"ג עיין ישעיהו ג' טו יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון וכו' תרגום חלף דאתרברבו בנות ציון ואולן מרימן צוואר וכו' פרש הרד"ק נטויות גרון אלה דברי גבהות וגאות

קכ"ד תהילים פרק עה (ה) אמרתי להוללים אל תהלו וְלִרְשָׁעִים אַל תְּרִימוּ קָרְן: (ו) אַל תְּרִימוּ לְמִרוֹם קַרְנֵכֶם תִּדְבְּרוּ בְצַוָּאר עֲתָק: מצודות דוד - (ו) אל תרימו - אל תתגאו עם התרוממות ואל תדברו כלפי מעלה בחזק הצואר ר"ל בגאווה רבה:

קכ"ה משנה פאה ח' א' וברטורא שם ועיין סוטה כג. דלמא רבעה. פ' רבצה. וכן מרבעת הדבא פ' מקום שכיבתה וכי רצע כלשון תנוס לשכז וזווג מ"ש שמות כב טו

קכ"ו משנה מסכת שביעית פרק ט' ז' - המשפיר בית לחברו עד הגשמים, עד שתירד רביעה שניה.

ועיין רע"ב פאה ח' א' - רביעה שניה - המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידיה ומצמיחה כוכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא יט). פירוש אחר, רביעה, על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו תרגום רובץ רביע.

קכ"ז פרש"י שם ועיין נדה לא.

קכ"ח (ג) ארְחִי וְרַבְעִי וְרִית וְכָל דְרָכֵי הַסִּבְנָתָה:

פרש"י - (ג) ארחי ורבעי זרית - דרכי ורביצי ושכני סבבת מחיצה שאין לי לעשות דבר בלא ידיעתך, זרית לשון זר זהב סביב (שמות כה) וכן חברו מנחם, ורבותינו דרשו (נדה לא) על טיפת תשמיש שהולך נוצר מן הברור שבה ופירושו זרית לשון זורה התבואה לברור את הפסולת שבה. הסכנתה - למדת:

קכ"ט נדה לא. - דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדרכי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב ותורני חיל וכתיב האל המאורני חיל אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם זריתני וזרונתי. פרש"י - ארחי - תשמיש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל): ורבעי - תשמיש לשון לרבעה: עכ"ל.

אורח היינו שביל ודרך והוא לשון זיווג כמ"ש דרך גבר בעלמה וכתיב לעשות בים דרך עיין תורה פז תנינא ולעומת האורח לשון זיווג יש זיווג שנקרא אוחר והוא זיווג דקליפה זיווג הגמל והוא אוחר ולכן נקרא אוחר כמבואר בגמרא ב"ב צג. (קליפת הגמל ביארתי בסוף תורה ב תנינא)

קל בתרלז - פרסה ופלגא פרסא

קל"א צ"ע פרסה פירושו פרוסה דהיינו דבר שאינו שלם. ומדוע מרמו לנשמות השלימות.

והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין/קלב) את הפושעי ישראל בתשובה, קלג'ומולידים נשמות גרים, זה מכונה בשם פלגא/קלד' כי מחמת הרע הדבוק בהם לא זאו עדיין למדת היראה שהיא עיקר השלימות/קלס', והם בחי' פלגא דהיינו עדיין בחי' חזי יראה, מחמת הצגדים הנראים שמונעים/קלז'. כי יראה היא דעת והשגת מלאכות עד כדי התפעלות המתבטאת ביראה וההשגה היא כפי הציטול והשפלות של האדם אצל הישות ומדות רעות מונעות אותה.

כנ"ל בזה"ג' שהלדיק ע"י לימוד תורה גורם התנוצצות הנשמות ומעורר פושעי ישראל בתשובה וזאת ד' מבאר שעי"ז הלימוד הזה יכול להמשיך לזכו נשמה זכה של לדיק הרי שאותו לימוד, לעצמו ממשיך פרסא, ואחרים עושה פלגא, והטעם פשוט, כי את האחרים הוליד מי שלא צריך בתורה תחילה, הרי שתחילת המשכתם הייתה בחלקול ואעפ"כ יכול הלדיק בכח תורתו לעורר אותם לשוב, אצל לזכו שעכשיו ממשיך יכול להמשיך באופן המתוקן בלא צגדים נראים, וזאת הכל יחסית כמצואר בלק"ה בליעת הפת ה' ג' שכל אדם הוא בחי' פלגא כלפי המדרגה שמעליו ובחי' פרסא כלפי המדרגה שמתחתיו והכל לפי שלימות היראה. עכ"פ בכלליות גרים ובע"ת נקראים פלגא כי עדיין הם רחוקים מהקדושה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות/קלז'. וצריך להם יגיעות רבות, כדי להפשיט/קלח' מהם הבגדים צואים שהלבישו/קלט', כמ"ש (זכריה ג')/קמ'א/קמ"א שהנציא מספר

גם צ"ע שרבב"ח רומז לזה במדת מרחק דהיינו מרחק פרסה שהיא ד' מילין. ואולי יש בזה רמז כי בע"ת הם פלגא ממש אבל בני הת"ח הם רק בחי' פרסה שהיא פלגא כלפי השלימות והן פרסה כלפי הבע"ת ואולי לכן עכ"פ נקראים פרסה דהיינו מילה שטובלת שני פירושים כי מצד המידת אורך היא מידה שלימה, אבל מאידך היא גם בחי' פרסה דהיינו חוסר שלימות. ואולי כיון שבאמת גם הפרסא הוא פלגא ביחס לפרסא גבוה ממנו כמבואר בלק"ה **בציעת הפת הלכה ה'** בכמה מקומות ועיין אמצע אות ג'.

עכ"פ צריך קצת עיון מדוע נרמז דווקא במידת אורך. אולי אפשר לרמוז קצת כי מצאנו כמה פעמים בחז"ל שאם תוך מרחק של פרסה יכול לקיים מצוה בהידור יותר, צריך להמתין וללכת עד שם וצ"ע מדוע דווקא פרסה ואולי רמז לבחי' נשמות הצדיקים שכיון שמכונות פרסה, לכן עד פרסה ימתין להיות כמותן.

עין או"ח סימן צב סעיף ד לענין נטילת ידיים לתפילה ובסימן צ' סעיף טז לענין להתפלל במנין ובסימן קסג לענין נטילת ידיים להמוציא ובסימן קפא לענין מים אחרונים וביד"ד סוף סימן קיב אם יש פת ישראל תוך כדי הילוך ד' מילין לא יאכל פת עכו"ם. ועיין משנה ברורה סימן צב (ס"ק ג) הילוך פרסה – הוא ד' מילין שהוא שיעור שעה וחומש: וכן בש"ע או"ח סימן קפד ששיעור עיכול האוכל הוא עב דקות כדי הילוך ד' מילין דהיינו פרסה. ושם סימן קי (ס"ק לא) פרסה – הוא ח' אלפים אמה דמיל הוא אלפים אמה ופרסה הוא ד' מילין.

וצ"ע כי אלפים אמה הם אלף מטר, ובמציאות בהילוך איטי הוא שיעור שעה. וגם לשיטת החזו"א שהם אלף מאתים מטר צ"ע.

קלב נקט ג' לשונות

קלז תתצו - וחולידין

קלז מ"ק – ובהמשך מבאר ג' טעמים – א. כי רחוקים מהקדושה מאד. ב. כי יכול להיות להם מניעות רבות. ג. כי צריך להם יגיעות רבות.

קלז כמבואר בלק"ה בציעת הפת ה' ג'

קלז קצת צ"ע עין לק"ה בציעת הפת ה' ג' משמע שם שפלגא אין הכוונה לטוב שבהם שהוא רק חצי אלא הכוונה לרע שבהם שהוא הנקרא בחי' חצי וז"ל שם – וְאֵזְרָא עֹלָה הַטּוֹב מִבְּחִינַת פְּלָגָא, שְׁהוּא בְּחִינַת בְּגָדִים צוֹאִים. אבל אי"כ קשה אם חצי הכוונה לרע הרי גם השלם הכוונה לרע וזה א"א לומר.

קלז מ"ק – רבינו ממשיל את המניעות בג' לשונות בגדים צואים ונהר וכופתא וכנגד זה נקט ג' לשונות מרחק מניעות יגיעות וג' לשונות מפסיקים מונעים ומסכים

ואולי בעיקר לשון מרחק ומפסיק הוא כנגד נהר ויגיעות ומסכים כנגד בגדים ומניעות ומונע כנגד כופתא וצ"ע שלגבי מרחק ויגיעות כתב שזה ודאי ולבי מניעות כתב רק שיכול להיות משמע לא מוכרח

קלז ואם לא יפשיט בעוה"ז יפשיט ביסורי הגהנם – **עין שיח יצחק** לרבי יצחק חבר ח"א – דרוש לסיום הש"ס אות מג) אבל העונות הם עושים לבושים צואים לנפשו, וכמ"ש ויהושע היה לבוש בגדים צואים וכו', על שלא מיהא בבניו על שנשאו נשים נכריות, חז"ש שכשהושלך לכבשן האש עם צדקיהו ואחאב אחרוכי מאניה על שלא מיהא בבניו, וכמ"ש "הלא זה אוד מוצל מאש", כמ"ש בפרק חלק, והוא ענין אש של גיהנום, וטבילת הצדיקים בנהר דינור לטהר נפשותם ע"י מלאך הממונה טהרי א"ל שמו, כמ"ש בהיכלות בזה"ק, וכמ"ש "כל דבר אשר יבוא באש" וכו'. וכל אדם לפי ערך עוונותיו כך הוא שיעור הזמן שהוא בגיהנום, לטהר ולכבס חלאת טומאתו, וחסב הוא ית' מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח:

קלז מ"ק – לפי שאמר שנשמות הגרים ובע"ת מכונות פלגא כי יש עליהן בגדים צואים שצריכים להסירם משמע כאילו המניעות הן מצד הנשמה וצ"ע הרי הנשמה קדושה וכל הפגמים והבגדים הצואים הם רק בנפש ונראה בכמה מקומות שרבינו לא מדקדק לחלק בין נשמה לנפש אבל הדבר ידוע שהנשמה באוצר הנשמות הקבוע לה לפי מדרגתה בקומת האדם העליון והנפש היא באדם והרומח הוא המאיר לנפש מאורות הנשמה לתקנה ועיין תורה בב.

קלז (זכריה ג' א') וַיִּרְאֵנִי אֵת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לִפְנֵי מְלָאָךְ יְהוָה וְהִשְׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטֵנוּ: שְׁלַח מִיחָה צְנִינִי שְׁנָאוּ נָשִׁים נִכְרִיּוֹת (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הִשְׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הִשְׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבַּחַר בִּירוּשָׁלַם הַלֹּא זֶה אֹד מִצֵּל מֵאֵשׁ: כ"ל אֵיךְ תִּקְטַג עֲלֵינוּ הַלֵּא הוּא כְּאוֹד הַמוֹלַל מֵאֵשׁ כִּי הוֹשֵׁל בְּאֵשׁ ע"י נ"י עַם אֲחָז וְלִקְיָהוּ נִצְיָי הַשָּׂקֵר וְנִילַל מִן הַשְּׂרִיפָה כִּמ"ש חז"ל וְאֵי"כ זָכְרוּ כִּי וְאֵיךְ תִּקְטַג עֲלֵינוּ: אור – הוּא הַעֵץ שֶׁמִּנְדְּנִים צו הַאֵשׁ כִּמוֹ כְּאוֹד מוֹלַל מִשְׂרָפָה

(ג) וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צוֹאִים וְעֹמֵד לִפְנֵי הַמְּלָאָךְ: כ"ל צַעֲנָה עֹמֵד לִפְנֵי הַמְּלָאָךְ הִיא עֲדֵיין לְבוֹשׁ בְּגָדִים מְלוֹכְכִים ר"ל עֲדֵיין הִיא מְלוֹכְכָה זֶה הַעֵין כִּי עוֹד יֵצֵא הַנָּשִׁים הַנִּכְרִיּוֹת תַּחַת צְנִינִי וְלֵא וְלֵא גִרְשׁוֹ אֶתְּנוּ לָא מִיחָה זֶה:

(ד) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֶל הָעֹמְדִים לִפְנֵי לְאֹמֶר הַסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים מֵעַלְיֹו וַיֹּאמֶר אֲלֵיךְ רֵא הַעֲבָרְתִּי מֵעַלְיֹךְ עֹנֵף וְהִלְבַּשׁ אֶתְּךָ מִחֲלָצוֹת: הַמְּלָאָךְ צַעֲנֵד יְהוֹשֻׁעַ לִפְנֵי חֵם הַמְּלָאָכִים הַעוֹמְדִים לִפְנֵי הַסִּירוּ מִיְהוֹשֻׁעַ הַבְּגָדִים הַמְלוֹכְכִים ר"ל הַפִּיטוֹן חַת צְנִינִי מִנְשׂוֹתֵיהֶם הַנִּכְרִיּוֹת לְמַעַן יוֹסֵד הַעֵין מִיְהוֹשֻׁעַ. וַיֹּאמֶר אֲלֵי – הַמְּלָאָךְ חֵם לִיְהוֹשֻׁעַ. רֵא הַעֲבָרְתִּי – צַמָּה שְׂזוּיָתִי לְהַפְרִישׁ צְנִינִי מִהַנִּכְרִיּוֹת הַעֲבָרְתִּי מֵעַלְיֹךְ הַעֵין שְׁהִיא בְּךָ מֵהַ שְׁלַח מִיחָה זֶה. וְהַלְבַּשׁ – יוֹיָתִי לְהַלְבִּישׁ אֶתְּךָ. מַחְלָצוֹת – ר"ל כְּסוּיֶסר הַעֵין יְגוּלָה חַרְיָת:

שכשנפטור יהושע כהן גדול/קמ"ו היה לבוש זעוון שלא מיחה בזניו שלקחו נשים נכריות, ולאמר המלאך שעמד יהושע לפניו למלאכים האחרים הסירו הבגדים הצואים מעליו [קמ"ג/קמ"ד], דהיינו הפרישו את זניו מהנשים למען יוסר העוון מיהושע. כי אלו הבגדים הצואים דהיינו כל העוונות והמדות הרעות והתאוות רעות ובעיקר הגאווה וישות שהיא סיבת כל התגברות הרע שצמדות והיא נקראת מותרות/קמ"ו, כמו לואה, הם מונעים אותם בעיקר מניעות המצוה/קמ"ו מלחזור לקב"ה, והם מפסיקים/קמ"ו, כמו נהר המפסיק שא"א להלוך דרך אותו הנהר דהיינו לחיות אותו להגיע לעצרו השני,

(ה) ואמר ושימו צניף טהור על ראשו ושימו הצניף הטהור על ראשו וילבשוהו בגדים ומלאך יהודה עמד: זה מאמר זכיה שאמר התפלתי עליו שישימו על ראשו לניף טהור ר"ל שהיה כתר כהונה גדולה ליוזקה לזרעו אחריו הואיל ופסחו מן העט"ס. ושימו וגו' – ר"ל נתקבלה תפילתו ומיד נתנו לו לנשט כתר כהונה גדולה. ולבשנהו בגדים – ר"ל היה נגלה זכויותיו. ומלאך ה' עומד – בכל משך הזמן שנעשה כל זה:

קמ"א היא הפטרת שבת ראשון של חנוכה והיא הפטרת פרשת בהעלותך

קמ"ב עיין לק"ה ה' טוף אות יג – וע"כ נזכר ענין בגדים הצואים בפסוק בענין יהושע כה"ג כי הוא ה' הראשון שהי' צריך לשמש בבית שני ומחמת תוקף הגלות נכשלו בניו עד שנגעו בגם הבגדים צואים גם אליו. וע"כ ה' כל תקון הגאולה ע"י תפילת הצדיקים שהם אנשי כנה"ג שהתפללו או ועסקו לתקן זאת עד שפעל זכר"י הנביא להסיר הבגדים הצואים מעליו ולהלביש אותו מחלצות:

קמ"ג וזה פנחס ריד.

קמ"ד וזה פנחס דף ריד. – רבי אלעזר פתח ואמר לדרוש על מה שאמר זכריה הנביא ויראני הקב"ה הראה לי בנבואה את יהושע הפהן הגדול עומד לפני מלאך יהו"ה והשטן עומד על ימינו לשטנו, והקדים ואמר תא חזי, ווי לאיננו בני נשא דלא מסתפלאן ביקרא דמאריהון בא וראה, אוי לאותם בני אדם שאינם מסתכלים ומתבוננים בכבוד קונם, וכל יומא ויומא פרוזא קארי עלייהו ובכל יום ויום המכריז מכריז עליהם, (וכמו"ל צ"ו לזכות, אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום נח קול יוללת מהר חורב ומכזת ומזמרת אוי להם לזכות מעלנונה של תורה) וק"ל משגיחין ואינם משגיחים להתבונן, כי אתא בר נש לאסתפלא בפקודי אורייתא אם בא האדם להסתכל ולקיים את מצות התורה, כמה סגיגורין קיימין לאדפרא עליה לטב כמה מליצי יושר עומדים עליו להזכיר אותו לטובה, אבל אתא בר נש ואעבר על פקודי אורייתא אם בא אדם ועבר על מצות התורה, איננו עובדין קטיגורין עליה לביש קמי קדשא בריה הוא אותם מעשים הרעים מקטרגים עליו לרע לפני הקב"ה, (כמ"ט וימינה צ"ט), מיסדך רעתך וגו', וכעון מש"כ צדקו אבות (פ"ד מי"ג), העושה מזוה אחת קונה לו פקולטי אחד, והעובד עבירה אחת קונה לו קטגור אחד), וראה לדבר, כי יהושע כהן גדול היה, ואוקמוהו כמו שכבר ביארו החברים (עי' לעיל דף קסט ע"ג), מה פתיב ביה וראה מה שכתוב בו, והשטן עומד על ימינו לשטנו דהיינו לקטרג עליו, ומה ביהושע היה כך, שהשטן היה מקטרג עליו, בשאר בני עלמא דלא מסתפלי ביקרא דמאריהון, על אחת כמה וכמה בשאר בני העולם שאינם מסתכלים בכבוד קונם ודאי שהשטן יקטרג עליהם.

קמ"ה מה פתיב ראה מה שכתוב ויהושע היה לבוש בגדים צואים, ואוקמוהו וכבר ביארו החברים, (נמש' פנהויה דף 47 ע"ב פוע"ל) שלכן היה לבוש בבגדים צואים על שלא מיחה בזניו שנשארו נשים הפסולות לכהונה, אבל עתה נפרש מה זה בגדים צואים, ואמר כי בגדים צואים, ודאי איננו לבושי דאתלבשא ביה רוחא בההוא עלמא ודאי הם אותם הלבושים שהרוח של בעל חוטא מתלבש בהם בעולם העליון, דהיינו לכלוך העונות הנרשמים בלבשויו, ופאה חולקיה דמאן דלבושו מתתקנין ושלמין בההוא עלמא אשרי חלקו של מי שלבושו מתוקנים ושלמים בעולם העליון, והא אתמר והרי למדנו, כי כל מאן דבעיין לאעלא לגיהנם כל מי שרוצים להכניסו לגיהנם, איננו לבושי דמלבושין ליה היך איננו איך הם אותם הלבושים שמלבישים אותו, ואמר מה פתיב הקא מה כתוב כאן, ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך, מאן מלאך מי היה זה המלאך, ואמר דא מלאך דממנא על גיהנם זה היה המלאך דומה הממונה על הגיהנם, וממנא על מאן דחמי באיננו לבושיין והוא ממונה על מי שהוא רואה באלו הלבושים, עד דאתיב קלא ואמר עד שהשיב הקול ואמר הסירו הבגדים הצואים מעליו לפי שבניו הפרישו מהם את הנשים הפסולות לכהונה.

קמ"ו מהכא אית לאסתפלא מכאן יש להסתכל ולהתבונן, דעובדין בישין דבר נש, עובדין ליה איננו לבושים צואים שהמעשים הרעים של האדם, עושים לו את אותם הלבושים הצואים. וכתוב אחר כך ויאמר אליו המלאך, ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות, היינו אלבישיניה לבושיין אחרנין מתתקנין הלבש אותו המלאך לבושים אחרים מתוקנים, דבהו אסתפל בר נש בזיו יקרא דמאריה שבהם יכול האדם להסתכל בזיו הכבוד של קונו, דהיינו בזיו השכינה.

קמ"ז לק"ה ערלה ה' ח' – ועיקר התגברות של הבגדים הצואים למונעו מדרך החיים האמתית הוא ע"י גאות וכבוד המדומה של עוה"ז כי בוודאי מי שירגיש שפלותו באמת וישים אל לבו איך הוא מלוכלך בעונותיו ותאותיו ופגמיו הרבים בוודאי ילך על ידיו ועל רגליו ויבקש בכל כחו את רופא האמת שיוכל לרפא תחלואי נפשו כי מי יוכל לסבול להיות מלובש בבגדים צואים ומטונפים. אך הבגדים צואים בעצמם מבלבלין את דעתו ומעקמין את לבבו עד שעושה עצמו כלא ידע את טינוף מעשיו. וחפץ עדיין בכבוד של העוה"ז ונופל בגאות וגסות הרוח. ועי"ז אינו יכול להתקרב אל האמת שלא ילעיגו עליו בני אדם. ויהי נחשב בעיניהם כשוטה וכמשוגע. בפרט עתה בעו"ה שנתקיים ותשלך אמת ארצה וסר מרע משתולל והכבוד נהפך לזרים ויראי חטא נמאסין וכו' אבל מי שמשים אל לבו כאב מעשיו אשר לא טובים ומרגיש שפלותו באמת. בודאי יכיר האמת לאמתו וישבר כל המניעות שבעולם ויתקרב אל האמת במקום שהוא. וע"כ נקראת הגאווה מותרות כ"ש במואב כ"ש יתרה עשה וכו' על שהתגאה כ"ש שמענו גאון מואב גיא מאד וכו' גאותו וגאונו וכו' וכתוב ומשלם על יתר עושה גאוה. כי גאוה הוא בחי' מותרות ממש בחי' ע"ז בחי' קיא צואה שהוא מותרות ופסולת הגוף בחי' בגדים צואים הנ"ל שעיקר התגברותם למונעו מהאמת הוא ע"י גאות כנ"ל.

קמ"ח לק"ה ערלה ה' ח' – וכבר מבואר בדבריו ז"ל שעיקר כל המניעות הם מניעות המוח כ"ש (כמבואר בתורה מו תנינא) היינו ע"י שנתערב דעתו ונוטה מן האמת ואינו רוצה לשום אל לבו האמת לאמתו. כי ע"י כל עבירה ופגם הוא פוגם באותיות התורה שמשם שורש נפשו. כי ע"י העבירה והפגם הוא מתרחק ונפסק ח"ו מהאמת שפגם בו. ואז מצטרפין אצלו אותיות התורה בצירופים אחרים להיפך מן האמת בבחי' לא זכה נעשית לו התורה סם מות כשרו"ל על פסוק ושמתם וכו'. ומשם נמשכין כל המחשבות רעות והסברות הפוכות המתעים את הרבה מדרך האמת לאמתו. כ"ש המהפכים אורחות יושר וכו' וכתוב הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וכו'. וכל זה בא ע"י גאות שנמשך ע"י הבגדים הצואים שמשם כל המניעות כנ"ל. כי ע"י גאות חכמתו מסתלקת ממנו כשרו"ל היינו שנסתלק ממנו חכמות התורה האמתיות ונוטה לסברות ההפוכות מן האמת.

קמ"ט ליקוטי הלכות יו"ד ערלה הלכה ה' ט' – כי (המון) הוא מונע עמלק שהוא מעולם רצועה מרדות לישראל והוא עקר זיהמת הנפש שמשם כל המניעות הקאים מבוזינת פגם הבגדים בחינת בגדים צואים שנגמשך מחטא אדם הראשון שעקר פגמו היה בהבגדים, כמו

וצריך להשליך הבגדים הצואים וזה רמא כופתא/קמ"ח הטיל צואה וסכרא לירדנא
הצואה נעשית כמו סכר שעל את מי נהר/קמ"ט הירדן/ק"י, ועי"ז נעשה מקום לדך לחנות אותו ולעזור לזיזו השני
דהיינו אל הקדושה, דהיינו ע"י שמפשיטין ומשליכין/קכ"א מעליהם הבגדים הצואים שהם כל המדות
ותאוות רעות שהן כמו שטף מים רבים של נהר שא"ל לחנות אותו/קכ"ב וע"י שעולר אותם בסכר שעושה מהם
נתבטלים כל המניעות והמסכי' המבדילים בינם לבין הקדושה כי כל המדות הרעות כשהן נפולות
דהיינו לאורך עצמו ולא לשם שמים אזי הן מפסיק וחולץ כמו נהר גועש זין האדם לקדושה, אבל כשפוסט אותם
מעצמו דהיינו שמעלה אותן מאורך עצמו לאורך כבוד שמים אזי הן בעצמם נעשים דרך אל הקדושה. ונראה שיש צוה
עומק יותר כי כל כבוד הוא דייקה בגלל שהיה ריחוק נמלא שדייקא מהבגדים הצואים שגורמים את הריחוק מהם
דייקא נעשה הצנדי כבוד שמתקנים את פגמי היראה.

וזה וסכרא לירדנא, כי הירדן מפסיק בין קדושת א"י לח"ל [קכ"ג/קכ"ד ועל כן הירדן הוא משל
לכל המניעות שיש לאדם לצוא את הקדושה/קכ"ה, שהיא צחי' ארץ ישראל/קכ"ו, וכיוון שהירדן והבגדים הצואים הם עניין

שפתיבו, (שהקב"ה שאל את האדם אחר החטא) מי הגיד לך כי עירם אנתה המן העץ וכו'. שמשם נמשך הקו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם
לברכה, המן מן התורה מנין וכו', והוא פחינת המן מן התורה. מן התורה דיקא, כי כל התגברות המן הוא מן התורה, היינו מאותיות
התורה שנתערבבו על ידי חטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת טוב ורע ועל ידי החטאים של כל אדם ואדם.
פירוש כפתפס אלה"ר שהוא ערום זה בעצמו פגם הלבוש כי קודם היה ערום עמו הגשמה והיה הגוף לבוש, אבל ע"י החטא, נפל לבחי' גוף, ואז
מיד נעשה לרדך לבוש אחר על הגוף, והיינו פגם הבגדים שנגרם לו ע"י שרש המן שהיה בעצם הדעת טו"ר, וזה שאכלו הש"י צראשית פרק ג (וא)
ויאמר מי הגיד לך פי עירם אנתה המן העץ אשר אייתך לבלתי לבלתי מןנו אכלת: דהיינו האם נפלת לבחי' ערום ע"י צחי' המן העץ דהיינו ע"י
המן דהיינו הרע שהיה בעצם הוא המן שרואה לעשות עץ חמישים אמה לעומת שער החמישים שצנינה שרש נשמות ישראל.

וזה, כי יד על פס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, שגשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם וכו', כי הנפשות שמתקרבין נקראים
פלגא מחמת שעדין צריכין לשבר מניעות רבות שנגמשיכין מהבגדים צואים שהם זממת המן עמלק ימח שמו, ועל כן נשבע הקדוש ברוך
הוא שאין שמו שלם ואין פסא שלם והוא כפיכול בבחינת פלגא ומחצה עד שימחה וכו' עמלק ויתבטלו המניעות ויתקנו הנפשות
שהם בבחינת פלגא, כי כל נפשות ישראל כלולים בשמו יתברך וכל זמן שיש זממת עמלק שמשם כל המניעות שעל ידי זה הנפשות
בבחינת פלגא גם שמו יתברך חלוק בבחינת פלגא כי עמו אנכי בצרה כתיב, כי שמו משתף בשמנו:
(עיין תורה יט תנינא שעמלק עומד ומפסיק בין י-ק לו-ה להפריד בין המח ללב בין השכל לקיום המעשי)

קכ"ח רמא כופתא – במשל מדובר בראם בן יום אחד והוא נמשל לכבוד דקדושה שהוא מוולול והתיקון של האורזילא הוא ע"י רמא
כופתא וסכרא לירדנא דהיינו כי הכבוד הוא ע"י קרוב רחוקים נמצא שהגרים ובע"ת הם כבודו ית' אבל הוא עדין מוולול בגלל
הבגדים הצואים דהיינו באמת קודם שנעשו גרים ובע"ת הוא היה יותר מוולול אבל גם אח"כ עדין הוא מוולול עד שיסירו את הבגדים
הצואים כדי שיוכלו להתקרב יותר בשלימות אל הש"י.

רמא כופתא – נראה הכוונה כי הוא משל לכבוד המוולול והוא מוולול בגלל הכופתא שעדין בתוכו לכן התיקון הוא רמא כופתא.
צ"ע כי במשל יכול לכאורה להטיל את הרעי גם במקום אחר ואזי אע"פ שמפשיט הבגדים הצואים אבל לא סכרא לירדנא ואילו
בנמשל זה לא שייך אלא הסרת הבגדים צואים הם ביטול הנהר.

צ"ע כי המשל הוא שמוציא צואה מתוכו והנמשל שמסיר בגדים שעליו אבל באמת הבגדים הצואים גם הם רק משל לעכירות הדמים
שהיא כמו בגדים צואים שמלבישים את הנפש המלוכשת בדם.

קכ"ט וסכרא לירדא – פרש"ם לפי שעה עד שמסמסוהו המים וצ"ע דמשמע לפ"ז שגם כשמפשיט הבגדים הצואים עדין זה רק לפי שעה
וצריך שוב ושוב להפשיט עד שמבטלם לגמרי כי כל מדרגה היא עדין רק פלגא כלפי המדרגה שלמעלה ממנה כמבואר בלק"ה
בציעת הפת הלכה ה' בכמה מקומות ועיין אמצע אות ג- ועל כן צריכין לדיקדק בהבדלה והבצוע מאד באופן שדייקא על ידי שמשבר
את הפת שהיה שלם ומשברו לחלקים. על ידי זה יחזור ויעלהו מבחינת פלגא לשלם. כי קדם שמיגע לתכלית שלמותו הוא בבחינת
פלגא. אף על פי שברך היה שלם בערך אותו הברור שנתברר מקדם. אבל כפי ערך הברור הזה שאחריו שנתברר בברור אחר ברור
עדין הוא בבחינת פלגא כנ"ל.

^{קכ"ז} רי"צ בשיעור זה שהיה בפ' חקת תשנב ביאר ענין גבול הירדן

קכ"א מפשיטין ומשליכין – צ"ע מדוע שתי פעולות ולא מספיק להפשיט. ואולי כי מפשיט הוא כמו מפשיט את עור הבהמה, דהיינו והמה
הדבוקה היטב, אבל משליך הינו והמה שמונחת עליו ולא דבוקה בו.

קכ"ב וכן הוא בלשון בני אדם ללכת עם הזרם.

^{קכ"ג} עיין משנה כלים א' ו' ועיין רמז בבבא מציעא פד. ש"ל נכנס לקדושה ע"י שעבר את הירדן

קכ"ד ורמז לזה נראה להביא מהמעשה כיצד רבי יוחנן החזיר את ריש לקיש בתשובה דהיינו נכנס לקדושה ע"י שעבר את הירדן – בגמ'
בבא מציעא דף פד. – יומא חד הוה קא טחי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה למה איתו ר"ל וקפץ אחיו צלחת את כל
כוחו הימן אמר ליה רבי יוחנן חילך לאורייתא, אמר ליה ריש לקיש שופרך לבשי אמה יפה כמו אשה, אמר ליה רבי יוחנן אי הדרת בך ויהיבנא לך
אחותי דשפירא מיניא אם תחזור נמשכה אתן לך את אחותי שהיא יפה יותר ממני. קביל עליה ר"ל קיבל על עצמו לשוב בעי למיהדר לאתווי מאניה ולא מצי
הדר למה לשוב נמשכה לענך השני לקחת את נעמי ולא הלחם אקרייה ואתנייה ושויה גברא רבא לימד אותו ר"י עד שעמא חס גזול.

קכ"ה מ"ק – צ"ע שוה רק ממזרח וא"כ אם נכנס מצד אחר יש עוד האופנים להכנס. אבל באמת נראה שהכניסה לארץ ישראל היא
דוקא ממזרח וכן שו"י כמבואר ממזרחים אע"פ שבאו מדרום נכנסו ממזרח. לעומת זה בני אפרים שדוקו את השעה ויצאו ל' שנים
קודם, רצו להכנס מדרום דרך פלישתים ולא עלה בידם. וכן כשיצאו בני' בתחילת פרשת בשלח שמות פרק יג – (יז) ויהי בשלח פריעה
את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצריתיה: ואע"פ שכתוב
טעם אחר עכ"פ לא נחם מדרום. ואולי זה בחי' המבואר במנחות כט: ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל
הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה, וטאלתא גמי וליעילי בהך זיהיט שחמוי מהסן שאלה, וממלת לא מסתייעא
מילתא. ופרש"י – לא מסתייעא מילתא – דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה:

ולפ"ז אולי אפ"ל שעל כן כיוון שירדו למצרים מדרום לא מסתייע מלתא לחזור משם אע"פ שמתלבש כל פעם בסיבה אחרת עיקר
הטעם דלא מסתייע מלתא, לחזור משם, אבל ממזרח כן אסתיע, ולכן נעשה נס ונקרע הירדן כשעברו אותו בני' להכנס לארץ, דהיינו
בחי' סיוע ע"י נס מלמעלה.

אחד שהם כל המניעות על הקדושה, לכן כשפצט את צגדיו הלאחים מיד גם סכרל לירדנל ונתצטל המניעות על הקדושה, ועיין ברש"י שפירש שזה רק לשעה קלה עד שמיסמסו המים את הבגדים, ואולי אפ"ל שגם זה רומז לעניין ציטול הבגדים הלאחים כי הנהר מלד המים רומז לתורה¹⁷² ומצואר בלק"ה סעודה ה' יג¹⁷³ שכן התורה לטול את הבגדים הלאחים למסמס אותם, ואזי חוזר שטף הנהר דהיינו המניעות אזל של מדרגה חדשה כמצואר בתורה כה. ובשביל זה הגמים ובעלי תשובה נקראים בשם פלגא צחי' חלי יראה, כי עדיין צריך להשליך מהם הבגדים הצואים עיקר ע"י לימוד תורה של הלויקים¹⁷⁴ וע"י שלומדים צעלמס תורה¹⁷⁵, כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמסכים המבדילים בינם לבין הקדושה דהיינו לזכות ליראה שלימה.

נמצא לפ"ו הדרום הוא פתח התחון של ה' ומורח פתח קטן העליון. אבל ועיין פרי עץ חיים - שער ר"ח חנוכה ופורים - פרק ה' דע, כי העולם מצד צפון פרוץ בלי מחיצה, ואין שם ישוב, כי אות ה' יש ג' מחיצות לבד, ומקומה הפרוץ כנגד צפון, בהיותה הדי באורה, גם שם יש לה הארה, מאלו הג' מחיצות, ואם לאו ע"ז נאמר מצפון תפתח הרעה. אמנם מחיצה ג' פתוח, ויש בה חלון לצד מזרח, ומשם מאיר השמש, והו פותח חלוני רקיע:

ולפ"ו אולי מה שירדו מדרום כי לא היה זה ע"י חטא אלא צוי שציוה הש"י את יעקב אבל לחזור לא אסתיע אלא ממורח ששם הפתח אמנם כשחטאו גלו ע"י סנהריב ונוכבצר לבבל לצפון

¹⁷¹ כי שם עיקר היראה כמובא שירושלים נוטריקון יראה שלם. ועיין תורה כ' שעיקר הנצחון במלחמת היצר הוא כשמגיעים לארץ ישראל. ועיין לק"ה בציעת הפתח ה' אות ח - ועל פן צריכין להפיר ארץ ישראל בכרפת המזון. וזה עקר מצות ברכת המזון, כמו שכתוב (כט): וּבְכַלְתֶּם וּשְׂבַעְתֶּם וּבְרַכַּתְתֶּם אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְכוּ'. כי עקר כלליות הקדושה הוא ארץ ישראל. וכל עקר קדושתה בענין קדושת האכילה שהם המצוות התלויות בארץ שהם חלה ובכורים ותרומות ומעשרות וכל הקרבנות. ועל פן הופיר שם אדונינו מורנו ורבנו וזרוננו לברכה ענין ארץ ישראל לענין כלל הקדושה שצריך האדם לבוא אחרי יגיעות רבות הבאים מהבגדים הצואים, כמו שמבאר שם על מאמר רבה בר בר חנה רמא כופתא וסכרא לירדנא. כי הידרן מפסיק בין קדושת ארץ ישראל לחוץ לארץ וכו', עין שם. כי עקר הקדושה בפרט בחינת הפרור של קדושת האכילה הוא על ידי ארץ ישראל, על פן צריכין לברך על ארץ ישראל אחר האכילה. ועל פן דוד המלך דיקא יברך ברכת המזון אחר הסעודה של לעתיד, כי הוא משיח שהוא יגמר הפרור האחרון שהוא בחינת ברור האכילה שהוא בחינת ברכת המזון כנ"ל. ועל פן דוד הוא העקר שבבש ארץ ישראל בשלמות, כי עליו נאמר (ל): והיה בהיחוד ה' אלקיך לך מכל אויבך, כמו שפרש רש"י שם. ואין זה אלא בימי דוד. כי בבית ארץ ישראל הוא בחינת הפרור האחרון של האכילה שהוא מצוות קדושת האכילה התלויות בארץ שכל זה נעשה רק על ידי דוד שהוא בחינת משיח שיבוא במהרה בזמנו, אמן:

עוד עיין לק"ה הלכות ברכות הראיה ושאר ברכות רפויות הלכה ד אמצע אות א (עפ"י תורה קט) וזה בחינת קדושת ארץ ישראל שכולל כל הקדושות כמבאר בדברינו במה פעמים (א), שעקר קדושת איש הישראלי הוא על ידי ארץ ישראל, כי עקר הקדושה הוא שלום כמבאר בהתורה הנ"ל, שכל הסטרא אחרת והיצר הרע שהם כנגד הקדושות הם בחינת מחלקת כנ"ל. נמצא שעקר הקדושה שהוא להכניע ולשפר היצר הרע והסטרא אחרת הם בחינת שלום. וכן אמרו רבותינו וזרונם לברכה (ב) לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו', ואם אין שלום אין כלום, ואמרו גדול השלום וכו' (ג). וכן הפליגו רבותינו וזרונם לברכה במקומות אין מספר מגדל מעלת השלום ובפרט בדברי רבנו וזרוננו לברכה (ד) שמבאר הרבה מעצם מעלת השלום. שעל ידי זה עקר שלמות האמונה. ועל ידי השלום יכולין להחזיר כל העולם לה' יתברך וכו'. ועקר השלום וזכין בארץ ישראל. כמובן בדברי רבנו וזרוננו לברכה (בלקוטי תנינא סימן עא) על מאמר רבותינו וזרונם לברכה לאחד קראתי נעם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמגיעים זה לזה בהלכה. כי עקר קדושת ארץ ישראל נמשך מירושלים ובית המקדש שנקראים שלום, כי ירושלים נקראת על שם יראה שלום. כמו שאמרו רבותינו וזרונם לברכה (ה) וכמו שכתוב (ו) ומלכי צדק מלך שלום היא ירושלים. וכן הבית המקדש נקרא סתת שלום, ומשם נמשך כל קדושת ארץ ישראל שנקראת ארץ שלום שהוא בחינת שלום. וכמו שכתוב (ז) ברייתא היתה אתו החיים והשלום. ומחמת שבארץ ישראל הוא עקר השלום, על פן שם עקר הקדושה כי עקר הקדושה הוא שלום כנ"ל:

¹⁷² הנהר רומז לתורה צ"ע א"כ התורה היא המניעות על הקדושה, ונראה לומר שהנהר מצד השטף מים שבו רומז למניעות ולא לתורה אבל מצד המים שבו רומז לתורה שנמשלה למים כמבאר בגמ' תענית ז. וע"ז ה:

¹⁷³ לק"ה סעודה הלכה ה יג - ועקר התקון לזה הוא התורה הקדושה, כי התורה היא מקור מים חיים שמתהרת מכל הגלולים והטנופים. בחינת מים טהורים, בחינת וירקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליתכם וזה צריך כל אדם לידע שאפלו אם הוא כמו שהוא. אם יברח בכל יום אל התורה הן הרבה הן מעט אם אי אפשר לו מחמת הפרנסה או שארי מניעות. על כל פנים כשיקבע עצמו על התורה ללמד בכל יום ויום איך שיהיה ויעבר עליו מה, אז בודאי סוף כל סוף יהיה נטהר מכל הבגדים הצואים ויתקרב לה' יתברך באמת, כי אף על פי שהם נסבכים באדם מאד מאד ומתגברים בכל פעם שמתעורר האדם לה' יתברך, הם מתגברים ביותר. בפרט כשרוצה לעסוק בתורה ותפלה, וכמואם בכתבי האר"י ו"ל. שיש הרבה שהמצולות ים שהם הרהורים רעים ומגנים מתגברים עליהם ביותר. בפרט בעת עסקו בתורה ותפלה, אבל אף על פי כן אם לא יניח את מקומו יכריח מחשבתו להמשיכה לתוך התורה והתפלה בכל פעם יהיה איך שיהיה. בודאי סוף כל סוף התורה תטהר אותו מכל הנ"ל, כי התורה היא בחינת נהר שאינו פוסק וכמעין המתגבר שאין שום טמאה ולכלוף יכול להתקיים כנגדה, כי כל הטמאות והגלולים שבעולם היא שוטפת אותם ומבטלת אותם ברגע קלה, רק שהעקר שיהיה חזק בזה.

¹⁷⁴ דהיינו שגם אחרי שנתעוררו לשוב הצדיק בלימוד תורתו מחזק נשמותיהם להתגבר על כל המניעות ולהפשיט את בגדיהם הצואים - **לק"ה ערלה ה'** סוף אות ו' - וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (כד): לולא תורתך שעשעי או אבדתי בעניי. כי עקר הנחמה על ידי התורה הקדושה שקבלנו על ידי משה רבנו עליו השלום, ועל ידי כל הצדיקים האמתיים שהיו מאז ועד הנה. כי מבאר בהתורה הנ"ל שעקר עליית הכבוד מזולתא דגלותא על ידי בעלי תשובה וגרים הוא על ידי שעוסקין בתורה לשמה ככונה עד שמעוררין כל שרשי נשמות ישראל המשרשין בהתורה וכו' שעל ידי זה נולדו נשמות הגרים ונתעוררין הפושעי ישראל בתשובה ומבאר שם שששמות הצועלי תשובה וגרים הם בבחינת פלגא, כי עדין הם רחוקים מהקדושה מאד מחמת הבגדים הצואים וכו' כנ"ל. וצריכין לתקנם ולזככם בכל פעם ולעוררם בכל פעם. והכל נעשה על ידי התורה שהצדיקים עוסקים בה וממשיכים לנו שעל ידי זה ממשיכין האדם משרשי הנשמות שבתורה שעל ידי זה מאיר נשמת כל אחד ואחד שיוכל להתגבר לסבל היגיעות והמרידות עד שיפשיט וישליך הבגדים הצואים, כי עקר התקון על ידי התורה שהוא מטהרת מכל הטמאות והגלולים והטנופים הבאים על ידי הבגדים הצואים כמו שאמרו רבותינו וזרונם לברכה (כה) כנחלים נטיו וכו'. מה נחלים מעלין את האדם משמאה לטהרה אף דברי תורה וכו':

¹⁷⁵ **לק"ה ערלה ה'** אות יג - וזה צריך כל אדם לידע שאפלו אם הוא כמו שהוא. אם יברח בכל יום אל התורה הן הרבה הן מעט אם אי אפשר לו מחמת הפרנסה או שארי מניעות. על כל פנים כשיקבע עצמו על התורה ללמד בכל יום ויום איך שיהיה ויעבר עליו מה, אז בודאי סוף כל סוף יהיה נטהר מכל הבגדים הצואים ויתקרב לה' יתברך באמת, כי אף על פי שהם נסבכים באדם מאד מאד ומתגברים בכל פעם שמתעורר האדם לה' יתברך, הם מתגברים ביותר. בפרט כשרוצה לעסוק בתורה ותפלה, וכמואם בכתבי האר"י ו"ל. שיש הרבה שהמצולות ים שהם הרהורים רעים ומגנים מתגברים עליהם ביותר, בפרט בעת עסקו בתורה ותפלה, אבל אף על פי כן אם לא

אבל אלו הנשמות שת"ח דהיינו המעט שמזרכים בתורה תחילה/קס"ו כנ"ל ממשיכין לבניהם כנ"ל, זה מכונה בשם פרסה שלימה בחי' יראה שלימה, עכ"פ ביחס לגר ובע"ת, /קס"ב ונקרא פרסא שלימה דהיינו חצי שלם, כי הוא שלם במדרגתו וחצי כלפי המדרגא שלמעלה ממנו/קס"ג.

יגיד אֶת מְקוֹמוֹ יִבְרִיחַ מִחֻשְׁבֹּתוֹ לְהַמְשִׁיכָהּ לְתוֹךְ הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה בְּכָל פַּעַם יִהְיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה. בְּיָדָי סוּף כָּל סוּף הַתּוֹרָה תִּטְהַר אוֹתוֹ מִכָּל הַנִּלְ, ועוד עי"ש אות כ ואות כב

קס"א צ"ע שרבינו לא מחלק בין המיעוט לרוב כנ"ל שרוב הת"ח לא מברכים בתורה תחילה וא"כ לא ממשיכים לבניהם נשמה וכה כל כך ונראה פשוט שגם היא נקראת פלגא ולא פרסה. מצד שעל פי רוב אינה נשמה חדשה וא"כ היא צריכה תיקון ע"י עונות מגלגול קודם שגם הם בגדים צואים לבד מנשמות צדיקים שחוזרים בגלגול לא מחמת עוון אלא חסרון איזה מצווה שלא היה סיפק בידה לקיימה. והיא נקראת פרסה עכ"פ לעומת הבע"ת. אבל נשמות הצדיקים שכן ברכו בתורה תחילה הן פרסה שלם ממש, דהיינו נשמות חדשות או שבאו לתקן דבר קטן או מיחידי הדורות שלא באו אלא לתקן אחרים.

קס"ב צ"ע שהנשמות השלימות נקראות פרסה לשון פרוסה שאינה שלם. וכנראה כי השלם באמת לא בא לעולם הזה, ואם בא צריך להשלים משהו. ורק ביחס למי שיש לו בגדים צואים הוא נקרא שלם.

קס"ג כמבואר בלק"ה בציעת הפת ה' אות ה' ואת ט' - שכל עליה מדרגה לדרגה הוא חוזר להיות בחי' פלגא.

כי אין להם מסכים המבדילים כי ע"י שמתקשים ציוויו וגם מצרכים את התחילה כנ"ל אזי אפילו אם יס זהם קלת רע/ו אינו עובר לזניהם ול"ע/ו :

וזה שאומר הנביא ישעיה אם תשיב משנת רגלך וכו' וכבודתו [ג] / ד, ופירשו חז"ל שכוונת הנביא לכבד את השנת צנוד מנוזל/ו כבדהו בכסות נקי (כשרו"ל על פסוק ולקדוש ה' מכובד וכו'. שבת קיט.ו) / א שם נרש לנזי יוס כיפור וזדף קיג נרש לנזי שנת [ח] / ו) ומזאל רזנו כסות נקי הכוונה שנקי גם מזהמה רוחנית, היינו

* עיין לק"ה כבוד או"א ג' א' שבגדים הצואים בעיקר הם מהעוונות של האדם עצמו, אבל הם גם ע"י אביו מאמו שלא התקדשו כראוי בשעת היוווג (וכן מבואר בתורה י אות ד) – וכמבואר בלקוטי תורה להאריז"ל – פרשת וירא – שאב ואם נותנים לבוש לנשמת הבן. וזה לשון האריז"ל – ...לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ ובא להיות בנו של אדם נבזה ושפל בקצה המדרגות ואיך יהי' חייב בכבודו, אך הענין מובן עם מ"ש כי אין לך אדם שאין לו נשמה מלובשת נפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שהוא עושה הוא הכל ע"י אותו הלבוש שירש מאביו ואמו ולבוש זה מסייעו לעשות מצות כשהוא אינו יודע לעשות, שהוא קטן, ובפרט כשהוא מגולגל, כי עונותיו אינן מניחין לו לעשות מצוה וצריך סעד לתמכו מזה הלבוש, וכן אם היא נשמה חדשה ולא הורגלה להיות בעוה"ו באופן כי המסייע אינו רק זה הלבוש ואפי' השפע שנותנין לו מן השמים הוא ע"י הלבוש הזה וזהו ענין שותפות האדם ואשתו בבניהם. ואמנם בזה תבין למה החמירה תורה לאדם להתקדש עצמו בשעת תשמיש והוא שאם יקדש א"ע אז ימשיך בנשמה לבוש קדוש אשר על ידו יזכה לעבוד השם ואע"פ שיהי' נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו בשעת תשמיש שאל"כ אדרבה יהי' זה הלבוש מזיק לו דוגמת היצה"ר נמצא אם הבן יחטא נחשבים עונותיו אל אביו. וע"י שמכבד אותם חוזר ונמשך עליו מהם מלבושי כבוד לנשמתו ובוזה נפשטים הבגדים הצואים ממנו כי לבושי נשמתו מקבלים תמיד חיות מהם כי שם שרשו וע"י שמכבדם מחזיר הכבוד ליראה כי איש אביו ואמו תראו, שם שרש היראה. כי אב ואם היינו ח"ב שהן אותיות י-ה שהם בחי' יראה.

עוד עיין לק"ה כבוד או"א ג' אות א' – ועל כן אע"פ שהאדם מחויב לכבד את כ"א מישראל כשרו"ל איהו מכובד וכו'. אע"כ עיקר הכבוד צריך ליתן לאביו ואמו כדי להמשיך מהם ע"י לבושי כבוד כנ"ל. כי בהם תלוי עיקר לבושי כבוד צריך לקבל מהם. כי כל תיקוני מעשיו תלויים כפי המלבושים לנשמתו שזוכה לקבל בכל עת מאביו ואמו. כי לבושי נשמתו מקבלין תמיד חיות מאביו ואמו כי שם שרשו. וע"כ צריך לכבדן כדי שיהיו הלבושין בבחי' לבושי כבוד בבחי' כי מכבדי אכבד כנ"ל.

גם ע"י שנותן כבוד לאביו ואמו על ידי זה מחזיר את הכבוד לשרשו שהוא היראה כי שם אצל אב ואם הוא שורש היראה כי אב ואם הם בחי' ב' אותיות ראשונות של שם הוי"ק שהם י"ק בידוע וי"ק הוא בחי' יראה. כ"ש כי ב"ק ה' צור עולמים. ותרוממו דחילו ה'. כי עיקר היראה הוא בבחי' הולדה בבחי' ברית בבחי' בראשית ברית אש ירא בשת כי תמן תליא יראה.

עוד שם אות ד' – וע"כ קיים עשו הרשע כיבוד אב ואם קצת. כי ידוע שאצל עשו היו נשמות קדושות הרבה כ"ש ציד בפיו כמובא בכתבים. וע"כ יצאו ממנו אח"כ גרים הרבה ואלו הנצוצות של נשמות הגרים שיצאו ממנו אח"כ. עיקר תיקונם שיוכלו לצאת ממנו היה ע"י בחי' כסות נקיה כמובן במוזקין לו על פסוק וכבדתו. כבדהו בכסות נקיה כסות נקיה דא כנפי מצוה וכו' שהוא בחי' גרים וכו' ע"ש. וכבר מבואר נהקחוס נקיה היינו לבושי כבוד להנפש נמשך ע"י כיבוד אב ואם. ע"כ מחמת שהיו בעשו נצוצי נשמות הגרים. ע"כ התגברו אלו הנצוצות לקיים מצוה זו דייקא היינו מצות כבוד אב. כדי להמשיך על הנצוצות איהו בחי' מכסות נקיה כדי שיהיה אפשר להם להזדכך לצאת וע"כ התגברו לקיים מצות כיבוד דייקא. וזהו שמובא בספרים שאריכות הגלות הוא מחמת שקיים עשו קצת מצות כיבוד. היינו כנ"ל כי ארו"ל לא גלו ישראל בין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים. נמצא שאריכות הגלות הוא בשביל לברר ולהוציא מעשו נשמות הגרים. והכל עולה בקנה אחד.

והיינו הך מה שצריכין להיות בגלות בשביל הכיבוד אב שקיים כי כולא חד כי ע"י שקיים קצת מצות כיבוד, ע"כ זכו הנצוצות שיתבררו כנ"ל. וע"כ צריכין לסבול גלות כדי לברר הנצוצות הללו להוציא הכבוד היינו נצוצות הנ"ל מזילותא דגלותא. ובוזה בעצמו שאנו סובלין גלות אצלו בזה נותנין ומסלקין לו שבר מצות כיבוד שלו. נמצא כי הכל אחד כי ישירים דרכי ה'. וכשישתלמו להתברר נצוצי נשמות הגרים אז יצאו כל נצוצי הקדושה ממנו ואז ממילא יסולק לו כל שבר כיבוד אב שלו שהיה רק ע"י ניצוצי נשמות הגרים כנ"ל. ואז יחזור הכבוד לשרשו אל הקדושה ויקיים ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. ואז יתקיים והארץ האירה מכבודו אמן ואמן:

² עיין תורה י' אות ד' – ויראו את צרורות כספיהם המה ואביהם. היינו לא די צרורות כספיהם, שהוא תאוות עצמן, כי אם גם המה ואביהם, היינו התאוות של אביהם, גם המה לא נפלו מהם. ושם מדובר בבני יעקב אבינו שאמרו חז"ל שמיטתו שלימה.

³ * ישעיה נח יג

¹ ישעיה פרק נח (יג) אם תשיב משבת רגלך עשות חפציה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ידוד מכבד וכבדתו מעשות דרכיה ממציא חפציה ודבר דבר:

¹¹ עיין לק"ה בציעת הפת הלכה ה' אות ט – וזה בחינת שבת שהוא מעין עולם הבא שאנו מצוה גדולה לאכל וזה עקר כבוד שבת, כי בשבת יתפרדו כל פועלי אנו. ואין להסטרוא אחרא, שהם בחינת בגדים צואים, אין להם שום אחריות ויניקה בהמאכל של שבת. כי אכילת שבת פלו קדש כמו שמבאר במקום אחר (בסמימן נו לקוטי חלק א). וזה בחינת רחיצת חמין וטבילה בערב שבת. ואחר כך לובשין בגדי שבת קדש, כי רוחצין עצמן מבחינת הבגדים הצואים בבחינת אב רחץ ה' את צואת בנות ציון כמובא (לא). ואחר כך לובשין בגדי שבת שהם בגדים נקיים בחינת בגדים לבנים. כי שבת מעין עולם הבא שאנו תכלית שלמות הברור בחינת אכילה דקדשה, בבחינת יאכלו עגורים וישבעו וכו' (לב). שנהו בחינת הסעדה של לעתיד וכו' כנ"ל.

¹ ביאור של מוהר"ח בתקפא

¹ שבת קיט. – אמר ליה ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד אמר ליה זה יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה.

¹¹ עיין גם שבת קיג.

¹¹ שבת דף קיג. – וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכו' הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבודתי מעשות דרכיך שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול ממצוא חפצך אסורין חפצי שמים מותרין ודבר דבר [דף קיג/ב] שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול דבור אסור הרהור מותר בשלמא כולו לחי אלא שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול

להשליך הבגדים הצואים/י' שהם המדות ומאווה רעות. להיינו שרמוז זה לא רק כבוד שנת אלל תיקון כבוד שמים ככל יוס כי הסרת הנגדים האואים זה עיקר כבוד הש"י, להיינו להעלות את הכבוד מזולתא לגלותא כמ"ס **אם תוציא יקר מזולל** [יא], להיינו להחזיר בני אדם בתשובה, ולהמשיך נשמות הגרים. וגרים שמתגיירין הם באים תחת כנפי השכינה תחת כנפיה לייקא/י' ללא כנשמות ישראל שן על כנפיה, ובשביל זה נקרא גר צדק וכמובא בהקדמת הזוהר ד"ו/י' [יד/טו] כי לך הוא כניו לשכינה כשהיא

^י **כסות נקי** היינו להשליך הבגדים הצואים - וצ"ע אם העיקר כסות נקי כ"ש נקי מעיקרא דהיינו הפרסא, ונראה כי מלבושי הכבוד הם דייקא ע"י רחוקים שמתקרבים, ואולי גם נקי הכוונה שהיה מלוכלך תחילה כמו שרבינו מדייק בתורה נא - טהור הוא שהיה טמא תחילה ^א ירמיהו טו יט הנ"ל בתחילת התורה ^ב תחת דייקא אבל נשמות ישראל הן על כנפי השכינה.

השלי"ה הקדוש - מסכת שבועות - פרק תורה אור (צו) - ומשם יוצאות הנפשות לכל אותם המתגיירים, והכל תחת כנפיה, ואין להם חלק במה שלמעלה מהם. ויש בזה סוד נעלם לא ראיתי לכותבו. אבל נפשתייהם של ישראל מעלתם גבוה מאד, הוא האילן המוגבל בשנים עשר גבולי אלכסון פורחות שנאמר, (הושע יד ט) **אָנִי כְּבֹרֵשׁ יִרְעַן מְפֹיֵי פְרִיָךְ נִמְצָא:** כי הם פרי מעשיו של הקב"ה, ומן האילן ההוא פורחות אל תוך מעי החיה ההוא.

עוד שם - הגהות למסכת שבועות - תורה אור צו, הגרים - כי הגרים הם רחוקים ממדור עצם השכינה אף שנתגיירו כמו שיתבאר, ובוה נכנסו לפחות תחת כנפי השכינה, במה שהיה להם אחיזה במשה רבינו עליו השלום ובאונקלוס וברבי עקיבא ורבי מאיר. והנה יתרו לא היה בשעת מתן תורה אף שכבר נתגייר, והטעם כי ישראל קבלו התורה פנים בפנים מן השמים שהוא תפארת ועל הארץ מלכות שהוא הפנימיות, ויתרו לא זכה לזה, עד כאן: **נמצא מעלת הגרים הם תחת כנפי השכינה וישראל נשואים על כנפיהם.** על כן אותן החונים שעושים הזכרות לאנשים חשובים ואומרים, המצא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה למעלת כו', טוב שתיקתם מדיבורם, כי הם מורידים אותם למטה. וכן קבלתי בשם גדול מהר"ח קליפריז וזה"ה, ודברי פי חכם חן:

עוד שם - במדבר דברים - פרשת וזאת הברכה תורה אור (ג) - והאומות הטמאים הם בדמות אדם הבלעיל כי זה לעומת זה עשה האלודים, ואף בהזדכך האומות, דהיינו חסידי אומות העולם או גרים, אינם זוכים רק לחסות תחת כנפי השכינה ולא לידבק למעלה, כי ישראל למעלה במקום עשר דידיה, והגרים למטה במקום עשר דרגלין. וזהו שאמר אף כשאתה חובב העמים, דהיינו החסידים והגרים, עדיין יש חילוק, כי כל קדושו בידך והם תכו לרגליך:

^י **בדף ו' המצויין** לא מצאתי ואולי הכוונה להקדמת הזוהר דף ג. (זה לשונו עם ביאור המתוק מדבש) - פקודא תמינאה, למרחם לאהוב גיורא דעאל למגור גרמיה למול את עצמו, ולאעלא תחות גרפוי דשכינתא, ואיהי אעילת לון תחות גרפהא, לאינון דמתפרשן מסטרא אחרא מסאבא ומתקרבין לגבה לפי שנשמות הגרים שורשם מהמלכות אלא שנתגלגלו לקליפות לכן יש להן תשוקה גדולה לחזור לשורשם ובאים להתגייר ע"כ השכינה מטעם אותם ומכניסתם תחת כנפיה להורות להם הדרך אין יתעוררו לשוב כראוי, דכתיב תוצא הארץ נפש חיה למינה המלכות הנקלאת לון מולאה נפש חיה למתחונים. ואי תימא דהאי נפש חיה דכלילא בישראל לכלא היא אודמנת אם תאמר שגם הגרים מקבלים ממנה נשמה שהיא באותה מדרגה כישראל, הדר ואמר למינה רוצה לומר אינו כן אלא למינה שיש כמה מיני נשמות. כי כמה אכסדרין ואדרין חדים דא לוגו מן דא אית לה להאי ארץ למלכות דאיהי נקראת חיה תחות גרפהא וכנפיה הם ההיכלות שבעולם המלאכים, גדפא ימינא אית לה תרין אכסדרין, ומהאי גרפא אתפרשן לתרין אומין אחרנין מצדים ואזום, דאינון קריבין ביחודא לישראל, לאעלא לון לוגו אכסדרין אלין, לכן נאמר בהם דור שלישי יבוא בקהל ה' לפי שהן בימין וימין מקרבת ותחות גרפא שמאלא אית תרין אכסדרין אחרנין ומתפרשן לתרין אומין אחרנין דאינון עמון ומואב שנקבותיהן מקבלים מיד ולפי שהם בשמאל ושמאל זוחה לכן הזכרים גם דור עשירי לא יבואו בקהל ה', וכלהו כל הגרים אקרון נפש חיה לפי שכולן שרשם במלכות וממקום שבאו לשם שבים ללכת וכמה אדרין סתימין אחרנין והיכלין אחרנין בכל גרפא וגרפא, ומנייהו נפקי רוחין לאפרשא לכל אינון גיורין דמתגיירין, ואקרון נפש חיה, אבל למינה שכל הגרים מקבלים נפש דקדושה שונה מישורא, וכלהו עאלין תחות גרפוי דשכינתא והיינו נהיכלת שבעולם הימיה ולא יתיר.

אבל נשמתא דישורא נפקא מגו גופא דההוא אילנא מתפללת לאלותא כי עי סן משקפות ומתמן פרחין נשמתין לוגו האי ארץ ומהת"ת כסוד הימוד פוחת ונשמתא נשמתא דקי הסיוד למלכות לאלותא הנקלאת לון, גו מעהא לוגו לוגו, ורוא (מלאכי ג יב) כי תהיו אתם ארץ חפץ, ועל דא ישראל בן יקיר דהמו מעהא עליה, ואקרון (ישעיהו מו ג) העמוסים מני בטן, ולא מגרפין לבר, לפי שיצאו מפנומיותה ולא מהכנפים שבחון ותו גיורין לית לון חולקא באילנא עלאה כנפיה האילן מוזין כל שכן בגופא דיליה בפנומיותו, אבל חולקא דלהון בגרפין כנפיה המלכות איהו ולא יתיר, וגיורא תחות גרפוי שכינתא ולא יתיר, גירי הצדק אינון שחולא לך הוה נחמיות המלכות דתמן שראן ואתאחדן ולא לוגו כמה דאתמר, ובגין כך תוצא הארץ נפש חיה למינה, ולמאן בהמה ורמש הן עמון ומואב וחיתה ארץ למינה הן שאר אומות עולם המתגיירים, כלהו שאבין נפש מהדיא חיה, אבל כל חד למינה כדקא חזי לה:

^י נראה טעות וצ"ל דף יג. גם עין זוהר ח"ג יד.

^י **זוהר ויקרא דף יד.** אמר רבי אלעזר, הא תנינן, גיורא כד אתגור ועייל תחות גרפי דשכינתא, אקרי גר צדק ולא יתיר, גר צדק ודאי, כי זכי למיעל בההוא [דף יד:] כרתא דצדק, לפי שזכה לזכרון נפשיה המלכות הנקלאת לך ואת אמרת יומם ולילה, דזכו לתרווייהו להנכס לז"ה ומלכות. אמר ליה רבי שמעון, אלעזר ברי, לא דמי מאן דאתי משרשא קדישא ומגועא דקשוט, למאן דאתי מגועא בישא ומשרשא דגעלי בישין תקיפין, בישראל כתיב בהו, (ירמיה ב בא) ואנכי נטעתך שורק ששמות ישאל יולאות מהיסוד שנקלאת שוקי כלה זרע אמת כי נשמת יולאות מהתפללת הנקלאת אמת לכל באומות כתיב, (יחזקאל כג כה) אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם. שנשמותיהם מג' קליפות סמאות. ובגין כך ישראל קדישין זרעא דקשוט, גזעא דאתבסמו בטורא דסיני, ואתפסק מנייהו כל זוזמא, כלהו מתבסמין, וכלהו עיילי בקיימא קדישא דיומם ולילה, למהוי שלמים בכלא, אבל באומות קשיא למעבר מנייהו וזוזמא, ואפילו עד תלת דרין, ובגין כך תנינן טוב שבגוים וכו', ובגין כך גר צדק ודאי. לפי שגננס חן נמלכות הנקלאת לך. דאמר רב המנונא סבא, אומות עד לא אתגורו שריין בכרתין תתאין דלא קדישין, ורוח מסאבא שריא עלייהו, כיון דאתגיירו ואתגורו, שריין בכרתא קדישא (דשכינתא). דשריא על שאר כרתין תתאין, ורוחא קדישא שריא עלייהו, אבל ישראל קדישין בני קדישין דגועין ושרשין, ואתבסמו בטורא דסיני, ועאלו במדימונתא שלימתא קדישתא, בשעתא דאתגורו, שריא בכלא, דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהויה אלהיכם חיים כלכם היום:

בתוך הקדושה (כמבואר בפסח עליהו דק מלכותא קדישא) אבל בקטנות כמבואר בזוהר בלק/י"ו שהמלכות נקראת דק כשהאמת לא מאיר בה כראוי, אבל כשמתחבר בה האמת ומאיר בה כראוי נקראת אמונה.

וזה שמובא בזוהר (יתרו בר"מ דף צ"ג ע"א/י"ו) כסות נקי, דא כנפי מצוה פשט הוהר מדבר זליית וטלית שתיה נאה, דהיינו שהזליית שבכנפי הבגד מתקן את הלבוש שיהיה צחי' כסות נקי, והוא גם רמז שצריך לכוון מחשבה זרה ולקיים המלווה בהתפעלות לשם שמים. ורצו דורש לעניין גר דק שנקרא דק כי הוא צחי' לבוש וחילוניות לשכינה היינו שבינה הנקראת מצוה [י"ח/י"ו] לשון זותא להקב"ה (לזעיר אנפין) כי ע"י מלווה אנו מייחדים קב"ה ושכינתיה דהיינו נעשים לו זותא/י"ב, בבחינות (תהלים קיט)/כ"א **כל מצותיך צדק** כל המלוות אפילו כשמקיים אותן בלא התפעלות גדולה נעשה זיה יחוד הנ"ל ויואל חוצתו. וזהו **וכבדתו** הנ"ל, שזה עיקר כבודו ית', שיכניס גרים תחת כנפי השכינה כנ"ל כ"ב גרים דייקא שהם צחי' לבוש וחילוניות לשכינה דהיינו צחי' כנפי שכינה ע"י שמפשיטים הבגדים האוים כאילו נעשה זליית לבגדי השכינה שמתקן את הבגד (וזהו שכתוב/י"ב) שלעתיד לבוא והחזיקו עשרה אנשים וכו' כנף איש יהודי/י"ב, כי כנף וקצה הבגד עיקר אחיזתם צחי' דק שהיא מדרכה התחתונה של המלכות) אבל ישראל הם השכינה עצמה כנ"ל :

אות ו

עתה יבאר כיצד אדם צוחן את שלימות היראה שלו ומבאר שהמבחן אינו ביראת שמים כפשוטו כגון עד כמה הוא נבהל מעבירה בשוגג שנעשית על ידו, כנראה כי זיה אדם יכול לרמות את עצמו, אבל המבחן האמיתי הוא עד כמה מכבד את יראי ה', שזיה כנראה פחות אפשר לרמות את עצמו.

נראה שיש כאן חידוש שצריך יראה כדי לכבד ירא שמים, ואולי כי מי שחסר ביראת שמים לא מכיר בזולתו שהוא ירא, כי פוגם במומו.

ו"ע כי יש יאה"ר לומר על פלוני שאינו ירא ה' וזיה פוטר עצמו מלכבדו. וכנראה שכשאוחז ביה"ר הזה עדיין לא התחיל להעלות את הכבוד לשרון. ו"ע.

וכל אחד לפי בחינתו, יכול לידע העלאת הכבוד לשרש היראה. לפי הכבוד שמכבד את יראי ה', כן עלה הכבוד לשרשו. כי שם שרש הכבוד דהיינו זיראה שמכבד את יראי ה', בבחי' (שם טו)/כ"ה נבזה זעניו נמאס **ואת יראי ה' יכבד** וכנ"ל שזה מתחיל משפלות עד שהוא נבזה ונמאס זעניו עצמו, ועי"ז

¹⁰ עיין **תורה ז'** אות ב' מבאר עפ"י זוהר בלק: שצדק היינו אמונה אבל בלא אור האמת. ועיין **תורה כג** אות ה' שמי שהוא במדרגת צדק אזי מקיים המצוות רק כדי לצאת חובה ולא חפץ להוציא עליהן ממון, וכן משמע בתורה סו אות ד' החילוק בין צדק לצדקה ו**בתורה פז** מבואר שבמדרגת הצדק אזי היראה היא יראת העונש ובמדרגת אמונה היראה היא יראת הרוממות.

זוהר בלק דף קצח: רבי חזקיה פתח, (ישעיה יא ה') והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו, האי קרא בלא איהו חד, מאי חדושא אתא לאשמועינן, דהא צדק היינו אמונה, ואמונה היינו צדק, אזור מתניו, היינו אזור חלציו, לא אשכחן קרא כהאי גוונא: אלא לאו צדק כאמונה, ואף על גב דכלא חד, וחד דרגא איהו, אבל בזמנא דקיימא דינא קשיא, ומקבלא מסטר שמאלא, כדין אקרי צדק דינא ממש: והיינו (שם כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ, צדק למדו יושבי תבל, דהאי דרגא דמשפט רחמי איהו, וכד אתקריב משפט בצדק, כדין אתבסס (כלא), ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק, (ועל דא צדק לאו איהו כאמונה): אמונה, בשעתא דאתחבר בה (כדין איהו) אמת לחדוה, וכל אנפין נהירין, כדין אקרי אמונה, ואית וותרנותא לכלא: וכל נשמתין סלקין, מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין, וכיון דבפקדון סלקן, (אקדים) אהדר לון ברחמי, וחס עלייהו, וכדין אקרי אמונה, ולית אמונה בלא אמת:

¹¹ **זוהר יתרו דף צג.** רעיא מהימנא: כבד את אביך היינו הקב"ה ואת אמך היא השכינה, כבדהו בכסות נקייה, דהיינו כנפי מצוה זליית וטלית נאה ועוד שתיים המלוות בה ונקייה ממחשבה רעה (וכגון לשם כבוד כפי שמבאר בהמשך).

¹² פרס רמונים שער כג פרק יג ערך מצוה

¹³ ספר **פרס רמונים** – שער כג פרק יג – מצוה היא המלכות ונקראת מצוה (כמש"כ פ' ויצא דף קנ"ו). שהוסיף ו' על המצה לרמוז שנתחודה עם בעלה ולכן עקרה מצוה בתורה לייחודה עם בעלה ושלא להפרידה. ועוד במצוה גלוי שם בן ד' בשלימות כי מ"ץ הוא י"ה באתב"ש. וכן נקראת מצות המלך מצות מלכו של עולם שהוא הת"ת כנודע:

² עיין תורה ד' אות ב' הקב"ה אחדות פשוט עם המצוות. וכשאנו מקיימים מצוה אנו מתחברים אליו.

¹⁴ תהילים פרק קיט (קעב) תען לשוני אִמְרָתְךָ כִּי כָל מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק:

תהילים פרק קיט (פו) כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה שֶׁקֶר יִדְפוּנֵי עֵוֹנֵי:

²² בתולד נשמת חיבת כניל ובלוהית שם תוקן

¹⁵ זכריה פרק ח (כג) כֹּה אָמַר יְהוָה יְדֹד צְבָאוֹת בְּיָמֵים הָהֵמָּה אֲשֶׁר יִחְזְקוּ עֲשָׂרָה אָנָּשִׁים מְכַל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ בְּכַנְף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נִלְכְּדָה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם:

¹⁶ כמבואר באור יקר על זוהר יתרו סט הנ"ל בתחילת התורה.

¹⁷ תהילים פרק טו (ד) נִבְּחָה בְּעֵינָיו נְמָאָס וְאֵת יְרֵאֵי יְדֹד יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמַר:

זוכה לתורה ולקרצ רחוקים ולהעלות את הכבוד לשרפו ליראה צללויות וצפרט אלל ענמו. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות דהיינו שהאדם רחוק מהשגת האמת, אזי כ"א לפי בחינתו, הוא מזולזל ביראי ה' כי יראת שמים היא דעת וחיבור והשגת האמת עד כדי התפעלות הלכ להיות ירא ממנו, אבל הרחוק מזה נדמה לו הירא לשוטה כמצואר בספר המיזות- אמת ארת ל. לפי הרחוק מלאמת פן מצייק את הסויר-מקע לשוטה. וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה' [כ"ב/כ"ב] כי כל זמן שלא העלה את הכבוד לשרפו צללימות אזי עדיין הוא מכבד גם צעלי כח שאין צהם יראת ה' כגון רופא או עשיר, או אפילו יראי ה' מכבד אותם לא רק על היראת שמים שצהם כגון רופא חרדי :

אות ז

צ"ע מדוע חילק מוהרנ"ת עניין זה לאות נפרדת ללכאורה הוא המשך הג"ל ממס. אבל עיין בסוף התורה שמוהרנ"ת מונה חמש יסודות של מהלך התורה הזו, ומונה גם את העלאת הכבוד ליראה ואת היראה אל הלב כשני יסודות. אע"פ שאת השפלות ואת לימוד התורה לא מונה כלל. מצואר שמוהרנ"ת הביין שהן שתי עבודות נפרדות. והציאור צ"ע כי כאן מלשון בלב שלם משמע כיון שהלב אין צו אלא כח התפעלות, לכן מאד עלול לפניות, להבדיל מהשכל שא"ל לחשוב שתי מחשבות ביחד (תורה רלג), אבל הלב יכול להתפעל מכמה דברים ביחד בזמן אחד, על כן עד שלא מתפשט השגת גדולתו ורוממותו ית' בכל הלב כולו, עדיין אע"פ שיש צו יראת שמים אבל עדיין היא אם פניות דהיינו עוד יראות חילוניות (כגון שירא מחסרון פרנסה או מחולי או מציונות). אבל מלשון מוהרנ"ת הג"ל בסוף התורה שצריך להביא את היראה אל הלב משמע לאפוקי מהשכל ולפ"ז נראה הכוונה שיש יראה שאינה בלב אלא בשכל שעושה מעשים של כבוד ליראי ה' אבל רק מלד שצככלו מצין שצריך לכבדס ואינו בלב שלם בהתפעלות הלב.

ועיקר הדבר, שיכבד יראי ה' בלב שלם/כ"ב דהיינו אע"פ שמדבר צמי שצכר מכבד יראי ה' אבל יש לו פניות לכבד גם צעלי כח אחר כגון רופא או עשיר או גבור. והטעם שהיראה עלולה מאד לפניות כי היראה בלב במ"ש חז"ל (קידושין ל"ב ע"ב)/כ"ב צביאור מצוות והדרת פני זקן שלא יעצים עיניו כאלו לא ראה אותו כדי לפטור עצמו מקימה לפניו, כי דבר המסור ללב, נאמר בו [ל' **ויראת מאלקיך**]. ושם בלב עיקר הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה כט/כ"א) **בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני** דהיינו שמדבר גם מאותם שמתפללים בלא כוונה. ומרבנו משמע כאן שהסיבה היא כיון שאין להם יראה, על כן הלב רחוק מהקצ"ה, כי יראה היא ציטוי של דעת/כ"ב,

¹⁰ כתובות קג:

¹¹ כתובות דף קג: צפטיית רצי נכנס צנו רבן גמליאל אצלו (לאותא לעיל מניה סהיה ירא שמים כצניו) ומסר לו רצי סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותן ברמים זרוק מרה בתלמידים איני והא כתיב ואת יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצניעא הא בפרהסיא.

¹² צ"ע מה הוא אמינה שבלא לב נקרא כבוד הרי בוחן את עצמו ולמה שירמה עצמו באופן כזה

¹³ קידושין דף לב. (במצוות והדרת פני זקן) יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו ת"ל תקום ויראת דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך פרש"י - דבר המסור ללב - ללבו של עושה הדבר הוא יודע אם ראהו או לאו לפי שיכול להשטט מעיני הבריות שלא יחיוקוהו כרשע ושידינהו לכף זכות ויאמרו לא ראהו לכך נאמר ויראת מאלהיך שכל המחשבות גליות לו ויודע כך שלסתור ולבטל מצותו נתכוונת:

בבא מציעא דף נח: רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים **שהרי** הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך.

פרש"י - שהרי דבר המסור ללב - ולפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך, האי שהרי ליתן טעם למה נאמר בו יראה נקט ליה, והכי קאמר שהרי כל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורה להכיר אלא ללבו של עושה, הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות, ויכול הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה. הייתי סבור שיש לך תבואה למכור או הייתי חפץ לקנות מקח זה:

וכל דבר המסור ללב - של אדם, נאמר בו הוי ירא מן היודע מחשבות, אם לטובה אם לאונאה:

¹⁴ ויקרא יש פסוק יד לב ופיק כה פסוק יז לו מג

לא

¹⁵ **יראה היא עיקר הדעת עיין לק"ה בכור בהמה טהורה הלכה ד אות ב** (דף רכו: עפ"י תורה קפה ותורה סה) והנה הכלל שעיקר השלימות הוא יראה כנ"ל. **כי כל עיקר השגות אלקות ויריעת הבורא ית' אינו נתפס במוח ולב כ"א ע"י היראה שהוא עיקר ההשארה והקיום של הדעת והחכמה הקדושה בבחי' כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכו' כי זה ידוע שהש"י מרומם ומנושא למעלה מכל החכמות והמחשבות עד שא"א לתופטו בשום מחשבה ויריעה כלל. כ"ש אליהו לית מחשבה תפיסא כך כלל רק בחסדו הגדול חמל עלינו ונתן בנו כח לקבל פחדו ומוראו ואימתו עלינו ורק עי"ז אנו יודעין ממנו יתב'. וזה בחי' ראשית חכמה יראת ד' וכתביב יראת ד' ראשית דעת. כי עיקר הדעת והחכמה שהיא לידע ממנו יתב' שרק זה נקרא דעת וחכמה כע"ש אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' כ"א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וכתביב ויריעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים וכו'. **ועיקר זה הדעת והחכמה לידע ממנו ית' א"א לקבל כ"א על ידי היראה כי ויריעת והשגת אלקותו ית' אין נמשך על האדם כ"א בבחי' והחיות רצוא ושוב דהיינו ע"י הרשימו שנסאר מהביטול אל הא"ס כי****

(כמבואר בתורה ז' תנינא) ודעת היינו חיבור אליו ית', ומחוסר לעת נעשה פגם היראה, דהיינו פגם החיבור, דהיינו שהלכ עקום ופונה ממנו ית', וכנ"ל שאע"פ שמדבר כאן ממי שכבר מכבד יראה ה' עם מכבד גם כח אחר גם זה צבחי לכו רחוק ממני, למחאה ולקליפ ורביע :

אות ח

ענה יבאר שכשזוכה להעלות את הכבוד לשרשו דהיינו להחזירו לשרשו אזי היראה שלימה לגמרי, דהיינו שכבר העלה גם את פגמי היראה, כי השלום הוא שלימות שנמצא רק כשהיראה שלימה בלא שום פגם, ואזי אין מחסור ליראיו, ואזי יש לו שלום בעצמו, בין הגוף לנשמה, דהיינו שכל מדותיו מכוונים רק אליו ית' בלא שום פניה וזלי שום יראה חילונית. כי כל איזה פניה דקה היא צבחי' חסרון דהיינו מוס, וכל אשר צו מוס לא יקרב לעבוד עבודת התפלה שהיא במקום הקרבות.

כשמחזיר הכבוד לשרשו, היינו ליראה דהיינו שמכבד רק את הש"י ואת יראה ה' כנ"ל דהיינו שאין בלבו שום מקום להחשיב איזה דבר בעולם שאין צו כבוד שמים. ואז נשלם פגמי היראה/לג' דהיינו שהיראה בלב בלא שום פניה של התפעלות מכה אמר אלא כל לבו מלא התפעלות של יראה רק מהש"י, ואז זוכה לשלום :

ויש שני מיני שלום, יש שלום בעצמיו דהיינו צמדות שנלכ ועי"ז בין הגוף לנשמה. כי תחלה צריך אדם לראות שיהיה שלום בעצמיו, כי לפעמים אין שלום, כמ"ש (תהלים לח) **אין שלום בעצמי מפני חטאתי** דהיינו שאין שלום בין הגוף לנשמה שהיא עכס האדם כמבואר בתורה כז' אות ה' לג', והיא חלק חלק ממעל. כי החטא נובע מרוח שטות שנכנס בראש כמבואר בסוטה ג'. והרוח שטות היא יסות וגאוה ועזות, דהיינו סטיה ממנו ית', צחי' עקמומיות הלכ, שאז כל מדה מדה בלב מחפשת לקחת לעצמה, בלא זיטול ובלא התכללות, ממילא אין שלום/לג'. ועי"י היראה, זוכה לשלום בעצמיו /לכ' יראה היא זיטוי של דעת שמצטל את הרוח שטות הנ"ל. כמ"ש בזהר (יתרו עט./ל"ו) באתרא דאית דחילא תמן תשתכח שלימתא^{לכ} דהיינו במקום שיש יראה

הביטול הוא למעלה מהמחשבה. אך אח"כ כששב מהביטול נשאר רשימו מזריחת התנוצצות אורו ית'. ועי"י הזריחה של הרשימו הזאת נופל פחד ויראה ואימה גדולה על האדם וזאת היראה הוא עיקר ההשארה והקיום שנשאר ונתפס בלב האדם מזריחת התנוצצות אורו הקדוש יתב' כמו מלך גדול ואדיר שעובר במדינה שנופל יראה ופחד ואימה גדול על כל מי שעובר לפניו אע"פ שאינו רואה אותו בחי' אימת מלכות. כי עיקר המלכות היא בחי' יראה ואימה שאע"פ שהמלך יושב על כסא מלכותו בחדרי חדרים רחוק מאד מאד מבני מדינתו אעפ"כ פחדו ואימתו על כל בני מדינתו בחי' מוראה של מלכות. כמו כן להבדיל א"א ור"ר (אלפי אלפים ורבי רבבות) הבדלות הש"י ב"ה הוא מרום ומנושא ורחוק מאד מכל המחשבות והידיעות שבעולם ואין נתפס במוח כ"א פחדו ויראתו ואימתו הגדולה שהיא בחי' מלכות כי כל ידיעתנו ממנו ית' הוא רק בבחי' מלכות שאנו יודעים ומאמינים שהוא יתב' מלך מנהיג ומושל שזהו בחי' יראה בחי' מוראה של מלכות כנ"ל וזהו בחי' פחד קראני ורעדה וורב עצמותי הפחיד ורוח על פני יחלוף תסמר שערתי בשרי וכו' שנאמר על רוח נבואה מהש"י שעוברת על פניו דהיינו בחי' התנוצצות הרשימו מזריחת אורו יתב' שמשם כל הנבואה (כמבואר במ"א בה' ר"ה ע"פ התורה ויאמר בועז אל רות [לק"ה ראש השנה עפ"י תורה סה]) ועי"ז פחד קראני ורעדה וכו'. כי משם עיקר הפחד והיראה ממנו ית' שהוא עיקר הקיום וההשארה של זריחת אורו ית' כנ"ל. ועי"כ עיקר השלימות היא היראה וכל מה שממשיך על עצמו יראה יותר יכול לתפוס בדעתו יותר זריחת התנוצצות אורו יתב'.

^{לב} צ"ע מדוע נקט פגמי היראה לכאורה צ"ל אזי נשלמת היראה. ונראה כוונת רבנו להנ"ל באות ז' שאע"פ שמכבד יראה ה' עדיין צריך עוד לבחון עצמו אם זה בכל ליבו כי הלב יכול להתפעל מכמה סיבות וצריך שכולו יהיה רק התפעלות ממנו ית' בלב שלם.

^{לד} עיין תורה כב אות ה' - וְהָיָה בְּחַיִּינָה (תהלים ק"ב): מְקוֹל אֲנָחְתִּי דְבָקָה עֲצָמִי לְבָשָׁרִי. עֲצָמִי הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא עֵצֶם הָאָדָם, כִּי עֶקֶר עֲצָמִיּוֹת הָאָדָם, מֵהַ שְׁנֵי אֲצָל הָאָדָם אָנִי, הִיא הַנְּשָׁמָה, שֶׁהִיא עֵצֶם הַקֵּיִם לְעַד. אֲבָל מִחֲמַת עֲזוּת הַגּוּף בְּתַאֲוִיתוֹ, אֲזִי הַנְּשָׁמָה שֶׁהִיא עֵצֶם הָאָדָם רְחוּקָה מִבְּשָׁרוֹ וְגוֹפוֹ, וְעַל יְדֵי קוֹל אֲנָחָה, שֶׁהִיא בְּחַיִּינָה עֲזוּת דְּקִדְשָׁה כְּנִל, עַל יְדֵי זֶה נִשְׁבֵּר עֲזוּת גּוֹפוֹ, וְאֵז מִתְקַרֶּבֶת וּמִתְדַבְּקֶת הָעֵצֶם לְהַבְּשָׁר, הֵינִי הַנְּשָׁמָה לְהַגּוֹף. וְזֶהוּ: "מְקוֹל אֲנָחְתִּי דְבָקָה עֲצָמִי לְבָשָׁרִי", כְּנִל.

... (איוב י"ט): "מִבְּשָׁרִי אֲחֻזָּה אֱלוֹהִים", מִבְּשָׁרִי דִּיקָא, הֵינִי עַל יְדֵי בְּשָׁר הַגּוּף יְחֻזָּה אֱלוֹהִים, הֵינִי הַשְּׂגוּת אֲלֻקוֹת; הֵינִי, שֶׁהָאָדָם בְּגוֹפוֹ יִרְאֶה וְיִחַזֵּק הַשְּׂגוּת עֲלִיוֹנוֹת שֶׁהַנְּשָׁמָה מְשַׁגֶּת תְּמִיד כְּנִל. אֲבָל כְּשֵׁי שֶׁלְהַגּוֹף עֲזוּת מִבְּחִינַת "וְהַכְּלָבִים עֲזִי נִפְשׁ", אֵין הַנְּשָׁמָה יְכוּלָה לְסַמֵּךְ עֲצָמָה וּלְהִתְקַרֵּב אֶל הַגּוֹף לְהוֹדִיעַ לוֹ מַה־הַשְּׂגוּת שֶׁלָּהּ, כִּי תֻכַּל לְלַכֵּד בְּתִקְוָה וְעֲזוּת הַגּוֹף, מֵהַ שֶׁהַגּוֹף עֵז וְחֹזֶק בְּהַתְּאֻזוֹת. וְצָרִיךְ לָוֶה עֲזוּת דְּקִדְשָׁה הֵינִי קוֹלוֹת הַנִּל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מִשְׁבֵּר עֲזוּת הַגּוֹף. כִּי אֲנָחָה שׁוֹבֵרֶת גּוֹפוֹ שֶׁל אָדָם (בְּרִכּוֹת נ"ח): וְכִשְׁמִשְׁבֵּר עֲזוּת וְתִקְיֹפוֹת הַגּוֹף, עַל יְדֵי זֶה תֻכַּל הַנְּשָׁמָה לְהִתְקַרֵּב עֲצָמָה אֶל הַגּוֹף, כִּי לֹא תִהְיֶה נִלְבָּדֶת שָׁם:

^{לז} כמבואר לקמן באות י' ששלום בעצמיו היינו בין גוף לנשמה ובאות יג מבואר דהיינו בין היסודות. וצ"ל שגם בין גוף לנשמה זה מתחיל מהמדות שבלב שהן בחי' גוף וחוסר השלום הוא מצד העזות שבהן שכל אחת מטבעה רוצה להתגבר ורק מחמת רצון משותף לקבל אור הנשמה שהי אחלק אלוך אזי הן מתבטלות זו לזו ונכללות זו בזו להיות כלי לאור הזה.

^{לח} ועיין בבא בתרא דף י'. גוף קשה פחד שויברו. ויראה היא בחי' פחד שויבר את עזות הגוף ועי"ז נעשה שלום בעצמיו בבחי' דבקה עצמי לבשרי המבואר בתורה כב.

^{לז} **זוהר יתרו דף עח:** (עס זיאור המתוק מדבק) ומשה עלה אל האלהים, ויקרא אליו יהוה מן ההר וגו', ומשה עלה אל האלהים, לאתרא דפרישן גדפוי דשכינתא. כמה דאת אמר (שם יח י) ויט שמים וירד וגו'. תאנא אמר רבי יהודה, כל זמנא דגלופי מלכא עלאה מתישרן באתרייהו, עלמין כלהו בחידו, וכל עובדין מתישרן בקיומיהו, (מאן כל עובדין מתישרן בקיומיהו), כמה דאת אמר (שמות לד י) את מעשה

סם תמלא השלימות, כמ"ש (שם לך) **כי אין מחסור ליראיו** [לט"ז] המציור הזה שמעתי כי היראה היא השגת מציאותו ית' בכל רגע, והיינו דעת המציאה להתפעלות של יראת שמים והאוחז בהשגה כזו הוא תמיד זכחי' נמצא צבית המלך, כי היכן שאדם חושב סם הוא (תורה לא), וכלום חסר צבית המלך/מ"ו צחי' דעת קנית מה חסרת. וכשאין מחסור יש שלום, כי הזוכה להיות צבית המלך, כל חסרונו בכל מדותיו הוא רק לתת את עצמו ולהכלל במלך, וכשכל המדות שוות בלון לתת למלך אזי יש שלום ציניהן; כשיש שלום בעצמיו, אזי יבול להתפלל בדקות/מ"ו בלא פניה וצחי' דבורי הנשמה חלק אלוך נשלמים מפיו/מ"ד.

כאן נשלם המהלך הראשון בתורה איך זוכין לשלום וצמחיה ראשון וכן נרמז ברצ"ח הראשון מדובר איך זוכין לשלום מהסוג הראשון הגמון יותר והיינו בעצמיו, ומכאן והלאה יבאר כיצד זוכים לשלום הכללי.

כי עיקר התפלה ע"י היראה [מ"ה/מ"ו], בבחי' (משלי לא) **אשה יראת ה' תתהלל/מ"ו** ועיקר התפלה היא הלל וצמחיה/מ"ו. כי התפלה במקום קרבן [מ"ט], ובקרבן כתיב ביה (ויקרא כא) **כל אשר בו מום לא**

יהו"ה כי נורא הוא, מאי כי נורא הוא, אמר רבי אלעזר, שלימו דכלא, כמה דאת אמר (דברים י יז) האל הגדול הגבור והנורא, מאי [דף עט.] והנורא, דא יעקב, וכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם, כתרוממו גבר שלים, שלים בכלא, כך כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו, בקיומא שלים.

תניא רבי יוסי אומר, יומא חד הוה קאימנא קמיה דרבי יהודה סבא, שאילנא ליה מאי דכתיב (שם כח יז) ויירא ויאמר מה נורא וגו', מאי קא חמא דקאמר דאיהו נורא, אמר לי, חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שכיח בההוא אתר שיעקב ללא שלימות האמונה הקדושה שהוא סוד שלימות עולם האצילות הנקרא אמונה שיהיה נמצאת במקום שהוא רומז שהשיג סם את מילת התפארת מלת האמת המשלים בין הקפות שנתלה אליו כמ"ש והנה ה' ניצב עליו ויאמר אני ה' אלקי אבנכם אבן ואלקי יצחק, הכי תג"ת בגוונא דלעילא כעין חגי"ת של עולם האצילות, ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אקרי נורא וכל מקום שנמצא בו שלימות נקרא נורא, כי מילת נורא היא בתפארת דהוה כולו צחי', ואין שלימות אלא בתפארת כשפועל צחי' ימין ושאלא. אמינא ליה, אי הכי אמאי תרגומו דחילו ולא שלים, אמר לי, לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שכיח כי השלימות מטלת אימה בלב המשיל הכואה את השלימות, ובכל אתר דהוי שלימותא שכיח אתקרי נורא, דכתיב (תהלים לד י) יראו את יהו"ה קדושו כי אין מחסור ליראיו, ממשמע דקאמר כי אין מחסור, מזה נראה כי באתר דלית מחסור שלימותא שכיח ונקרא יראה או נורא.

מבואר שהשלימות היא מצד ההכרעה של התפארת בין החו"ג והיא מטילה אימה (רמ"ק באור יקר חלק ח שער ה סימן י' דף קפג שם) וצ"ע הכוונה בזה.

ונראה שרבינו לא מפרש את הזהר הנ"ל כהמתוק מדבש אלא ר"ל שבמקום שיש יראה שם נמצאת השלימות זה בגלל שאין מחסור ליראיו והכוונה נראה שזה בחי' כלום חסר בבית המלך ולא בגלל שיש שם הכל אלא בגלל ששם א"צ כלום כי משליך עצמו לגמרי על הבעל הבית על המלך ואין לו רצון עצמי אלא מה שירצה המלך ובחי' דעת קנית מה חסרת וזה עיקר השלום בעצמיו. וכן מבואר בלק"ה חו"מ ח"א דף צט: הלכות הרשאה הלכה ג' אות כ' (עפ"י תורה טו). (ועיין גם סוף תורה כ ד"ה אורחא מליא)

^{מ"ו} בתורה שלימותא
^{ט"ו} לק"ה חו"מ הרשאה ג' ב'

^{מ"ו} עיין לק"ה הלכות כח והרשאה הלכה ג' אות (ב) כי זה שחייב לחברו מעות הוא 'עבד ליה לאיש מלוה' וכל זמן שהוא משעבד לחברו וחיוב לו אינו חוב זה בחינת יראת נפולה שמשם עקר העניויות והחובות, כי מי שזוכה ליראה בשלמות אין חסר לו שום דבר בחינת כי אין מחסור ליראיו, **כי על ידי יראת נשלם הדעת כנ"ל וכשיש לו דעת אין חסר לו דבר כנ"ל בחינת דעת קנית מה חסרת, כי כל החסרונות והעניויות והדחוקות שיש לאדם הוא רק מחמת חסרון הבטחון** כי אם היה לו בטחון שלם בה' יתברך לא היה דואג כלל ולא היה חסר לו דבר, כמו שכתוב, 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו והיה כעץ שתול על פלגי מים וכי' ובשנת בצרת לא ידאג'. **ועקר הבטחון הוא בחינת יראת השלמות**, דהיינו שישמר מיראות הנפולות ואין לו שום יראת נפולה משום דבר רק מה' יתברך אז הוא בודאי בוטח בה' יתברך, **כי זה עקר הבטחון שלא יירא ויפחד משום דבר רק מה' יתברך לבר בחינת (ישעיה יב) אבטח ולא אפחד, בחינת בה' בטחתי לא אירא מה יעשה בשר לי (תהלים נו)**. היינו שיש לו בטחון שלם בה' יתברך ואין לו שום יראת נפולה ושום פחד כלל ואינו דואג כלל מה יאכל למחר שנה הוא בחינת יראת נפולות שזהו עקר העניויות, כי אין עני אלא מן הדעת, כי מי שהוא עני מן הדעת ואין דעתו בשלמות וזהו מחמת שלא העלה את היראות הנפולות אל הדעת כנ"ל ואז כשיש לו יראת נפולות הוא בודאי עני ממש, אפילו אם יש לו כל הון דעלמא, כי דעת חסרת מזה קניית.

ועיין לק"ה בכור בהמה טהורה הלכה ד' אות כב - יראה קדושה בחי' לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. וע"כ הוזהרו במן מאד שיהי' להם בטחון ואל יותירו ממנו עד בקר. כי חסרון הבטחון הוא פגם היראה בחי' יראה נפולה שדואג ומתיירא מה יאכל למחר. אבל הירא מה' בטובו יתב' ואינו דואג כלל על יום המחרת. בבחי' יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו **וכן כתוב בס' הא"ב שיראה ובטחון הם בחי' אחת ע"ש**. נמצא שאכילת המן שהוא בחי' בטחון הוא בחי' יראה.

^{מ"א} לשון הילקוט שמעוני קהלת פרק ט' רמז תתקפט - ע"ש משל שאדם צריך בכל רגע להיות מוכן לפטירתו מן העולם, משל למלך שהזמין לסעודה פקחין קשטו עצמם מיד והמתינו שהרי בבית המלך לא חסר כלום "כלום חסר בבית המלך" והכל מיד מוכן לסעודה, וטפשים הלכו למלאכתם ואמרו שהרי יתארך הזמן עד שיכינו את הסעודה.

^{מ"ב} גם בדפוס - אזי, ומתוצו - אז

^{מ"ג} עיין תורה א' תנינא אות ח' שתפלה בשלימות היא בחי' נבואה. ועיין תורה קנו שהיא רוח הקדש דבורי הש"י שיוצאים מפיו. וכנ"ל ששלום בעצמו היא דבקה עצמי לבשרי דהיינו הנשמה לגוף ונשמה היא חלק אלוך.

^{מ"ד} בבחי' מה שאמר רבי חנינא בן דוסא **ברכות לה:** אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהיא מקובלת, שגורה פי' נשלחת. והיינו בחי' שפע אלקי המבואר בתורה כא.

^{מ"ה} ברכות לו וזהו ויקהל דף רב:

^{מ"ו} **תפילה ע"י שלימות היראה** - עיין תורה א' תנינא אות ד' ירושלים בחי' יראה שלם היינו שלימות היראה התלויה בלב כמו שאמר חז"ל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת אן יש ג' מחריבי ירושלים דהיינו את היראה שבלב ג' התאוות ממון אכילה ומשגל וע"ש אות ה ולתתן ג' אלו צריך להמשיך דעת אל הלב וע"ש **אות ו** - על-ידי בגין ירושלים, דהיינו תקון שלמות היראה שבלב, על-ידי-זה נברא מלאך,

יקרב. וכשאינן בו מום, היינו באתרא דאית דחילא לתמן תשתכח השלימות כנ"ל, אזי יקרב לעבוד עבודתו תמה. וזה שכתוב בחנה, כשזהיוטה עקרה צאה לצית המקדש/ להחפלה על צן (שמואל א'), **וחנה מדברת על לבה.** והיינו על ידי היראה, זכתה לתפלה, כי עיקר היראה הוא בלב כנ"ל וזה מדצתה על לבה פירוש שדצור החפלה שלה היה על קרקע של יראה שצלב. ומחנה לומדת הגמ' צדכות כילד להחפלה. וע"י תפלה ציראה שלימה, זוכה לשלום הכללי, היינו שלימות העולמות עולם תחתון עוה"ז שכלל צעלון עוה"צ, ועי"ז מאיר הדעת של עוה"צ צעוה"ז ואזי מחממים הצדיות זו על זו, כי ע"ש זה תפלה נקרא קרבן, ע"ש שעל ידי תפילה כראוי נעשה קירוב העולמות לשלימותן [ביא/יב]:

עיין לק"ה שוכר ב' ד' - בשהגוף מבטל את עצמו לגמרי לגבי הנפש עד שאפלו התפלות שהם לצרף הגוף שזהו ודאי דבר המתיר על פי התורה להחפלה עבור צרכי הגוף ואדרבא, הוא מצות עשה להחפלה על כל מה שיחסר לו, ואף על פי כן הוא מבטל הכל ומבטל את גופו לגמרי אפלו בדבר המגיע לו ומתיר לו הוא מבטל הכל, ואפלו התפלות שהם לצרף הגוף הוא מכון הכל רק עבור הנפש וזה בחינת רבוי השלום שכל כך אזהב את הנפש ויש לו שלום עם הנפש כל כך עד שמבטל עצמו לגמרי כנגד הנפש. ואזי נכלל בו יתברך לגמרי וממשיך שלום הכללי וכו' כנ"ל, כי כל זמן שיש שלום הפרטי נמצא שיש עדין איזה צמצום מאחר שהגוף חפץ את שלו אף על פי שמגיע לו ומתיר לו אף על פי כן מאחר שאינו מבטל עצמו וחסר בשלו זה בחינת צמצום. אבל בשהגוף מבטל את עצמו לגמרי כנ"ל נמצא שנתבטלין כל

שמשיפיע נבואה לכלי הנבואה כי הנבואה באה מבחינת פרובים, בבחינת (במדבר ז'): "וישמע את הקול מבין שני הכרבים" וכו' ורובים הם אנפי וזטרי (טובה ד"ה ע"ב) (זהר בראשית יח): והם נשפעים מן המלאך, בבחינת (בראשית מ"ח): "המלאך הגואל-אתי מכל רע יברך את הנערים", שהם אנפי וזטרי, בחינת פרובים (עין זהר יח ויח רח: ובוהר בלק ע"פ) וזה המלאך-שרשו מיראה, כי זה אותיות מלאך - ראשי-תבות פי אין מחסור ליראיו (תהלים ל"ד). ואזי נמשכת נבואה, ואפילו קטנים וכולין להתנבאות, בבחינת (יואל ג'): "ונבאו בניכם ובנותיכם". **ושם אות ח** - ועל-ידי השפעת הנבואה אף על פי שאין מי שיתנבא, רק שיש בחינת השפעת הנבואה בעולם, על-ידי-זה נגאלת ונפדיה התפלה, כי התפלה היא גבוהה מאד, ובני אדם מולולין בה וכשעומדים להתפלל, חפצים לפרט התפלה מעליהם, כמאמר רבותינו, וזכרונם לברכה (ברכות ו'): "פרם ולת לבני אדם" - אלו דברים העומדין פרמו של עולם, ובני אדם מולולין בהם וכו' ועל-ידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות, בבחינת (בראשית כ'): "כי נביא הוא ויתפלל בעדך" שעל-ידי נבואה התפלה בשלמות, כי התפלה היא בחינת (ישעיה נ"א): "בוירא יב שפתיים", בחינת נבואה:

צ"ע לכאורה צ"ל תהלה ולא תתהלה, כי תתהלה משמע ע"י אחרים.

עיין תורה ב' שהתפלה נקראת קשת דהיינו בקשת צרכי בחי' חיי שעה, ולמעלה מזה נקראת חרב דהיינו הלל ושבח, ועולה עליהם מה נקראת חרב פניית כאשר גם הבקשת צרכי אינה לקחה אלא נתינה דהיינו שמבקש ממנו ית' רק כדי להתחבר אליו ית' בדבור.

ש"ע א"ח צח ד'

טעם שבאה לשם מסתמא כיון שהוא מקום מסוגל יותר לקבלת התפילה שהוא שער השמים. ועוד עיין חת"ס על ש"ע א"ח סימן קב בשם השל"ה מסכת ר"ה טעם שעמדה ליד עלי הכהן כי סגולה נפלאה להתפלל בצד הצדיק (אבל חוץ לד' אמותיו).

זה ויקרא דף ד' סוף ע"ב, המבואר בספר עבודת הקדש לרבי מאיר אבן גבאי ח"א פ"ו. ושערי אורה סוף שער ב'.

עבודת הקדש לרבי מאיר אבן גבאי ח"א פרק ו' - מן הדברים המופלאים המאמתים אמות גמור ומורים הוראה ברורה על האצילות שהוא עצם האלהות הוא עבודת הקרבנות, והוא כי הקרבן ייחוד וקרוב הכוחות אלו עם אלו עד עלותם בקנה אחד לאחדים עד התיחדם במקום יחודן המאצילן הוא ארון יחיד אשר הוא אחד בהם, ובעלי העבודה קבלו כי הקרבן הוא הייחוד וקרוב הכחות, אמרו במדרשו של רשב"י ע"ה (ח"ג ד' ע"ב) בזה הלשון רבי חזקיה הוה שכיח קמיה דרבי שמעון, א"ל האי דאקרי קרבן, קרוב מבעי ליה או קרוב מאן קרבן א"ל האי ידיע לגבי חברייא קרבן מאנון כתרין קדישין דמתקרבין כלהו כחדא ומתקשרין דא בדא עד דעבדין כלהו ביחודא שלים לתקנא שמא קדישא כדקיאות, הה"ד קרבן ליי' קרבן דאנון כתרין ליי' הוא לאתקנא שמא דא וליחדא ליה כדקיאות בגין דישתכחו רחמין בכלהו עלמין, ושמא דאתעטרי בעטרוי לאתבסמא כלא, ועל דא ליי' בגין לאתערא רחמי ולא לאתערא דינא, ובגין כך ליי' ולא לאלהים ליי' אגן צדיקים לאתערא ולא לאלהים רחמי בעינן ולא דינא עד כאן. ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה בזה הלשון בעת שישראל מקריבים קרבן לפני אביהם שבשמים ומתיחדים יחד והיינו ייחודו של אלהים, ואמאי אקרי קרבן אלא על שם שמקריב הכחות הקדושות כד"א וקרוב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד וגו'.

עוד שם בשם רבנו בחיי - האמת יבחו מצד הסכמת הכל בו וכן היא קבלת כל החכמים ראשונים ואחרונים כי הקרבן ייחוד וקרוב הכחות הקדושות עד המאור העליון מקור הכל הוא שרש השרשים וכן קבלו איש מפי איש עד המקבל הראשון ע"ה:

עוד שם בשם רשב"י - והמאור הקדוש רשב"י ע"ה אמר בספר היכלות (ח"ב רנ"ט ע"ב) בזה הלשון והא אוקימנא דבגוונא דא קרבנא סלקא ליחדא יחודא ולאסתפקא כל חד וחד כדקא חזי ליה מהווא תננא דסליק, וכהנא דאיהו ימינא בקשורא דייחודא ברעותא, וליואי בשירתא דא כליל בדא היכלא בהיכלא רוחא ברוחא עד דמתחברן באתריהו שיפא בשיפא למהוי כלא כליל כחדא כדקא יאות, והא אוקימנא דכד אשתלים כלא כחדא שייפין עלאין בתתאין כדן נשמתא עלאה דכלא אתערת ועאלת בכלהו ונהיר לכלא, וכלהו עלאין ותתאין מתברכאן, והוא דלא אתידע ולא עאל בחושבנא רעותא דלא איתפס לעלמין בדן כלא סליק עד אין סוף ואתקשר כלא בקשורא חדא עד כאן, הרי באר עוד ע"ה כי הקרבן הוא קרוב הכחות הקדושות שהם סוד האמונה וייחוד של אלהינו ברוך הוא אשר הורה בזה שהאצילות הוא עצם האלהות, ולזה באה עבודה זו להורות על ייחודו ואלו היה הנאצל נפרד מן המאציל לא היה מקום לזה כלל, ולא היה מסלול ודרך להתפשטות האור והשפע לקיום העולמות, אבל בהיות הנאצל ביחוד גמור עם המאציל או בהתעררות התחתונים בעבודתם תתפשט הברכה בהם כי הייחוד מקום לכל זה כמו שכתבנו:

ועיין שערי אורה לרבי יוסף גיטליא סוף שער ב' -בתפילת מוסף כבר הגיעו התפילות עד הכתר, כי כבר נשלמו תפילות יוצר ועלו לכת"ר. ואם כן מתוך עיקרים הללו שעוררנו עליהם יש לך להתבונן, כי בהיות האדם מתכוון בתפילתו נמצא מייחד את ה' באותה תפילה, ומתחיל באות ה' אחרונה של שם, עד שהוא מייחד כל הספירות ומגיע עד אות יו"ד שהיא אות ראשונה של שם, עד שנמצאת התפילה דבקה בכתר עליון. אם כן יש לך להבין כי התפילה נקראת עבודה, כדרך שאמרנו. וזהו סוד שאמרנו: אי זו היא עבודה שבלב? הווי אומר זו תפילה:

ולפי דרך זה התבונן כי התפילות עומדות במקום הקרבנות. וכבר ידעת כי סוד הקרבנות הוא סוד קירוב הספירות וסדר המעלות ותיקון הצינורות. ולפיכך נקראים קרבן מלשון קירוב. אם כן התפילה עומדת במקום הקרבנות, אלא שהקרבנות מקריבין המעלות על ידי המעשה, ותפילות על ידי דיבור, והסוד: ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, לא). וזהו שאר"ל: תפילות כנגד תמידין ומוספין תקנום.

הצמצומים ואי נמשך שלום הכללי, כי כל מיני מחלוקת נמשכין מבחינת צמצום ודין, אבל כשנתבטלין כל הצמצומים על ידי שמבטל את עצמו לגמרי כפי"ל אז נתבטל כל מיני מחלוקת וכעס ונמשך שלום הכללי כפי"ל.
 וכמו כן בין אדם לחברו, כי כמו שצריכין לבטל את עצמו לפני זה, ויתברר, כמו כן צריך כל אחד לבטל את עצמו לפני חברו כדי שיהיה כל אחד נכלל בחברו, כי אוריתא וישך אל וקדשא ברין הוא בלא חד, וכשאחד מתנהג עם חברו כדת וכדין ואינו גוזל ואינו עושה עמו מריבה ומחלוקת רק כל אחד אוחז בשלו זה בחינת שלום הפרטי, אבל כשאחד מותר לגבי חברו ומותר משלו לחברו נמצא שמבטל עצמו לגבי חברו זה בחינת שלום הכללי, כי אינו מתנהג בצמצום נגד חברו אפלו בדבר שהוא שלו רק מותר משלו לחברו נמצא שמבטל בחינת הצמצום וזה בחינת שלום הכללי.

אות ט"ג

המעשה החמט עשרה והאחרון ספיפר רב"ח צנצא בתרא על. ורבו מפרשו נסם אמרו כמבואר בחיי מוהר"ן אות ה.
וזה [נד] שאמר רבה בר בר חנה, אמר לי ההיאנה טייעא, תא ואחוי לך היכי דנשקי ארעא ורקיע בהדדי. אזלי וחזאי, דעביד כוי כוי. שקליתא לסילתאי, ואנחתיה בכוותא דרקיע. בהדי דמצלינ' בעותאנה, ולא אשכחיתה אמרי איכא גנבי הכא. א"ל גלגלא דרקיע הוא דהדר. נטר עד למחר כי השתא ומשכחנ' לה : [ס]

סא רש"י: היכא דנשקי ארעא ורקיעא מקום גבוה הי' שם שנושקים יחד זה לזה ולא היינו סוף העולם דהא מהלך העולם ת"ק שנה הי' וא"י אמציעותא של עולם דכתיב [י] יושבי על טבור הארץ והיינו מקומו של רב"ח. סילתאי סל לחם שלי. דהדר חוזר כדאמרינן בפסחי' [ז] גלגל חוזר ומולו קבועי' :

תרגום וביאור עפ"י רש"ם – אמר רב"ח אמר לי סוחר ישמעאלי צא ואראך את המקום שנושקים שמים וארץ דהיינו שהראה לו מקום בארץ שהיה גבוה כל כך שהגיע עד השמים ונשק זה בלחם של חלונות ולקחתי הסל לחם שלי והנחתי אותו בחלון הרקיע וזמן שהתפללתי ראיתי לקחת את הסל ולא מצאתי אמרתי שמה יש כאן גנבים אמר לי הסוחר לא חלל שגלגל הרקיע הסתובב ועימו המזלות הקבועים זו ואם תחכה למחר בזמן הזה תמצא אותו היכן שהנחת אותו.

דנשקי ארעא ורקיעא, זה בחי' שלום בעצמיו צין הגוף לנשמה שהיא עס האדם. ארעא, זה בחי' גוף. רקיעא, זה בחי' נשמה. כמ"ש [כ] יקרא אל השמים מעל זה הנשמה, ואל הארץ זה הגוף (סנהדרין צ"א ע"ב/ג). וכשיש ביניהם שלום כמ"ש דבקה עצמי לנשמי (תורה כז אות ה), עי"ז

²¹ אות ט נוסף בתרלו
²² המעשה החמט עשרה והאחרון ספיפר רב"ח בבבא בתרא עד.
²³ גם בדפ"ר ותורלד-היא, מתורלד-ההוא
²⁴ בתקפא- מחוק ונדמה שכתוב בהדרי, בתורלד- אהדי, בדפ"ר ומתורלד- בהדרי
²⁵ גם בדפ"ר ותורלד- לסילתאי, מתורלד- לסילתאי
²⁶ דפ"ר ותקפא- בעותא, בתורלד ומתורלד- בעיתא
²⁷ בתורלד- ומשכחתי
²⁸ תרגום וביאור עפ"י רש"ם – אמר רב"ח אמר לי סוחר ישמעאלי בא ואראך את המקום שנושקים שמים וארץ דהיינו שהראה לו מקום בארץ שהיה גבוה כל כך שהגיע עד השמים ונשק אותם וראיתי שנעשה שם חלונות ולקחתי הסל לחם שלי והנחתי אותו בחלון הרקיע ובזמן שהתפללתי ראיתי לקחת את הסל ולא מצאתי אמרתי שמה יש כאן גנבים אמר לי הסוחר לא אלא שגלגל הרקיע הסתובב ועימו המזלות הקבועים זו ואם תחכה למחר בזמן הזה תמצא אותו היכן שהנחת אותו.
²⁹ הערות השייכות לפרש"י 1 בתשכט- רש"ם 2 בתשכט- אמציעותו 3 בתשכט- העולם היא (בגרות הנני) 4 יחוקאל לח יב 5 פסחים צד:
³⁰ * תהילים ג' ד'

³⁰ סנהדרין דף צא. אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו [דף צא:] בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד חיגר ואחד סומא אמר לו חיגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חיגר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל אחד סומא אמר לו חיגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חיגר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל פרדס אמר להן בכורות נאות היכן הן אמר לו חיגר כלום יש לי רגלים להלך בהן אמר לו סומא כלום יש לי עינים לראות מה עשה הרכיב חיגר על גבי סומא ודן אותם כאחד אף הקרוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שנאמר יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף:

עבידי כוי, עיי"ז נעשה תפלה כנ"ל דהיינו תפלה שהיא דבורי הנשמה/י^{טו} בלא חליצת הגוף, ותפלה מכונה כוי, כי כוי הס חלונות ומקום התפלה טוב שיהיו בו חלונות בבחי' שמאינו דלניאל סכתוב צו (דניאל ו') **ובוין פתיחין ליה בעליתיו** דהיינו שזעלית גג שזה היה מתפלל היו חלונות. וכן מצואר בספר המדות – תפלה סימן מד – אל תתפלל אלל צבית שיט צו חלונות:

ושקלית לסלתאיסה ואנחי' בכוותא דרקיע, סלתא, זה פרנסה, כמו מי שיש לו פת בסלו ויומא עד: /^{טז} הגמ' ציומא מצברת מדוע התורה מכנה את המן שאכלו במדבר אכילה שיט זה עינוי, כיון שצכל יום היה להם רק אוכל לאותו היום, וכיון שאין לו צסלו לחס ליום המחיר הוא דואג ומתענה כצו צאכילת היום כיון שמרגיש שמחסר מאכילת המחיר, נמאל שעיקר הפרנסה היא כדי שיהיה לו פת צסלו שלא ידאג מה יאכל מחיר, לכן הפרנסה מכונה סל. ואת הסל הזה דהיינו הפרנסה הניח רצה צו צר חנא צחלון הרקיע דהיינו צתפילה סנקרחת חלון כנ"ל, היינו, שלא רצה לעסוק בשום עסק מעסקי עודה"ז לצורך צחלון הרקיע דהיינו צתפילה סנקרחת חלון לצורך אוכל גשמי אלל רק בשביל נשמתו/י^{טז} שיזכה לציומא דנשמתא דהיינו השפעת מוחין ושכל להצין את התורה. גם כל תפלותיו, לא היו אלל בשביל לקשר נשמתו לקשור את נפשו/י^{טז} להש"י. אפי' אלל תפלות המפורשים בתפלה שהם לצורך הגוף, כגון רפאינו וברך עלינו ושאר צרכי הגוף, לא היה כוונתו של רבב"ח בשביל גופו, אלל בשביל נשמתו, שהיה מכויץ לפרנסת נשמתו ולרפואתה. וזה ושקלית לסלתאי ואנחי' בכוותא דרקיע, ששקל לתפלה שהוא לצורך הגוף, ואנחי' בתפלה, הכל לצורך נשמתו/י^{טז} דהיינו שלקח את התפלה על פרנסה והניח אותה רק על צרכי ופרנסת נשמתו.

ואס תשאל הרי גם צריאות הגוף הוא לורך הנפש כי הגוף כלי ומחזיק לנפש התינוץ כי ממילא כשנתקן שם ברוחניות, נתקן גם בגשמיות /^{טז}:

ועד דמצלינא בעותי לא אשכח"ע, היינו אח"כ, אע"פ שהתפלל לא מצא כדי פרנסתו. דהיינו אע"פ שתיקן ברוחניות, אעפ"כ לא נמשך לו שפע בגשמיות.

^{טו} בבחי' מה שאמר רבי חנינא בן דוסא **ברכות לר:** אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהיא מקובלת, שגורה פי' נשלחת. ודהיינו בחי' שפע אלקי המבואר **בתורה כא.** ועיין **תורה קנו** – לב טהור ברא לי וכו' (תהלים נ"א). פי מה שמדברים בינו לבין קונו, הוא בחינת רוח הקדוש. ודרך המלה, עליו השלום, שהיה מעלתו גדולה מאד, יסד מנה ספר תהלים. וכן כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת רוח הקדוש, כמו שכתוב (תהלים כ"ז): "לך אמר לבי", כמו שפרש רש"י: "לך בשבילך ובשליחותך", "אמר לי לבי". שכל הדברים שהלכב אומר, הם דברי השם ויתברך ממש, והוא בחינת רוח הקדוש. וצריך להחדש תמיד, לבקש בכל פעם בתחנונים ודברי רצונים חדשים. ולזכות לזה, צריך טהרת הלב.

^{טז} בתולד - ושקלית לסלתא

^{טו} יומא דף עד: המאכלך מן במדבר למען ענתך רבי אמי ורבי אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל. רש"י – אין לו פת בסלו – אוכל היום ודואג על למחר:

^{טז} עיין לקוטי הלכות שוכר הלכה ב אות ד' – עקר הוא השלום ויש בחינת שלום הפרטי בחינת שלום בעצמיו בין הנפש והגוף ויש שלום הפללי שלום בבל העולמות וזה השלום הפללי נעשה על ידי התפלה, כמבאר שם כל זה במאמר הנ"ל ואיתא שם שאפלו הבקשות המפורשין בתפלה שהם לצורך הגוף צריך לבנות בהם גם כן לצורך הנפש, עין שם כמו שמבאר שם על מאמר רבה בר בר חנא שקליתא לסלתאי ואנחתיה בכותא דרקיע, עין שם. **ולכאורה אין לזה שיכות וקשר אל המאמר המדובר שם מענין השלום הפללי הנעשה על ידי התפלה, פי המאמר מקשר היטב בלא ענין זה וזה נראה כענין בפני עצמו,** אף באמת עקר השלום הפללי נעשה על ידי זה דיקא. על ידי שמבטלין את הגוף לגמרי עד שאפלו הבקשות שהם לצורך הגוף יבין הכל לצורך הנפש כנ"ל וזה בחינת בטול שמבטל את עצמו לגמרי ואזי כשנתבטל ונקבל בשרשו בו ויתברך אזי יכול להמשיך שלום הפללי שלום בבל העולמות פי ה' ויתברך ברוך הוא כביכול, הוא בחינת שלום, כמו שכתוב, ה' שלום. וכשנקבל בו ממשיך שלום ממנו ויתברך לכל העולמות וזה בחינת שלום הפללי, פי הגוף הוא בחינת צמצום ודין ומשם נשתלשלין ונאחזין כל הדינים שהם בחינת מחלקת וכעס הפך השלום, אכל כשמבטל את הגוף לגמרי עד שאינו משגיח כלל על צרכי הגוף ונקבל בו ויתברך אזי הוא מבטל כל הצמצומים וכל הדינים ואזי נמשך שלום ורחמנות בכל העולמות.

^{טז} בלק"ה נקט נפשו. משמע שרבנו לא דקדק דייקא נשמה אלל הכוונה גם לנפש. והכא קשה לפרש דקאי אנשמה כיון שהנשמה אינה באדם עצמו אלל מעליו היא תמיד קשורה להש"י ורק הנפש שהיא חלק הנמוך הנופש באדם אותה צריך ע"י הרוח לקשור אל הנשמה והקב"ה.

^{טז} צ"ע שרבנו אמר למוהר"ת שאפילו על כפתור צריך תפלה כדי שהשפע הבא לו יהיה בבחי' שפע של אדם ולא שפי של בהמה. ואולי זה דווקא במדרגת שלום בעצמי אבל במדרגת שלום כללי כבר אין דעתו על הכפתור כלל. ועיין לק"ה שוכר ב' ד'.

^{טז} צ"ע לכאורה מהלשון משמע שסוף כוונתו היא לגשמיות. וא"כ אין זה בחי' שלום כללי. ולפי שמבאר בהמשך שמדובר כגון רבי פדת מובן קצת כי היה כל כך עני שגם הפרנסה שביקש היתה רק לצורך גבוה, לעבודת ה' בלבד. אבל באמת גם כל אדם צריך איזה פרנסת הגוף כדי שיחזיק את נשמתו קשורה אליו.

^{טז} בתולד - בנינוי לא אשכח

אמר איכא גנבא הכא, שגונבים השפע שלי להינין שרצה צר צר חנה שאל את הטייעא הסוכר האס יט גנבים צממים שגונבים השפע. השיב לו הטייעא, **גלגלא דרקיע דהדרא**. היינו גילגולין דנשמתין, היא הגורמת [עב]/עג, שאין לצדיק כדי פרנסתו להינין חטא מגלגול קודם כנ"ל צמיקונים דק ק שהחטא גורם שלא תתגלגל אשתו עמו ועי"ז אין לו פרנסה, כי הפרנסה מהאשה, (וכמבואר גם בתורה טו), כמ"ש גבי ר' פדת/עד (תענית כ"ה.)/ע"ה/ע"י שהיה עני מאד ולא היה לו אלא קצ חרובים משבת לשבת ומסופר שם שפעם

עב זה ח"ג דף רטז: תיקון סט דף צט: וק.

ע"י עיין זוהר רעיא מהימנא פנחס דף רטז: (עם ביאור מתוק מדבש) ואוף הכי ר' (אלעזר בן) פדת דהוה דחיקה לי' שעתא דלא הוה ליה אלא קב חרובין מע"ש לע"ש כמו לר' חנינא בן דוסא הנזכר בגמרא ברכות יז: לפי שרבי אלעזר בן פדת היה גלגול רבי חנינא בן דוסא. ושואל אמאי האי למה היה רחב"ד בזוהר כל כך בתר דהיינו מאחר דהות בת קול נפקת ואומרת כל העולם כלו אינו ניוון אלא בשביל חנינא בני דזי לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. אלא איהו גרים קודם דחרב ק"ב מן י' דאיהו יב"ק דהיינו שפגם באות י' סוד היחוד ונשארו ברכה וקדושה בלא חיבור אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין והענין הוא כי יב"ק הוא ר"ת יחוד ברכה קדושה יחוד מכה הבינה שם אהיה-ברכה מכה ז"א המקבל את השפע והוא שם הויה קדושה מכה המלכות המתקדשת ע"י ז"א והיא שם אדני וג' שמות אלה הן גמט' יב"ק דאת' י' איהו יהוד שאת' י' היא יחוד מכה אמא המיוחדת את זור"ן ומניח אתיא נביעו לאת' ב' דאיהו ברכה וזמן היחוד בא נביעו ושפע לאות' ב' שהיא סוד ברכה דהיינו לז"א ואיהו קדש והוא קדוש כשמקבל השפע גם מאבא הנקרא קדש ומניח אתקדש ק' דאיהו קדש ומ"א מתקדשת ק' שהיא קדש, והיינו המלכות שהיא הקדושה שלו מתקדשת בשפע קדושה, ור"א בן פדת בגלגולו הקודם גרים למהויו חרובין דלילה ק"ב דאינון ק"דושה ב"רכה אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין.

ובביאור המקדש מלך שם זה לשונו – פירש הרב ז"ל האר"ז'ל בדרוש ג' עלמין בסוד מלך בלע שהוא סוד ג' מלואין של עב סג מה שעולין מו לו יט עולים קב כי משם מוזן החיצונים ורבי חנינא חטא בגלגול שקדם לו בזה שהמשיך זה הקב אל המלכים דמיתו. ובפירוש מאמר הפסיעות של אברהם אבינו ע"ה כתב מהרח"ו וזה"ה כי חטאו הקודם היה שלא וכה לבנים כי עם זה החרוב סוד קדושה וברכה הוא סוד הטיפה הנמשכת מאבא שהוא סוד קדושה, ליסוד שהוא סוד ברכה, ומולין שוה נרמו במספר בנים שעולין קב עב"ל

עיין אור יקר רע"מ שער חמישי סימן יח סוד יב"ק הם סוד ג' שמות שהם רומים ביחוד אהיה-הויה אדני- והם ימין שמאל ואמצע באמצע הוא היחוד המיוחד התפארת עם המלכות ומעטרם עם הבינה. והיינו אמן שהוא שילוב יאהדונהי ובחילוף אותיות אב גד עולה בנס גמט' יב"ק שהם מתעטרים עם הבינה וע"י כך הוא מקשר המלכות עם הימין והשמאל דהיינו קדושה משמאל ברכה מימין. ומפני שבגלגול הקודם פגמו בסוד י' שב"יחוד ולכן נשאר סוד קדושה וברכה בלי חיבור יחוד נסתלקה ולזה שכרם קב חרובין כנגד החרוב שהחריב סוד קב. ועיין מתוק מדבש בשם האר"ז'ל שעי"ן שהמשיך הקב למלכים דמתו נחסרו מ"א ואז נקרא ז"א קב חרובין ולכן נענש.

ע"י צ"ע שבגמרא הוא רבי אליעזר בן פדת ורבינו כותב שהוא אביו רבי פדת ועיין בזה פנחס רטו שהם שתי גרסאות ועיין בתיקונים דף ק שגרס כרבינו רבי פדת. וצ"ע דמשמע שרבנו מדמה ענין רבב"ח לרבי פדת שגם רבב"ח היה עני כמורה.

ע"ה **תענית כה** – רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא עבר מלתא הקו"ס ולא הוה ליה מידי למטעם שקל ברא דתומא ללע על קוס ושדייה בפומיה חלש לביה העלף ונים אזול רבנן לשילולי ביה חייוהו דקא בכי וחייך ונפק צוציתא נילון דנורא מאפותיה ממלוו כי אתער אמרו ליה מאי טעמא קבכית וחייכת, אמר להו דהוה יתיב עמי דמוזן ברוך הוא ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי עלמא ואמר לי אלעזר בני נחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני.

אמרי רבנן לקמיה כולי האי ואפשר אפילו מעשה מה להחייב העולם ואעפ"כ לא יועיל אלא על הספק אמרי ליה שאלתי לו להקצ"ה דחיי טפי או דחיינא כלומר האס כבר ענכתי את מחלתי חיי אמר לי דחייית כן כבר חיייתה יותר מחלי אמרי לקמיה אמרתי לפניו אם כן לא בעינא שתחייב את העולם כשצילי, אמר לי בהאי אגרא דאמרת לא בעינא יהיבנא לך לעלמא דאתי תליסרי נהרוותא דמשחא אפרסמון דכין כפרת ודיגלת דמענגת בהו המשיל תענוג וחוני ציח עוה"ז הטוב ביותר דכך ששמה לנד נהגית ממנו, אמרי לקמיה אמרתי לפניו האי ותו לא רק זה ולא יותר אמר לי שאל אותי הקצ"ה ולחברך מאי יהיבנא פיש מההקצ"ה ששקצ"ה ששקצ"ה מהלך חנניו לכן אמר לו ולחברך מה אתן אמרי ליה אמרתי לפניו ואנא מגברא דלית ליה בעינא פיש מההקצ"ה מנפק אני חלקו על איזה חלקו ששקצ"ה ממוזין באקסוטלא אפותאי הנה נאלצנו על מחלי ואמר לי כמזה אלעזר ברי גירי כך גירי חילי כן

פרש"י – רבי אלעזר בן פדת – אמורא היה, והוא הנקרא מרא דארעא דארץ ישראל במסכת נדה (כ, ב), בעל הוראות היה, והוא שימש רבי יוחנן אחרי מות ריש לקיש, והיה דחוק ועני:

כולי האי ואפשר – בתמיה כולי האי עבדת, ואכתי הך ספיקא דלמא לא מיתרמינא בשעתא דמוזני. אמר דחייית – מה שכבר חייית מרובים ממה שאתה עתיד לחיות, והיינו דקא בכי כי אמר שכניה הכי, והאי דחייך משום שלשה עשר נהרוותא לרחוץ בהן, ולטייל בהן מזה לזה:

אמר ליה ולחברך מאי קא יהיבנא – אנא מגברא דלית ליה בעינא לא גריס בספר רבי, ובספר שלי כתוב: באקסוטלא אפותאי – היינו צוציתא דנפק מיניח, שמדביק אצבע צרדא עם הגודל, ומכה בצפורן האצבע: איגרו כך גירי – כלומר הכיתי בחיצי, לחדוה בעלמא אמר כן:

גרסת גמרא ואמר לי אלעזר בני נחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני יאי קעית דאָאָרוּב עֵלְמָא, וְאָפְשֵׁר דְאִיבְרִית בְּשַׁעְתָּא דְמוּזְנָא ועיין בתיקונים שגרסת רבינו כוותיה ועיין **מורה"א** שגרסתו וקשה לו דמשמע שיחריב את כל העולם וקשה ומביא שם גרסה ישנה והיא הגרסת הגמרא שלנו דאפכיה ומבאר מהגרסה זו אפשר לומר דקאי ארבי אליעזר בן פדת בעצמו ואולי שכוונו כאן על גלגול הנשמות.

ועוד עיין **במהרש"א** – ד"ה אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני – כמ"ש מול שעה גורם דהיינו שעת הלידה וכמ"ש חיי ובני ומוזני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במולא, גם שאפשר לבטל המול כמ"ש פ"ב דשבת דף קנו. מ"מ מנכין לאדם מזכויותיו וזה שאמר בהאי אגרא דאמרת לא בעינא רצה לומר דלא בעינא ליטול משכר בהאי עלמא יהיבנא לך שכתב משלם לעלמא דאתי

ועיין בן יהוידע תענית כה – שמקשה על ספר הברית ח"א מאמר ב' פ"ו והתיקונים שפירשו שאיחרוב עלמא הכוונה ששאל אותו אם רוצה לחזור לעוה"ז בגלגול אחר ואז אולי יוכה להוולד בשעה של מוזן ומקשה א"כ מה נפ"מ כמה כבר חי ומה יועיל לו שאחר שיקבר גוף זה יוכה בגוף אחר לפרנסה הרי גוף אחר הוא אדם אחר ואיזה מן נחמה היא זאת (וכן משמע בשיחות הר"ן אות מ' בענין הדרידל שאין הקב"ה עושה פעמים אותו דבר ואפילו החזור בגלגול אין זה אותו צירוף נר"ן וכו' עי"ש)

ומתוך עפ"י האר"ז'ל שבעולם הנשמות מתחלקים הנשמות לשישים רבוא ויש שרשים גדולים וקטנים. ונדע שכל הנשמות היורדות לעוה"ז יש להן חלק ואחיהו בעולם הגלגלים וגם שם מתחלקים לשרשים רבים וכפי מצבם והתחלקותם בעולם הנשמות כן יהא

אחת נתעלף ועלתה נשמתו למעלה ושאל את הקב"ה עד מתי יסבול עני העוני כל כך, ואמר לו הקב"ה אי בעית דאיחרוב עלמא ואפשר דאיברית בשעתא דמוזנא/ע"ו (ע"ח/ט"ו) ע"פ מהרש"א וכן מצואר בתקוני הזוהר

בעולם הגלגלים וזה שאמר ניחא לך דאחריב עלמא הכוונה לשרשו שבעולם הגלגלים כי גם שם כמו בעולם הנשמות נתלים בכל שורש הרבה בני"א וכל אחד יש לו שורש שהוא שנתלה בו שעה ומזל כאשר נודמן חלקו בזמן שנולד בעוה"ז ואמר לו שאם ירצה יהפך כל השורש שלו שיש בו כמה ככבים ומולות של בני"א התלויים בו כמי שמשבר ככרות לחם שתיקנם בעודן בצק ועושה אותן בחורה עיטה וחזור לתקנם לעיסות ואמנם יכול היה לגזור שיוולד בשעת מזל עשירות אבל לא רצה שיהיה מעשה ניסים.

צ"ע לכאורה גם לפירושו קשה א"כ למה אמר הקב"ה אפשר דמשמע שרק ספק שיעיל הרי יכול לגזור. ועיין פרי הארץ פרשת וירא שכפי גודל מדרגתו ומה שהיה צריך להשיג מוכרח היה למניעות כאלה ודיינא. **ושמעתי ביאור** יפה בזה מהרב אפרן ארו בשיעור התשובה עפ"י תורה ו' סוד אחריים דאחי"ה המוכרח לפני שמתגלה פניו. עיין ביאור **אהבת איתן** על העין יעקב מבאר מה החילוק בין אם חזי יותר ממה שיחיה שראב"פ חשש שהעניות תעביהו על דעתו אבל אם כבר עברו מחצית ימיו מבואר בגמרא רפ"ק דערובין שאם עברו רוב ימיו של אדם בלא עבירה מוטב לו שלא יחטא. **ע"ש בגמרא** לפני מעשה דרבי פדת מביאה הגמרא כמה מעשיות מרבי חנינא בן דוסא דייקא ועיין בוהר שרבי פדת היה גלגול רבי חנינא.

¹⁹ ע"י זתר פנחס רטו רטו:

¹⁹ שעתה דמוזנא – עיין תיקוני זהר תיקון סט דף צט: עם המתקן מדבש

ותוסף ללדת את אחיו את הבל, פתח ואמר תוסף רוחם יגעונו ואל עפרם ישובן שחוריו להתלבש בגופים הנווליים, הכא רמזו גלגולא דצדיקיא נשמת אדה"י היא שורש לכל הנשמות והבל בנו שנתגלגל בשת הוא נף האיילן וממנו הולך ומסתעף מדור לדור עד כי דורות עד מתן תורה שאז נשלמה התנוצצות התרבות הנשמות עד שישים רבוא, ואחיו ליה קודשא בריך הוא להבל גלגולא דיליה בכל דרא ודרא כו דורות עד מתן תורה, איך הוה אויל מצדיק לצדיק, עד שתין רבוא, עד דמטי להווא משה דאתמר ביה בשגם הוא בשר, בשגם זה הבל משה ר"ת משה הבל שת שהיה גלגולס, ואוקמוה קדמאי גמרא חזוין קלט. בשגם דא משה, ומיד דחמא חוה דעתידיה אורייתא לאתייהבא על ידיה משה שהוה גלגול בניה, אוסיפת בגינה כמה קרבנין לקודשא בריך הוא, וכמה צלותין ובעותין, ודא איהו ותוסף ללדת:

ובגין דא אתמר ביה דור הולך ודור בא, ולית דור פחות מששים רבוא, ולעילא דור הולך דא ו' היינו ז"א שהוא ו' דהוה הוא אילן הנשמות, דסליק לשתיין רבוא בשית ספירן כל ספירה מתרבה עד עשרה רבוא, והארץ לעולם עומדת דא שכיתנא, דאיהי עומדת ליה לז"א עומדת מוכנה לקבל שפטו, ואיהי שעתא דקיימא ליה המלכות היא שעה של הת"ת הנקרא יום כי יש יב שעות ביום ומהם מקבלת המלכות בכל שעה בחי' אחרת, ובגינה אתמר לית מול יומא דהיינו ז"א גרים אלא מול שעתא דהיינו המלכות גרים, ולית לכל בר נש קיימא שעתא ולכן לא לכל אדם עומדת השעה דהיינו מזונות ובת זוג מזוניים כי העשירות מצד האשה, דדא אית בר נש צדיק דלא קיימא ליה שעתא, דלא קיימא שעתא אלא לבעלה, והאי שעתא מינה בני חיי ומזוני לבר נש היא מקבלתם מהת"ת והיא משפיעתם לתחתונים, ובגין דא אוקמוהו מארי מתנייתין גמרא מועד קטן כח בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במולא תליא מלתא, מאי מולא דילה של המלכות בעלה דהיינו מול שעה שהוא אותה בחי' בז"א המשפעת במלכות, ולבעלה לת"ת לע"פ שמקבל מלמעלה עד אין סוף לית מול לא נולד ונשפע עליו מפרצופים אחרים אלא מקבל מסוד שרשו המושרשים למעלה, כמה דאוקימנא בגמרא נדרים לב אין מול לישראל דהיינו לז"א הנקרא תפארת ישראל, ורוצה לומר שאין מי שישפיעו אלא מקבל משרשו, ואף על גב דכלא תליא במולא היינו בדעת שממנו יוצאת כל ההשפעות אפילו ספר תורה שבהיכל, וסבר שס"ת הוא ת"ת וקאמר שאינו כן אלא דהיכל שכיתנא תתאה, ספר תורה צדיק הינו היסוד המתלבש בהיכל מלכות אבל הת"ת בעצמו אינו תלוי במול הנזכר לעיל,

מה שנתבאר לעיל שאין מזל לתפארת ישראל על זה מפרש ותרסר מזלות אינן שמה יב שעות היה שמה יב מקורות שבת"ת שמהם נמשך שפע למלכות ואינן וו' (דאשתכח ו') (נ"ל דאשתכחו מאת א') ודא רוא דוא"ו, וא' תמן ו' עלאה דאיהו מולא עלאה דסליק במחשבה: [דף ק.].

דאיהו א' תמן, ו' דאמצימחא דאת א', איהו מולא דכלא, ו' דסליק בת ו' עלאה דאיהו ברישא דאת א', וכד סליק במחשבה אתמר ישראל עלה במחשבה, דאיהו י' דעל וישא דא', ובגין דא לית מול לישראל, (דהא במחשבה סליק, וכל מולא איהו ממנא על שעתא מ"ב מזלות), דאיהו מולא דכלא, וכל מזלות מניה תלין דאינן ו' ו', די ממנן על תריסר שעות, דאינן ה"א ה"א, וכאה איהו מאן דקיימא ליה שעתא: דאיהו גלגול דכלהו דא ו' דאיהו גלגל, ועם ו' אתעביד גלגול, דאיהו ברוא דסו"ן מן יסוד. דאתמר ביה כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה ששים ושש, לאתערותא דעמודא דאמצעייתא ששים, לאתערותא דצדיק ושש, וכלא אתרמיו בצדיק דביה גלגול, ועוד יסוד תמן יו"ד, דאתגלגל ביה ונח ביה מכל גלגולין דאתגלגל, ובגין דא ויכל אלק"ים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, ואת ו' דגלגול ביה סליק צדיק לשתיין רבוא היינו כשאות ו' דת"ת נכללת ביסוד אז עולה משש לשישים ומששים לשישים רבוא בסוד תוספת אור עליון בו, ומפרש הא כיצד בצדיק אינן שית תמיד היסוד כולל להו"ק, ובעמודא דאמצעייתא סליק לשתיין כשנכלל הת"ת ביסוד נכלל כ"א מהו"ק לעשרה הרי ששים, ובכתר עלאה דאיהו א' שהוא סוד ארין אנפין שבו הרבבות, וכשמאיר ביסוד סליק לשתיין רבוא כנגד שישים רבוא נשמות הכלליות שעליהם נאמר, ודא איהו דור הולך ודור בא: [אמר ליה רבי שמעון והא סבא אמר דאיהו גלגול ביסוד איהו, ותמן ו' דימתגלגל ביה ושריא עליה ונח ביה מההוא טרחא דגלגולא דטרחר בשית יומי, דסלקין לשית באת ו', ולשתיין ב' שית זמנין עשר, ולשית אלפיין באלף, ולשתיין רבוא בכתר עלאה, ודא איהו דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת,] הרמ"ק והגר"א לא גרסו ליה

ובכל זמנא דאתי ואויל בכל פעם שנשמת הצדיק מתגלגלת עמו שעתא קיימא ליה, הדא הוא דכתבי והארץ בחי' נוק' לעולם עומדת: עומדת לזה הצדיק דלהאי צדיק הזה בת זוגיה קיימא ליה הגם שאין הנשים מתגלגלות מצד עצמן אבל לזה הצדיק בת זוגו מתגלגלת ובאה עמו בכל אתר ובכל גלגולא מצד הת"ת ובכל שעתא מצד המלכות, אף על גב דאויל ואתי בכמה גלגולין לעולם בת זוגו עומדת לו באותה הבחי' שהוא מתגלגל, האי איהו צדיק וטוב לו לפי שבת זוגו שעתא טוב בסוד מצא אשה מצא טוב יוצאת עמו, ולמאן דשעתא דיליה לא קיימא ליה צדיק שמתגלגל ואין לו זכות שבת זוגו תתגלגל עמו אלא שעתא אשה אחרא דלאו בת זוגיה קיימא ליה דהיינו שחוטף לו זוג של אחר, והאי איהו צדיק ורע לו כי אין זוגו עולה יפה לפי שאין בחינתם שווה וגם אי אפשר שיתעשר כי העשירות באה מצד בת זוגו לכן הוא בבחי' צדיק ורע לו, כמה דאוקמוה מארי מתנייתין ברכות סד. כל מי שדוחק את השעה שרוצה להקדים איו מעלה כגון עשירות וכבוד קודם זמנה השעה דרוחקתו: שאין אותו דבר מגיע אליו קודם זמנו ור"ל אם יצאתה נשמתו לפני השעה הראויה לו, אז המלכות הנקראת שעה היא מעכבת עליו טובתו וכל זה לפי צורך תקונו הגלגול זה.

אמר ליה רבי אלעזר, והא ר' פדת צדיק גמור הוה, ואמאי לא נפל בשעתא דיליה דאיהו בת זוגיה לכת זוגו האמיתית כעין מי שהוא **בן גילו** (בב"מ כו: פרש"י בן גילו הנולד בשעתו שנולדו במזל אחד) ור"ל שעל ידה יוכה לעשירות כניל ולמה היה עני גדול (כמפורש בתענית כה. ברא"ב בן פדת),

אמר ליה ריש אביו ברי אית גלגולא דמחייב ליה דנפיל במוליה דאיהו בן גילו, ר"ל שאם גם בגלגול הקודם היה צדיק ונתגלגל רק בשביל להשלים איוו מצוה שעדין חסרה לו (ואז הוא בבחי' צדיק בן צדיק שגם גלגולו הקודם שנקרא בחי' טוב לגלגול זה היה צדיק) לזה מחייב גלגולו הקודם שיבוא בשעה טובה יחד עם בת זוגו ובעשירות כי ע"י טוב מעשיו גרם בשורש נשמתו שבזו"ן שעומדת המלכות בפני ז"א ומקבלת ממנו שפע רב בעשירות, וז"ש דאתמר ביה ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, דאיהי שעתא דמוזני ושעתא דחיי יאריין ימים ובבריאות ובני,

ואית גלגולא דמחייב ליה דלא נפיל בשעתא דמוזני דהיינו אם בגלגולו הקודם לא היה צדיק ובא לתקן איהו חסא ועוון שעשה אז ואפילו הוא עתה צדיק גמור עם כל זה מחייב אותו גלגול זה שלא יהיו לו מזונות דאיהו בת גילו שזוכים ע"י בת זוגו, שגם היא לא יצאת עמו בגלגול, אף על גב דעביד כמה זכוון בעלמא ר"ל אנ"פ שגלוי וידוע לפני הקב"ה שבגלגול זה יעשה הרבה זכויות ככ"ז אין הקב"ה מזמין לו בת זוגו ומזונותיו כי כך היא תיקונו בגלגול זה, ובגין דא בשביל צדיק כזה שהוא

שאיחזיק עלמא הפירוש שתחזור בגלגול ואז אולי תזכה להוולד במזל של עשירות ומצואר בתיקוני הזוהר ששעתא הוא כינוי לאשה, דהיינו שאם תזכה אזי בגלגול הבא תתגלגל אשתך עימך ואזי יהיה לך פרנסה, כי הפרנסה של האדם הוא מלך בת זוגו, ונת זוגו של אדם בזה עימו רק כשמתגלגל לאורך השלמת איזה מצווה שחסרה לו אבל כשמתגלגל בגלגל איזה חטא אינה בזה עימו. ורבי פדת בגלגול קודם היה לו חטא שלא הוליד בנים ועי"ז נחרב שם יצ"ק הקדוש (יחוד זכרה קדושה) כי נחסר היחוד ונשאר רק ק"צ חרובים דהיינו קדושה וזכרה החסרים י' של היחוד, ועל כן בגלגול זה בא בלא בת זוגו, ופרנסתו היה רק קצ חרובים משבת לשבת :

עתה יבאר רבנו עניין השלום הכללי כיצד רמוז בפסוק קנים תעשה לתיבת נח.

ומבאר שתיבת נח רומז לתיבת התפילה שעל ידה זוכים לשלום הכללי כנ"ל בין העולמות פירוש שיעו"ב יתחבר ויאיר בעוה"ז, פירוש לחבר את הקב"ה לעולם הזה. ומשמע שקודם השלום הכללי אזי אע"פ שכבר זכה לשלום בעצמו דהיינו בין כל מדותיו אבל עדיין יש בחי' שהקב"ה נמלא מחוץ לעולמו.

ונראה לי כי שלום בעצמו הוא בחי' יחודא תתאה² המצואר בתורה יא דהיינו שאני מחובר אליו חיבור שלם ומתמיד, צדיק גמור של רצון אבל בלא התכללות דהיינו שיש לי רצון אחר ואע"כ "אני" מצטל ראוני לרצוני. אבל יש יחודא עילאה שהזוכה בו אזי הוא מצוטל וכלול בו ית' עד שאין לו כלל רצון אחר. ולהתכללות כזו זוכה בתפילה רק מי שכבר זכה לשלום בעצמו, נמלא שעי' התפילה השלימה אני מכניס את הקב"ה לעולם שלי שאופן שהקב"ה תקוע אללי היטב היטב (כ"יתד נאמן" שיתבאר לקמן), אבל קודם לתפלה הזו אזי יש בחי' שהקב"ה צדד יצב חוץ למחנה שלי. ומהמצואר כאן שתיבת נח היתה מטרת את נח, משמע שעד שנכנס לתיבת עדין לא זכה לשלום כללי ורק ע"י התיבת שהיתה בחי' תפלה, זכה לשלום כללי, דהיינו להכניס את הקב"ה לעולמו וקודם לזה היה הקב"ה צדחי' צדד יצב חוץ

צדיק אבל אינו בן צדיק אוקמוה מארי מתניתין מועד קטן כח. בני חיי ומזוני לאו בזכותא של גלגול זה תליא מלתא הצלחתו בג' דברים הללו אלא במזלא תליא מלתא כפי הפגם שפגם בגלגול הקודם במל העליון שהוא התי' שמנעו להשפיע במלכות, כן נגרשו ממנו כל הצלחות הללו, ואין זכותו עתה מועלת לו, ומפרש עוד דגלגולא הקודם גרים ליה להעדר הצלחתו בגלגול זה כאלו במזלא תליא מלתא: כפי שגרס במזלהעליון בגלגולו הקודם ומה דאמר אי בעית דאחריב לעלמא והדר אבריה ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני, ר"ל לכאורה כיון שהדבר תלוי במעשיו של גלגולו הקודם א"כ מה קאמר ואפשר שתפול בשעה טובה הלא א"א לשנות כיון שקלקל מקודם גם אם יתגלגל עוד לא יועיל לו עד שיתקן את אשר עיוות תחילה, ומתוך הכי שמענא בודאי דכל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, ומפרש דא גופא דבר נש דאתקרי עולם קטן, ר"ל נשמת צדיק אחד שנתגלגלה הרבה פעמים בהרבה גופים, כל גוף הוא עולם לעצמו ויש לו חלק נשמה ונצוץ מכללות נשמת הצדיק ויקום לתחיה בחלק הנשמה שבו חי בגלגול ועבד הקב"ה בתורה ועבודה ויש לו שכר ועוה"ב כפי פעולתו ובגין כך לפי שכל גוף יש לו חלק נשמה אתמר אי בעית דאחריב לעלמא דהיינו עולם הקטן שהוא הגוף ור"ל שימות, ואייתי ליה בגלגולא אחרא את חלק ונצוץ נשמתווא, ואולי דנפלת בשעתא דמוזני: כפי השעוההמזל שתצא נשמתו וכפי הזכותים של גלגול ההוא ומפרש עוד דאידי אתקריאת אולי כי השפע לא תליא במלכות אלא במזלא דאיהו בעלה לכן היא נקראת אולי שהוא לשון ספק, ועלה אתמר כולי האי ואולי דוכי לשעתא דמוזני, ר"ל השכינה הנקראת אולי תזכה לך במזון ועלה אתמר (דניאל ד') על אובל אולי, פי' על נהר אולי שרומז על המלכות הנקראת אולי ועתה חוזר לפרש מה גרס לר' פדת שלא יצא בשעת רצון וקאמר דכבר אתחייב שהיתה נשמתו חייבת לתקן את הפגם שהגיע בעונות הדור עד שורש נשמתו קדם דייתי לעלמא קודם שירדה נשמתו לעולם דאידי שכינתא תתאה, שבה מתעברות הנשמות והא אתחייב בספירה דאידי לעילא מניה, שנתחייב עוד בתיקון הפגם שנעשה בספירה שמשם שורש נשמתו והיתה נשמתו צדיקה לצאת משם ולא יצאה אלא למטה והוא גרס לו שלא יצא בשעת רצון ואין לו תקנה עד דאתתקן נשמתו ותעלה ע"י מעשיו הטובים בחיים חיותו להורא אתר דאתנטיל בר נש נשמתיה היינו לשרוש נשמתו למעלה, עד אז לית ליה תקנה בשכינתא תתאה, ששם נתעברה נשמתו דאידי שעתא דכלהו, השכינה היא מזל השעה של כל הצדיקים שנתקנו ובגין דא לר' פדת שעתא לא קיימא ליה, כי לא היה מתוקן עדיין לחזור ולעלות עד שורש נשמתו, ומפרש עוד ואם תליא במזלא עלאה אם נשמתו מושרשת ב"א דאצילות אפילו דיעבר כמה זכוון עדין אין לו תקנה לאו בזכותא של זכויות לבד תליא מלתא של תיקון נשמתו, והא דמחזיב הוא מלעילא מחמת פגם שורש נשמתו ועד שאינו מתקן אותו הפגם אינה יכולה לעלות לשם,

תיקון סט דף ק:

ע"י תיקוני זהר דף ק: עיין במוקד מדבש סמימן כל הקטע הזה כמיוקד

(איהו שעתא דקיימא ליה זכאה איהו מאן דקיימא ליה ולא דחיקא ליה שעתא כמה דאוקמוה כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו והא רבי פדת דדחיקא ליה שעתא אמר ליה קודשא בריך הוא אי בעית דאחריב עלמא ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני אמר ליה בוצינא קדישא כולי האי אמאי

אמר ליה דא רוא רברבא שמענא דבר נש דאתי בגלגולא ואתחייב למריה קדם דייתי לעלמא אף על גב דיעביד כמה זכוון לאו בזכותיה תליא מלתא דהא מזליה גרים ליה

ומה דאמר אי בעית דאחריב לעלמא ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני בודאי הכי שמענא דכל צדיקא וצדיקא אית ליה עולם בפני עצמו ודא גופא דבר נש דאתקרי עולם קטן ובגין דא אמר אי בעית דאחריב לעלמא ואייתי ליה בגופא אחרא ואפשר דנפלת בשעתא דמוזניה אמר ליה והא כתיב אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע והן כל אלה יפעל א"ל וכו' ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף

אמר ליה ודאי אתגליי הכא רוא עלאה כמה דאוקמוהו מארי מתניתין אשתו כגופו דמיא ואשתכח דאידי חיים דיליה הדא הוא דכתיב ראה חיים אם אשה אשר אהבת עץ חיים היא למחזיקים בה ואידי פרנסה דיליה הדא הוא דכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וכו' ומינה בני חיי ומזוני).

² ההכרח לזה נ"ל כיון שצ"ע מאחר ששלום בעצמו הוא שלום בין המדות ושלום הוא מכח שכל המדות רוצות להיות כלי לאור הקב"ה, נמצא שהקב"ה כבר נמצא בעולמו היטב ע"י שלום בעצמו ומה חסר עדיין כדי שיהיה לו שלום הכללי. על כן נראה לי שזה החילוק כמבואר בתורה יא שיש שלום שהוא ביטול הרצון ובכל פעם צריך לבטלו מחדש ויש שלום שאין לי מעיקרא רצון כלל אלא רק רצונו מרוב התכללות בו.

לעולמו של נח, שע"ז נחש נח כמלכע דכתיב זיה צדד יצב/פ^א. כי אע"פ שזכה ליחודא תחלה עדיין לא זכה ליחודא עילאה/פ^ב כנ"ל.

וזה שנתבאר לעיל שהזוכה לשלום בעלמיו אזי ע"י תפלה זוכה לשלום כללי, זה רמוז בדברי הקצ"ה לנח כשזוהו אותו לצנות את תיבת נח, אמר לו [פ^ג]/[פ^ד] **קנים תעשה לתיבה** פרש"י מדורים מדורים/פ^ה לכל זהמה וזיה, איתא שחז"ל למדו במדרש (בראשית פ' לא [פ^ו]/[פ^ז]) גזרה שווה שקנים שנתבצו צתיבה רומז לקנים דהיינו אפרים אריה להביא מלכע לטהרתו, ולמדו זה מזה, מזה קנים מטהרין את המצורע, אף תיבתך שתבנה קנים ומדורים תהיה מטהרתך משלום בעלמיו לשלום כללי/פ^ח. ומפרש רז"ל המצורע, זה נרגן מפריד אלוף (משלי יו/פ^ט) נרגן הוא הצעל לשון הרע, ומפריד בין איש ואשתו דהיינו מפריד אשה מאלוף נעוריה/ל, כמבואר בערכין טז/פ^י שזרענו זאה על לשון הרע, ועי"ז **בדד ישב** [פ^{יא}]/[פ^{יב}] כמבואר נגמרא {ערכין טז/פ^{יג}} שזון שהפריד בדברי לשון הרע זין איש לאשתו מלוא התורה להפרידו מכל ישראל/פ^{יד} כמ"ש צדד יצב חוץ למחנה דהיינו חוץ לג' מחנות כמבואר בפסחים סז/פ^{טו}. וקנים מטהרים אותו /פ^{טז}, דהיינו שתי אפרים טהורות ונקראים קנים כיון שהבית שלהן נקרא קו

^{פא} כך נ"ל שבדד ישב שנענש המצורע הוא מדה כנגד מדה על שעשה את הקב"ה בחי' בדד ישב חוץ לעולמו. וכמבואר בכהאריז"ל (עיין ע"ה שער לח פ"ו מ"ח ובאצרות חיים שער רחל ולאח פ"ו) עפ"י הוזהר (תוריע מט): שצרעת סגירו דנהורא, דהיינו שמחלה זו נובעת ממה שגרם לעצמו שלא יאיר בו אור החכמה העליונה.

^{פב} צ"ע לפ"ז משמע שנח זכה ליחודא עילאה בתיבה. וצ"ע קצת מוזהר נח סה ופקודי רכו ע"ה פ' ה' למבול ישב. שבמבול היה בחי' שהקב"ה בבחי' ישב בדד חוץ למחנה. ועוד גם כשנח יצא מהתיבה חטא בגפן שהשתכר ולכאורה זה לא שייך ביחודא עילאה. אמנם אינו מוכרח, ויש בזה בחינות דהיינו שגם ביחודא עילאה יש בחינות וצ"ע.

^{פג} * בראשית ו' יד

^{פד} בראשית פרק ו (יד) עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וקפרת אתה מבית ומחוץ בכפר: רש"י - קנים - מדורים מדורים לכל בהמה וזיה:

^{פה} עיין בראשית רבה לא אמצע פסקא יא כמה מדורין היו בתיבה רבי יהודה אומר שלש מאות ושישים ורבי נחמיה אומר תשע מאות, עי"ש כיצד.

^{פי} פסקא ט'

^{פז} בראשית רבה לא ט' - קנים תעשה את התיבה קילין ומדורין א"ר יצחק מה הקן הוזהר מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך.

^{פח} כך משמע ממהלך התורה כאן וצ"ע כי לשון המדרש שצריך טהרה קצת משמע לכאורה יותר מזה. מאידך הרי כתוב נח איש צדיק היה בדורותיו. צדיק דייקא כמבואר בזהר דהוא מאן דנטר ברית. אבל עיין תורה שבע"פ על יחזקאל ז' יא ובביאור רמז במלוא שם משמע שרק בתאות ניאוף לא היה נח כאנשי דורו אבל בשאר עבירות היה כמוהם עי"ש שדורש "נחמתי כי עשיתם ונח" שגם הוא היה בכלל, אלא שמצא חן. וצ"ע לכאורה משמע מזה ששמירת הברית חשובה כל כך עד שלא כ"כ מסתכלים כמעט על שאר עבירות ועדיין נקרא צדיק.

^{פט} משלי פרק טז (כח) איש תהפכות ישלח מִדוֹן וְנִרְגָן מִפְרִיד אֱלוֹף:

ביאור הגר"א - ונרגן וגו' המחרחר ריב הוא מפריד אלוף הוא מפריד הבעל מאשתו והסוד הוא כי אלוף הוא ימין ושמואל וזה סוד אלוף אתה:

רבנו יונה - - ונרגן מפריד. נרגן הוא ההופך הדברים גם המעשים מטוב לרע, ודן את האדם לכף חובה ושטנה, כי לא ינצלו דברי כל אודה ורע מהמצא לעתים כמשמעם צד מתהפך, והנרגן יחליף רצון המדבר בדבריו וימיר אותו טוב ברע, ופעמים יטפל השקר באמת [וחושך] לאור וטח מאות עיני בשר ודם, עד שיפריד חברה ואהבה:

^צ אלוף נעוריה הוא כינוי לבעל כלפי אשתו כמבואר במשלי ב' יו. העוזבת אלוף נעוריה.

^{צא} ערכין דף טו. א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבעות שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין. על לשון הרע דכתיב מלשני בותר רעהו אותו אצמית.

^{צב} ויקרא יג טו

^{צג} ויקרא פרק יג (מו) קל ימי אָשֶׁר הִגַּעַב בוּ יְטֵמֵא יְטֵמֵא הוּא בְּדָד יֵשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ:

פרש"י - (מו) בדד ישב - שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו מה נשתנה משאר טמאים לישב בדד הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו אף הוא יבדל: מחוץ למחנה - חוץ לשלש מחנות (פסחים טו):

^{צד} ערכין דף טו: - בעא מיניה רבי שמואל בר נדב מרבי חנינא ואמרי לה רבי שמואל בר נדב חתניה דרבי חנינא מרבי חנינא ואמרי לה מרבי יהושע בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדד ישב וגו' אמר רבי יהודה בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי צפרים לטהרתו אמר הקדוש ברוך הוא הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט.

^{צה} וגם אסור באשתו מדה כנגד מדה אפילו יצאה עמו.

^{צו} פסחים דף טו. אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו פטור שנאמר בדד ישב מחוץ למחנה מושבו בארבעים ובין זכות שנכנסו לפנים ממחיצתו בארבעים וטמא מת מותר ליכנס למחנה לזיה ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו, עמו במחיצתו תנאי היא דתניא בדד ישב לבדו ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר ולא יטמאו את מחניהם ליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר אינו צריך הרי הוא אומר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מת ואל יאמר טמאי זב ואני אומר טמאי מתים משתלחין זבין לא כל שכן למה נאמר זב ליתן לו מחנה שניה ויאמר זב ואל יאמר מצורע ואני אומר זבין משתלחין מצורעין לא כל שכן למה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישיית כשהוא אומר בדד ישב הכתוב נתקן לעשה.

כפור, ובלשון המשנה כל שתי פרים שזאים לטהרה אחת נקראים קן, כמבואר במסכת קינים/י"ו ששתי תורים או שני בני יונה נקראים קן. עד כאן זיאור המדרש. ומכאן דורש רבינו שהתיבה הנ"ל רומזת לתיבת התפילה, דהיינו אף תיבתך שעשויה קינים קינים מטהרת אותך/י"ט, דהיינו תיבת התפילה/ק"ו של הזוכה לשלום בעלמיו, מתקנין את המחלוקת/ק"א שזין עולם הזה לעולם הבא כנ"ל, ועושה שלום הכללי, שלום קבבכל העולמות, וזה שמסיימין התפלה בשלום :

אות יקג

עתה חוזר לבאר את הפסוק צו פתח את התורה כילד רמוז צו כל הנ"ל

"תקעו צחצח שופר צכסא ליום חגנו"

פירוש של"תקעו" שהוא צחי' שלום כללי זוכים ע"י "צחצח שופר" דהיינו קרוב רחוקים שזה עיקר התפארותו בכל פעם מחדש, כי ע"י קרוב רחוקים זוכה ל"צכסא" דהיינו יראה שהיא דבר המכוסה בלב. פע"ז זוכים לצחי' "ליום" דהיינו שלום בעלמיו, כי יום צחי' אור וע"י אור יש שלום בית. ואזי יכול להתפלל דהיינו צחי' "חגנו" ועי"ז זוכה ל"תקעו" הנ"ל שהוא שלום כללי.

וזה פי' [קד] תקעו לשון שלום, כמ"ש (ישעיה כב) ותקעתיו יתד במקום נאמן דהיינו שלום כללי הוא כשהקצ"ה תקוע בליבו בנאמנות דהיינו בחזק גדול בצחי' יחודא עילאה:

קדיבחדש שופר בהתפארות חדש. דהיינו התעלות כבודו ע"י התקרבות הגרים או בעלי תשובה שזה עיקר התפארותו של הקצ"ה שמתקרבים הרחוקים:

בכסא, זה בחי' יראה שהוא שרש הכבוד. וכסא לשון התכסיא/ק"ו. שזה בחי' דבר המסור ללב נאמר בו [ק"ו] **ויראת מאלקיך** ק"ח(ובבא מציעא נח)[ק"ט], שזה הדבר מכוסה מעין כל :

ליום, זה בחי' שלום בית, כי יום הוא בחי' אור, כמ"ש (בראשית א') **ויקרא אלקים לאור יום**. ואור הוא שלום בית, כמו שאמרו חז"ל (שבת כג:) נר שבת קודם לקידוש היום, כי שלום בית

^{י"א} ויקרא פרק יד (ב) זאת תהיה תורת המצוה ביום שִׁהֲרֵתוּ וְהוּבֵא אֶל הַכֹּהֵן: (ג) וַיִּצָא הַכֹּהֵן אֶל מַחוּץ לַמִּחֲנֶה וְרָאָה הַכֹּהֵן וְהָיָה נִרְפָּא נָגַע הַצָּרְעָת מִן הַצָּרְעָה: (ד) וַיִּצָּה הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁמֵי צִפְרִים חִיּוֹת סְהָרוֹת וְעֵץ אֶרֶז וְשָׁנִי תוֹלַעַת וְאַזָּב:

^{י"ב} כמבואר במסכת קינים שתי תורים או שני בני יונה נקראים קן ויש מהן שהן שתי עולות או אחת עולה ואחת חטאת. ויש קן סתומה שמתפרשת בהקרבת הכהן.

^{י"ג} מההשוואה של תיבת נח לתיבת התפלה וממה שכינה את התיבה קינים משמע שגם בתפילה יש בחי' קינים והם הגורמים לטהרה, ואולי כמבואר בתורה סה שכל אות קשה לה להפרד ממנו דהיינו שמדובר בתפילה שהיא דבקות גמור, דהיינו שכל אות שבה היא דבקות גדול בו ית' עד שנעשית כל התפלה בחי' אחת.

^ק תיבת נח בחי' תיבת התפלה – משמע שעד כאן, דהיינו לשלום בעצמיו אפשר לזכות גם בתוך העולם הזה, אבל לשלום הכללי צריך לצאת מהעולם בבחי' תיבת נח שהיתה עולם בפני עצמו. (ועיין גם תורה ט)

^{ק"א} מ"ק צ"ע הרי תפילה שמדובר כאן היא שלימות התפילה בשלימות היראה, דהיינו מי שיש לו שלום בעצמיו ולא נשאר אלא בחי' דקה של חוסר שלום בין העולמות, ואותו מדמה רבינו למצורע נרגן מפריד אלוף. אבל באמת עפ"י הנ"ל בביאור שלום בעולמות משמע שדייקא כאן נעשה באמת החיבור האמיתי בין קב"ה שם הויה לכל העולם דהיינו תפיסה אמיתית עד כמה אין עוד מלבדו כלל, הרי שקודם לזה יש כאן בחי' דקה שהקב"ה בדרך ישב חוץ למחנה.

ומשמע שאע"פ שגם היה צדיק בבחי' שלום בעצמיו לא זכה לבחי' שלימות התפילה לגרום שלום בעולמות ועל זה דימה אותו המדרש למצורע ועל זה היה צריך כפרה בבחי' ישב בדרך בתיבה בבחי' מחוץ למחנה ואמנם גם היה אסור לשמש בתיבה כמו מצורע שאסור.

קב בתשכט - כל

קג אות י' נוסף מתורג

קד תהלים פא ד הנ"ל בתחילת התורה

קה בתורג- בחודש

קי בתורג- אתכסיא

קי ויקרא יט פסוק לב ופסוק יז ופסוק יז ופסוק מג

קכ בתשכט- נמוק הציון הזה

קט קדושין לב: ב"ט נח:

קודם :

חגיגנו, זה בחי' תפלה עבודה. כמ"ש חז"ל (פסחים קיח.)^א למה נסמכה פרשת עכו"ם למועדים לומר כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"א עבודה זרה. נמצא שמירת המועד דהיינו שמכבד אותם, זה בחי' אמונה דהיינו בחי' עבודה תמה דהיינו באמונה ויאלה. ואין עבודה אלא תפלה כמבואר בגמרא [ב] ^א, ותפלה היא בחי' אמונה כמבואר בתורה ז'. וע"י תפלה באמונה ויאלה שלימה יבא לשלום הכללי כנ"ל:

נמצא, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, היינו ליראה. וע"י היראה, הוא זוכה לשלום בית. וע"י שלום בית, הוא זוכה לתפילה. וע"י תפלה, הוא זוכה לשלום הכללי :

אות יא

עתה יבאר כיצד מהלך התורה רמוז בתהלים בג' פסוקים ממזמור קלה אשרי וישגי ביתך, המתחילים באותיות ט' י' כ'. פסוק ראשון טוב ה' לכל וכו' רומז לשלום הכללי שזוכים ע"י תפלה בשלימות. ופסוק שני יודוך ה' כל מעשיך וכו' רומז לשלום בעצמיו דהיינו ציון הגוף לנפש ופסוק שלישי כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידכרו רומז להעלאת הכבוד לשרשו עני"ז זוכה ליראה נמצא שג' פסוקים הנ"ל רמוז בהם כל התורה מהסוף להתחלה. ומבואר כאן ביתר הרחבה מה הכוונה שלום כללי דהיינו מלאה הארץ דעה את ה' וגר זאב עם כבש וכו' דהיינו שתימלא הארץ דעת ועי"ז תחפש מידת הרחמנות כל צעלי החיים בעולם.

זאת התורה, שייך על שלשה פסוקים אלו. (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו וכו' טוב ה' לכל רומז לתפלה בשלימות. ורחמיו על כל מעשיו רומז לשלום הכללי, כפי שיבאר. טוב ה' לכל דהיינו לכל דבר חסרון, טוב ה' להשלימו, ועוד גם חפץ מאד להשלימו כדי לגלות מדת טובו ורחמנותו שזו סיבת בריאת העולם (כמבואר בריש ספר מבואר שערים להארי"ז ל). על כן טוב ה' לכל זה בחי' תפלה, שמאמין בה', שהקב"ה טוב לכל, הן לרפואה, הן לפרנסה/י, הן לכל הדברים כי כשיוע זאת אזי מתפלל תפילה באמונה שלימה, ועיקר הנסיון הוא צפואה ופניסה. כשמאמין כך, בוודאי יהיה עיקר השתדלותו בתר קוב"ה ולא ירדוף אחר תחבולות רבות. כי מי שאין מאמין בהקב"ה צריך להשתדל אחר תחבולות רבות^א. למשל כשצריך לרפואה^ב צריך להשתדל אחר עשבים רבים [ה] ^א, ולפעמים אלו

^א פסחים דף קיח. ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה שנאמר אלהי מסכה לא תעשה לך וכתוב בתריה את חג המצות תשמר.

^ב תענית ב. וספרי פרשת עקב פסקא ה'. ועיין סוף תיקון נא דף פז. וזוהר רע"ט פנחס דף רכג. ופר"י על ברכות ל: ד"ה עבדו את ה' ^א ד"א כדרשת הגמרא תענית דף ב לעבדו, זו תפלה. זו תפלה או אינו אלא עבודה ת"ל בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. וכי יש לו עבודה בלב הא מה ת"ל ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה. וכן בדוד הוא אומר תהלים קמא תכון תפילתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב. ואומר דניאל ו דניאל כד ידע די רשים כתבא על לביתיה וכיון פתיחין ליה בעולית' נגד ירושלם וזמנין תלתא ביומא הוה בריך על ברכוהי ומודי קדם אלהא כל קבל דהוה עבידא מקדמת דנא.

^ג אות יא נוסף בתורו

^ד צ"ע כי מדבר כאן משלימות התפילה שעל ידה זוכה לשלום כללי ונתבאר לעיל שזו תפילה בבחי' ושקלייתא לסלתאי ואנחתיה בכוותא דרקיאת דהיינו שלא מתפלל על פרנסת ורפואת הגוף הגשמיים

^ה צ"ע משמע שההשתדלות מיותרת לא בגלל פגם אמונה אלא בגלל שהיא מרובה.

עוד צ"ע דמשמע שהמאמין לא צריך השתדלות כלל. וצ"ל דאין הכי נמי למי שהוא במדרגת שלום בעצמי המבואר כאן. אבל מי שלא זכה לזה עיין לק"ה משא ומתן ד' שם מבאר מוהר"ת כיצד כל אחד צריך השתדלות רק כפי חוסר הבטחון שיש לו ולא יותר ועי"ז נשלם הבטחון וזוכה לפרנסה. ע"ש.

^ו צ"ע שנקט לדוגמא דווקא רפואה אע"פ שפרנסה יותר שכיח.

^ז עיין זוהר יתרו פ: עיין תורה רלא ותורה א תנינא אות ט ואות יא ותורה ה' תנינא אות א

^ח עיין תורה א' תנינא אות ט' - וכשנגא'לת ונפדי'ת התפלה, אָזי נופל כָּל הַדְּאִקְטִירִי, כִּי אֵין צְרִיכִין לְרְפּוּאוֹת. כִּי כָּל הַרְפּוּאוֹת הֵם עַל יְדֵי עֲשׂוּבִים, וְכָל עֲשׂוּב וְעֲשׂוּב מְקַבֵּל כּוֹחַ מְכֻבָּב וּמְזֵל הַמִּיחָד לּוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, וְכִרְוֹנָם לְבָרְכָה (מְדֻרָּשׁ רַבָּה, בְּרַאשִׁית, פְּרָשָׁה י'): 'אֵין לָךְ כָּל עֲשׂוּב וְעֲשׂוּב, שְׁאֵין לּוֹ כּוֹכָב וּמְזֵל, שְׁמִכָּה אֹתוֹ וְאָמַר לוֹ: גְּדֹל'. וְכָל כּוֹכָב וּמְזֵל מְקַבֵּל כּוֹחַ מְכֻבָּבִים שְׁלֵמֵעֲלָה מִמֶּנּוּ, וְהַעֲלִיּוֹן מְהַעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ. עַד שְׁמִקְבָּלִים כּוֹחַ מְהַשְׂרִים הַעֲלִיּוֹנִים, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ (בְּתַקּוּנֵי זֹהַר, תַּקּוּן מ"ד, ע"ט): 'כָּל כּוֹכְבֵיא לְיוֹן דָּא מִן דָּא, סְהָרָא לְוִי מִן שְׁמִשָּׁא וְכוּ', "כִּי גְבַהּ מֵעַל גְּבַהּ" וְכוּ' (קַהֲלֵת ה'). וְהֵם כָּלֵם בְּחִינַת לוֹוִיִּם זֶה מְזֵה וְזֶה מְזֵה, עַד שְׁמִקְבָּלִים לְלוֹוִיִּן מְהַשְׂרִים הַעֲלִיּוֹנִים, וְהַשְׂרִים מְקַבָּלִים מְהַעֲלִיּוֹנִים

עשבים הצריכים לו, אינם בנמצא במדינתו¹⁷. והעשבים הנמצאים, אינם טובים למכתו ואפילו הטובים למכה זו מזיקים לדבר אחר כמבואר בפסחים מז:י"א. וזאת אינו זנמאל כלל/י"א, כי הרופאים מזיקים יותר ממה שמועילים¹⁸. לעתים רחוקות (הוספת מוהר"ן על רפואה ה'). ומי שרואה לחוס על חייו, כריך להתרחק עלמנו מאד מזקוקים ורופאים, כי הם מועדים לקלקל ומזיקים מאד (שם אות יא עפ"י שיחות הר"ן אות נ). אבל הקב"ה, טוב לכל [יד] המכות לרפאותם [טו]/טו¹⁹, והוא בנמצא תמיד [יו]/י"א, כמ"ש (דברים ד')/י"ט מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו [כ]/כ"א.

מהם, גבוה מעל גבוה, עד שכלם מקבלים משרש הכל, שהוא דבר ה', כמו שכתוב (תהלים ל"ג): "בדרך ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". ועל כן כשזוכין לתפלה, אין צריכין לרפואת העשבים, כי התפלה היא בחינת דבר ה', שהוא שרש הכל: עוד שם אות יא - כשנגאלת התפלה, או נופלים כל הרפאות כנ"ל, כי נתרפאין על ידי דבר ה' כנ"ל, ואזי כל הדאקטורים מתבדשין ברפואות שלהם, כי אזי אין כח לשום רפואה, כי כל העשבים חוזרים כחם לתוך התפלה, שהוא בחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון כנ"ל. כי כן חובת כל העשבים וכל שיח השדה; בשאדם עומד להתפלל, שאזי הוא בבחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון, אזי הם מחזירין כחם לתוך התפלה, שהוא שרשם העליון. וכשאדם מתפלל על איזה חולאת, אזי אותן העשבים, שיש להם כח לרפאות אותו החולאת, הם מחזירים להחזיר כחם לתוך התפלה, שהיא שרשם, בחינת דבר ה' כנ"ל:

צ"ע כיון שטוב ה' לכל א"כ אפילו אם היו במדינתו מדוע שיתעסק בהם הרי ה' נמצא מאד וטוב לכל.

עוד צ"ע דלכאורה כיון שעוסק ברפואה ולא סומך על הש"י הרי זה פגם אמונה ובתורה ה' תנינא אות א' מבואר שע"י פגם אמונה אין כח לעשבים לרפאות. עי"ש כי עקר הרפואה היא על ידי התמזגות היסודות, כי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע על פי דאקטוריי (למזג היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. גם בהכרעת הקול יש בחינת התמזגות היסודות). ועל כן על ידי פגם אמונה, שעל ידי זה נפגם בחינת הארבעה יסודות, כי כלם מתגלין רק על ידי בחינת עפר שהיא מאנא דכלהו, על כן אין לו רפואה:

עוד צ"ע כי בכל מקום מבאר רבנו שאפילו קצת פגם אמונה היא עבודה זרה וכאן אומר שרק זה לא כדאי. ואולי כיון שניתנה רשות לרופא לרפאות כמבואר בגמ'.²⁰

²¹ פסחים דף מב - כל מילי דמעלי להאי קשה להאי ודקשה להאי מעלי להאי בר מזונגבילא רטיבא ופילפלי אריכתא ופת נקייה ובשר שמן ויין ישן דמעלי לכולי גופיה: ועיין קצור לק"מ השלם באות יז הוספת המסדר שם ויעין פסחים קי"ג ע"א אומר לה רב לחי"א ברה לא תשתי סמא פרש רש"י שלא להיות רגיל לשתות סממנים כדאמר לעיל (מ"ב ע"ב) בלהו שקני דמעלי להאי קשה להאי, ופרש רש"י שם כל דמעלי לחלי זה קשה לזה וכו':

²² מ"ק - ובאמת אינו בנמצא כלל ע"פ רוב - רופא שיכול לרפאות. משמע אבל לפעמים כן יכול לרפא. נראה בחוש שרבינו לא רוצה לבטל הבחירה לכן כותב בלשון שכתבנו משתמע לשתי פנים. אבל כשתעיין מעט הרי יש כאן שתי דרכים שאחת עפ"י רוב מויקה, וא"כ אינה דרך כלל. ואילו השניה מועילה בוודאי א"כ למה לומר כלל את הדרך הגרועה. אלא שהמציאות היא שאדם בצרה הוא במוחזן דקטנות ומחפש על מי להישען וכשבא רופא ובביטחון גמור אומר לו סומך עלי, הוא שש ושמש שמצא משען, וחושב שיצא חובתו במה שהזכיר צרתו ברפאנו, אבל באמת הרופא הוא שליח של מלאך המוות, כמבואר בשיש"ק ח"א סימן תקנה: קשה למלאך המוות להמית לבדו והעמיד לו עוזרים את הרופאים. ועוד שם סעיף תקנו: כשכבר מרפאים הוא כמו טלאי.

ועיין רמב"ן על התורה פ' בחוקותיי פ' יא' וז"ל: ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם אחר שהבטיח "וברך את לחמך ואת מימך והסיתותי מחלה מקרבך" (עין תורה א' ח"ב משמע שו מדרגה גבוהה וצ"ע) והוא מאמרם ז"ל בגמ' ברכות ס. שאין דרכם של בני"א ברפואות אלא שנהגו. (פרש"י לא היה להם לעסוק ברפואות אלא לבקש רחמים) שאילו לא היה דרכם ברפואות יחלה אדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה'. אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעיים. וזו כוונתם באמרם "ורפא ירפא" - מכאן שנתנה רשות לרופא, לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות אלא כיוון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות והוא לא מעדת השם שחלקם בחיים אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו וכו' שכבר נהגו. וכו' עי"ש אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברפואים. עכ"ל.

ועיין ט"ז על י"ד סימן שלו שהרפואה האמיתית היא ע"י בקשת רחמים דמשימא יש לו רפואה כמ"ש "אני מחצתי ואני ארפא" אלא שמי שלא זוכה לזה אזי צריך לרופא ואזי נתנה רשות ואף מצווה כדברי הש"ע על הרופא לרפאותו.

וצ"ע לדברי הרמב"ן הנ"ל יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה', וכן לדברי הט"ו "אני מחצתי וארפא" וכתוב אין ייסורים בלא עון א"כ מה מועילה רפואה הרי הסיבה למכה נשארה והעון לא נתקן, ואולי הייסורים המכפרים שמורים לו לבטוח ח"ו. ונראה שמה שרבינו אמר אני מוליך אתכם בדרך של צדיקים נאמר גם על זה.

ולמעשה הכלל שבדבר של מסירות נפש דהיינו דבר שקשה על רוב הציבור אין מורין לאחריים וגם לא צריך לשמש דוגמא רק לנהוג כדרכו בצנעה.

²³ הרופאים מזיקים יותר ממה שמועילים לעיתים רחוקות - כנראה בחוש

ועיין פירוש אברבנאל על סוגית החלומות בפרק הרוואה ברכות נה מובא בעין יעקב עמ' צא. וז"ל רבים חללים הפילה והרופא הסכל חבירו של מלאך המוות כמו שאמרו הראשונים.

ועיין בשיחות הר"ן אות נ' שאמר רבינו שגם האומרים איך אניה החולה ולא אשתדל בהצלתו הוא שטות וכו'. ואל יסכן את החולה ע"י הדוקטור כי ע"פ רוב הם שלוחי מלאך המוות וצריך להתרחק מהם כמטחוי קשת, עכ"ל. ונראה שהפשוטו של קרא הוא שלא יתקרב לטווח חמישים מטר בערך של רופא. אבל בפחות יכול להינזק. גם כי הטוב שברופאים לא מאמין שאפשר להתרפאות בתפילה לבד ובפרט היום שכל חכמתם היא מהגויים. כידוע שצריך ללמוד שבע שנים באיטליה להרוס כל שבע מדותיו ולהכניס בהן בפירת רומי רבתא ועירא. ועיין במכתבי מוהר"ן משמע שלמד זאת כפשוטו וכך גם נהגו וגם הורה לאחריים.

(וכאמור בצנעה ולפעמים אולי אף כדי להראות כאילו הולך כדי שלא ידברו ממנו, אבל מי שנראה שישמע לו ראוי להזיירו ולחזקו.)

ומה שראינו גדולי אנשי שהלכו לרופאים, א. ראינו גם כאלה שלא הלכו. ב. אפשר שסברו שיש מקרים יוצאים מהכלל לכל אחד כפי מה שהוא אבל לא שנתבטל בגלל זה את דברי רבינו המפורשים כאן, והוא שאמר ממני עד המשיח לא יהיו חדשות.

ואצל הרב רואים שבעצמו הולך לרופאים. אבל לאנשיו אפילו במקרים של סכנה גדולה לא שולח לרופא אלא מיעץ לקיים ילך אצל חכם שיתפלל עליו, ולעצמו אולי אין חבוש מציל עצמו מן האסורים, וראינו בחוש ניסים ונפלאות בזה אצלו.

¹⁷ תהלים קמה ט' הנ"ל

¹⁸ ערויבן נד. אר"י רבי חי"א

ועל ידי התפלה זאמונה שלימה וזמחון, זוכה לשלום הכללי.

וזוה ורחמיו על כל מעשיו, היינו שרחמי השי"ת, יתמשך על כל הברואים^{כב}. נ"ל הפיוט כי רחמים נוצעים מדעת^{כג} ואכל הקב"ה לא שייך לומר שהוא צד דעת (כי דעת היא חיבור אליו ית') אלא שהוא רחמן. נמצא כשהרחמים שלו ית' נמשכים עלינו הם מתצטאים אלכלינו זדעת ועי"ז אנו נעשים רחמים. וזהו לכתוב צימי המשיח מלאה הארץ דעה את ה' וכו', ועי"ז וכל הברואים ירחמו אחד על חבירו כד(כה). ויהיה שלום ביניהם. כמ"ש (ישעיה יא/כ"ו) וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו' לא ירעו ולא ישחיתו, כי יהיה שלום/כ"ז ביניהם כי הדעת והרחמים יתפטט גם זדעלי חיים ויתצטל הכעס מהם/כ"ח. כ"ז זה ורחמיו על כל

^{טו} עירובין דף נד. אמר רבי יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין עמו לוייה יעסוק בתורה שנאמר כי לוית חן הם חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר כי לוית חן הם לראשך חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר ועניקים לגרתיך חש במעיך יעסוק בתורה שנאמר רפאות תהי לשרך חש בעצמותיך יעסוק בתורה שנאמר ושקוי לעצמותיך חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא אמר רב יהודה ברבי חיאי בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן סם לחבירו לזה יפה ולזה קשה אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא.

^{טז} לשה"כ תהלים מו ב'

^{טז} תהילים מו ב' – "אלקים לנו מחסה ועו עזרה בצרות נמצא מאד"

^{טז} דברים פרק ד' (ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו ביהוה אלהינו בכל קראנו אליו:

תרגום אונקלוס – (ז) ארי מן עם רב די לה אלהא קריב לה לקבלא צלותה בעדן עקתה כיי אלהא בכל עדן דאנחנא מצלין קדמוהי: רבינו בחיי (ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו – רמו לנו משה בכתוב הזה על מעלתן של ישראל שהם מתפללים ונענים כי יכונו אל הכח העליון להשפיע כחו במדות בכל מדה ומדה הצריכה להם, ולכך הם נענים בכל פעם ופעם. והוכיר גוי גדול ולא אמר גוי קדוש או גוי צדיק, לפי שהגדולה היא החסד והחסד תחלת המדות, ובאור הכתוב, כי מי גוי גדול אשר לו המדות קרובות אליו, כה' אלהינו בכל קראנו אליו, ולא אל המדות, ומוזה יאמרו רז"ל עמוד מכסא דין ושב על כסא רחמים עמוד מכסא רחמים ושב בכסא דין, הכל כפי מה שצריך המתפלל. ועל המדות הוכיר הנביא ע"ה (חבקוק ג) כי תרכב על סוסך מרכבותיך ישועה, ודרשו רז"ל אין הרכב טפל לסוס אלא הסוס טפל לרכב, והבין זה:

ודע כי בפסוק זה יוצא שם גדול שתי אותיות עם האחרונה, וכן כלם על הסדר הזה. ודרשו רז"ל, אשר לו אלהים קרובים, בכל מיני קרבות:

^{טז} עין דברים רבה ואתחנן ב' י'. וירושלמי ברכות פ"ט הלכה א' [דף יג:] ד"ה אמר רב ענן

^{כא} מדרש רבה דברים (ב י) כי מי גוי גדול וגו'.... ואם קרא ק"ש ומתפלל מיד היא מובטח שתפלתו נשמעת.

א"ר יהודה ב"ר סימון את מוצא עבודת כוכבים קרובה ורחוקה והקב"ה רחוק וקרוב כיצד עבודת כוכבים קרובה עובד כוכבים עושה עבודת כוכבים ומעמידה בתוך ביתו אצלו הרי קרוב ומנין שהיא רחוקה שנא' (ישעיה מו) אף יצעק אליו ולא יענה וגו' הרי רחוקה והקב"ה רחוק וקרוב כיצד א"ר יהודה בר סימון מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה הרי רחוק וקרוב מנין שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו וקרוב הקב"ה לשמוע את תפלתו שנא' (תהלים פה) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע כשיהיו אומות העולם באים להתפלל לפניך אל תענה אותן שאין באין אצלך בלב שלם אלא הולכין אצל עבודת כוכבים שלהן ואינה עונה אותן והן רואין צרתן צרה ובאין להן אצלך אף אתה לא תענה אותן שנ' (שם יח) ישועו ואין מושיע על ה' ולא ענם מהו ישועו ישועו לעבודת כוכבים שלהן ולכשיבואו אצלך על ה' ולא ענם אבל כשישראל קוראין אצלך מיד שמע תפלתו שנא' (שם ד) בקראי ענני אלהי צדקי אמר לו הקב"ה מה אמרת בקראי ענני חייך עד שלא תקראני אני אענה אתכם שנא' (ישעיה סה) טרם יקראו ואני אענה שאין לי אומה אחרת אלא אתם מנין ממה שקרינן בענין כי מי גוי גדול:

מדרש רבה דברים (ב יב) ד"א כה' אלהינו אמר רב ענן אף שערי תפלה אינן ננעלים לעולם דכתיב כה' אלהינו בכל קראנו אליו ואין קריאה אלא תפלה בענין שנאמר (ישעיה סה) והיה טרם יקראו ואני אענה א"ר חיאי רבה כתיב (תהלים כז) קוה אל ה' חזק ויאמץ לך וקוה אל ה' הוי מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך ד"א ואני תפילתי וגו' דוד בשביל שהיה יחידי אמר עת רצון אבל תפלתן של ציבור אינה חוזרת לעולם ריקם הוי כה' אלהינו בכל קראנו אליו:

עין ירושלמי ברכות פ"ט ה"א – אמר רבי נחומא מעשה בספינה אחת של גוים שהיתה פורשת מים הגדול והיה בה תינוק אחד יהודי עמד עליהם סער גדול בים ועמד כל אחד ואחד מהן והתחיל נוטל יראתו בידו וקורא ולא הועיל כלום כיון שראו שלא הועילו כלום אמרו לאותו יהודי בני קום קרא אל אלוהיך ששמענו שהוא עונה אתכם כשאתם צועקים אליו והוא גיבור מיד עמד התינוק בכל לבו וצעק וקיבל ממנו הקב"ה תפילתו ושתק הים כיון שירדו ליבשה ירדו כל אחד ואחד לקנות צרכיו אמרו לו לאותו תינוק לית את בעי מזבין לך כלום אמר להון מה אתון בעי מן ההון אכסניא עלובה אמרו לו את אכסניא עלובה אינן אכסניא עלובה אינן הכא וטעותהון בבבל ואינן הכא וטעותהון ברומי ואינן הכא וטעותהון עמהון ולא מהנון להון כלום אבל את כל אהן דאת אול אלהך עמך הה"ד כה' אלהינו בכל קראנו אליו.

^{כב} מדרש רבה בראשית פרשה לג פסקה ג – (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו אמר ר' לוי טוב ה' לכל על הכל שהוא מעשיו אמר ר' שמואל טוב ה' לכל ורחמיו על הכל שהן מדותיו הוא מרחם. **רבי יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר טוב ה' לכל ומרחמיו הוא נותן לבריותיו.**

^{כג} עין תורה קיט – ...מי שיש לו דעה יש לו רחמנות פי בעס שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמו שכתוב (קהלת ז): "בעס פחיק כסילים ינוח".

^{כד} המ"מ הנה נמצא בתרלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכס ציין אותה כאן ונ"ל יותר נכון לציין אותה ז' תיבות קודם. וצ"ע שבמהדור' תשכ"ו שהיא ההנפק של מהדור' תרלו לא נמצא מ"מ הזה.

^{כד} עין בראשית רבה פ' לב * צ"ל לג את ג'

^{כו} ישעיה יא (ו) וגר יאב עם פכש ונמר עם גדי ירפץ ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בם: (ז) ופרה ודב תרעינה יחדו ורפצו ילדיהן וארביה כפקר יאכל תבן: (ח) ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה: (ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי פי מלאה הארץ דעה את יהוה כמים לים מקסים:

^{כז} משמע שזה שלום הכללי ולא בעצמיו ופשוט כי לא שייך בבהמה שלום בעצמיו אלא שהשלום הכללי פועל על טבעה

^{כח} צ"ע כי בסה"כ הנמר רעב לכן אוכל את הגדי ומדוע תולה זאת רבנו במדת הכעס, גם צ"ע אם לעתיד לבוא לא יאכל נמר את הגדי מה כן יאכל, האם יאכל רק עשב הרי זה שינוי במערכת העיכול ולא קשור לכעס. ונ"ל שהכוונה לאופן שבו הוא טורף את הגדי שזה נעשה

מעשיו, כמו שאמרו חז"ל (שבת קנא ע"ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כמ"ש [ל' ונתן לך רחמים ורחמך [ל"א/[ל"ב] כשהקב"ה רוצה לרחם על אדם הוא נותן לו תחילה רחמים לרחם על הצדיקים ואזי מדה כנגד מידה גם מרחם עליו:

ואח"כ מפורש^ל הפסוק, איך יזכה לתפילה^ה. ע"י שלום בית, יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו כנ"ל לעיל אות ז' שעד שזכה לשלום צעמיו הוא כמו צעל מוס וכתב כל צעל מוס לא יקרב.

וזה **יודוך כל מעשיך הפשט** הוא שכל הצריאה של עולם העשיה היא מעשה ידיו של הקב"ה היא מודה לו תמיד צעלס מליאותה^ל, מעשיך זה בחי' עשיה רמו על בחי' גוף האדם. **וחסידיך יברוכה** הפשט היינו המתנהגים בחסידות ועושים הכל לפנים משורת הדין, הם ימשיכו מאתך שפע הצרכה ורצ טוב שזה גרר הצרכה שצרכים לה' (מלצ"ס סס), ורצנו זורק חסידיך, זה בחי' נפש כי חסיד הוא הדואג לנפשו ולא לגופו (כנ"ל שהמניח התפלה על פרנסת הגוף ומתפלל לפרנסת נפשו). כמ"ש (משלי יא) /ל' **גומל נפשו איש חסיד**^ל צפסוק כתוב איש חסד ורצנו שניה את הלשון לרמוז לחסיד הנ"ל ועיין פרש"י סס שפרש איש חסיד:

ואח"כ^ל המפורש הפסוק, איך יזכה לשלום בית, ע"י קרוב רחוקים שיעלה כבוד השי"ת לשרש היראה, הנקראים גבורות.

וזהו **כבוד מלכותך יאמרו**, שיתגלה כבודו ע"י קרוב רחוקים ויתעלה לשרשו צינאה.

וזהו **וגבורתך ידברו**, וגבורה זה בחי' יראה [ל"ט] והס גמט' שוה, כמ"ש חז"ל (ברכות נט.) /מ' **ואלקים עשה שיראו מלפניו** [מ"א/[מ"ב] אלו רעמים שהם גורמים ליראה, ומצרכים עליהם שזוהו וגבורתו מלא

בתקיפות וכעס גדול. ואיתא במדרש (שמעתי מהרי"ח) שבעבר כשבא ארי-ה היו כל החיות שוכבות ומחכות שיבחר לו מהן למאכל וממילא גם הארי-ה מסתמא לא היה טורף בכעס אבל היום רואים בחוש שאינו כן גם האריה טורף בכעס ואולי לעתיד לבוא כך יהיה שגם הנמר וזאב לא יטרפו בכעס אלא הכבש יניח עצמו להאכל. אבל עיין ישעיהו יא ז' (ושם סה כה) ואריה כבקר יאכל תבן, וצ"ע כנ"ל. וראיתי שפי' רד"ק שאריה יאכל רק נבלה וצ"ע שימצאו כל כך נבלות מספיק למאכלו ואולי הקב"ה ימית בעלי חיים לצורך מאכל הדורסים, מצד השגחתו על כל בריה.

וצ"ע לדהה שיאכל עשב ממש האם רק האריה יאכל תבן ושאר הדורסים יאכלו בשר או שכל הבעלי חיים יאכלו מהצומח. ועיין **מלבי"ם** ישעיה סד משמע שכל הדורסים יאכלו תבן, וכן בפרק יא כתב דנקט הפסוק אריה דייקא כדי לומר דלא מבעי דוב שגם היום אוכל חי וצומח אלא אפילו האריה שאוכל רק מן החי בעתיד יאכל רק צומח. אבל **עיין רד"ק** שם יא שהאריה לא יטרוף וזה כאילו שיאכל תבן ולא ממש כי יאכל בשר רק מה שימצא נבלה. ובפרש"י שם (סה כה) משמע מהמדרש שמביא שגם שאר חיות הרומזות לשאר שבטים יאכלו את עשו הנמשל לתבן. מאידך איתא **בספר הפליאה** שאריה טהור בעצמותו רק אסור כיון שמתפטם בחיות טמאות. ודייק הישמח משה (ויקרא ו' כו) בדי' והשבתי חיה רעה) שבעתיד יאכל תבן ויהיה טהור משמע דלא אמרינן קמא קמא בטיל לכן כשתיהיה התוספת מרובה על העיקר יחזור לטהרתו. ואולי לפ"ז לכאורה רק האריה יאכל תבן, ושאר דורסים יאכלו נבלה או כנ"ל.

^כ בתולד- זה

^ל דברים יג יח

^מ עיין תורה קט

^ל לכאורה הפסוק סותר ולא מסייע כי הגמרא אמרה שצריך להתחיל ממטה באיתערותא דלתתא והפסוק אומר שמתחיל מלמעלה ועיין תורה קיט - הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר: יכולה היא שתרחם (שבת יב). כי פשט צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא רחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו. כמו שאמרנו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא): 'כל המרחם על הבריות מרחמין עליו', וכמו שכתוב (דברים י"ג): 'ונתן לך רחמים ורחמך'.

^כ גם בדפ"ר ותולד - מפורש, ומתולד - מפורש

^ל מתוצר - לתפלה

^ה כמבואר בתהילים פרק יט (ב) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרהיב: (ג) יום ליום יביע אמו וליילה לליילה יחנה דעת: (ד) אין אמו ואין דברים בלי נשמע קולם: (ה) בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם: וכפרש"י שם שהפסוק בהמשך אומר אין אומר ואין דברים דהיינו שרק עצם המציאות היא כמו מספרת ומגידה כבוד ה' ועוד גורמת לבני"א לספר

^ל משלי פרק יא (יז) גמל נפשו איש חסד ועבר שארו אכזרי:

רש"י - (יז) גומל נפשו - גומל טובה לקרוביו איש שהוא חסיד. ועבר שארו אכזרי - והאכזרי הוא עובר את קרוביו: נלאה טונת קש"י שהפסוק הוא כפול לשון לכן נזמז מהספח על הנישא כיון שהספח מדבר בשאלו דהיינו קרובו הכי נמי הנישא נפשו המונה לקרובו ואם חסיד הפך האכזרי שנספח.

מצודות דוד - (יז) גומל נפשו - מי שגומל טוב לנפשו המתאוה לתת לה די מחסורה הכרחי להחיותה ולהעמידה במצב הבריאות הוא בודאי איש חסיד כי כאשר יחמול על נפשו כן יחמול על נפש הזולת אבל העובר בשר עצמו ומרעיב עצמו כי יחוש על המזון כ"ש שהוא אכזרי על הזולת:

^ל גם בדפ"ר תולד ותוצר - חסיד, ובתולד ותשכח - חסד

^מ גם בדפ"ר ותולד - מפורש, ומתולד - מפורש

^ס והם נכס' שוה. נצוצי אורות על זהר ח"ג דף פ:

^מ ברכות דף נט. - אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו.

^כ קהלת ג' יד

^כ קהלת פרק ג (יד) ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף ומיננו אין לגרע והאלהים עשה שיראו מלפניו: רש"י - (יד) ידעתי כי כל אשר עשה - הקב"ה במעשה בראשית הוא ראוי להיות לעולם ואין לשנותו לא בתוספת ולא בגרוע, וכשנשתנה, האלהי צוה ועשה שישתנה כדי שיראו מלפניו אוקיינוס פרץ גבולו ברור אנוש והציף שלישו של עולם והאלהים עשה שיראו מלפניו,

עולם, וכתיב (איוב כו) ^מ ורעם גבורותיו מי יתבונן להיטו שהרעם הוא מגבורות נמלא שהיראה צחי גבורות, כי רעם מירא והוא מגבורות:
 מ^ד (מסימן י"ב עד כאן, לשונו ז"ל):

אות יב^{מה}

עתה יבאר סוד נר החנוכה שהוא צחי' תורה^מ שעל ידה הקרוב רחוקים הג"ל שע"ז עולה הכבוד לשרש זיראה וזוכים לשלום בעלמיו. והוא גם צחי' תפלה שעל ידה זוכים לשלום הכללי. להיטו שמלך האור שבו הוא צחי' תורה אור ומלך השמן שבו הוא צחי' דעת התורה שהיא צחי' שמון משחת קדש^מ. ועל כן מדליקים שמונה ימים שרומז לזינה עילאה שהיא שרש התורה שבה נשרשים נשמות ישראל^מ ומלך ההשתוקקות של שלהבת הנר לעלות למעלה הוא צחי' תפלה. לכן נר חנוכה מסוגל לשלום הפרטי שנעשה ע"י תורה ולשלום הכללי שנעשה ע"י תפלה.
 כאן מבאר רבינו שקרוב רחוקים פירושו שע"י שמדליק את הנר בפתח הבית מעורר יראה על הכואים אותו ומאוותו עד שתכלה רגל מן השוק דהיינו שהכוונה להאיר את אור הנר לכל אותם שהם בחוץ דהיינו מחוץ לקדושה וע"י הנר להכניסם בפתח הקדושה דהיינו להביאם ליראה.

אבל בלק"ה סעודה ה' כג/מ^ט מבאר שע"י הדלקת נר חנוכה ממשיך על עצמו הארה משרש נשמתו שבתורה שמאירה בנשמות ישראל הכשרים ע"י לימוד תורה של הדליק שע"ז מנוצלים נשמות ישראל בשרשם שצ"ל רבוא אוחיות התורה,
וזה בחי' מצות נר חנוכה/ו [גא], שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית נב^ג כי הבית רשות היחיד צחי' קדושה צחי' אמונת הייחוד והמוץ הוא רה"ר צחי' עומאה צחי' אלקים רבים. כי הדלקת הנר, הוא בחי'

שבעת ימים נשתנו הלוחך חמה בדור המבול לזרוח במערב ולשקוע במזרח כדי שיראו מלפניו חמה חזר' לאחוריה עשר מעלות בימי חזקיהו ובימי אחז אביו נתקצר היום ונתרבה הלילה ביום מותו כדי שלא יהא נספד כל זה כדי שיראו מלפניו לפיכך אין טוב לאדם לעסוק אלא במצוותיו ולירא מלפניו:

מ^ג איוב פרק כו (יד) הן אלה קצות דרכו ודרכיו ומה שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורתו וגבורותיו וי תבונן:

מ^ה מוהר"ת בתפא
 מ^ה אות יב נוסף מתרלו

מ^ו עין לק"ה סעודה הלכה ה ג – וזהו בחינת חנכה, כי ענין חנכה מבאר שם במקומו בהתורה הנ"ל שכל התקונים הנקראים שם נמשכים על ידי מצות הדלקת נר חנכה. אף עדין יש לדבר ולבאר בזה, כי עקר כל התקונים הנ"ל הם על ידי התורה שעוסקין בכונה עד שמעוררין שרשי נשמות ישראל המישרשין בתורה כמו שמבאר שם. שעל ידי זה נתעוררין ושבין לה' יתברך ונעשין פעלי תשובה וגרים שעל ידי זה עקר עלית הכבוד מילותא דגלותא להשלים היראה שעל ידי זה נעשה שלום וכו', עין שם. וזה בחינת נר חנכה שהוא בחינת נרות המנורה התורה שהיא בחינת כלל התורה כידוע בחינת כי נר מצוה ותורה אור, כי עקר הכבוד שהוא בחינת אור הנר של חנכה כמו שמבאר שם. עקר עליתו על ידי התורה כנ"ל.

מ^ז לק"ה סעודה הלכה ה יד) וזהו בחינת השמן של נר חנכה שהוא בחינת הדעת הקדוש של התורה, בחינת שמון משחת קדש שעל ידי מצות הדלקת נר חנכה אנו זוכין להמשיך עלינו קדשת הדעת הקדוש של התורה הנמשך על ידי הצדיקי אמת שעל ידי זה נטהרים מהבגדים הצואים שמהם כל המניעות כנ"ל וזוכין לבגדים לבנים בבחינת בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר. שעל ידי זה שמון על ראשך אל יחסר, הינו בחינת השמן של נר חנכה על ידי זה זוכין לבגדים לבנים בחינת בכל עת יהיו בגדיך לבנים. וזהו ושמן על ראשך אל יחסר. אל יחסר דיקא שצריכין לזהר שלא יהיה נחסר השמן שהוא עסק התורה לעולם וכנ"ל שיעסק בתורה בבחינת נהר שאינו פוסק וכמעין המתגבר בכל פעם ואז יזכה שבכל עת יהיו בגדיו לבנים.

מ^ח לק"ה סעודה הלכה ה טו – על זה תקנו לנו להדליק נר חנכה על ידי זה זוכין להוסיף ולילף ולהאיר אור התורה בכל יום יותר ויותר עד שזוכין ליום השמיני שהוא עקר תקף הנס שדלק מעט השמן שמונה ימים, כי יום השמיני זה בחינת בינה אמת עלאה שהוא בחינת שרש התורה שכלולה משבעת ימים משבע מדות שהם בחינת שבעה קני המנורה ושרשם בבינה שהוא בחינת יום השמיני ששם שרש נשמות ישראל שצריכין לעסק בתורה עד שיעוררו על ידי שרשי הנשמות שבבינה שהוא אם כל חי, שהוא שרש התורה.

מ^ט ליקוטי הלכות (בציעת הפת) סעודה הלכה ה אמצע אות כג – וזהו בחינת מצות הדלקת נר חנכה בכל אדם בכל דור שצריכין לכוון שעל ידי מצות ההדלקה הקדושה הזאת ימשיך על עצמו ההארה משרש נשמתו שבתורה שמאירה בתוך כלל נשמות ישראל הכשרים על ידי עסק התורה של הצדיק האמת. שמההארה זאת נדלק ומאיר נר חנכה הקדוש. ועל ידי שמקימין ישראל מצוה זאת בכל שנה נמשך על כל אחד הארה הזאת על ידי שעוסק להדליק ולהאיר על עצמו הארה הזאת על ידי מצוה זאת, כי זהו בחינת תקף הנס של חנכה בכלליות שהיה בימי מתתיהו וכו'. וכן נעשה הנס בפרטיות בכל שנה בכל אדם שבכל פעם רוצים להתגבר בחינת מלכות וכו' ונרשעה ולהעבירם וכו' ונרשעה ולהעבירם על חקי רצונך. ועל ידי גדולי מבחרי הצדיקים הקדושים שהיה אז הכניעו אותם בגשמינות ורוחניות, כי גם מלכות וכו' ונרשעה בגשמינות כל כחם ויניקתם היה על ידי שהתגברו על כל אחד מישראל המניעות והבלבולים מבחינת וכו' ונרשעה וכו' כנ"ל. וגדולי הצדיקים שהיו אז הכניעום ובטלום על ידי קדשת תורתם וכו' כנ"ל ולא די שהכניעו אף גם קבעו הנס לדורות וצונו עלינו להדליק נר חנכה בכל שנה. להורות שהמשיכו עלינו הארה נפלאה ותקונו נורא לנצח עד שכל אחד מישראל בכל מה שעובר עליו יכול להדליק נר חנכה הקדוש בביתו שעל ידי זה ממשיך על עצמו הארת התורה משרשה שנמשך על ידי צדיקי אמת שבכל דור שעל ידי זה זוכין לשוב לה' יתברך ולהשיב אחרים בתשובה שעל ידי זה עולה הכבוד שהוא בחינת אור ומשלים את היראה וכו'. שכל זה הוא בחינת מצות נר חנכה כנ"ל:

ל^י לק"ה סעודה בציעת הפת הלכה ה אות כו [א"ח ח"ב דף סג:] וזה מה שמבאר בפנות (קו) שעקר הארת נר חנכה הוא על ידי בחינת השם נחל שהוא ראשי תבות להדליק נר חנכה, הינו בחינת התורה שהיא בחינת נחל נובע וכו', בחינת כנחלים נטוי (קו). שזהו בחינת רבבות

הארת הכבוד נח' קרוב לחוקים/י¹⁷ להציאם ליראה, ומלוותו להניחו תחת י' טפחים מהארץ בחי' והארץ בחי' יראה (י¹⁸) כי היראה היא הפתח לכל קדושה כי רק ע"י יראה אפשר להתחיל לקבל על עצמו עול מלכות שמים. היינו להחזיר הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה כנ"ל. ואימתי עולה הכבוד, כשמחזירין בני אדם בתשובה, ועושין בעלי תשובה וגרים, שזה עיקר כבודו כנ"ל.

וזהו שזמן הדלקת נר חנוכה שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הכוכבים, עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא:יז) ובשו"ע סי' תרע"ב/יז). כי זמן יציאת הכוכבים, זה כמו על בחי' (דניאל יב) נ"ט מצדיקי הרבים¹⁹ הכוכבים/י²⁰. כי הכוכב הוא נח' אור עליון המאיר צעוה"ז דהיינו נח' קרוב לחוקים שמזכיר למציט צו שיש עוה"צ למעלה מעוה"ז, ולכן קצתו חז"ל מלוות הדלקת נר חנוכה בליל הכוכבים כי הוא זמן המסוגל לקרוב לחוקים דהיינו שהם דהיינו ישאל המלוקים נר חנוכה הם מצדיקי הרבים, ועושין בעלי תשובה וגרים. שעי"ז מאיר הכבוד וחוזר לשורשו שהוא היראה כנ"ל. ועי"ז זוכין לשלום בעלמיו ונתבטל המחלוקת כנ"ל.

נחלי שָׁמֶן (מִיכָה ו'). כִּי עָקַר הַהֲדַלְקָה לְהַמְשִׁיךְ קִדְשֵׁת הַשָּׁמֶן שֶׁהוּא בְּחִינַת קִדְשֵׁת דַּעַת הַתּוֹרָה בְּלִי הַפֶּסֶק בְּבְחִינַת כְּמִעֵין הַמְתַּגַּבֵּר וַיִּבְנֶה שְׂאֵינֵנו פּוֹסֵק בְּבְחִינַת וְשָׁמֶן עַל רֵאשִׁיף אֶל יְחֶסֶד (קח). דְּהֵינֵנו שְׂלֵא פֶסֶק וַיִּתְבַּטַּל חֶסֶד וְשָׁלוֹם, מִדְּבַרֵי תּוֹרָה בְּכָל מָה שְׁיַעֲבֹר עָלָיו וְכוּ' וְכַנ"ל שְׁהָיוּ בְּחִינַת זֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה מְקֻשָּׁה זָהָב עַד יָרְכָה עַד פְּרָחָה מְקֻשָּׁה הִיא שֶׁהוּא לְשׁוֹן קָשִׁי וְעִקְשָׁנוֹת שְׁצָרִיכִין לְהִיֵּת עֲקֻשָׁן גְּדוֹל בְּעִבּוּדֵת ה' מְתַחֲלָה וְעַד סוֹף כְּמַבָּר בְּמָקוֹם אַחֵר (קט) וְכַנ"ל.

¹⁸ עיין לק"ה בביעת הפת ה' את יג עד יח ואמצע את כב
¹⁹ המ"ם הזה נמצא בתורלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכ"ט ציין אותה כאן

²⁰ שבת כא: ובש"ע סימן תרעב [צ"ל תרעא סעיף ה']

²¹ והוא מסוגל לתשובה למביטים בו

²² יחזקאל מג ב'

²³ עיין זחר חדש פרשת תשא [דף ג.] ובחוקמת זוהר דף ז: דף יא:

¹⁷ שָׁבֶת כא: – מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי בכתה הדר מדליק לה! – לא, דאי לא אדליק – מדליק, ואי נמי: לשיעורה. עד שתכלה רגל מן השוק, – ועד כמה? – אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי. פרש"י – רגלא דתרמודאי – שם אומה, מלקטי עצים דקים, ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים בבתיהם אור, וכשצריכין לעצים – יוצאים וקונין מהן.

הכוונה שהם שנוזבים אחרונים את השוק וצ"ע עפ"י רבינו שהכוונה להאיר להם כדי להחזיקם בתשובה עיין יבמות טז ויז מבואר שנחלקו אם מקבלים גרים מהתרמודים כי הם ספק ממזרים ויש דעה שהם עבדים עי"ש תוס'.

עיין רס"י לילה לר' צדוק את נז (מאריך בענין נר חנוכה והתרמודים שגרמו נשואי תערוכת בישראל) – וזה סוד ששמעתי עמ"ש (שבת כא:): בהדלקת נר חנוכה עד דכליא ריגלא דתרמודאי דר"ל שיכלה עירוב הפסולים מבני נכר במשפחות ישראל שהי' ע"י התרמודאי כמ"ש ביבמות (יז). והיינו דנר חנוכה מאיר גם להם עד שיכלה גם זה הפסולת המערבב ולא יהי' עוד שום חיבור גם למראית עין. דחיבור זה נמשך ע"י ערבוביא זה שבמשפחות ישראל כי מזה נעשה חיבור עצום להיות לבשר אחד. ונר חנוכה מאיר בתוקף כ"כ עד שיפריד גם חיבור זה ויברר שגם זה הי' רק לקלוט אל הקודש מה שראוי לקלוט ולא זולת זה:

ועיקר נר חנוכה להוציא מן ההעלם לגילוי ובוזה כליא ריגלא הם הרגלין דנ"ה דתרמודאי שהוא זלעו"ז נגד ירושלים. ועי"כ הם נפנו על בנות ירושלים כמש"ל (יבמות טז): ובא עי"ז ערבוביא ביחוסין דישראל הגורמת חשכת עין כמ"ש בפסחים (סב): דמשנגנו ספר יוחסין חשכו עיניהם היינו האור רוח"ק המאיר את העינים וכמ"ש (קידושין ע סע"ב) דאין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות.

¹⁸ שולחן ערוך אורח חיים סימן תרעב סעיף א אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

סעיף ב. שכח או זייד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיבא פרסומי ניסא; הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. הגה: י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ ליוהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם תוספות). ומימי טוב ליוהר גם בזמן הזה; ומיהו הי"מ לכתחלה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה; ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. הגה: ובלילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם, אע"פ שלא הדליק בראשונה (מצא כתוב בשם מהרי"ל ואגודה וד"ע).

¹⁹ דניאל פרק יב (א) ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר: (ב) ורבים מן השמיים יקראו ויקראו אלה לחיי עולם ואלה לתרפות לךראון עולם: (ג) והמשפלים יזהירו ויהיו הרקיע ומצדיקי הרבים לעולם ועד: (ד) ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת קץ ישטטו רבים ויתרקה הדעת:

מצודות דוד (ג) והמשכילים – החכמים שבהם יזהירו וכו'. ומצדיקי הרבים – המלמדים דרך ה' לרבים הם יזהירו ככוכבים. לעולם ועד – חזר גם על המשכילים:

מלכיים" (ג) והמשכילים יזהירו – או כזהר הרקיע – כי יזוכך חמרם ויוסר עכירת היצה"ר והעפר, ומצדיקי הרבים כמו שהאירו עינים ללמד צדק לרבים, כן יאירו ככוכבים לעולם ועד מדה כנגד מדה:

²⁰ גם בדפודי הכוכבים, בתורלו ומחולו - ככוכבים

²¹ צ"ע מדוע מצדיקי הרבים נמשלו לכוכבים. ואולי הרמז כי הרחוק נמצא בחושך והם האירו לו נקודת אור להמשך אליה ככבב בלילה.

ועוד מובא בזה רמז למציאת נקודות טובות עפ"י תורה רפב שעי"ז מקרבים רחוקים וזה גם רמז לנרות חנוכה שהם אור מועט בחושך גדול שבחוץ ואעפ"כ גורם התפעלות גדולה למסתכל (הראיה שהרבה רחוקים יש להם מנהג לבוא למקומות חרדים רק כדי להביט בנרות)

וזהו עד שתכלה רגל מן השוק פשט ההלכה היא שמוות הדלקת נר חנוכה הוא משקיעת החמה עד שהתרוקן שוק מזני אדם דהיינו עד שאין את מי לקרב כי כולם הלכו לזתייהם ולפירוש רבינו עד שיכלו כל הרחוקים הנמצאים במקומות החינוניים דהיינו עד שיתקרבו כולם ולא יהיה עוד את מי לקרב. כי נר חנוכה מאיר הארת האמת בכל מקום שהוא חינוניות דהיינו שיש צו פירוד וריחוק והעלמה ממנו ית', סב(השוק הוא מקומות החינוניים שם נעלם האמת והפנימיות שאין עוד מלכדו ית' 101). רגל זה בחי' נרגן מפריד אלוף הנ"ל לעיל סוף אות ט'. דהיינו בעלי לשון הרע ומחלוקת, ההולכין^{סד} ומרגלים ומדברים רכילות [ס"ה/101] ולשון הרע כמו שכתוב לא תלך ככל צעמך, תלך^{סו} דייקא דהיינו בחי' רגל, שהולך כרוכל המחפש קונה לסחורתו כך הוא הולך ומחפש אוזן שומעת לספר לה הרע שזלצבו^{ס"א} ועושין מריבה בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, בחי' (תהלים טו/101) לא רגל על לשונו. וזהו שחיוז הדלקת נר חנוכה עד שתכלה הרגל הזו^{ס"ב} דהיינו בחי' פירוד בין ישראל להקב"ה, שהם בחי' איש ואשה. דהיינו שני החנוכה יאיר אמת למקומות החינוניים עד שיכנס כלב כל הרחוקים ממנו ית' האמת ויזכו ללעת וחיצור אליו ית' ויחזרו בתשובה בחי' יחוד קב"ה ושכינתיה, הפך הפירוד הנ"ל בין איש לאשתו. וזהו שצריכין להדליק ולהאיר^{ע"א} נר חנוכה סמוך לפתח, דהיינו להאיר הכבוד, ולהחזירו לשרש היראה כנ"ל. עד שיזכה לשלום צעמיו, ויבטל ויכלה הנרגן מפריד אלוף דהיינו שאיך אור האמת לכל הרחוקים עד שיבטל לגמרי את הנפרדים ממנו ית' כי כולם כבר יתקרבו ויחזרו בתשובה. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שיתבטל בעלי לשון הרע/ע"ב ורכילות אשר רגל על לשונם [ע"ג], ויתרבה השלום בית צעמיו בעולם:

^{סב} תוספת מוהר"ן בתקפא לתיקון לשון הדפוס וע"ש דף כו:

^{סג} בדפוס ראשון כתוב כאן - השוק הוא רשות הרבים שהוא מקום הסטי"א ושם מלוכשין בחינות הרגלין שהם מדריגות התחתונות של הקדושה וע"י בעלי תשובה ע"ז עולין כל המדריגות התחתונות מן הקליפה וזהו עד שתכלה רגל מן השוק דהיינו שיכלה ויעלה בחי' הרגלין מן הקליפה ע"י בעלי תשובה ואזי הוא זמן הדלקת נר חנוכה בחי' הארת הכבוד כנ"ל. ובלוח טעות של דפוס לא ציין כאן כלום.

^{סד} מתוצו - ההולכים

^{סו} ויקרא יט טו פרש"י שם

^{סז} כמו שכתוב ויקרא פרק יט (טו) לא תלך רכיל בעמיתך לא תעמוד על דם רעך אני ידוד:

ופרש"י (טו) לא תלך רכיל - אני אומר על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לה"ר הולכים בבתי רעיהם לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק נקראים הולכי רכיל הולכי רגילה אשפיי"מנט בלע"ז. וראיה לדברי שלא מצינו רכילות שאין כתוב בלשון הליכה. לא תלך רכיל. הולכי רכיל נחשת ברזל (ירמיה ו) ושאר לה"ר אין כתוב בו הליכה (תהלים קא) מלשני בסתר רעהו (שם קכ) לשון רמיה (שם יב) לשון מדברת גדולות לכך אני אומר שהלשון הולך ומרגל שהכ"ף נחלפת בגימ"ל שכל האותיות שמוציאיהם ממקום א' מתחלפות זו בזו בי"ת בפ"א וגימ"ל בכ"ף וקו"ף בכ"ף ונו"ן בלמ"ד ווי"ן בצד"י וכן (ש"ב י"ט) וירגל בעבדך רגל במרמה לאמר עלי רעה וכן (תהלים טו) לא רגל על לשונו וכן רוכל הסוחר ומרגל אחר כל סחורה וכל המוכר בשמים להתקטט בהם הנשים על שם שמחזיר תמיד בעיירות נקרא רוכל לשון רוגל ותרגומו לא תיכול קורצין כמו (דניאל ג') ואכלו קורציהוון די יהודאי אבל קורצא בי מלכא נראה בעיני שהיה משפטם לאכול בבית המקבל דבריהם שום הלעטה והוא גמר חזוק שדבריו מקויימים ומעמידים על האמת ואותה הלעטה נקראת אכילת קורצין לשון קורץ בעיניו (משלי ו) שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן שלא יבינו שאר השומעים:

^{סח} כי הליכה היא לאו דווקא למרחק אלא כל יציאה דהיינו גם כשבני הזוג קרובים והנרגן מדבר רע באוני האחד על חבירו זה בחי' שמוציא הדבור ומוליכו לאוני חברו.

^{סח} עיין תורה נה ונד שרע עין הוא בחי' מיתת הלב. דהיינו שהוא ריק מאלוקות וידיעת האמת. נפרד מאלופו של עולם.

^{סט} תהילים פרק טו (ג) לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו: (ד) נבזה בעיניו נמאס ואת ידוד יכבד נשבע לרעה ולא ימר: וכנ"ל שתחילה זוכה לשפלות עד שהוא נבזה ונמאס בעיני עצמו אזי זוכה לתורה וע"ז לקרב רחוקים דהיינו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה. ואזי עולה הכבוד לשרשו ליראה ואזי יראי ה' יכבד.

^ע רגל רומז למקום הרחוק ביותר מהראש, והוא בחי' רגליה יורדות מוות דהיינו שאחיות החינוניים היא דייקא ברגל, בחי' המלכות כשהיא רחוקה מהארת הראש וזה מתקנים ע"י נר חנוכה שמאיר לאותם שהם בחי' רגל בחי' רחוקים, מאיר להם אור האמת ומקרב אותם לדעת האמת. ומעלה אותם מבחי' נרגן מפריד אלוף לבחי' דעת. כי נרגן מפריד הכוונה שכיון שהוא בעצמו נפרד ממנו ית' לכן הוא גם מפריד אחרים כמבואר בתורה נד אות ה' שמוציא דבה נופל לבהמיות דהיינו שלשון הרע היא בחי' בהמיות.

^{עא} מתוצו - להאיר ולהדליק (וצ"ע איך יאיר קודם שידליק)

^{עב} טעם שנקרא לשון הרע בה' ידיעה - והוא אחד מג' דברים שנקראים הרע בה' הידיעה ונוסף עליו הם היצר הרע ועין הרע ולכן נאמר עליו שהוא כנגד כולם דהיינו שגרוע יותר אפילו מג' עבירות החמורות שפ"ד ג"ע ע"ז.

והביאור בזה (שמעתי מהריצ"ח) הוא שבחי' "הרע" הוא דבר שאין לו שום תכלית אחרת אלא כמ"ש "רק רע כל היום" (ס"ח עמלק) בחי' הנחש שנושך לא בשביל איזה תכלית שהרי מווננו מצוי לו תמיד ובכל מקום כי עפר לחמו, ונושך רק על מנת להזיק, כך הוא בעל לשון הרע שאינו מדבר לתועלת אלא רק כדי לדבר מרע לכן נקרא "הרע". הכוונה שבחי' "רק רע" דהיינו שכל כוונתו רק לרע זה נקרא "הרע" וג' דברים הנ"ל הם נמשכים משם מבחי' "הרע" הגמור ומי שנפל בהם הוא קשור להרע. אמנם באמת למעשה עמך כולם צדיקים ולכן אין לנו תפיסה ב"הרע" הגמור כי תמיד יש איזה כוונת תועלת וא"כ כבר אינו הרע הגמור אבל עכ"פ אותו תוספת שמוסיף יותר ממה שלתועלת זה נמשך מ"הרע" הגמור ועל ידו האומר נקשר לשם. ואמנם צ"ע אבל נ"ל שמה שכתוב שלשה"ר חמור מג' עבירות הכוונה היא בשרש הדברים דהיינו שנקשר לבחינה שהיא חמורה מהם אבל למעשה רק אם באמת עושה נחש ללא שום תועלת רק אז באמת זה יותר גרוע מהם.

וע"י השלום בעצמיו זוכין לתפילה, ועי"ז זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות. ואזי כשזוכין לשלום הכללי, דהיינו שאיר הדעת של עוה"צ צעוה"ז אזי יתבטל כל המו"מ מן העולם כי ע"י הדעת כולם ירחמו זה על זה כנ"ל, ממילא כל רעוה"צ יהיה טובת החזק ולא טובת עממי, ואזי יהיו כולם צנחי לדיק חונן ונותן, ולא כמו היום שכל אחד תחילה רוצה טובת עצמו/ע"י, שזה צחי יקות וגאוהו דהיינו צחי מחלוקת. כי כל המו"מ שבעולם הוא מהעדר השלום. כי א"א שיהיה רצון המוכר והקונה שוה, כי זה רוצה למכור וזה רוצה לקנות/ע"י דהיינו שניהם רוצים לקבל ולהרוויח האחת רוצה ממון וחזינו רוצה חפץ, נמצא כל אחד רוצה את טובת עצמו והיינו מחלוקת. ואם היה רצונם שוה דהיינו את לזון הש"י, לא היה אפשר שיהיה נעשה שום מו"מ כי משא ומתן פירושו שחני נוסא לעצמי ותמורת זה חני נותן לחזני אצל כלל מחלוקת חזי היו עושים לזון הש"י כלל מו"מ, וכל אחד הי המחפץ לתת חפצים שצרכותו לאדם שהם שייכים לו וכמזכיר בתורה נד שכל חפץ יש בו ניצולות קדושים והוא לריד להיות אלל אותו חס שהניצולות הקדושים שייכים לנר"ן שלו. נמצא שכל המו"מ והסחרות, הוא רק ע"י בחי מחלוקות/ע"י, שאין שלום בין הרצונות כנ"ל שרואה טובת עצמו ולא טובת חזנו. וזה בחי (בראשית יג) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט דהיינו צחי מחלוקת. עי"ז והכנעני אז בארץ. כנעני, בחי סוחר [ע"ח], כמו שפירש ע"רש"י [פ] על פסוק (הושע יב) כנען בידו וכו' מאזני ממנה לעשוק אהב. דהיינו ע"י בחי ריב ומחלוקת, בחי ויהי ריב וכו', על ידי זה, והכנעני אז בארץ, עי"ז יש סוחרים ומו"מ בעולם. אבל לעתיד לבא שיהיה השלום המופלא/ע"י בעולם, כמ"ש [פג] וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי, אזי יתבטל המו"מ, כמ"ש (זכריה יד) ולא יהיה כנעני עוד כנ"ל. וזהו ג"כ בחי עד שתכלה רגל מן השוק, דהיינו שמצוה להדליק נר חנוכה, עד שתכלה רגל מן השוק, דהיינו בחי שלום כללי שנעשה ע"י החזרת הכבוד כנ"ל. עד שיתבטל כל המו"מ כנ"ל, וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שלא ישאר שום רגל בשוק/ע"י, כי יתבטל כל המו"מ על ידי השלום כנ"ל נמצא שגר חנוכה נוסף על המזכיר לעיל שהוא צחי מלדיקי הרבים עני"י השלום בעצמיו. לאן מזכיר שעל ידו שלום הכללי דהיינו שלום בין העולמות עד שמיאיר הדעת של עוה"צ צעוה"ז, נמצא שגר חנוכה פועל גם מה שפועלת התפלה ומסתמא גם החילוק

עוד לפי המבואר בתורה נד כי הלשון הרע הוא ע"י המדמה שבכל תערוכת טוב ורע הוא נמשך לראות את הרע ולהחשיב אותו ולתת לו משקל גדול כל כך עד שמתבטל כנגדו כל הטוב הנמצא איתו. וזה נקרא מפריד אלוף כי כל אדם הבחי טוב שבו הוא בחי צדיק שבו דהיינו הבחי כסופים וברית וקשר שלו עם הקב"ה וכל מעשיו שבאים מכח זה, ולכן כל לשון הרע הוא בחי הסתרת והעלמת הצדיק. עוד מבואר בתורה רפב שע"י שמוצא אפילו נקודה אחת טובה אצל אדם אזי ע"י שמחשיב אותה ונותן לה משקל גדול המאפיל על כל הרע הסובב אותה עי"ז גם בפועל נעשה כן שנתבטל הרע מאותו האיש וא"כ מידיעת ההפכים גם להיפך הוא כן שע"י לשה"ר מחטיאו ח"ו וכתוב גדול המחטיאו מההורגו.

^ע לשה"כ תהלים טו הג"ל

^{עד} ביאר זה שמעתי מהרי"צ נד

^{עה} צ"ע הרי שניהם רוצים אותו הדבר שהסחורה תעבור מזה לזה. אלא שזה לא המניע אלא כל אחד חושב על עצמו במטלטלין בדרך כלל המוכר רוצה ממון וקונה רוצה את החפץ הנמכר. ובקרקע רק קונה שמח כמבואר ביחזקאל ז' יב שהנביא אומר לישראל כיון שנתמלאה סאת עוונותיכם קרובה הגלות וממילא "בא העת הגיע היום הקונה אל ישמח והמוכר אל יתאבל" דהיינו הפך מטבע בני אדם בשנים רגילות, ועיין ב"ב קסח. מבואר שם שזה אפילו כשאדם מוכר שדה מפני רעתה, ופרש"ם כי הטבע תמיד כדאמרי אנשי קנית הרווחת מכרתה הפסדת.

^{עו} מתרצו - מחלוקת

^{עז} בראשית פרק יג (ז) ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אזי ישב בארץ:

^{עח} פסחים ג.

^{עט} בתרלז - נחלק תיבת רש"י

^פ ומצודות ציון שם

^{פא} הושע פרק יב (ח) כנען בידו מאזני מרמה - אתם סמוכים על בצעכם שאתם סוחרים ורמאים ועל עשיריכם אתם אומרים אך עשרתי ולא אעבוד

את הקב"ה:

מצודות ציון - (ח) כנען - תגר וסוחר וכן וחגור נתנה לכנעני (משלי לא).

^{פב} לשון פלא דהיינו הארת הכתר כי הוא הארת עוה"ב שהיא בינה שהיא כתר דו"א שמאיר בעוה"ז.

^{פג} ישעיהו יא ו' הג"ל

^{פד} זכריה פרק יד (כ) ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש ליהוה והיה הסיירות בבית יהוה כמזכירם לפני המזבח: (כא) והיה כל סיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה צבאות ובא כל הזבחים ולקחו מהם ובשלו בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית יהוה צבאות ביום ההוא: פרש"י - (כא) ולא יהיה כנעני - לא יצטרכו לסחור כמו (ישעיה כ"ג) כנעניה נכבדי ארץ, ד"א אין כאן עני:

^{פה} לעיל אמר רגל היינו מחלוקת וכאן מבאר רגל כפשוטו והן שתי מדרגות כי תחילה דיבר מ ביטול הנרגן מפריד אלוף שוה שלום בעצמיו וכאן כפשוטו שיתבטל המו"מ בשוק מדבר משלום כללי

גדול צין הלכה נר חנוכה של מי שכבר זכה לשלום בעלמיו למי שלא זכה וכנ"ל שעי" תפלה זוכים לשלום כללי דווקא כשהיא תפילה של אדם שלם בלא מום דהיינו שזכה לשלום בעלמיו : ¹⁹

אות יגפו

עפ"י הג"ל מצאנו רבינו מאמר חז"ל ולכאורה דברי רבנו כאן חדוק גדול שמי שלא מכבד בלב שלם את יראי ה' שזה המצוה להעלות הכבוד לשקטו כנ"ל, הוא נקרא בלשון חז"ל מצוה ת"ח שאין רפואה למכתו ול"ע זכה. ללכאורה לפ"ז לא שבתה חי לכל צריה כי כל מי שעדיין לא זכה להפשיט כל הבגדים הנראים מעליו דהיינו שלא זכה לשלום בעלמיו אין לו רפואה למכותיו.

(שייך לעיל [פ"ח]) לפי הכבוד שמכבד יראי ה' בן עלה הכבוד לשרשו, כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כ"א לפי בחינתו, בן הוא מזולזל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, בן הוא מכבד יראי ה' וכו'. ועי"ז, היינו ע"י הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחי' החזרת הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה, עי"ז זוכין לשלום, כמבואר לעיל היטב.

וזהו שארז"ל (שבת קיט ע"ב) ¹⁹ המבוה ת"ח אין רפואה למכתו, כי המבוה ת"ח ומזולזל יראי ה', נמצא צולאי שפוגם מאלו בכבוד ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום בעלמיו שהרי אפילו לא מצוה ולא מזולזל עדיין הוא רחוק מלכבד כלאו עד שיעלה את הכבוד לשקטו ציראה, ואולי כוננת רבינו שגם אם רק לא מכבד כלאו נחשב לו כמצוה ומזולזל צ"ח היראה שמים, וע"כ אין רפואה למכתו. כי כל החולאת באין ע"י בחי' מחלוקת כגון שמתגבר יסוד האש על המים נעשה קחת או המים על האש הן מחלה אחות, או שמתגבר יסוד הכוח הן סוג מחלות אחר וכיו"צ, כי כל החולאת הם בחי' מחלוקת, שאין שלום בעצמיו ²⁰, והוא כיון שמצוה יראי ה' צולאי אין לו שלום בעלמיו והיסודות מתגברין זה על זה ²¹, ואין

¹⁹ ע"כ כאן בדפוס"ר וההשטטה מכאן עד ד"ה יסוד העניין אינו בדפוס"ר
²⁰ אות יג נוסף בתורו
²¹ אות י'

¹⁹ שבת דף קיט: אמר רבי יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד [לאין] מרפא מאי עד לאין מרפא **אמר רב יהודה אמר רב כל המבוה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו** אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים

²⁰ צ"ע אע"פ שכך משמעות הדברים קשה להוציא כל כך את הדברים מפשטות לשון הגמי שנקטה מבוה דייקא. אבל לפי רבינו שעד שמכבד כראוי עדיין לא נעשה שלום באמת צ"ע איך יהיה לו רפואה. וצ"ל שאל"ה א"א היה לעבוד עבודת ה' עד שלא זכה לשלום.

²¹ צ"ע לפ"ז כל מי שלא זכה לשלום בעצמיו ראוי היה שיהיה חולה תמיד. ובאמת כל עבירה היא פגם באבר או גיד השייך לה כידוע שיש רמח אברים כנגדם רמח מצוות עשה ושטה גידין כנגד שטה לאווין והן כל התריג מצוות. אעפ"כ אין אנו חולים תמיד אלא שהקב"ה מצרף מדת הרחמים כדי שנוכל לעבוד אותו גם קודם שזכינו לשלום בעצמיו.

²² ועיין שערי קדושה ח"א שער ב איך המידות כולן משתלשלות מהד' יסודות נמצא שהשלום בעצמיו הוא בחי' הפשטת בגדים צואים דהיינו המידות הרעות לזכך אותן יותר ויותר דהיינו כי כפי היראה בן מביא שלום שבאותה מדרגה ועושה שלום בין בחי' גוף ונפש שבאותה מדרגה דהיינו כי תיקון המידות הוא בבחי' גוף ונפש שהם הנפש השכלית שצריכה להאיר לנפש הבהמית ותיקון הגוף דהיינו הרפואה מחלות הגוף הוא ע"י שלום שבין הנפש הבהמית המלבישה נפש השכלית שיאירו לבטל כח הד' מרות שהן הרע שבד' יסודות

עי"ש בשער הקדושה הנ"ל באמצע וזה לשונו - ואמנם כמו שארבעה יסודות גופניים הם שרשים שמהם נוצרו התרי"ג איברי הגוף, כמו בן נפשות הארבעה יסודות האלו הם יסודות לכל מדות טובות ורעות אשר באמצעותם יקיימו או יתבטלו התורה והמצוות שהם תרי"ג מארבע אותיות הוי"ה כנוכר לעיל. והמקיימן הם נפש השכלית הכלולה מארבעה היסודות רוחנים אשר משם חוצבו תרי"ג איברי הנפש ההיא. והבן זה מאד, איך היסוד של קיום המצוות הם על ידי מדות הטובות וכן בהפכם:

וזה ענינם כבר נתבאר כי כל אשר עשה האלהים כלול מטוב ורע זה לעומת זה, והנה כמו שארבעה היסודות הגופנים הנקרא חומר היסודות מורכב מטוב ורע ומשם באים כחות קיום הגוף או תחלואיו שהם ארבע מרות, מרה לבנה מרה ירוקה מרה שחורה מרה אדומה,

כמו בן בנפשות הנקראות צורות, הארבעה יסודות הם על דרך זה טוב ורע, ומתם נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם שהם מדות הטובות,

או תחלואיה שהם מדות הרעות הנמשכות מארבע קליפות טמאות שבנפש ההיא וכשיסירם מעליו יתלבשו אותיות ארבע של הוי"ה שהם אור המחיה נפש היסודית, וגם היא והגוף שלה יהיו מרכבה אל קדושתו יתברך שבעולם העשירה, כמו שנתבאר בנפש השכלית ממש בקיימה המצוות:

מתנהגים בשלום במזג השוה, ועי"ז בא חולאת כידוע [א] וע"כ כשמבזה ת"ח ופוגם בשלום, ע"כ אין רפואה למכתו כנ"ל ומסתמא גם לא יועיל לו קום רפואה ע"י עשזים כי אין שלום בין היסודות. כי עיקר הרפואה ע"י השלום כנ"ל, בבחי' שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו [ישעיה נז/ו] דהיינו הרחוק שנתקרב ליראי שמים והקרוב מעיקר/א"י דהיינו כל המכבד את יראי ה' את שניהם אמר ה' ורפאתיו כי ע"י שזכו להעלות את הכבוד לשקצו ביצאה זכו לשלום הפרטי, דהיינו השלום בעלמיו בין היסודות, שהוא הרפואה :

תורה זו נאמרה בשבת שניה של חנוכה דהיינו ז' טבת שהיא זאת חנוכה בשנת תקסד, וד' ימים לפני כן דהיינו זיוס רביעי כט כסלו נפטר האדוק רבי גדליה מליניץ, ולאן רבינו רומז פטירתו, וממה שרק רומז ל"ע אולי עדין לא הגיע הידיעה אלל שיעדע זאת כזוח הקדש. ומבאר שלדיק נקרא מלדיק הרבים כי עוזק בקרוב רחוקים ועיקר ההספד על האדוק הוא בעניין הזה ועל כן בחנוכה כיון שנה חנוכה בעלמנו הוא בחי' קרוב רחוקים כנ"ל לכן א"ל להספידו/ו.

גם בעת אמירת התורה הנ"ל, הזכיר רבינו ז"ל [ו] מאמר רז"ל אין מספידין בחנוכה וכמוצאך בגמרא שבת כא:ו/ו ובש"ע סי' תרע"ט וקל"ע כי נפסק סס שחכם כן מספידין ואיני זוכר מה שפירש בו דהיינו מאיזה טעם על פי תורה זו אין מספידין בחנוכה. [ומבאר מוהר"ם והנלע"ד, כי ההספד הוא בשביל לתקן/א הסתלקות הכבוד שמים שנפגם ע"י הסתלקות הצדיק הזה שהי' מצדיק את הרבים הכוונה בכללות לכל לדיק, אבל רבנו קשר עניין זה לתורה זו כיון שד' ימים לפני אמירת התורה נפטר לדיק גדול רבי גדליה מליניץ/ב]

^א עיין שערי קדושה א' א'. משנת חסידים מסכת ההרכבה פ"א אות א'. ובספר בוציא דגורא לרבי ברוך ממנובו (עמ' יז במהדור' תש"י) ועיין לקטן תורה נו אות ח' [דף סו: טור ב']
^ב עיין תפארת יהונתן על במדבר פרק כה פסוק יב עה"פ הנני נותן לו את בריתי שלום - או יאמר דידוע דאדם נברא מארבע יסודות ובהיותם בשלימותן נוח לו לאדם להיות בלי צער כלל ויושב בהשקט ובבטח רק פעמים בהתגבר יסוד א' על חבירו ולפעמים יסוד האש גובר אשר מזה נולד חולי הקדחת או לפעמים יסוד המים וכן כולם ומוט יתמוטט האדם וקשה עליו לשאת התגברות של אותו היסוד וזה נתהווה בעו"ה מחטא אדה"ר דמקודם שחטא האדם באמת נברא להיות חי וקים לעולם אבל האדם נתקלל בחטאו גם היסודות נתקללו בעבור ששורש האדם מכל הארבע יסודות ונלקו שמתגברין זה על זה עד שנתפרדה החבילה אבל לפנחס נתן הקב"ה יתר עז דהיינו ברית שלום בין היסודות אלו תמיד לבל יתגבר האחד על חבירו ולכך פנחס זה אליהו חי וקים לעולם:

עיין משנת חסידים - מסכת ההרכבה - פרק א אות א ומהרכבת ארבעת היסודות זה בזה בחומר וצור' יצאו כל הבריו' שבעול' השפל והם נחלקי' לארבע מינים (כנגד נפש רוח נשמה חיה כי היולין הוא סוד היחידה שלהם והחשוב שבהם הוא המדבר שגופו נוצר מחלק העליון שבכל הארבע יסודות ולפיכך הוא לגבי שאר המינים כחלק האש לשאר היסודות כי הוא החלק המבחר והטוב שבהם) ומהרע שבחל' ההוא נעשו בו הארבע מרות אדומה ירוקה לבנה שחורה המולידים חולאים בגוף הנוצר בהתגברם זה על זה וגם ממימים אותו בהתגבר' לבלי חוק):

עיין תורה נו אות ח' - כי שלום הוא רפואה, כמו שכתוב (ישעיה נ"ז): "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו". כי עקר החולאת, חס ושלום, הוא מחמת העדר השלום, היינו מחלקת היסודות, שיסוד אחד מתגבר על חברו, ושלום הוא רפואה:

^ג ובאמת צ"ע כיצד מועיל העשבים הרי כשיש שלום א"צ רפואה וכשאין שלום לא מועיל רפואה. ואולי זה שאמר רבינו (בשיש"ק ח"א תקנו) שכשהם מרפאים זה כמו טלאי. ועיין תורה נו שגם פגם אמונת חכמים גורם שלא יועיל העשבים לרפא.

^ד ישעיהו נ"ז (יח) דרכיו ראייתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחמיה לו ולאבלי: (יט) בורא נוב (גיב) שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יהוה ורפאתיו:

פרש"י - לרחוק ולקרוב - שניהם שוין מי שנתיישן והורגל בתורתו ועבודתו מנעוריו ומי שנתקרב עתה מקרוב לשוב מדרכו הרעה אמר ה' ורפאתיו מחליו ומחטאיו:

^ה עיין ברכות דף לד: אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי אבהו דאמר רבי אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב ורבי יוחנן אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו השתא.

^ו וכדימצינו שבשבת לא מניחים תפילין כיון שהם אות ושבת בעצמה היא אות לכן א"צ בתפילין בשבת.
 עיין שיחות הר"ן סימן קלב

^ז שבת כא: מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה

^ח שו"ע אורח חיים סימן תרע"א (א) בכ"ה בכסליו (מתחילין) שמונת ימי חנוכה ואסורים בהספד ותענית אבל מותרין בעשיית מלאכה ונהוגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ויש מי שאומר שאין להקל להם:

(ג) אין מספידין בהם אלא לחכם בפניו: הגה ואין מתענין יום שמת בו אב או אם ותענית חלום בחנוכה ע"ל סי' תקס"ח סעיף ה' ולענין צדוק הדין ע"ל בהלכות ר"ח ס' ת"כ בהגה וע"ל ס' תרפ"ג:

^ט מוהר"ם בתקפא
^י בתולד- תיבת לחקו נסחק

^{יב} עיין שיחות הר"ן אות קלב בלקוטי מוהר"ן חלק ראשון סימן י"ד המתחלת תקעו וכו' להמשיך שלום זאת התורה אמר בשבת הנכה ואז באותו העת (כט כסלו) נפטר הרב הקסיד המפורסם מורנו הרב רבי גדליהו זכר צדיק לברכה, אב-בית-דין דקהלת ליניץ (רסו) ורמז באותה התורה הספד להרב הנ"ל כי הזכיר אז בתוך התורה מה שאמר רבותינו, זכרון לברכה (רסו): אין מספידין בחנכה' גם אמר אז שעבשו קשה לומר תורה, כי בשנסתלק צדיק קשה לומר תורה כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה כי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, ובשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה על-כן קשה אז לומר תורה.

וזכרתי אלה הספיד אותו שהיה מקרב רחוקים ועי"ז מלדיק את הרצים ככזים שעי"ז עיקר הארת והעלאת הכבוד לשקצו בנ"ל להיינו שלפי רבינו עיקר ההספד הוא יקרא לקצ"ה וההספד לשון הפסד שאנו מלמערים על שהפסדנו מלדיק רצים כזה שזכותו התעלה כבודו ית' מאלד. משמע שעיקר זכות הלדיק שראוי לפארו זה, זה עד כמה היה מלדיק את הרצים להיינו מקרב רחוקים/י. ובשארז"ל ושאלו נגמרא אס הספידא יקרא דחיי כבוד החיים או יקרא דשכבי או כבוד המתים (סנהדרין מו:)/י ואלע"פ שנספק סס שעיקר הוא יקרא לשכבי זה לענין שמועיל נקשתו שלא להספיד, אבל כשנספיד הוא יקרא לשניהם/י, ורבינו מוסיף שבעיקר שהוא יקרא לקצ"ה כי על ידי שנספר שזחי הלדיק מתעוררים השומעים לתשובה להיינו קרוב רחוקים שעל ידו העלאת הכבוד לשקצו זינאה. וע"כ בחנוכה אין מספידין בו, כי אז מאיר הכבוד ע"י נר חנוכה שעל ידו מקרבים רחוקים בנ"ל:

עתה יזכר רבינו כילד הפסוק ולפני כבוד ענוה מתנזר עפ"י התורה הזו וי"ע מה לזה לחדש זה.

לעיל: וזהו זיכור הפסוק ולפני כבוד ענוה (משלי טו) על פי המזכיר לעיל צאות ב' שכל תיקון השלום מתחיל משפלות וענוה, כי ע"י ענוה זוכין לכבוד. כמבואר לעיל [י] שעיקר התעלות הכבוד לשקצו זינאה הוא ע"י גרים ובעלי תשובה שעושין להיינו ע"י קרוב רחוקים להיינו שעושים גרים וזע"ת. וזה זוכין ע"י תורת חסד וכו' עי"ז מעוררים התנואלות נשמותיהם שזכרם רצוה אותיות התורה, ולתורה א"א לזכות ב"א ע"י ענוה וכו' כמבואר לעיל. נמצא שא"א לזכות לכבוד דקדושה ב"א ע"י ענוה, וזהו ולפני כבוד ענוה [יח/יט] כנ"ל:

ליקוטי הלכות אורח חיים הלכות בציעת הפת הלכה ה אות ל זה הצדיק אפלו בשנסתלק עדין הוא עוסק בזה להחזיר כל העולם למוטב על ידי שמשמש על כל אהוד הארה משרש נשמתו שבתורה, כי כל צדיק כפי חלקו בתורה. בשנסתלק נסתלק עמו חלקו שיש לו בתורה. ובשביל זה בעת שנסתלק צדיק, אז קשה לומר תורה. מומת שנסתלק עם הצדיק חלקו שבתורה, כמו ששמעתי כל זה מפיו הקדוש בעת שנסתלק צדיק אהוד (קיא). והצדיקים הגדולים שכל התורה כלולה בנשמתם שנסתלקים נסתלק עמם שרש כל התורה שהוא שרש כל נפשות ישראל. אבל אלו הצדיקים הגדולים מחמת אהבתם את ישראל. וכל ימיהם מסרו נפשם בשבילם להביא להם הארה משרש נשמותיהם, על כן גם עתה אחרי הסתלקותם, אינם מניחים שנסתלק אור שרש התורה עמם לגמרי רק הם עוסקים גם לאחר הסתלקותם להמשיך ולהאיר בישראל בכל אהוד ואהוד הארה משרש נשמתו שבתורה. כי כל התורה שהיא כלל נשמות ישראל כלולה בנפש הצדיק כידוע.

עיין בשיש"ק ח"ה אות פט - היה פעם מוהר"ן ז"ל עם כמה מאנשי שלומנו אצל הצדיק רבי גדליה מליניץ זצ"ל, והתפללו בדרבם בכחות ובצעקות. אמרו אלו מהמתפללים בהערה לצעקותיהם: הרי אמרו רז"ל המגביה קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמונה. בששמע מוהר"ן ז"ל הערתם זאת, נענה ואמר אחר כך: מתדמים הם לרבנו, רבנו התפלל אכן בקטט כי היה בחינת שמן בושאי, (אבל הם) טוב יותר היה שיקרעו את גרונם בתפלתם בצעקות כמו שאני קורע אותו. "וי גלייכן זאף צום רעבן, דער רבי האט געדאווינט שטיל, ער איז גיווען 'שמן בושאי' זאלן זיי זאך איין רייסן די קיילי ביים דאווינען ווי אף רייס זיך". ועיין שיחה זו בנוסח אחר בשיש"ק ח"א אות תרעו (שם מבואר שזה היה בחיי רבנו) עוד גרסא עיין בשיש"ק ח"ב תרלב - ועיין בשיש"ק ח"א תרכט שהרב הגיל שאל זאת כבר בימי רבנו "והרי כשנכנסים למלך כנכנסים בקול דממה דקה?" השיב לו רבינו: "אני דוקא מסכים עם החסידים הקודמים שהיו קופצים לתוך היכל המלך בשרווליהם המרופטים והמשומנים!...

" וכן מבואר בלקוטי עצות בתרא צדיק ג' - עקר הארת כבודו יתברך בעולם הוא רק על-ידי הצדיקים, המצדיקים את הרבים ומשתדלים לקרב את הרחוקים ולהחזירם בתשובה שזה עקר כבודו יתברך. וזה בחינת ההספד שצריכין להספיד על סליק הצדיקים רחמנא לצלן:

" סנהדרין דף מו: איבעיא להו הספידא יקרא דחיי או יקרא דשכבי הוי למאי נפקא מינה דאמר לא תספדו לה הוא גברא אי נמי לאפוקי מיורשין תא שמע ויבא אברהם לספוד לשרה ולכחותה אי אמרת משום יקרא דחיי הוא משום יקרא דאברהם משהו לה לשרה שרה גופה נחא לה כי היכי דמייקר בה אברהם תא שמע וספדו לו כל ישראל וקברו אותו ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא הנך בני יקרא נינהו נחא להו לצדיקא דמייקרי בהו אינשי תא שמע לא יספדו ולא יקברו לא נחא לצדיקא דמייקרי ברשיעייא תא שמע בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספדו לך ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מינה הכי קאמר ליה לייקרו ביך ישראל כי היכי דמתייקרי באבהתך [מו]. תא שמע נבזה בעיניו נמאס זה חזקיהו מלך יהודה שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים ואי משום יקרא דחיי הוא מאי טעמא כי היכי דתיהוי ליה כפרה לאבוא ומשום כפרה דאבוא משהו ליה לייקרא דישראל ישראל גופייהו נחא להו דמחלי יקרייהו לגביה תא שמע אמר להן אל תספדוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי מאי נפקא ליה מינה קסבר ליתייקרו ביה ישראל טפי תא שמע הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו מאי לאו לכבודו של חי ומשום כבודו של חי מבית ליה למת אין כי אמר רחמנא לא תלין נבלתו על העץ דומיא דתלוי דאית ביה בויון אבל הכא כיון דלית ביה בויון לא תא שמע הלינו לכבודו לשמע עליו עיירות להביא לו מקוננות להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו שכל העושה אינו אלא לכבודו של מת הכי קאמר כל העושה לכבודו של חי אין בו בויון למת תא שמע רבי נתן אומר סימן יפה למת שנפרעו ממנו לאור לאור מת שלא נספד ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמים מולפין על מותו זהו סימן יפה למת שמוע מינה יקרא דשכבי הוא שמוע מינה:

" כי באמת יש בהספד זה וזה ולכן נחלקו אבל המסקנה היא לא במציאות אלא רק לענין אם ציווה שלא רוצה שיספדו אותו או לענין גבית שכר מספידים מהיורשין ועל זה פסקו שיותר הוא כבוד לנפטר מלחיים ולכן יכול לצוות לוותר וכן שכר ספדין מרכושו שעזב דהיינו מהיורשין ולא מהציבור.

בברסלב נהגו לא להספיד כי עד שמתכסה בעפר עדין הוא בסכנת גאות אלא כגון שצריך לגבות מעות בשביל משפחתו.

¹⁰ בתולד - נדפס הציון הזה לקמן בסוף הקטע ובתשכס הועבר לכאן

¹¹ באות ב'

¹² עיין תורה קסח ותורה טו תנינא וספר המידות כבוד אות ח' ולק"ע גאווה כו (עפ"י טו תנינא)

¹³ וכן מבואר בתורה קסח שע"י שפלות זוכה לכבוד דקדושה.

לסיכום התורה מונה מוהרנ"ת חמש יסודות צמחלך התורה הזו, ויש כאן חידוש גדול צמח שמשמייט שני יסודות חשובים שהם השפלות ותלמוד תורה, ומוסיף יסוד שלכאורה לא נזכר לעיל דיינו שנוסף להעלאת הכבוד לשרשו ביראה לריך גם להעלות את היראה ללב. אבל עיין לעיל אות ז' שגם פס' זיין אות נפרדת לעניין היראה שתייה ללב שלם, אחרי שכבר דיבר מהמבחנו על היראה השלימה שמכבד יראי ה'.

ועי"ש שיש הבדל בין הלשון כאן ללשון פס' כי כאן משמע להביא את היראה מהשכל ללב ושם משמע שהיא לא בלב שלם אלא עם פניות.

עוד ל"ע שלכאורה מנה רק ארבעה דברים ועשה נקודותיים משמע כאן נגמר עניין. ועוד אם להחזיר בתשובה הוא החמישי מדוע לא כתב ולהחזיר.

ואולי החמש הם – כבוד, יראה, לב, שלום פרטי, ושלום כללי. וזה דוחק.

ואמנם מהלשון שכתב שזה בחי' חס תוליא וכו' ולא כתב זה בחי' משמע שהוא המשך להנ"ל, אלא ש"כ ל"ע מדוע כתב אותו אחרון ולא התחיל בלהחזיר בתשובה שזה ההתחלה של העלאת הכבוד לשרשו, ואולי כיון שרצה להוסיף עליו עניין הקרי ול"ע. ואולי אינה קושיא כיוון שגם שלום פרטי כתב אחרי שלום כללי דיינו שלא כסדר.

יסוד הענין ה' דברים, להחזיר כבוד ליראה, ויראה אל הלב, ושלום הכללי, ושלום הפרטי וסדרם הוא להחזיר בתשובה ועי"ז להחזיר את הכבוד ליראה והיראה ללב שתייה ללב שלם כנ"ל באות ז' ועי"ז שלום פרטי ועי"ז שלום כללי. ונשמט כאן ג' דברים והם השפלות ותלמוד תורה ותפלה: **להחזיר בני אדם בתשובה** דיינו לדבר עמהם מוסר ויראת שמים ולעוררם לתשובה (לק"ע תשובה עו ובריית ט), **שזה בחי' כוונת הנביא בפסוק אם תוציא יקר מזולל/ב' בנ"ל** [בא] באות ג' כי הסט"א נקרא זולל לשון אכילה רבה ולשון מזולל הפך היקר/כ"י ונשמות ישראל הן נכזות וחשובות ויקרות. הוא תיקון קרי"ב² כי טיפות הקרי הן נשמות גבוהות שנופלות עי"ז לקליפה ונעשה מהם שדין רוחני ונגעים/כ"י ויש מהן שנעשה מהן אחרי כמה גלגולים נשמות גרים/כ"י, והרמז לזה ש"יקר" ו"קרי" אתון דדין

² ירמיה פרק טו (ט) לכן בזה אמר ידוד אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה ישובי ה'מה אלקיך ואמה לא תשוב אליהם: פרשי' – ואם תוציא יקר מזולל – אם תוציא אדם הגון מאדם רשע שתחזירנו למוטב. כפי תהיה – שאני גזור גזירה ואתה מבטלה. ישובי המה אליך ואתה לא תשוב אליהם – יתובן אינן לפתגמך ואת לא תתוב למטעי בתריהון: מצודות ציון (ט) יקר – מכובד וחשוב. מזולל – ענין הרבות האכילה ורדיפת התאוות וכן זולל וסובא (דברים כא):

³ ירמיהו טו יט הנ"ל באת ג'

^{כב} מלבי"ם (יט) מזולל – משתתף עם כל מכבדיה הזילוח, שזה הפך יקר, ועם זולל וסובא:

^{כג} משמע כאן שיש תיקון לעוון הזה עי" קרוב רחוקים ועיין שיחות הר"ן אות עא – בענין מה שכתוב בזהר הקדוש (ח"א דף קפח. ודף ריט.) שעל פגם הברית, בפרט מאן דאשיד זרעא בריקניא חס ושלום וכו' אין מועיל תשובה. אמר רבנו, זכרונו לברכה שאין הדבר כן, רק על הכל מועיל תשובה (וזהר ח"א סב). ואמר שבזה המאמר זהר אין שום אדם מבין הפשט רק הוא לבד. והכלל שבאמת מועיל תשובה בודאי על חטא זה אפלו אם הרבה לפשע חס ושלום בזה (עיין הערות הרב קפלן אות קלא). וכבר מבאר בספרים הנדפסים כבר (קלה) שעקר התשובה הוא לבל יעשה עוד מכאן ולהבא. והוא מוכרח לעבר באלו המקומות והענינים שהיה בתחלה ולהתנסות שם. וכשמרחם על עצמו עכשו ואינו עושה עוד מה שעשה מקדם ומשבר תאותו, זהו עקר התשובה (קלה):

ורבינו בעצמו נתן תיקון את העשרה מזמורים של התיקון הכללי.

ועיין בשער הפסוקים להאריז"ל ריש פרשת שמות – מבאר הטעם שיוסף מל את המצרים במצרים כי צפה ברוח הקדש, שהיו ניצוצות קרי של נשמות קדושות, שהוליד אדה"ר בק"ל שנים הראשונים, הנקראים נגעי בני אדם, ר"ל, אדה"ר. ועי" ענוג שהיה מתענג בהוצאתם, בסוד (קהלת ב' ח') ותענוגות בני אדם שידה ושירות, הם לילית ונעמ"ה וכו'. ונתהפכו ונעשו נגעים, תמורת ענוגים. ולכן גיירם, ומהל אותם:

והנה הענין הוא, במה שנתבאר אצלינו, בענין קין והבל בפרשת בראשית שרוב הנשמות באות, מבחי' חו"ג המתפשטות בגופא דו"א, ולא מן הדעת עצמו. אמנם הטפות הנזרקות עי" שכבת זרע לבטלה, הם מתאוות הזכר לבדו, שנתעורר דעתו אל הזווג, והוציא הטפות ההם מלמעלה, מן הדעת עצמו העלין, ולא מצא את נוקביה מוכנת לכך בעולם האצילות, כי ירדה למטה עי" הפגם, ואז יצאו לחוץ, ולקחום הנקבות של הקליפות, ונצטיירו בגופם והולידום, והם שדין ורוחין ולילין, ונקראים נגעי בני אדם, כמבואר אצלינו באורך, בענין הק"ש של זמן השכיבה, ועי"ש היטב:

נמצא, כי כל אותם השדין ורוחין, שנבראו באותם ק"ל שנה שפירש אדם מחיה כנודע, כלם נשמות עליונות קדושות מבחי' הדעת, ונתערבו בקליפות, וצריכות גלגולים רבים לצרפם וללבנם, עד תום חלאתם מהם, עי" גלגולים רבים. ולכן תמצא, כי לא נולדה אומת ישראל, עד יעקב ואילך, כי כל רוב הנשמות היו מעורבות בקליפות, והיו הולכות ומתבררות, ומתגלגלות מדור לדור, ולא התחילו תיקונם, עד יעקב בחזיר שבאבות, שתקן את אדה"ר, וגם אז התחיל תקון בניו, הם הנשמות הנוכח, והיו מתבררים והולכים בגלות מצרים, עד שיצאו ישראל ממצרים:

וז"ס פסוק (דברים ד' ל"ד) או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי. וארז"ל, עם מקרב גוי לא נאמר, אלא גוי מקרב גוי, והבן זה מאד, כי היו ממש בתוך קרבם של הקליפות, והיו גוים כמותם, ונצטרפו ונתלבנו ונלקחו מקרב הגוים ההם ממש:

ועי"ש שמבאר שהם נשמות דור המבול והפלגה ואנשי סדום שבאו בגלגול והלכו ונתבררו עד גלות מצרים שם נברר מהם הרע לגמרי והם היו הערב רב.

^{כד} שכיון שהן יוצאות בלא נוק' הן מצד אחד גבוהות יותר ומאידך אין להם שמירת הנוק' ולקחת אותן הנוק' דסט"א ונעשה מהן שדין ורוחין. כמבואר בשער הפסוקים שמות.

באתוון דדין [בין] וע"י שְׁעוֹסָה גרים וזעלי תְּשׁוּבָה שְׁגָם הַס נְשׁוּמוֹת שְׁנַפְלוּ לְקַלִּיפָה כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינַתּוֹ וְעַכְשָׁיו כְּשִׁמוּאֵל אֲוֹתָן מִתְּחַן בְּצַחֵי מֵדָה כְּנֶגֶד מֵדָה. וְעֵינֵי תוֹרָה רַחֲמָנָא דְרַחֲמֵי שְׁרַבְנוּ גִילָה עֲשֵׂרָה מִזְמוּרִים שְׁהֵם תִּיקוּן גָּמוּר לְחַטָּא זֶה, וְזֶה לְשׁוֹן שָׁם – וְמִי שְׁזוֹכָה לְחַמְרֵם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, אִין כְּרִיךְ לְפַחַד עוֹד כֻּלָּל מִפְּנֵי הַגּוֹרָא שֶׁל הַמַּקְרָה, חָס וְשָׁלוֹם, כִּי בּוֹדֵאֵי נִתְחַקֵּן עַל יְדֵי זֶה. עַכ"ל. אֲבָל הַחַמְרֵם בְּיוֹם אַחַר כְּנִלְאָה כְּרִיךְ עוֹד תִּיקוּנִים וְכַגוּן קְרוֹב רְחוּקִים הַג"ל. עוֹד עֵינֵי שֵׁיךְ חִילוּק אִם רִאָה מַחֲמַת הַרְהוּר אִו בְּלֹא הַרְהוּר/כ"י גַם כְּתִב שְׁדַבֵּר רֵאשׁוֹן כְּרִיךְ לְהַזְרֵז לְכַלֵּת לְמַקְוֵה/כ"י :

כ"ה בשער דרושי הלילה נתבאר שמשנשמות עשוקות אלו גם נעשים הגרים והסידי אומות העולם כנ"ל ע"י זיווגי הנשמות בג"ע שע"י לימוד תורה של הצדיקים שמשורש קין בעת פרישתם.

כ"ז עיין בעש"ט עה"ת כי תצא את יג. ובוהר ח"ב דף קצו: בהגהות מהר"ן שם אות י'

כ"ח תורה רה – תקון למקרה יללה, רחמנא לצלן, לומר עשרה קפיטל תהלים באותו היום שארע לו, חס ושלום, כי יש בך באמירת תהלים להוציא הטפה מהקלפה שלקחה אותה, כי תהלים בגימטריא תפ"ה, שהוא מכוון במספר השני שמות אל אלקים במלואו פ"ה אלה למד אלה למד הי יוד מס שעל ידי השני שמות אלו יוצאה הטפה מהקלפה, כי הטפה היא בחינת חסד וגבורה פ"דוע, כי יש בה בך אש ומים חמימות ולחות שהם בחינת חסד וגבורה, ועל ידי השני שמות אל אלקים הנ"ל שהם בחינת חסד וגבורה פ"דוע שהם גימטריא תהלים כנ"ל, על ידי זה מוציאין הטפה משם, וזה צריך לכוון בשעת אמירת תהלים:

ועל כן צריך לומר עשרה קפיטל, כי יש עשרה מיני זמרה, שהם בחינת העשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים פמ"בא (בגמרא פסחים ק"ז ובבבא: שהם אשירי ולמנצח ומשפיל והלוייה וכו') עין פירוש רש"י, ויש בך בכל לשון ולשון של העשרה לשונות הנ"ל לטבל בך הקלפה הנ"ל, כי כל אחד מאלו הלשונות, הם הפך הקלפה הנ"ל, כי אשירי הוא לשון ראיה והסתכלות, הפך הקלפה הנ"ל שעקר בזה מקלוקל הראות, מבחינת 'ותכהין' עיניו מראות, בבחינות 'הי מארת' חסר, ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (תקוני זתר תקון מ"ד דף עט): 'דא לילית' נמצא שעקר בזה מקלוקל הראיה, ואשירי שהוא לשון ראיה היא הפך ממנה:

וכן משפיל, כי היא בחינת משפיל, ומשפיל הוא הפך מזה, וענין זה עין במקום אחר (לעיל בסימן יט). כי עקר בזה להחטיא את האדם במקרה, חס ושלום, הוא על ידי לשון תרגום, שהוא בחינת משפיל על ידי תרגום, שהוא מערב טוב ורע, לפעמים משפיל ולפעמים משפיל עין שם: וכן הלוייה, הפך הקלפה, ששמה לילית, על שם שהיא מיללת ביללה תמיד, והלל הפך יללה, כי אותיות הללי הם הפך יללה: והשאר לא פירש:

גם הטפה באה מהדעת שהוא בחינת חסד וגבורה פ"דוע, כי גם הטפה היא בחינת חסד וגבורה כנ"ל, וידוע שהדעת הוא בחינת חמשה חסדים וקמ"ש גבורות, על כן צריך לומר עשרה קפיטל: וזה בחינת (תהלים ל"ב): "לדוד משפיל אשרי נשוי פשע ראשי תבות נאף. שהוא נכנע על ידי בחינת לדוד משפיל, דהיינו תהלים:

אחר כך גלה רבנו, זכרונם לברכה, העשרה קפיטל תהלים בפרייט, שצריך לאמרם באותו היום שיקרה לו, חס ושלום, מקרה בלתי טהור, ואלו הן, מכתם לדוד, ט"ז: לדוד משפיל, ל"ב: אשרי משפיל אל דל, מ"א: באיל תערג, מ"ב: למנצח אל תשחת, נ"ט: למנצח על ידותון, ע"ז: תפלה למשה, צ"ה: הודו לה' קראו בשמו, ק"ה: על נהרות בבל, קל"ז: הלוייה הללו אל בקדשו, קנ"י: ואמר: שאלו העשרה קפיטל תהלים, הם תקון גדול מאד מאד למקרה חס ושלום, ומי שזוכה לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על ידי זה: (ועין ענין זה בליקוטי מוהר"ן תורה צב תנינא):

כ"ח עיין שיחות מוהר"ן – אות קמא – היות בענין זה הידוע (הינו ענין מקרה לילה חס ושלום) נלכדים בודאי שלשה חלקי העולם, אני לוקח אתכם (רבי נפתלי ורבי אהרן דרב) לעדות. ותדעו שאלו העשרה קפיטל תהלים מועילים מאד מאד לתקון קרי והם תקון גמור ומועיל מאד מאד. ויש מי שיקרה לו על ידי רובי אכילה ושתיה או על ידי חולשה ועיפות או על ידי שאינו שוכב כראוי, וכל זה אינו כלום (והוא כמו תינוק שמשתיין בשנה). גם יש ששומרים אותו מלמעלה ונצול מן המקרה או שהמזל שומר אותו ונצול. גם לפעמים נדמה להאדם בשנה בחלום כאלו הוא נופל ואחר כך מתעורר משנתו, גם זה מן השמים שמצילין אותו מזה. רק מי שיקרה לו חס ושלום מחמת הרהורים מזה נבראים ממש קלפות חס ושלום כמבארים בספרים (עיין פ"ח על תורה צב תנינא ובראשית חממה קדושה יז). אבל מי שיאמר באותו היום אלו העשרה קפיטל תהלים בודאי יתקן בזה מאד מאד:

וכן מבואר בבעש"ט עה"ת כי תצא את יג – הבעש"ט זללה"ה אמר, שלא ידאג אדם על מקרה בלתי טהור, שראה קרי בשוגג בלי שום מחשבה זרה והרהור, כי הוא חס ושלום היה חייב מיתה, ועל ידי זה כי יצא ממנו הרע נפטר ממיתה, ובאם לאו היה מת חס ושלום, ואמר רמו לזה יקר בעיני ה' המותה לחסידיו (תהלים קט"ז, ט"ו), יקר אותיות קרי, הוא טוב לחסידיו, היינו כשבאה לו שלא מחמת הרהור, הוא טוב, שבאם לאו היה אפשר להיות מת חס ושלום, אם כן אין לדאוג אלא אם ראה על ידי מחשבה חס ושלום, וכשבאה לאדם מחשבה רעה חלילה, יראה לטהר אותה בהעלותה להתקשרות הבורא יתברך שמו וכו' (כפי שנבאר שם בפרשת נח בעמוד התפילה מן אות קט"ו ולהלן): (ליקוטי אמרים דף כ"ח ע"ד, אור תורה פרשת ראה)

כ"ט שיחות מוהר"ן – אות קמא – ואז בעת שגלה התורה הנ"ל אמר בתחלה שתקון הראשון הוא המקרה, שצריכין לטבל במקרה (ואמר בזה הלשון דאס ערשטי איז מקרה). ואחר כך גלה התקון הנ"ל לומר עשרה קפיטל תהלים כנ"ל. גם פעם אחת אמר שצריכין לזהר מאד לטבל באותו היום שיהיה האדם בלתי טהור. ואפלו אם לא יוכל לטבל בבקר, על כל פנים יטבל באותו היום אפלו לפנות ערב. כי צריכין לזהר מאד לטבל באותו היום דיקא (ועין בסוף ספורי מעשיות שאמר, שטוב מאד לטבל תכף ומיד וכו') עין שם:

ועיין בספר סוד מרע ועשה טוב כתב וזה לשונו, ולטבילת קרי יטבול במים קרים, בסוד מים קרים על נפש עיפה וגו' (משלי כ"ה, כ"ה), וסוד מים קרים מספרו מת, בסוד שנאמר בשם הבעל שם טוב אשר הצדיק נפטר ממיתה כשרואה קרי, בסוד יקר בעיני ה' המותה לחסידיו, כי אצל הצדיק נחשב לו צער על מקרה בלתי טהור יותר מצער מיתה, ובוה נפטר ממיתה, כי מרדות גדולה בלבו וכו' (עיין בברכות ז), יקר אתון קרי, ומים על נפש עיפה, והמים בסוד מסירת נפש למיתה כמו בנפילת אפים ונמתק במים קרים וכו' עיין שם: (והוא במקור מים חיים שהוא הערות על ספר בעש"ט עה"ת הנ"ל – הערה יב)